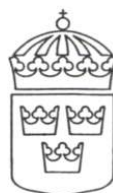

Riksdagens protokoll

1992/93:125

Onsdagen den 9 juni

Kl. 9.00–0.31

Protokoll
1992/93:125

1 § Partiledardebatt

Partiledardebatt

Anf. 1 INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Den tjeckiske presidenten Václav Havel var nyligen i Washington, bl.a. för att öppna ett museum till minne av offren för judeförintelsen. Samma dag höll han ett tal, där han påminde om den kommunistiska mardrömmen. Den har nu, menade Havel, ersatts av den efterkommunistiska mardrömmen. Systemet kollapsade, men har ännu inte ersatts av ett nytt. Många människor känner sig tomma och frustrerade. Det ger grogrund för intolerans, självishet och extremism.

Efterkommunismens utmaning är bara en del av de globala utmaningarna, menar Havel. Vi lever i själva verket på randen av en vulkan. Skall vi klara klyftan mellan rika och fattiga, spänningen mellan olika kulturer, kärnvapenhotet, utarmningen av miljön, då måste människan förstå sig själv och sin plats på jorden på ett nytt sätt.

Vi behöver en ny känsla av politisk moral och globalt ansvar, säger Havel. President Havels ord berör oss, var och en. Vi måste inse att vi i Sverige bara kan säkra vårt lands framtid, om vi förstår att vårt öde är sammanlänkat med jordens andra folk.

I den del av Europa som Havel känner bättre än de flesta har kommunismen lämnat efter sig, inte bara ekonomisk misär, utan också en rad svåra etniska och religiösa konflikter.

Men också i Västeuropa sker nu förändringar som inger stor oro.

Så här skrev Svenska Dagbladet i sin Europabilaga förra veckan: "I en tid då arbetslösheten synes ha Västeuropa i ett stadigt grepp, tydliggörs en ny och kanske mer skrämmande verklighet. Fattigdomen breder ut sig över den europeiska kontinenten och allt fler människor faller igenom de sociala skyddsnät länderna i varierande grad håller sig med."

Tio år av arbetslöshet har mitt i det rika Västeuropa skapat denna utarmning och fattigdom.

Tio år av arbetslöshet håller nu på att förvandla delar av Europas städer till slum, där ingen annan inkomstkälla finns än socialbidrag eller kriminalitet. Där är den normala familjen en övergiven, ung mamma.

Tio år av arbetslöshet i det rika Västeuropa skapar en vanmakt som allt oftare slår ut i våld. Greifswald, Solingen är exempel på vanliga, vardagliga ställen som nu förknippas med grymhet och djupaste tragedi.

Ur detta växer ett hårt och otryggt samhälle för alla, ett samhälle där en allt aggressivare högernationalism vinner framgång, och där människor till slut vänder sin besvikelse och sitt hat mot demokratin.

Prognoserna inför framtiden ger inte mycket hopp. Arbetslösheten i Väst-europa kommer att ligga kvar på höga 11 % också i slutet av 90-talet. Den svenska regeringen har gett samma dystra besked för Sveriges del. Om fem år kommer vi fortfarande att ha över en halv miljon arbetslösa i vårt land.

Men än är dessa siffror, både när det gäller Europa och Sverige, trots allt bara prognoser och beräkningar. De bygger på att ingenting görs, på att politiken förblir densamma som nu. Prognoser behöver inte bli verklighet. Vi kan ta varning. Vi kan lägga om kursen. Vi kan med all den kraft och med alla de resurser som vi har gemensamt reagera för att uppnå ett gemensamt mål: att ta vara på människors arbetsförmåga.

Det som, trots allt, ger hopp är att omtänkandet är på gång ute i Europa. EG-kommissionens ordförande Jacques Delors har sagt att arbetslösheten är den främsta orsaken till den djupa ekonomiska krisen. Det är en viktig markering.

Nu sätts kampen mot arbetslösheten överst på den politiska dagordningen inom EG. I Västeuropa, samt också i Japan och USA, utformas en politik för att stimulera ekonomin, en politik som främjar tillväxt och sysselsättning. Den ekonomiska kursen läggs om.

Snart är det bara den moderatledda regeringen i Sverige som fortsätter att strama åt, skära ned och därmed öka arbetslösheten.

Gång på gång har jag och övriga socialdemokrater i denna kammare försökt att få regeringen att begripa vilken farlig väg som den är inne på. Gång på gång har vi sagt: Sätt kampen mot arbetslösheten främst. Men regeringen ställer sig avvisande. Trots att de egna beräkningarna visar att de direkta kostnaderna för arbetslösheten under de närmaste fem åren kommer att uppgå till svindlande 500 miljarder kronor, säger regeringen: Vi har inte råd.

Regeringen väljer i stället att göra upp med Ny demokrati. Statsminister Bildt har därmed lyckats rädda regeringen kvar vid makten, till priset av att Sverige nu styrs av en parodi på ekonomisk politik.

Med Ny demokratis hjälp har regeringen sett till att det blir billigare att tälta och dyrare att bo.

Nu kan tivoliägarna sänka priset i bergochdalbanan, men delpensionen tas bort.

Under högljudda protester från besvikna moderater får nu den som tjänar 1 miljon om året punga ut med hela 148 kr extra skatt i månaden. Upprörda moderater kan dock trösta sig med att den som inte har något jobb mister tio gånger så mycket, när regeringen och Ny demokrati sänker arbetslöshetsersättningen. Det är orättfärdigt. Men det allra allvarligaste, det som drabbar oss alla, är att denna nonsensuppgörelse inte bidrar det minsta till att lösa Sveriges ekonomiska problem.

Det är som om allvaret i det som nu sker i Sverige inte når in i regeringskansliet. Begriper någon i regeringen vad som händer med människor, som har varit vana att arbeta och försörja sig själva, när de nu tvingas att leva på bidrag?

Kan Carl Bildt, som före valet lovade att det med en borgerlig regering

skulle bli billigare att bo, förstå hur det känns när en normalinkomst inte längre räcker till för att betala hyran eller när den lägenhet som man har sparat till och glatt sig åt förvandlas till en mardröm, därför att många bostadsrättsföreningar nu hotas av konkurs? Förstår Carl Bildt hur det känns när det egna huset säljs på exekutiv auktion, och allt man har kvar är stora skulder?

Det är en spark i magen på dem som inte längre har råd med sin bostad, att det nu blir billigare för affärsresenärerna att bo på Grand Hotell.

De senaste tio åren har den här sortens nyliberala idéer och värderingar haft ett starkt och förödande inflytande över utvecklingen i de dominerande industriländerna.

Efter valet 1991 fick även Sverige en regering som styr efter principerna: om marknaden släpps fri, om politiken trängs tillbaka, om de ekonomiska skillnaderna mellan människor blir större, då kommer ekonomin att blomstra, då blir det jobb och då får alla det bättre.

Var någonstans i världen, var i historien, har arbetslöshet och orättvisor skapat några varaktiga, ekonomiska framsteg? Var har smulorna från de rikas bord fått snurr på ekonomin och lyft nationer till välstånd?

Svaret är: Ingenstans – åtminstone inte mätt med de krav på ett civiliserat samhälle som vi ställer.

Den amerikanske nationalekonomen Paul Krugman väckte uppmärksamhet, när han vid ett besök i Sverige varnade den svenska regeringen för att gå samma väg som andra nyliberala regeringar. Han sade: "Jag tror på en marknadsekonomi där regeringen spelar en nyttig och viktig roll. Den 'blandekonomi' som uppstod i en stor del av västvärlden efter andra världskriget var inte perfekt, men den skapade det mest anständiga samhälle som historien frambringat. Låt oss förbättra det i stället för att förstöra det."

Vi behöver en ny ekonomisk politik i Sverige, en politik som inte avvecklar utan utvecklar det anständiga, rättvisa och mänskliga samhället.

Fru talman! Vi måste spara, säger regeringen. Så långt är vi överens. Men *var* och *hur* skall det sparas? Och – kanske ännu viktigare – vad skall vi *satsa* på?

Regeringen sparar på arbetslöshetsersättningen, barnomsorgen, sjukvården och äldreomsorgen. Delpensionen tas bort. Men ibland glömmar regeringen påpassligt att vi har ett stort budgetunderskott. Ibland finns det pengar att dela ut.

De som har råd att sätta av någon tusenlapp i månaden i privat pensionssparande skall få dra av detta på skatten. Skulle var tionde nappa på det erbjudandet, kostar det 8 miljarder kronor.

Näringsminister Per Westerberg säljer glatt ut statens tillgångar med rejäl rabatt. Miljardbelopp förs över från oss medborgare till dem som har pengar över att köpa aktier för. Turistmomsen sänks för att lyckliggöra Ny demokrati. Det kostar staten ytterligare någon miljard.

Nu kommer också vårdnadsbidraget, lovar Alf Svensson. Nu har kds fått sitt fallskärmsavtal, som gör att partiet kanske orkar hålla sig ovanför fyraprocentsgränsen. Jag hörde att Bo Lundgren, för att minska kritiken mot att Moderaterna bara höjer skatterna, gav ett halvt löfte här i kammaren i förra veckan om att ta bort hundskatten.

Regeringen saknar inte fantasi – det måste jag erkänna – när det gäller att ge löften och dela ut förmåner som går hem i de egna väljarleden. Det börjar klarna, kammarledamöter, om vem som belönas i Carl Bildts och Ian Wachtmeisters Sverige. Det är den som har pengar över till att köpa aktier och pensionsspara, som ofta tar in på hotell, vars hemliga last är att åka karusell och som har en pudel.

(Applåder)

Fru talman! Det finns ett alternativ. Vi socialdemokrater har till denna vårriksdag utförligt redovisat vår politik. Vi vill mobilisera alla medel för att snabbt bryta nedgången och återvinna tillväxten. Vi vill satsa på utbildning och arbete. Räntan måste ned. Det är den i särklass viktigaste och bästa stimulansen för att få i gång tillväxten.

Därutöver behövs en sänkning av momsen för att ytterligare stimulera den inhemska efterfrågan. Vi vill också skjuta upp den extra höjningen av boendekostnaderna på 3 miljarder kronor, och vi vill sätta in stimulanser på ytterligare två områden, så att investeringar i näringslivet kan tidigareläggas och ersättnings- och nyanställningar kommer till stånd.

Dessa åtgärder måste vidtas *in nu* och få effekt på hela samhällsekonomin – på konsumtion, produktion, investeringar och sysselsättning. Den ekonomiska politiken måste ha sådan kraft att den berör varje företagare och varje medborgare. Då vågar medborgarna satsa igen. Då kan vi gemensamt bygga en annan framtid än den som regeringens håglösa politik och prognoser nu pekar fram mot.

Då kan vi skapa ett Sverige, där vi tar vara på människors förmåga och vilja att arbeta, där en rättvis fördelning ses som en förutsättning för ekonomiska framsteg och där de tusentals småföretag som är beroende av hemmamarknaden får en chans att överleva och utvecklas.

Då kan vi skapa ett Sverige, där vi satsar på barnens omsorg, ungdomarnas utbildning och den enskildes trygghet och där det kostar att förstöra naturen och lönar sig att skapa arbetstillfällen, ett Sverige, där varje medborgare känner att de uppoffringar som måste göras är rättvisa och att alla sedan kommer att få del i de goda åren.

Jag känner oro över vart Sverige är på väg. Den oron delar jag med många. Men jag ser också alla de goda möjligheter vi har att vända utvecklingen. Det är inte bara en fråga om vem som skall styra. Skall vi klara krisen, behövs allas insatser. Vi kan inte avvara någon. Vi behöver inte mer av nyliberalism och nydemokrati och inte tio år av arbetslöshet. Vi behöver, liksom övriga Europa, en ny politik, en socialdemokratisk politik för arbete och rättvisa.

(Applåder)

Anf. 2 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är mycket överens med Ingvar Carlsson om den analys som han gjorde av läget i landet. Det är anmärkningsvärt att de pudelägande och cirkusbesökande människorna även har en förmåga att klumpa ihop sig i vissa områden av vår storstad, nämligen Östermalm, där också vår statsminister bor. Segregeringen är ju ett växande problem i vårt samhälle. Jag tror att den nuvarande utvecklingen kommer att öka den på olika plan, inte bara

när det gäller boendet utan också när det gäller vården och omsorgen samt skolorna, som är det senaste som man har tänkt ge sig på.

Jag skulle vilja ställa några litet mer framåtsyftande frågor till Ingvar Carlsson. Vad skall vi göra framöver, när vi har bytt regering? Vi är ju överens om att det är en nödvändig åtgärd. Tyvärr får vi kanske stå ut med den nuvarande regeringen ända till september 1994. Vi kan ändå redan nu diskutera hur det kan se ut efteråt.

Hur har Ingvar Carlsson tänkt sig den nödvändiga förnyelse som måste ske också inom vänstern? Hur ser Ingvar Carlsson på återställandet av nivåerna inom sjukförsäkringen och arbetsskadeförsäkringen? Hur ser Ingvar Carlsson på möjligheterna att återställa en del av de förändringar som nu skall genomföras inom arbetsrätten? Är Ingvar Carlsson beredd att definiera målet för den ekonomiska politiken i termer av arbete åt alla och full sysselsättning och inte i termer av prisstabilitet och inflationsbekämpning, som ju är den europeiska och monetära unionens mål för den ekonomiska politiken?

Hur ser Ingvar Carlsson på möjligheterna att påbörja en arbetstidsförkortning, som ju är en nödvändig reform för många, inte minst för kvinnorna, och som dessutom i dagens läge med hög arbetslöshet skulle ha den gynnsamma effekten att fler kunde arbeta sex timmar och färre fick vara arbetslösa och beroende av bidrag?

Jag skulle också vilja veta hur Ingvar Carlsson tänker sig utvecklandet av politiken i stort, när vi förutom ett regeringsskifte också kommer att få ett nej i folkomröstningen om det svenska medlemskapet i den europeiska unionen. Vi som länge har varit på det klara med att det inte är någon framkomlig väg har naturligtvis utvecklat våra alternativ. Men jag skulle vilja veta hur Ingvar Carlsson ser på dessa saker.

Anf. 3 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman begärde egentligen att jag på tre minuter skall redovisa en samlad socialdemokratisk politik för resten av 90-talet. Jag har större anspråk på den socialdemokratiska politiken än så. Men jag kan svara Gudrun Schyman att när vi kommer tillbaka i regeringsställning kommer den viktigaste åtgärden för oss att vara kampen mot arbetslösheten. De skador som arbetslöshet i dag orsakar i det svenska samhället för den enskilde och för samhället som helt går inte att plåstra om med hjälp av socialpolitik eller med andra åtgärder. Det är alltså den första och den viktigaste åtgärden. Och vi kommer att utforma vår politik från dessa utgångspunkter.

Jag har också sagt att om regeringen går in och gör betydande förändringar av arbetsrätten som försvagar löntagarnas ställning i förhållande till arbetsgivarna, upplever vi det som ett oerhört allvarligt steg tillbaka. Jag har sagt att det allra första av enskilda åtgärder som vi i så fall kommer att besluta om är att förändra och korrigera dessa beslut. Jag vet att vi, inte bara bland LO:s medlemmar utan även bland TCO:s medlemmar och bland SACO:s medlemmar, har ett mycket starkt stöd för detta. Jag är övertygad om att det kommer att bli ett starkt stöd för detta även i en kammare med ny sammansättning.

När det gäller andra saker som den här regeringen raserar, vilket nu sker

i rasande takt på område efter område, kommer en del tyvärr inte att vara praktiskt möjligt att återställa. Det raseras för gott. Det är en tankeställare för alla som i 1991 års val sade att de väl kunde rösta på ett borgerligt parti eller på Ny demokrati den gången, eftersom de inte skulle hinna åstadkomma så mycket. Jo, tyvärr. Och det visar sig nu i kommuner och landsting och i Sverige att de hinner åstadkomma väldigt mycket.

En del av det är sådant som har med ekonomi att göra. I det sammanhanget måste vi först och främst, precis som 1982, se till att vi får budgetunderskottet under kontroll. Och när vi har det kan vi så småningom börja ta på oss kostnader. Vi har mycket angelägna saker som vi vill göra. Föräldraförsäkringen är en sådan sak. Det finns väldigt mycket på socialförsäkringsområdet som jag tror att vi skall kunna få enighet om även tillsammans med Folkpartiet, t.ex. när det gäller inkomstbortfallsprincipen. I fråga om detta är jag också ganska optimistisk. Det finns andra saker som vi kan återställa direkt.

Detta kommer vi att diskutera, bl.a. på vår partikongress. Vi kommer så småningom att redovisa ett valprogram, så att väljarna klart kan ta ställning mellan socialdemokratisk politik och åtminstone delar av borgerlighetens politik.

Anf. 4 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag är medveten om att det är mycket begärt att få en total redovisning av Socialdemokraternas politik på tre minuter. Men det var ändå ganska konkreta frågor som jag ställde.

Om vi skall återupprätta principen om arbete åt alla som mål för den ekonomiska politiken, kommer det att innebära vissa svårigheter i förhållande till den politik som socialdemokratien nu för och som också syftar till ett medlemskap i den ekonomiska och monetära unionen som ju har ett annat och övergripande mål. Detta blir en konflikt, och detta måste man då göra något åt, såvitt jag förstår. Nu tror jag att om man inte lyckas med det inom det socialdemokratiska partiet, kommer man att få hjälp av det svenska folket som kommer att säga nej till de ordningar som man har tänkt sig inom den ekonomiska och monetära unionen och inom den europeiska unionen över huvud taget. Det får väl lösa sig så att säga med folkets hjälp och kraft.

Jag tror emellertid att det är viktigt att vi får mer klarhet i hur man tänker sig socialförsäkringssystemet, hur man tänker sig framtiden när det gäller bostadssubventioner och hur man ser på familjepolitiken.

Ingvar Carlsson talade om föräldraförsäkringen, vilket jag tycker är bra. Jag tror att vi är överens om att det är föräldraförsäkringen i dess nuvarande form, och gärna en utbyggnad, som vi skall satsa på. Jag antar att jag nu kan få ett löfte om att om ett vårdnadsbidrag har genomförts innan vi skiljs åt före nästa val, kan vi med gemensamma krafter riva upp den typen av reform, som snarast syftar till vård av frisk man i hemmet. Det tror jag skulle vara en bra varubeteckning på den reformen.

Men detta är väl sådant som är konkret och som jag skulle kunna få mer besked om. Jag skulle också vilja höra hur Ingvar Carlsson ser på arbetstidsförkortningen. Det är en familjepolitisk reform, och det är en fråga som väldigt många kvinnor värnar om. I arbetslöshetens tider skulle en arbetstids-

Anf. 5 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vår inställning till vårdnadsbidrag är glasklar. Jag är ganska övertygad om att det i riksdagen efter ett nytt val kommer att finnas en majoritet mot vårdnadsbidrag.

Beträffande frågan om och när man kan förkorta arbetstiden, tycker jag att en förlängning av föräldraförsäkringen är det allra viktigaste.

Jag vill ändå ge en varning till Gudrun Schyman. När hon talar om vad vi tänker återställa, vill jag säga att det är farligt att bli beroende av återställare. Jag skulle därför vilja uppmana Gudrun Schyman att i stället se framåt och se framtidens problem och satsa på dem. Det är det som vi socialdemokrater kommer att ägna oss åt.

(Applåder)

Anf. 6 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) :

Fru talman! Jag kan också instämma i mycket av det som Ingvar Carlsson sade om den internationella situationen. Jag skall återkomma till det i mitt huvudansförande senare.

Ingvar Carlsson manade till att man skulle sätta kampen mot arbetslösheten främst. Det är precis det som regeringen gör. Det som vi diskuterar är vilka åtgärder som kan vara lämpliga. Jag såg i dagens nummer av Dagens Industri att det inte bara är regeringen och många ekonomer som är skeptiska mot Socialdemokraternas recept. Även den ledande fackföreningsekonomen Willy Bergström varnar just för att den typ av åtgärder som Socialdemokraterna fäster så stor vikt vid skall leda till valutautflöde, räntehöjningar och fall i kronkursen. Det är precis detta som vi har känt stark oro för och som har gjort att vi efter en noggrann prövning har avvisat Socialdemokraternas förslag.

Låt mig, fru talman, ta upp även en annan fråga. Ingvar Carlsson uttryckte förhoppningar om att kunna nå en ganska bred enighet bl.a. med Folkpartiet när det gäller socialförsäkringarna. Jag hoppas också att det skall gå att nå bred politisk enighet i riksdagen på denna punkt.

Men det finns en socialförsäkring där Socialdemokraterna inte ger särskilt tydliga besked och där jag gärna skulle vilja se att Ingvar Carlsson kunde göra det vid detta tillfälle, och det gäller arbetslöshetsförsäkringen. Ett viktigt motiv för att ha obligatoriska socialförsäkringar är att de som löper mindre risk att drabbas, i detta fall av arbetslöshet, ändå skall få vara med och betala för dem som löper större risk. Det är också ett argument som olika socialdemokrater, Birgitta Dahl och andra, brukar använda i den debatt som vi för. Därför är en av mina frågor till Ingvar Carlsson om Socialdemokraterna nu är beredda att göra arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk, dvs. att den skall omfatta alla, eller om arbetslöshetsförsäkringen av några skäl, och i så fall undrar jag vilka, också i fortsättningen skall vara frivillig.

När det gäller sjukförsäkringen har Socialdemokraterna föreslagit att den helt skall finansieras med egenavgifter. Det motiveras med att det skall finnas en starkare koppling mellan avgifter och förmåner. Det tycker också vi

är en riktig princip. Därför har vi medverkat till att ta de första stegen mot en sådan egenfinansiering av sjukförsäkringen. Vi är också beredda att gå vidare på den punkten.

Vi menar emellertid att samma princip rimligen borde användas även vid utformningen av arbetslöshetsförsäkringen. I det sammanhanget säger Socialdemokraterna något kryptiskt i sin motion om den ekonomiska politiken att man avvisar egenavgifter som varierar från bransch till bransch. Men min fråga till Ingvar Carlsson är: Kan Socialdemokraterna tänka sig egenavgifter som, precis som egenavgifterna i sjukförsäkringen, tas ut som en procent på inkomsten, vilket skulle leda till att personer med högre inkomster får vara med och betala en större del av denna försäkring?

Anf. 7 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tog del av LO-ekonomernas rapport i går. Jag måste säga att jag där fann en mycket stark samstämmighet mellan vår ekonomiska motion och de rekommendationer som LO-ekonomerna ger för hur Sverige skall ta sig ur den ekonomiska krisen.

När det sedan gäller socialförsäkringarna vill jag säga att jag är angelägen om att ha en dialog med Folkpartiet på den här punkten. Jag tror att Socialdemokraterna och Folkpartiet bör försöka komma fram till en någorlunda samsyn för att avvisa de hot mot hela den svenska välfärdspolitiken som Centerns, Moderaternas och Kristdemokraternas uppfattning innebär på den här punkten. Därför vill jag inte i dag i talarstolen stänga några dörrar när det gäller att diskutera finansiering och annat.

Men för oss har det varit viktigt att vi skall ha en arbetslöshetsförsäkring där parterna har ett inflytande. Vi tycker att erfarenheterna av detta är mycket goda. Vi vill ha en solidarisk finansiering av detta. Vi har av de här skälen varit mycket tveksamma till en statlig arbetslöshetsförsäkring.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Bengt Westerberg, eftersom Bengt Westerberg har gjort många bra uttalanden i principfrågorna på senare tid. Samtidigt har han kommit i totalrock med de övriga regeringspartierna när det gäller konstruktionen av hela välfärdssamhället, för det är det vi talar om nu, när det gäller vårdnadsbidraget och när det gäller samarbetet med Ny demokrati.

I längden går det naturligtvis inte, även om jag har all förståelse för Bengt Westerbergs svårigheter nu, att stå för en politik i pressmeddelanden, i intervjuer och debattböcker och sedan genomföra en annan politik, som går i en annan riktning, tillsammans med högerpartierna Moderaterna, Kristdemokraterna och Ny demokrati. Trovärdigheten tål inte att Bengt Westerberg uppskjuter en förändring alltför länge.

Framför allt är jag orolig för att den osäkerhet som nu finns hos stora medborgargrupper om vad som kommer att hända med de svenska socialförsäkringarna leder till att man inte vågar konsumera, att man tar det säkra före det osäkra och att detta är en av de viktiga förklaringarna, Bengt Westerberg, till att lågkonjunkturen pressas ned så långt som den gör. Därför tror jag att det skulle vara mycket bra om vi så snabbt som möjligt kunde klara ut att nedmonteringen av det svenska välfärdssamhället inte kommer till stånd.

Är Bengt Westerberg beredd att här i talarstolen klart säga ifrån att han

Anf. 8 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp) :

Fru talman! Jag kan i alla fall ge alldeles bestämt besked på en punkt. Det är att någon nedmontering av välfärdsstaten kommer vi inte att medverka till. Något sådant finns inte heller på regeringens agenda.

Den politik som jag har redovisat i böcker, artiklar, debattinlägg och i många olika sammanhang är den politik som regeringen står bakom. Man får skilja på regeringens politik och den debatt som förs i vissa partier, även i sådana som är med i regeringen.

Men det intressanta är ju, och det var den fråga jag ställde till Ingvar Carlsson, hur Socialdemokraterna ställer sig när det gäller ett av de stora försäkringssystemen, nämligen arbetslöshetsförsäkringen. Jag tycker att Socialdemokraterna har argumenterat på ett bra sätt, ungefär på samma sätt som jag har försökt att göra själv, när det gäller det principiella försvaret för obligatoriska socialförsäkringar och för att man skall ha inkomsttrygghet i stället för grundskydd.

Men när det gäller just arbetslöshetsförsäkringen har Socialdemokraterna traditionellt faktiskt legat närmare grundskyddsmodellen, dvs. sagt nej till en obligatorisk försäkring och accepterat ett betydligt lägre tak i försäkringen än man gör i andra socialförsäkringar. Man har också svävat på målet när det gäller finansieringen. Det är därför jag tycker att det är så viktigt att få besked från Socialdemokraterna på denna punkt. Är ni beredda att, liksom ni gör när det gäller andra socialförsäkringar, gå in för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring? Det innebär ett nytt ställningstagande från Socialdemokraternas sida, jag är medveten om det. Men ideologiskt är det i denna välfärdspolitiska debatt en oerhört central fråga, och det är ett viktigt besked om Socialdemokraterna säger: Här är vi beredda att tänka om. Vi är beredda att gå in för en obligatorisk försäkring.

En annan sak, vilken också är en nyhet i det socialdemokratiska tänkandet, är att man har förstått värdet av att ha socialförsäkringar som har ett starkt samband mellan avgifter och förmåner. Detta är man nu beredd att införa fullt ut när det gäller sjukförsäkringen. Är Socialdemokraterna beredda att tillämpa samma tänkande när det gäller arbetslöshetsförsäkringen?

Jag inser att man inte kan ha fullt ut samma finansiering där, därför att arbetslöshetsriskerna inte på det sätt som sjukförsäkringen kan bäras enbart av de anställda i företagen. Vid mycket hög arbetslöshet, som nu, finns det ingen annan lösning än att staten också går in och tar en del av riskkostnaderna. Men upp till en arbetslöshet på säg 4 % eller något sådant skulle det vara fullt möjligt att utforma en försäkring där kostnaderna delas mellan de försäkrade, dvs. löntagarna, och arbetsgivarna, som naturligtvis också har ett stort ansvar på det här området.

Jag förstår att det finns invändningar – det finns också en del skäl för – mot att ha avgifter som varierar från bransch till bransch. Det är det system vi har nu och som vi har haft i svensk arbetslöshetsförsäkring. Men jag tolkar ändå Ingvar Carlsson så, att på denna punkt är man öppen för att diskutera

egenavgifter med samma konstruktion som sjukförsäkringen. Det tycker jag i så fall är ett steg framåt. Men hur blir det med obligatoriet?

Anf. 9 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det förslag till arbetslöshetsförsäkring som Gerhard Larsson har lagt fram skulle komma att omfatta färre personer än som är fallet med nuvarande försäkring. Över huvud taget måste även en obligatorisk försäkring ha vissa kriterier. Jag menar t.ex. intjänandetid, hur länge man skall ha jobbat för att ingå i försäkringen. Därför kommer man inte ifrån att även en obligatorisk försäkring kommer att ha problem som man måste lösa.

Vi redovisar nu mycket utförligt hur vi anser att socialförsäkringarna i framtiden bör byggas upp, hur vi skall flytta ut dem ur statsbudgeten och skapa ny finansiering för att detta skall vara ett led i den nedtagning av budgetunderskottet som är nödvändig. Vi kommer också att ha vår uppfattning om hur den finansieringen skall gå till. Vi tycker att arbetslöshetsförsäkringen skiljer sig från socialförsäkringarna. Vi har därför annorlunda förslag till lösningar i det avseendet.

Men när Bengt Westerberg säger att den nuvarande modellen ger en för svag ersättning, kan jag inte förstå hur Folkpartiet kan vara med om att sänka ersättningen till de arbetslösa från 90 % till 80 %. Det innebär i så fall ytterligare en försämring, som vi tycker är mycket allvarlig.

När jag har sagt att jag inte vill stänga dörrar i den här frågan är det för att jag har uppfattat det politiska läget när det gäller denna för oss socialdemokrater mycket viktiga del av den svenska modellen, som att det finns två partier som mycket tydligt har uttalat sig för principen om inkomstbortfallet och om den generella välfärden, nämligen Socialdemokraterna och Folkpartiet.

Vi har sedan, när vi kommer till de olika delarna, inte exakt samma uppfattning. Då är det min grundläggande inställning att man måste kompromissa. Man måste lyssna på motparten och se var man kan hitta en hygglig kompromiss. När man har träffat en kompromiss med Folkpartiet tror jag faktiskt också att den håller, i motsats till en del andra överenskommelser som vi har träffat under det här riksdagsåret.

Anf. 10 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det är första gången jag får replik på Ingvar Carlsson. Det känns väldigt festligt. Jag ber att få tacka så mycket för den debattordningen.

Västeuropa befinner sig i en efterkommunistisk era, sade Ingvar Carlsson. Det är riktigt. Sverige befinner sig i en eftersocialdemokratisk era. Det är inte heller problemfritt. Men Ingvar Carlsson har nu fått ett stöd av Gudrun Schyman, som jag märkte att han uppskattade väldigt mycket.

I den här efterkommunistiska och eftersocialdemokratiska eran skall man kanske inte glömma vem det var som rörde till det. Vi skall varken glömma vem det var som rörde till det där eller här.

Jag håller med om mycket av det Ingvar Carlsson sade, exempelvis att Socialdemokraterna och Folkpartiet är ganska lika. Jag håller med om att man både skall gasa och bromsa. Det har vi talat om många gånger. Man kan inte bara strama åt, utan man måste också släppa efter. Det gör man genom att

använda momsen som krisreglage. Jag kan hålla med om att det behövs skuldsanering, inte bara bland banker utan också bland privatpersoner. Det behövs också en mycket bättre ungdomspolitik än vad ni Socialdemokrater eller den borgerliga regeringen i dag har kunnat prestera. Så litet i det Ingvar Carlsson sade var riktigt.

En fantastiskt intressant avdelning, som Ingvar Carlsson inte gick så mycket in på men som säkert fascinerar resten av svenska folket, är uppgörelsen med regeringen. Det var krispaket här för inte så länge sedan. Vad bidde det kvar av det? frågar sig många. Vart tog det vägen? Ni räddade ju Sverige hand i hand och gav presskonferens. Sedan kutade ni åt var sitt håll, hela gänget. Nu är det inte så mycket kvar av det hela. Så börjar Ingvar Carlsson tycka att det är konstigt att man skall behöva göra upp med Ny demokrati. Om vi hade gjort upp med er och ni hade hållit er till det, kanske det hade räckt – vad vet jag!

Sedan till det intressanta med turistmomsen, som alltså enligt Ingvar Carlsson handlar om karuseller. Om Ingvar Carlsson skall fortsätta att känna sig samhällstillvänd och betala hög moms, kan han gå till Gröna Lund och åka karusell. Det är fortfarande 25 % moms på det. Däremot är cirkus helt momsbefriad. Det beror på Ingvar Carlssons uppgörelse med Bengt Westerberg en gång i tiden. Ni momsbefriade cirkus. Där är det 0 % moms. Det är väl därför som många socialdemokrater går på Cirkus Scott, förstår jag.

Turistmomsen handlar om mycket allvarliga ting. Det handlar om 10 000 jobb. Det handlar om billigare semester för svenskar. Det är en åtgärd som berör hela Sverige. Jag är alltså något förvånad över att Ingvar Carlsson angriper den, som berör hela svenska folket just nu och som berör den arbetslöshet som han vill bekämpa.

Anf. 11 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Ian Wachtmeister talar om en eftersocialdemokratisk era. Jag skulle vilja säga att så länge den håller sig på nivån 50 % är jag ganska nöjd. (Applåder)

Blanda inte, Ian Wachtmeister, ihop oss med kommunismen. Det var inte i era salonger som kampen mot kommunismen fördes. Den fördes av arbetare ute på de svenska arbetsplatserna. Det har gjort att det svenska kommunistpartiet aldrig har fått något inflytande i Sverige. Men den kampen förde vi, inte ni. Kom inte nu i efterhand och beblanda oss med den ideologin.

Jag har också längtat efter att debattordningen skall ge mig en chans att direkt replikera på Ian Wachtmeister. Jag har reagerat länge mot att Ian Wachtmeister och Bert Karlsson försöker göra gällande att de inte är politiker och vinna poäng på det. Under mina snart 30 år i riksdagen har jag aldrig sett ett parti som så utstuderat, så skickligt och så målmedvetet har satsat på ett så hämningslöst politiskt spel som Ny demokrati har gjort. Jag önskar att jag kunde säga att ni inte är politiker. Men ni är en fullblodspolitiker, herr Wachtmeister.

Politik är varken något gott eller ont i sig. Det är politikens innehåll som är det avgörande. Med er politik skulle ni skada solidariteten, sammanhållningen och medmänskligheten, som det har tagit oss årtionden att bygga upp här i landet, i samarbete med den tidens Bondeförbund och med sociallibe-

ralismen. Med er politik skulle vi få ett hårdare och brutalare samhälle. Ni satsar på att med missnöjespropaganda som politiskt medel driva Sverige åt höger. Det är i allra högsta grad politik det handlar om. Ni kommer att möta ett stenhårt motstånd från Socialdemokraterna när ni driver den politiken. (Applåder)

Anf. 12 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det vore högst märkvärdigt om inte jag skulle ha kämpat mer mot kommunisterna än Ingvar Carlsson. Jag har i varje fall inte ordnat kontakter och underhållit dem under många och långa år, som Socialdemokraterna har gjort. Resorna gick ofta till de numera nedlagda och delvis avrättade regimerna.

Att vi är fullblodspolitiker är antagligen menat som beröm. Jag kan dock garantera att vi inte tar det som så.

Sedan till litet allvarigare frågor. Vems fel är det enorma budgetunderskott som vi har, det största i västvärlden, den statsskuld som kostar 96 miljarder i ränta – det kunde vi läsa om i dag – den rekordhöga arbetslösheten och den förväxta offentliga sektorn? Jag tycker att det vore intressant för alla att få höra Ingvar Carlsson berätta att han inte har någonting med det att göra. Det vore kanske något avslöjande.

Jag skulle vilja fråga ett par saker.

Vi har föreslagit t.ex. behovsprövat barnbidrag. Det kallas då för extrem högerpolitik, har jag förstått. Jag trodde möjligen att det mer var en socialdemokratisk angelägenhet att se till att miljonärer inte får barnbidrag. Vad är det för fel på det, Ingvar Carlsson?

Jag tycker att det är intressant med det bensinskattesyndrom – så kallar jag det – som har drabbat Sverige. Ni gjorde upp med regeringen om höjd bensinskatt. Sedan satte ni i gång er apparat, en indoktrineringsapparat som kallas för rådslag, rusade omkrig i Sverige och attackerade höjningen av bensinskatten, som ni själva hade gjort upp om. Då är frågan: Var ni för eller emot bensinskatten, eller var ni bägge delarna?

Det här dubbelspåriga köret ser vi även i Europafrågan. Där är ni också för och emot, liksom i kärnkraftsfrågan. Jag undrar hur länge den politiken kan hålla. Jag är ingen yrkespolitiker, men det är Ingvar Carlsson. Någon gång måste detta avslöjas.

Bensinskattesyndromet har nu spritts ut i vida kretsar och tillämpas även av Moderaterna. Då gäller det grundavdraget, som jag skall återkomma till senare.

Anf. 13 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skall gärna förklara för Ian Wachtmeister hur det hänger ihop med bensinskatten. När Bengt Westerberg hade avslutat förhandlingarna om krispaketet, sade jag till Bengt Westerberg att vi ville titta på hur det slår på efterfrågan, innan vi slutgiltigt stämmer av – vi hade ju en försörjningsbalans. När vi hade gjort det var vår bedömning, och är i dag, att efterfrågan pressades ned för mycket.

Då tog vi upp förhandlingar med regeringen. Vi kunde komma överens om skatteavdraget vid deklarationen. Men regeringen sade nej till att ändra

på uppgörelsen om bensinskatten och momsen. Då höll vi kvar vid uppgörelsen så länge det fanns något kvar av vikt för oss i övrigt som regeringen inte hade sprungit ifrån. Det är den enkla förklaringen. Detta har vi redovisat tidigare för dem som har velat lyssna.

Så till barnbidraget. Nydemokraterna påstår att de är mot byråkrati. Tänk er att vi i det här landet i fortsättningen skall granska alla barnfamiljers ekonomi och säga: Ni får barnbidrag, ni får det inte. Vad blir det för sorts samhälle?

Om Ian Wachtmeister skulle vilja klämma åt höginkomsttagarna, som han nu plötsligt gav sken av, kan han rösta på vårt förslag om värnskatten. Det skulle nämligen innebära att den som har 1 miljon i inkomster får betala 39 700 kr mer i skatt, medan hon med regeringens och Ny demokratis förslag inte betalar mer än 1 780 kr mer, dvs. samma belopp som den som tjänar 210 000 kr. Var så god, Ian Wachtmeister, om ni är intresserad av jämlikhet, vilket jag starkt betvivlar.

Beträffande hotelltjänster beräknas de i år att motsvara 4 promille av den privata konsumtionen. Effekten på sysselsättningen skulle bli ungefär densamma om man sänkte momsen för frisörer eller på reparation av fritidsutrustning. Dessa tjänster utgör nämligen lika stora andelar av den privata konsumtionen.

Till sist vill jag ta upp detta med kommunismen och mina resor. På 60-talet gjorde jag mina internationella resor, Ian Wachtmeister, för att på den socialistiska ungdomsinternationalens vägnar slåss mot den dåvarande kommunistiska ungdomsinternationalen, WFDY, som var finansierad av alla dessa eländiga öststater. WFDY satt med statspengar, medan vi satt med våra fattiga medlemsavgifter. Men vi lyckades i land efter land pressa tillbaka kommunismen och vinna ungdomen för demokratin, i många fall för socialdemokratin. Jag skäms inte för den insatsen. Men kom inte till mig och på minsta sätt insinuera att vi har någonting med kommunismen att göra! Det upplever jag som en oförskämdhet. Jag tycker att Ian Wachtmeister borde ta tillbaka detta i sitt anförande, som han senare skall hålla.

(Applåder)

Talmannen anmälde att Ian Wachtmeister anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 14 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Enligt den nya debattordningen har vi nu hört den samlade oppositionen – ursäkt, Bengt Westerberg.

(Applåder)

Det har etablerats ett nytt företag, Rivningsfirman Carlsson & Schyman. Den har ytterligare en specialitet, nämligen tillverkning av papper med tryck på, dvs. sedlar, obegränsat med pengar. Vi vet vad det ledde till under 80-talet, då vi inte rättade munnen efter matsäcken och skapade den värsta överhettningen någonsin i svensk ekonomi och en inflation som omfördelade till de rika från de fattiga, vilket är dokumenterat i fördelningspolitiska analyser. Är Ingvar Carlsson stolt över 80-talet och de egna bedrifterna under den tiden?

Jag blir lätt upprörd när Ingvar Carlsson försöker att göra sig till någon sorts ensambärare av det sociala engagemanget. Vi är alla plågade av den höga arbetslösheten. Men glöm inte bort bakgrunden, Ingvar Carlsson. Rötterna finns i 80-talet.

Denna regering satsar mer resurser än någon tidigare regering i detta land på att bekämpa arbetslösheten, att motverka långtidsarbetslöshet, att skapa ungdomspraktik, att skapa fler utbildningsplatser, att få till stånd en kompetenshöjning och att skapa tillfälliga jobb.

Jag har noterat att Expertgruppen för arbetsmarknadspolitiska utvärderingsstudier har kritiserat Ingvar Carlssons regering för att den har varit för passiv på detta område. Förklaringen ger ju Socialdemokraterna själva: dåvarande regeringen inväntade vändpunkten.

Då var marknaden hoppet – vändpunkten kom inte, som bekant. Det var på våren 1991 som man röstade ner Centerns förslag om 10 miljarder i extra satsningar för investeringar i vägar och järnvägar.

Låt mig bara i korthet redogöra för de stora insatser och stora tal som det handlar om i dagens arbetsmarknadspolitik. Det handlar om att 300 000 människor får del av de åtgärder som vi nu vidtar. Det är dubbelt så många som man tidigare trodde var rimligt. Nu satsas 48,2 miljarder mot arbetslösheten, varav 28,4 miljarder skall användas för direkta arbetsmarknadspolitiska insatser. Genom ungdomspraktiken sysselsätts 100 000 ungdomar i månaden. Det är fråga om 80 000 extra utbildningsinsatser, 20 000 nya företagsutbildningsplatser och arbetslivsutveckling för i genomsnitt 50 000 människor varje månad. Och Ingvar Carlsson står här och säger att vi inte är engagerade mot arbetslösheten!

(Applåder)

Anf. 15 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Först vill jag nog ändå försvara Bengt Westerberg. Jag tycker att han är en förvånansvärt lojal medlem av regeringen. Han gör vad han kan för att leva upp till de båda rollerna.

Vad gjorde Socialdemokraterna mot inflationen? Vi fick till stånd Rehnbergavtalet, som definitivt växlade ner löneavtalsnivån och fick inflationen på fall. Det var den åtgärden som vi vidtog. Det var bra att Centern stödde den, men det var vi som föreslog åtgärden. Vi tog t.o.m. till en regeringskris för att kunna driva en hårdare ekonomisk politik. Tyvärr fick vi inte igenom våra förslag. I så fall hade arbetslösheten förmodligen varit lägre, och vi hade ännu snabbare kunnat få kontroll över inflationen.

Man kan inte säga att man har gjort tillräckligt, när det finns 500 000 arbetslösa, Olof Johansson. Grundfelet ligger ju i och för sig inte i arbetsmarknadspolitiken. Det har varit trögt och vi har fått förhandla med er på dessa punkter, men det stora problemet är den inhemska efterfrågan i Sverige i dag. Det är den som är det stora problemet.

Jag skulle vilja diskutera litet med Olof Johansson om rättvisa. Centern vill ju gärna vara ett parti som företräder rättvisa. I radioprogrammet Kanalen den 31 januari i år sade Olof Johansson: Vad jag har begärt, det är att Finansdepartementet skall ta fram en fördelningspolitisk analys, och den skall vara framme i god tid före kompletteringspropositionen. Det är med

den utgångspunkten från verkligheten som vi skall ta ställning till hur vi i fortsättningen skall lägga ut nedskärningar och eventuella skattehöjningar.

Nu har Finansdepartementet tagit fram denna analys, som Olof Johansson begärde. Analysen visar att mer än 300 000 människor blir beroende av socialbidrag på grund av de förändringar som regeringen har gjort av skatter och bidrag. Då har man ändå inte räknat med att det är många fler som blir arbetslösa. Om man gör det, blir antalet socialbidragstagare ännu större. Skillnaderna mellan sjuka och friska ökar. Långtidssjuka drabbas extra hårt. En ensamstående som är sjuk ett helt år förlorar drygt 20 000 kr. Arbetare förlorar dubbelt så mycket som tjänstemän. Skillnaderna kommer att öka ännu mer. Många av regeringens beslut har ju ännu inte slagit igenom. Det är nu i sommar som arbetslöshetsersättningen sänks, och boendekostnaderna höjs kraftigt under de närmaste åren.

Vad gör regeringen då? Jo, regeringen hemligstämplar den rapport som visar de förödande konsekvenserna av den borgerliga regeringens politik. Varför, Olof Johansson, törs ni inte att – som Olof Johansson efterlyste – se denna verklighet i ögonen? Varför detta hemlighetsmakeri?

Anf. 16 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Fru talman! Det är ofta som man inte förstår när man själv är rolig eller varför det uppstår munterhet i kammaren. Jag påminde mig bara att också Bengt Westerberg hade haft ordet, och han ingår ju inte i oppositionen. Men jag förstår att man väntar sig en annan attityd och giftigheter bland regeringsledamöter. Det är de egna förväntningarna som skapar skratten.

När det gäller frågan om hur vi skall hantera fördelningspolitiken, begärde jag före jul i samband med budgetpropositionen att Finansdepartementet skulle ta fram en fördelningspolitisk analys. Den kom i mars, just när vi inledde diskussionen om kompletteringspropositionen. Jag vill påstå att denna analys påverkade det sätt på vilket vi hanterade de nödvändiga besparingsåtgärderna. Vi kunde bl.a. konstatera att barnfamiljerna hade burit en större del av bördan än många andra grupper. Bland de förslag som fanns återstod – efter det att vi hade dragit slutsatserna inför kompletteringspropositionen – en åttondel av de summor som påverkar barnfamiljerna i form av neddragningar. Självfallet hade den fördelningspolitiska analysen betydelse. Sedan måste detta fullföljas framöver.

När vi, på grund av stora budgetunderskott och de risker det innebär, tvingas skära i trygghetssystemen, måste det balanseras med åtgärder som påverkar också höginkomsttagarna. Jag har velat ha en grund för det, som bevisar att systemet faktiskt fungerar så. Höginkomsttagarna får inte bära sin del, eftersom det med nödvändighet är systemen med bred bas som står för besparingarna. Detta är en viktig slutsats av den fördelningspolitiska analysen. Det kommer regeringen naturligtvis att arbeta vidare med.

Dessutom är en beställning från finansutskottet på gång. I det betänkande som behandlas senare i eftermiddag begär riksdagen just en fördelningspolitisk analys av regeringen, en uppföljning av den som redan har gjorts. Det är bra.

När det gäller övriga frågor noterar jag att Ingvar Carlsson ställer sig bakom det som har gjorts på det arbetsmarknadspolitiska området. Jag har

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Partiledardebatt

aldrig påstått att det är tillräckligt. Men det finns restriktioner i verkligheten. Är vi inte överens om det heller, Ingvar Carlsson?

Anf. 17 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Olof Johanssons svar när det gäller fördelningspolitiken inte var särskilt övertygande. Här har vi fått den rapport som Olof Johansson själv efterlyste. Den visar på snabbt ökande inkomstklyftor i det svenska samhället. I det läget är Olof Johanssons försvar att vi har det för dåligt ställt. Det är orsaken. Men det förslag till s.k. grundtrygghet som Olof Johansson förespråkar skulle, enligt finansministern, bli 34 miljarder dyrare än det nuvarande systemet. Dessutom skulle det innebära att den återhämtning i svensk ekonomi som vi behöver fördröjs, på grund av den osäkerhet som hela diskussionen skapar om hur det skall bli i framtiden – med pensioner, ersättning vid sjukdom och vid arbetslöshet.

Jag tror i själva verket, Olof Johansson, att den låga efterfrågan är en viktig förklaring till den höga arbetslöshet vi har i dag. Om Olof Johansson vill medverka till att höginkomsttagarna får betala, hade vi kunnat besluta om det nu i denna kammare, genom ett beslut om s.k. värnskatt. Med en sådan skatt hade bevisligen höginkomsttagarna fått vara med och betala mycket i förhållande till regeringens förslag.

Till slut arbetslösheten. Det är farligt, Olof Johansson, att inte inse – jag vill inte använda ordet bagatellisera, för det är fel – att vi är i en utomordentligt allvarlig situation nu, med en halv miljon människor arbetslösa, varav 200 000 ungdomar och allt fler långtidsarbetslösa. Då räcker inte den mest ambitiösa arbetsmarknadspolitik.

De utbildningsinsatser vi kom överens om var bra. Jag tror att det för centerledamöterna i regeringen hade en viss betydelse att Socialdemokraterna drev detta. Men det räcker inte i denna allvarliga situation. Vi måste se på efterfrågan i den svenska ekonomin. Den är för låg. Det anser vi, och det anser allt fler ekonomer. Jag tror inte att vi tar oss ur arbetslösheten på rimlig tid om vi inte också tittar på den ekonomiska politiken.

Jag tror att de nyliberala krafterna i regeringen har fått alltför stort inflytande. Jag har många gånger varit förvånad över hur Centern har vikit sig för de mer moderata fundamentalisterna. Jag tror att det hade varit bra om Centern hade haft litet större inflytande i regeringen.

Anf. 18 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag tyckte att inledningen av Ingvar Carlssons anförande var alldeles utomordentligt. Jag vill gärna understryka det han sade om att en ny känsla av politisk moral behövs. Efter det påpekandet resonerar Ingvar Carlsson själv som om vi lever kvar i 1980-talet. Han resonerar som om 1980-talets sus-och-dus-ekonomi inte alls är någon orsak till dagens ekonomiska situation.

Man kan här alldeles uppenbart se att Ingvar Carlsson flyr debatten om vad som har orsakat den arbetslöshet som är krisen. Han talar aldrig om de tillväxthinder som restes, om det höga kostnadsläget som försämrade förutsättningarna för produktionen. Det är klart att detta spelade en roll för arbetslösheten. Den gav i sin tur minskade statsinkomster och ökade utgifter,

och så ett budgetunderskott. Det vi nu gör är att återställa konkurrenskraften och förbättra förutsättningarna för att lösa krisen och lindra verkningarna, främst den höga arbetslösheten.

Socialdemokraterna har ett mycket märkligt sätt att spara. Det är ungefär som människor som går på realisation och tänker: Ju mer vi handlar, desto mer sparar vi. Jag har lagt märke till ett förslag som ni gjorde ett stort nummer av. I samband med infrastruktursatsningarna skulle Socialdemokraterna satsa 200 miljarder, alltså dubbelt så mycket som regeringen föreslog. Det var imponerande. Dessutom sade man nej till den lånefinansiering som regeringen föreslog.

När sedan Socialdemokraternas motion kom in till finansutskottet fanns där inget med om de 200 miljarderna. Då handlade det om 3,5 miljarder till underhåll av befintliga vägar och järnvägar.

Nog är det ett sällsamt sätt att bedriva ekonomisk politik på, att gå ut och tala om 200 miljarder, och så blir det 3,5 miljarder.

Anf. 19 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det sista som Alf Svensson sade begrep jag uppriktigt sagt inte. Det var förmodligen på för hög nivå för att jag riktigt skulle uppfatta vart det tog vägen. Det kanske Alf Svensson kan förklara i nästa inlägg.

Om 1980-talet vill jag säga att vi verkligen inte skäms för våra insatser. Vi tog över en statsbudget som då hade ett lika stort underskott som den nuvarande budgeten, 13–14 %, räknat som andel av bruttonationalprodukten. Vi betade av det budgetunderskottet.

Tvärtemot vad Alf Svensson sade tog jag faktiskt upp en diskussion om inflationen i en tidigare replik. Jag har pekat på Rehnbergsavtalet. Jag pekade på att vi t.o.m. tog en regeringskris för att kyla ned ekonomin. Problemet var att få något oppositionsparti att ställa upp, inte såsom vi gjorde i höstas, men någonting åt det hållet. Centern och Folkpartiet visade åtminstone ett intresse för problemet på den tiden. Det gjorde definitivt inte Moderaterna.

Det som sedan, enligt min uppfattning, åstadkom den stora överhettningen var avregleringen av kapitalmarknaden, lånekarusellen och allt detta. Det gick inte att på kort sikt komma till rätta med det med hjälp av de finanspolitiska medel vi hade. Där har vi alla ett ansvar. Inte minst de dåvarande oppositionspartierna var pådrivande på den punkten.

Jag skulle också vilja erinra Alf Svensson om att kds talade mycket vackert om solidaritet och omtanke i valrörelsen. Nu genomför ni faktiskt ett hårdare och otryggare samhälle, med försämringar för de sjuka, de äldre och de arbetslösa. Mitt i detta försämringsarbete, som ni motiverar med att det ekonomiska läget är så allvarligt, vill ni driva igenom en ny kostnadskrävande reform – ett vårdnadsbidrag.

Hur tror Alf Svensson att de grupper som nu drabbas av svidande försämringar skall kunna förstå och acceptera att regeringen samtidigt har råd med en ny kostnadskrävande reform? Alf Svensson får ursäkta, men jag tycker att det verkar handla mera om att rädda Alf Svenssons förlorade heder än om konsekvens och rättvisa.

Anf. 20 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Fru talman! Jag är fullständigt övertygad om att Ingvar Carlsson förstår. Om Socialdemokraterna har lagt fram ett förslag om att 200 miljarder skall satsas på infrastrukturen och sedan i sin ekonomiska motion inte tar upp den kostnaden, är det svårt att förstå vad Socialdemokraterna menar med sina förslag. Vill man bara för att locka väljare få människor att tro att man har en kista full med guld, som man kan göra satsningar med?

Jag kan också försäkra Ingvar Carlsson att det har varit utomordentligt tufft att genomföra de nedskärningar och besparingar som vi har gjort. Men den enda målsättning som vi har haft har varit att försöka få Sveriges ekonomi i balans för att vissa grupper, om vi inte får ekonomin i balans, inte skall drabbas än värre.

Jag tycker också att Ingvar Carlsson kunde vara mera konstruktiv och sluta med att försöka göra vårdnadsbidrag till något löjligt. Det är klart att man kan skoja om fallskärmen, och jag kan gott tillstå att det var en ganska rolig bild. Men det är faktiskt så att en majoritet av svenska folket vill ha ett vårdnadsbidrag. En majoritet av de kvinnor som det i synnerhet berör, de mellan 20 och 29 år, vill ha den här reformen, och det är mer än 4 %. Det är över 50 % som vill ha ett vårdnadsbidrag. Jag tycker att det är en rättvisereform.

Jag vågar faktiskt påstå att när vårdnadsbidragen har funnits ett tag kommer Ingvar Carlsson att förstå att det är just de hushåll som i många år har subventionerat de välbeställda på många områden som kan nyttiggöra sig vårdnadsbidragen, inte minst för att stanna hemma under ytterligare en period, kanske lika lång som perioden i den föräldraförsäkring som Ingvar Carlsson föreslog för ett tag sedan men inte hade råd med.

Jag har inte den syn som Ingvar Carlsson har, och som förresten Birgitta Dahl också gett uttryck för i tidningen Nu, att ett vårdnadsbidrag kan locka unga kvinnor i fördärvet. Vilket fördärv? Jag betror de moderna svenska medborgarna att välja vårdnadsbidrag, om de själva vill det. Jag tycker att ni skall sopa undan er förmyndarattityd. Också den hör en förgången tid till. (Applåder)

Anf. 21 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Nu förstod jag vad Alf Svensson menade. Det handlade alltså om tidigareläggning av investeringar som ändå skulle göras. Vi har räknat med räntekostnaden men inte med några extra inkomster. Det är en ekonomiskt helt rimlig uppläggning, och den står vi för. Det handlar dessutom om investeringar och inte om konsumtion.

Beträffande vårdnadsbidrag gäller att som man frågar får man svar. DN ställde bara en enda fråga, men Expressen har följt upp sin fråga. Man redovisade att 54,5 % tycker att beloppet är för litet för att familjen skall kunna leva på det, att 55 % tycker att det är fel att finansiera vårdnadsbidrag med höjda barnomsorgsavgifter och att hela 88 % inte tycker att det är värt att förvärvsarbeta 30 timmar i veckan, eftersom det med ett vårdnadsbidrag blir bara 430 kr efter skatt.

TCO-ekonomen Pia Nilsson har pekat på enorma marginaeffekter. Mer än 100 % försvinner för den som vill börja jobba igen. Värst drabbas den

familj med två barn där den ena vill jobba halvtid och då tjänar 7 000 kr i månaden. Den familjen går back med 1 500 kr. Skall det bli något över måste båda arbeta heltid. Nog finns det anledning för Bengt Westerbergs ställningstagande i regeringen i den här frågan.

Jag vill för att lätta upp stämningen berätta en historia för Alf Svensson om en präst och en busschaufför som båda lämnade det jordiska livet och kom ungefär samtidigt till Sankte Per.

Prästen kom först och visades till sin egen stora förvåning ner i underjorden, medan busschauffören när han kom fram fick stiga in i himlen. Då blev prästen ganska upprörd och sade till Sankte Per: Jag har ju i hela mitt liv tjänat kyrkan. Hur kan det komma sig att jag får gå ned till helvetet, medan busschauffören får gå till himlen?

Då sade Sankte Per: När du predikade somnade varenda en i kyrkan, men när busschauffören körde sin buss bad alla till Gud för livet.

Alf Svensson! Det är resultaten som räknas, inte det som man teoretiskt står för.

(Applåder)

Anf. 22 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag väntade med spänning på den politiska knorren på Ingvar Carlssons historia. Jag är inte riktigt säker på om han såg sig själv i rollen som prästen eller som busschauffören. Någotdera måste det väl ha varit.

Efter vinter och vår kommer nu äntligen sommar, och det finns anledning för oss alla här i kammaren att litet blicka bakåt, att summera och dra upp perspektiven framåt.

Minns hur det var i början av året, i januari! Socialdemokraterna såg bara mörker och elände när de talade om framtiden för vår ekonomi. De talade om att Sverige höll på att sjunka ned i ett svart hål utan hopp och utan räddning. De vågade på sina håll t.o.m. gå så långt att de vågade slå vad om att regeringen skulle falla sönder och samman så gott som omedelbart, i alla fall alldeles säkert före påsk. Vissa var mycket säkra på det. Vissa av dem har sedan dess lämnat kammaren.

Men det kom som bekant att bli annorlunda. Efter en vår då vi har fattat många viktiga beslut och då vi har tagit oss igenom en sträcka som varit besvärlig i ekonomin, börjar vi att långsamt men säkert se ljuspunkter i den ekonomiska situationen, bl.a. som ett resultat av regeringens politik. Riksdagen har vecka för vecka fattat det ena för framtiden viktiga beslutet efter det andra. Listan över vad som utförts och håller på att utföras kan göras imponerande lång.

Låt mig nämna beslutet om husläkare. Äntligen, efter så många år, börjar vi att förbättra valfriheten och närheten i vården, som betyder så oerhört mycket för människors välfärd.

Låt mig nämna storsatsningen på forskning, på fria universitet och på högskolor, så länge eftersatta av socialdemokratin. Få saker kommer att betyda mer för vår framtid som kunskapsnation än detta.

Låt mig nämna 98-miljarderkronorssatsningen för att bygga ut vår infrastruktur, också den eftersatt under 80-talet. Det ger jobb i dag och tillväxtmöjligheter i morgon.

Låt mig nämna kretsloppspropositionen, som representerar ett nytänkande när det gäller att komma bort från slit och släng och som redan har börjat ge resultat ute i näringslivet. Också detta område har varit försummat alltför länge.

Vi har sedan april västvärldens friaste radiolag, med de helt nya möjligheter som detta nu öppnar för en fri lokal radio runt om i Sverige.

Förslagen om ett nytt betygssystem och en ny läroplan för grundskolan, tillsammans med friskolorna som nu växer och ger valfrihet och alternativ, är mycket viktiga byggstenar i arbetet för att under 90-talet ge oss Europas bästa skola.

Vidare finns det nu en ny inställning till brott och brottsoffer. Den automatiska halvtidsfrigivningen av fängelsedömda har avskaffats. Det ges bättre stöd till dem som drabbas av brott och kriminalitet. Också detta är saker och ting som har fått vänta alltför länge här i Sverige.

För denna regering är inte alltid reformer liktydigt med mera av pengar, myndighet och byråkrati. Ofta kan det t.o.m. vara tvärtom. Men med varje rimlig definition visar denna korta uppräkningslista att vårriksdagen 1993 har varit en viktig reformperiod där det har fattats många för Sveriges framtid viktiga beslut. Det här gäller också när vi talar om att hävda och stärka Sveriges ställning i världen och i Europa. Även här har denna tid varit en viktig period.

Vi har enligt uppgjorda planer inlett förhandlingar om Sveriges kommande medlemskap i den europeiska gemenskapen. Vi har gjort detta med en bred nationell förankring i riksdagen. Vi kan också notera att Sverige har fått en allt viktigare roll i det europeiska samarbetet. Just nu är vår utrikesminister ordförande i det viktiga alleuropeiska säkerhetsarbetet inom ESK. Europaministern är ordförande i EFTA-ländernas samarbetsorganisation. Vår finansminister är ordförande i den europeiska utvecklingsbanken. Vi har börjat arbetet med att förnya det nordiska samarbetet. Vi väver samarbetsnätet med de tre baltiska staterna allt tätare. Vi har lagt en ny grund för våra långsiktiga relationer med det Ryssland som nu fortsätter vägen bort från socialism och kommunism mot demokrati och marknadsekonomi.

Vi har arbetat aktivt för att ge också vårt bidrag till att minska lidandet och söka en fred i det f.d. Jugoslavien. I samråd med riksdagen kan detta komma att leda till nya viktiga beslut under de månader som ligger framför oss.

Men kanske allra viktigast är det vi har gjort för att långsiktigt få ordning på Sveriges ekonomi. Lindbeckkommissionen avlämnade sitt viktiga betänkande i mars. Kommissionen skisserade bakgrunden, dvs. decennier av misstag och felaktig politik som förde Sverige in i en djup och plågsam strukturstress, vilken sammanfaller med problemen i omvärlden. Lindbeckkommissionens rekommendationer blev ett mycket starkt stöd för den väg som regeringen har valt. De har också tjänat som inspiration för de förslag som vi har fortsatt att lägga fram och kommer att få riksdagens stöd för.

I januari lade vi fram ett sparprogram på 12 miljarder kronor för det kommande budgetåret. I allt väsentligt har vi, med ett celeberrätt undantag, fått riksdagens godkännande för dessa förslag. I april presenterade vi ett långsiktigt statsfinansiellt saneringsprogram på sammanlagt 81 miljarder kronor, till

den alldeles övervägande delen besparingar fram till 1998. Detta kommer senare i dag, utgår jag ifrån, att godkännas av riksdagen.

I början av året sade vi att vi gradvis skulle få se hur det under året skulle komma ljuspunkter i det ekonomiska mörkret, även om bilden skulle fortsätta att vara mycket bekymmersam under en betydande tid framöver. Så har det också blivit. Jag kan inte beskylldas för att apostrofera en vänligt sinnad källa när jag refererar vad Aftonbladet skrev under förra helgen om den förändring som nu börjar att komma i ekonomin i Sverige, utanför riksdagshusets ibland något förgrämda debatt. Aftonbladet skrev att det finns flera positiva tecken i skyn. Exportindustrin går bättre, varslen minskade i maj och tusen nya jobb per dag anmälades till arbetsförmedlingen.

De ljusa signalerna fortsätter faktiskt att komma. Bostadsröntorna är nu lägre än vad de varit sedan början av 1980-talet. Röntorna har allmänt sett krupit ned en bit och är nu klart lägre än vad de var för två år sedan när Socialdemokraterna satt vid makten. Vi har sett hur kronan har stärkts som ett uttryck för en begynnande tilltro till våra möjligheter. I går meddelade t.o.m. Riksrevisionsverket att budgetunderskottet detta år förefaller att bli 11 miljarder lägre än vad regeringen räknade med så sent som i april.

Till denna positiva utveckling, de begynnande ljuspunkterna, har regeringens politik lämnat avgörande bidrag. Men även andra faktorer har bidragit. Kronfallet har haft en kortsiktigt gynnsam effekt på exportindustrin. Arbetet med att förbättra produktiviteten runt om i näringslivet börjar att ge resultat. Inte minst har de ansvarsfulla tvåårsavtal som denna vår har ingåtts på den helt dominerande delen av den privata arbetsmarknaden spelat en betydelsfull roll.

Med tanke på att jag för några månader sedan tyckte att det fanns anledning att varna för överdriven pessimism – och det gjorde jag i kammaren – om svensk ekonomi och Sveriges utsikter, tycker jag i dag när jag läser tidningar och lyssnar på stämningar utanför riksdagshuset, att det snarare finns skäl att något dämpa den starka optimism som vi har sett under de senaste veckorna. Vi kommer fortfarande att få arbeta med bördorna från 1980-talet under åtskilliga år framöver. Arbetslösheten fortsätter att öka. Det kommer att ta tid innan vi i tillräckligt stor utsträckning kan få fram de nya jobben. Det är bra att det hela har börjat. Men vägen tillbaka till den fulla sysselsättningen är lång och kommer att vara besvärlig. Vi kommer att få arbeta med budgetunderskotten under mycket lång tid. Vi kommer inte på åtskilliga år framöver att ha råd med den typ av lättsinne som Socialdemokraterna företräder. Men det är i alla fall viktigt att ljuspunkterna finns där och att vi visar att vi är på väg ut ur den ekonomiska krisen, även om vägen tillbaka är lång. Inte ens den mest förgrämda socialdemokrat borde en dag som denna förneka att ljuspunkterna har börjat komma.

Andra kommer säkert att säga detta, och därför tycker jag att det är lika bra att säga det själv. I min egenskap av statsminister tycker jag att det finns skäl för oss alla i regeringen och i regeringspartierna i kammaren att vara ganska tillfreds med det vi faktiskt har åstadkommit under denna vår. En del cirkus var det visst ett tag – om jag inte missminner mig – herr Carlsson och herr Wachtmeister. Nu är ordningen i den delen återställd, och arbetet går

vidare med den kraft och uthållighet som vi hitintills visat under denna mandatperiod.

Medan vi kan säga att vi har åstadkommit åtskilligt och att vi börjar att se ljuspunkterna, blir en recension av socialdemokratin måhända något annorlunda. Till alla de reformer, beslut och förbättringar som jag har nämnt har Socialdemokraterna sagt nej, nej och nej. Mycket sällan har de sagt ja till något eget, men alltid nej till det som regeringen har föreslagit. I fråga om den alldeles avgörande sparpolitiken för de offentliga utgifterna har de misslyckats totalt. Det blev inget eget paket på 12 miljarder kronor för socialdemokratin. I fråga om den långsiktiga budgetsaneringen var det bara skattehöjningar, skattehöjningar och skattehöjningar. Den enda besparing de lyckades åstadkomma var på försvaret. Men jag såg att Sture Ericson tog tillbaka den i en debattartikel häromdagen.

Det "bidde" inte ens en tumme av socialdemokratiens försök att samla sig till en trovärdig saneringspolitik. Det "bidde" helt enkelt ingenting – dvs. höjda skatter på allt, och såvitt jag förstår t.o.m. på hundarna i Sverige.

Nyss refererade jag Aftonbladet i fråga om ekonomin. Låt mig återställa balansen genom att nämna vad SAF har skrivit i sin ekonomiska översikt för maj. SAF konstaterar att det finns ljuspunkter, men konstaterar också att det finns politisk osäkerhet och vad den kan innebära. SAF skriver med direkt hänsyftning till den socialdemokratiska alternativbudgeten, att om en omläggning av den ekonomiska politiken i riktning mot skattehöjningar och ökade offentliga utgifter kommer att ske, blir det negativa effekter på räntor och växelkurs. Resultatet kan bli att ljuset i tunneln försvinner.

Så är det. Det allra främsta politiska hotet mot att nu rejält få fart på ekonomin under kommande år, få fram de nya jobben och bryta arbetslösheten, ligger faktiskt i den felaktiga politik som Socialdemokraterna företräder. Det är värt att notera, och värt att dra slutsatser av, att räntorna går upp och Börsen går ner så fort som det finns tecken på att regeringens möjligheter att i denna kammare få gehör för sin politik försvagas.

Att fortsätta arbetet med att långsiktigt och metodiskt sanera Sveriges ekonomi, skapa bättre utrymme för företagande, för nya satsningar, för nya jobb, att ta ner utgifter och förbättra och förnya de offentliga utgiftssystemen, är den avgörande uppgift som nu ligger framför oss att fullfölja.

Vi har noterat det starka stöd som regeringens uppläggning av framför allt den ekonomiska politiken har fått under denna vår av alla, internationellt och nationellt, som haft att granska det svåra arbete som vi har att rensa upp efter det 1980-tal som Socialdemokratin ställde till.

Vi är på god väg. Ljuspunkterna börjar synas i mörkret, men det gäller att se till att vi fortsätter kursen, så att ljuset successivt tar över från mörkret. Låt inte andra släcka ljuset!

(Applåder)

Anf. 23 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är inte att ta miste på statsministerns självförtroende. Men hans verklighetsuppfattning, måste jag ju säga, är mycket mycket diskutabel. Jag vet inte var han ser ljuset i tunneln och var han ser de oerhörda förväntningarna.

Det är min absoluta övertygelse att en majoritet i Sverige i dag faktiskt ser sin framtid i ganska mörka toner. De har fått se sin välfärd beskuren och ser fram emot ännu värre beslut som kommer att fattas i den här kammaren i dag, ser fram emot arbetslöshet, ser fram emot försämrade ersättningar i sjukförsäkring, a-kassa, osv.

Jag tror att det är ytterst få som på statsministerns mycket självbelåtna sätt är beredda att slå sig för bröstet och säga att det är rätt väg, att vi är på väg åt rätt håll, osv. Det vore bra om den rapport kom fram som tidigare diskuterades här, nämligen den som man har gjort i Finansdepartementet och som visar att klyftorna i det svenska samhället år 1993 faktiskt ökar. Jag tycker att det vore bra om de papperna kom fram på bordet.

Jag tycker att det vore bra att man redogjorde konkret för hur situationen ser ut för de 300 000 människorna som skall se sin framtid i beroende av socialbidrag. Jag tycker att det vore ärligt att redovisa exakt hur det faktiskt ser ut och inte sitta och tjuvhålla på den sortens analyser. Det kunde vara bra att få ett svar på varför man inte går ut mera öppet och ärligt med den typen av uppgifter.

En annan sak som jag skulle vilja ta upp med statsministern handlar om det som var ett av de stora målen och där man kan säga att ni har varit ganska lyckosamma. Det gäller integreringen av Sverige i förhållande till den Europeiska unionen, förhandlingarna om medlemskap, osv. Jag är ju medveten om att det förs en diskussion om detta ute i landet, bl.a. på gymnasieskolorna.

Vi är ofta på samma skolor, inte samtidigt men i tät följd, Carl Bildt och jag. Vi har bägge förstått nödvändigheten av att tala till ungdomen, som ju är vår framtid. Elevernas uppfattning i den här frågan är väldigt klar och entydig, från norr till söder: en majoritet av ungdomarna känner mycket mycket stor tveksamhet inför ett medlemskap för Sveriges del i den Europeiska unionen.

Jag skulle vilja höra vad statsministern har för syn på det här, hur han har analyserat det faktum att en överväldigande majoritet av ungdomar på gymnasienivå faktiskt säger nej till det som ni anser vara er främsta uppgift i dag.

Dessutom har ni problem med det egna partiet i den frågan. Därför kunde det vara intressant för flera att få höra vad statsministern har att göra.

Anf. 24 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig först säga vad gäller de fördelningspolitiska studierna att de redovisas löpande inför finansutskottet när de är klara. Det är ett ganska omfattande jobb att göra dessa studier. Om Gudrun Schyman har tagit del av hela materian, vet hon också att de metodproblem som finns är betydande. Men siffrorna redovisas löpande och de redovisas också då och då, när regeringen lägger fram dem här inför kammaren.

Låt mig ställa frågan till Gudrun Schyman tillbaka. Den allra viktigaste fördelningsfrågan i Sverige i dag är fördelningen mellan dem som inte har jobb och dem som har jobb. Den allra viktigaste fråga vi har är att få fart på tillväxten, få fram investeringarna, för att få de nya jobben, för att bryta arbetslösheten. Hur får vi då det?

Gammal kommunistisk politik utgår jag från att inte ens Gudrun Schyman

nu tror på. Någon annan politik har ni i och för sig inte redovisat, men håller inte Gudrun Schyman med mig när jag säger att det är klart att vi måste skapa bra betingelser för näringslivet, för företagen, att växa och expandera? Är det inte detta som är den grundläggande förutsättningen för att vi skall kunna få tillbaka jobb och sysselsättning?

Och inser inte Gudrun Schyman att åtskilligt av det som regeringen har gjort faktiskt är verkningsfulla bidrag för att åstadkomma just detta och att det nu börjar att nyanställas? Det är ännu alldeles för litet, men det börjar nyanställas, egentligen för första gången sedan hösten 1990, när nedgången började på allvar. Det är en ljuspunkt. T.o.m. en f.d. kommunist borde se det.

Så till Europafrågan. Det stämmer att jag har rest mycket, från Ystad i söder till Karesuando i norr, och diskuterat och debatterat och informerat. Min bild av stämningssläget är inte Gudrun Schymans.

Det finns en öppenhet för Sveriges deltagande i europeiskt och internationellt samarbete. Sedan tycker man att man inte har fått tillräckligt mycket information och att vändningarna på sina håll i svensk politik har kommit litet snabbt. Jag kan hålla med om det. Men i de grundläggande frågorna finns en öppenhet och en aktiv vilja att vara med.

Låt mig också rikta en vädjan till Gudrun Schyman, när hon är ute: Spela inte på isolationismens och på konfrontationens stämningar och krafter!

Visst finns det de i Europa som vill ställa nation mot nation och folk mot folk och ytterst individ mot individ. Det finns de som vill ha stridens väg i Europa. Men Sverige måste tillhöra dem som allra mest bestämt – därför att det ligger så entydigt i vårt nationella intresse – väljer samarbetets väg i Europa. Och samarbetet är det som nu håller på att växa fram inom ramen för EG.

(Applåder)

Anf. 25 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Vad gäller den sista frågeställningen är jag en sann internationalist. Jag anser att det är absolut nödvändigt med internationellt samarbete, i Europa – i *hela* Europa framför allt – och i hela världen.

De frågor som är centrala i dag är för mig de som handlar om ökande klyftor mellan fattig och rik, mellan den rika världen och den fattiga världen, de stora överlevnadsproblemen, de globala miljöfrågorna. Allt detta kräver ett internationellt samarbete.

Kärnpunkten i frågan om medlemskap i den Europeiska unionen – och det är en fråga som så många ungdomar är uppmärksamma på – är frågan om demokrati, nämligen villkoren för detta internationella samarbete.

Skall det vara underkastelse eller skall det vara jämlikhet? Är det nationell suveränitet, självbestämmande, en möjlighet till att fatta egna politiska beslut i de egna politiska valda församlingarna som skall vara grunden? Eller skall stormakterna diktera samarbetet, vilket så många gånger i internationella sammanhang har lett just till ökade konflikter och till både förtryck av människor och exploatering av miljön?

Det är detta som är kärnpunkten, och det är detta som ungdomarna för-

står, de som just nu står i begrepp att själva få delta i den politiska diskussionen och få ta ställning till sin egen framtid.

Så till den andra frågan, om fördelningen. Visst handlar det om fördelning av arbete, men det handlar också om fördelning av tillgångar och av inkomster. En utmärkt fördelningsprincip när det gäller arbete är att dela på jobben och korta ner arbetstiden. Det vore ett bra sätt att fördela det nödvändiga lönearbete som måste göras.

Det är inte sant när Carl Bildt säger att nu gäller det nyanställningar inom industrin. Det gäller t.ex. inte exportindustrin som i dag gör stora vinster. Man har en överkapacitet. Däremot skulle det behövas anställningar och ett försvar från regeringen när det gäller den andra infrastrukturen i vårt samhälle, nämligen vården, omsorgen, utbildningen och kulturen.

Där för regeringen en politik som kommer att innebära stora nedskärningar inom kommuner och landsting. Det kommer att innebära en arbetslöshet på kanske 100 000 personer nästa år. Detta handlar om kvinnor, Carl Bildt. Det handlar om synen på hur det nödvändiga vård- och omsorgsarbetet skall organiseras och finansieras. Där för regeringen en rent kvinnofientlig politik. Den kommer att öka arbetslösheten dramatiskt.

Anf. 26 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det förvånar mig måhända inte att Gudrun Schyman inte hade ett svar på frågan om hur vi skall skapa förutsättningar för att skapa nya jobb. Hon återkommer ständigt till att vi skall fördela. Nu skulle vi fördela om genom en arbetstidsreglering, eller vad det nu var. Vi behöver ett samhälle som skapar välbästand och välfärd och som ger utrymme åt alla de individer som faktiskt vill skapa nytt och göra bättre.

Gudrun Schyman företräder en ideologi som egentligen alltid har underkänt individen och friheten. Den har aldrig lyckats åstadkomma något skapande samhälle eller någon tillväxt. Den historiska domen över kommunistisk politik är förödande tung. Det förvånar mig att människor över huvud taget väljer att vara politiskt aktiva i ett parti som bär den fruktansvärda historiska bördan av diktaturförsvar som kommunisterna gör.

Låt mig sedan gå över till det europeiska samarbetet. Gudrun Schyman säger i vackra ord att hon är för internationellt samarbete. Det må vara, men hon är emot det som faktiskt finns. Det byggs nu för första gången upp möjlighet till ett samarbete mellan Europas demokratier. Det är ett samarbete som inte är fullfjädrat och färdigt med en gång. Det är en lång historisk process som inte alls är enkel.

Man kan välja att vara med i den och forma den efter vad man själv vill. Man kan också välja att ställa sig utanför. Då hjälper det inte vilken retorik man har. Faktum är att Gudrun Schyman går i armkrok med extrema nationalisterna, isolationisterna och de som ofta lämnar efter sig hatets och oförsonlighetens budskap i Europa.

Jag är övertygad om vikten av det vi kommer att göra i Sverige och Europa under de närmaste åren. Vi kan antingen välja samarbetets väg, att försöka lösa problemen tillsammans, eller att få en åternationalisering av den europeiska politiken, med förödande effekter inte minst för de enskilda männi-

skorna. Sedan kan Gudrun Schyman säga att vi i stället skall ha ett samarbete där stormakterna inte kan bestämma.

Europeiska gemenskapen är ett långt mer demokratiskt samarbete än vad nationen någonsin tidigare i historien har åstadkommit. I Förenta nationerna har de stora vetorätt i alla viktiga beslut. Det är inget argument för att gå ur Förenta nationerna. Sådant finns inte i den europeiska gemenskapen. Där byggs samarbetet på grundval av det demokratiska beslutsfattandet i de olika nationella parlamenten, det demokratiska beslutsfattandet mellan representanterna i ministerrådet och det demokratiska beslutsfattandet i Europaparlamentet. Valet i Europa är samarbetets väg eller stridens väg. Någon tredje väg finns inte heller där.

Talmannen anmälde att Gudrun Schyman anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 27 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det är roligt att i varje fall Carl Bildt är nöjd med regeringen Bildt. Vi har lärt oss att det går riktigt fint för Sverige. Den vändpunkt som Socialdemokraterna hoppades på förr, har nu ärvts av regeringen.

Ljuset syns i tunneln, säger Carl Bildt. Vi får hoppas att Carl Bildt ser upp så att det inte är den galne busschauffören Ingvar som kommer emot honom med helljuset på, på fel sida av vägen och med Bengt Westerberg som kartläsare.

För att anknyta till Ingvar Carlssons höjdare till historia vill jag säga, att jag tycker att både Ingvar Carlsson och Carl Bildt låter som Sankte Per. Men det var en annan sak.

En annan tunnel kommer upp på dagordningen i dag. Jag skulle vilja föreslå att ni partiledare som sitter där borta släpper loss gänget här ute så att de får rösta med huvud och hjärta. De skall känna med hjärtat, inte rösta med det, och tänka med huvudet som sitter mellan axlarna. Det handlar om den tunnel som skulle kunna byggas här i Stockholm och om att man inte beslutar sig för det tredje spåret som skall radera Stockholms stad. Den frågan kommer upp här. Den går att lösa i kammaren.

Tänk om vi en gång kunde lösa en sak i riksdagens kammare! Det har vi gjort en gång förut. Då handlade det, herr statsminister och fru talman, om delpensionen, som jag härmed med förtjusning skall komma in på.

Vi har låtit en man som heter Lars Foyer göra en utredning. Han är statsvetare och har varit kanslichef i utskottet. Det är en oförvitlig man, långt oförvitligare än Carl Bildt och jag tillsammans. Han har konstaterat, att i den fråga som väckte sådant rabalder och som gav statsministern en adrenalinchock som varade i ungefär en vecka – han talade om hur opålitliga vi var – har nu följande kommit fram: Vi bröt aldrig mot något avtal.

Vi bryter inte mot avtal. Det är Socialdemokraterna som bryter mot de avtal som ni träffar med dem, men det är en annan sak.

Det enda som hände den gången, herr statsminister m.fl., var att om vi skulle ha förfarit absolut korrekt, skulle en av oss ha röstat med utskottet. Regeringen hade då fallit med åtta rösters marginal i stället för med tio.

Jag har här ett diplom till statsministern och ett exemplar av utredningen

som jag skall be att få överrätta. Den heter: Så var det med delpensionen, Carl Bildt. Jag hoppas att han inte går i taket än en gång för den saken. Det vore klädsamt om han tog tillbaks detta, men det är kanske att hoppas på för mycket.

Jag har förstått att våra ministrar är ordförande i diverse internationella organ. Det är ju tur att någon är hemma på Rosenbad.

Vi i Ny demokrati menar att Lindbeckkommissionens 113 punkter var 113 rätt. Varför kör ni inte det genom kammaren här som en långsiktig politik, herr statsminister? Jag ber att få återkomma med fler frågor. Tiden är slut.

Anf. 28 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka för diplomaten. Sedan finns det tydligen en stor utredning här. Jag tror i och för sig inte att detta behöver utredas så rasande mycket. Det kräver bara tillgång till riksdagsprotokollet och utskottsbetänkandet för att man skall inse att Ny demokrati den gången röstade mot sin egen politik.

Jag förstår att denna debatt har varit så besvärande för Ian Wachtmeister att han har tvingats ägna sig åt denna i månad efter månad. Jag har i allt väsentligt lagt den bakom mig. Om han vill fortsätta den skall vi gärna finna formerna för det.

Sedan säger Ian Wachtmeister att det pågår en diskussion där det föreligger ett förslag om att, som han sade med det sinne för nyanser som i denna kammare endast utmärker Ian Wachtmeister, radera Stockholms stad. Jag kan försäkra Ian Wachtmeister att några förslag om att radera Stockholms stad har mig veterligen inte lagts på riksdagens bord. Jag tror inte att ens Gudrun Schyman, kommunisterna och samhällsförstörarna skulle radera hela huvudstaden. Det är inte heller möjligt genom riksdagsbeslut.

Såvitt jag förstår handlar det om en votering där det finns de som vill förbjuda det s.k. tredje spåret. Det kan man självfallet inte göra. Denna fråga skall fortsätta att prövas på olika sätt. Det är inte att radera Stockholms stad. Det är fråga om olika alternativ för spårdragning. Det är i allt väsentligt en lokal fråga, kan jag informera alla kammarens ledamöter om som inte aktivt deltar i Stockholms lokalpolitik.

När vi tittar tillbaka på våren finns det anledning att notera inte bara alla de kvarstående problem vi har framför allt i ekonomin – arbetslösheten och budgetunderskottet – utan också det faktum att vi har lyckats att i kammaren få igenom det ena viktiga reforms beslutet efter det andra. Det har ibland varit ett givande och tagande i riksdagens utskott – icke sällan med Socialdemokraterna, icke sällan med Ny demokrati, och vid något enstaka tillfälle har t.o.m. Vänsterpartiet varit med i dansen.

Men slutresultatet är husläkarreform, fri radio, kretsloppsproposition, vad vi har gjort för att förbättra skolan, vad vi gör för att få fart på forskningen och vad vi gör för att förbättra infrastrukturen för Sverige. Det finns anledning att en dag som denna, strax innan riksdagens ledamöter för sommaren går över till annat värv, notera det som faktiskt uträttats och att det som uträttats har varit bra för Sveriges framtid. I den del som Ian Wachtmeister varit med, bortsett från cirkusen, har även han gjort väl ifrån sig.

Anf. 29 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Hörde jag rätt där på slutet?

Utredningen om hanteringen av frågan om delpensionen är opartisk. Den är gjord av andra. Den skildrar en mycket intressant kulturkrock i denna kammare. Men den skildrar absolut inte att vi svek några uppgörelser, och det vet nu allt fler. Jag har inte arbetat med den. Det är en oförvitlig man som arbetat med utredningen, som jag tidigare sade.

Ni vill inte rasera hela Stockholms stad. Men ni gör det bit för bit. När man rev ner hela Klarakvarteren ville man inte heller rasera, utan det var bara en bit av Stockholm. Det går bit för bit. Det är farligt, och politikerna är ansvariga. Se upp!

Sedan kommer jag till en för statsministern obehagligare fråga. Var det rätt att gå på grund med hela den svenska skutan för att försvara en gammal dum bindning av svenska kronan till ecun och att tillsammans med riksbankschefen, till räntesatser på upp till 500 %, säga: Detta är den enda vägen, vi skall försvara svenska kronan, vi skall sjunka med flaggan i topp?

Även om amiral Bildt överlevde själva fartygsolyckan kostade det Sverige tiotusentals jobb, arbeten för folk. Den tokiga politiken kostade i storleksordningen 50 miljarder kronor. Det var Socialdemokraterna som började med den, men ni är delvis ansvariga, därför att ni inte ändrade på den. Det vore intressant att höra vad ni har att säga.

Hur var det med era uppgörelser egentligen? Det ville Ingvar Carlsson inte svara på. Det blev ingenting kvar av dem, såvitt jag förstod. Ingvar Carlsson har lurat hela Sverige att tro att Socialdemokraterna egentligen var emot bensinskatten, fastän de kom överens med regeringen om den. Hur var det med bensinskatten? Höjdes den av er tillsammans, eller hur gick det till? Jag tycker att det någon gång borde klarläggas.

Moderaterna använder sig nu av bensinskattesyndromet. Det är nämligen fråga om samma sak – man träffar en uppgörelse med oss. Den gången handlade det om sänkt grundavdrag. Vi tyckte att de som tjänade mycket pengar kunde betala litet grand. Det var en uppgörelse. Det var faktiskt ett avtal som vi träffade – jag lovar! Jag såg moderater i rummet! – Tobisson heter han, han är lång, och mörk i håret. Han var med på det. Men efteråt, när vi hade träffat uppgörelsen, var ni emot detta. Det är samma kör – man träffar en överenskommelse, och sedan står man inte för den. Jag tycker att man här kanske skulle förklara det litet grand, herr statsminister.

Sedan till sist en fråga om tjänstemomsen. Vi skall både gasa och bromsa. Det måste vi göra. Ett mycket bra sätt att gasa är att sänka nivån på tjänstemomsen. Turistmomsen var en bit. Men sänk det andra också! Titta på hela tjänstesektorn, titta på byggmomsen! Det skall vi göra av två skäl. Det ger jobb, och det möjliggör privatisering av den offentliga sektorn.

Detta är en stor fråga. Det har även Lindbeckkommissionen medgivit i de diskussioner jag har haft efteråt. Tjänstemomsen, herr statsminister och fru talman!

(Applåder)

Anf. 30 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! För att börja i den senare delen av Ian Wachtmeisters inlägg, vill jag vad gäller uppgörelsen säga följande: Vi står för de uppgörelser som

vi deltar i. Men samtidigt kan det även finnas skäl för Ian Wachtmeister att framhålla det som främst han bär ansvaret för i dessa uppgörelser.

Det är den höjning av inkomstskatterna i vissa skikt som ingick i denna uppgörelse – och som jag i denna del försvarar och inte kommer att gå ifrån. Det är någonting som Ian Wachtmeister har drivit fram, inte jag. Så är det. Det vet alla, och det skall heller inte vara någon hemlighet. Ian Wachtmeister borde vara glad över att det är han som får äran för den skattehöjning som han har varit med att driva fram. Skäms inte för den politik ni står för, även om det kanske finns de som tycker att det kan finnas skäl att göra det.

Ian Wachtmeister frågar – och då är vi tillbaka till hösten – om det var rätt att försvara kronan. Det var vad han sade. Ja, det var det. När man tänker tillbaka på detta skede – som egentligen sträcker sig från den danska folkomröstningen den 2 juni förra året fram till slutet av hösten, då den europeiska ränte- och valutasituationen långsamt började att stabilisera sig – var det rätt av Sverige att tillsammans med andra nationer försöka att stabilisera läget. Det visade sig icke vara möjligt.

Vi har nu en situation där den finska marken, den svenska kronan och den norska kronan samtliga flyter. Samtliga har lämnat ecu-kopplingen. Man har också beträffande en lång rad andra europeiska valutor tvingats till förändringar i förhållande till vad man hade tyckt vara bra.

Jag hör till dem som anser att det hade varit bättre om vi under förra året hade lyckats bevara valutastabiliteten i Europa. Det hade varit bättre för de långsiktiga tillväxtförutsättningarna i Europa i dess helhet. Det var rätt att träffa de överenskommelser som regeringen och Socialdemokraterna slöt, och som Ian Wachtmeister vid detta tillfälle – och jag gav honom då beröm för det – instämde i. Det var rätt att de träffades.

Sedan förändrades hela den europeiska bilden totalt i och med att dessa ansträngningar misslyckades i många länder. När det ena landet efter det andra föll, blev Sveriges ställning i det långa loppet mycket svår att upprätthålla. Det som inträffade har därmed en betydande logik i sig.

Den situation som vi nu är i är logisk och rätt i förhållande till det europeiska läge som etablerades. Men det hade varit bättre om vi i Europa i dess helhet haft mer av valutastabilitet och mindre av ränteoro. Detta låg inte i den svenska regeringens makt att åstadkomma.

Vi kan i efterhand gärna säga: Vi gjorde vad på oss ankom för att klara valutor och räntor. Nu har vi att anpassa oss, att leva och verka och att bli framgångsrika i en förändrad europeisk situation. Det är vi också på mycket god väg att göra.

Anf. 31 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Allt det som Carl Bildt nu säger är ljuspunkter, och resultat av den ekonomiska politiken, är faktiskt inget annat än kostnadsförbättringar på grund av den flytande kronan.

Carl Bildt var snabb att skylla den flytande kronan på Socialdemokraterna, därför att vi inte ställde upp på krispaket 3. Alltså måste det i konsekvensens namn vara Socialdemokraterna som har hjälpt fram dessa positiva tecken, dessa ljuspunkter som Carl Bildt talar om.

Carl Bildt satte ett mycket högt betyg på sig själv och sin egen regering.

Det tråkiga för Carl Bildt är att väljarna inte delar hans uppfattning. Enligt samstämmiga opinionsundersökningar är det bara var tredje väljare som nu ger regeringen godkänt. Det är väl märkligt, om nu regeringen har varit så framgångsrik. Med er egen nya betygsskala hamnar ni någonstans mellan E och F, om jag förstått saken rätt.

Som bevis ville Carl Bildt anföra att Sverige internationellt får så många uppdrag. Det har gjorts en riktigt viktig test av detta. Det var Sveriges försök att bli medlem av säkerhetsrådet. Där blev det ett för Sverige mycket nesligt resultat. Det visar att vi har tappat väldigt mycket i tilltro och förtroende på det internationella området.

Hur tror Carl Bildt att de 500 000 människor som är utan arbete upplever hans predikan i dag om hur bra det är ställt i Sverige? Varje dag ökar ju antalet arbetslösa. Och se på ekonomin: I januari 1992 beräknades budgetunderskottet för 1992-1993 till 70 miljarder. I januari i år beräknades det till 195 miljarder; i går kom siffror som visar att budgetunderskottet ökat med ytterligare 30 miljarder. I Svenska Dagbladet säger man att det framför allt är regeringens och departementens utgifter som är orsak till detta.

De två utredarna Rune Berggren och Patrik Engellau konstaterar att de utlovade budgetförstärkningarna till största delen är bluff. Det säger dessa två oberoende utredare, som garanterat icke är socialdemokrater.

Carl Bildts argumentation om hur bra allting är faller därmed.

Eftersom Carl Bildt skröt om att han varit runt i hela Sverige vill jag ställa två frågor: Har Carl Bildt besökt någon av de bostadsrättsföreningar där medlemmarna nu drabbas oerhört hårt och ensidigt av regeringens åtgärder? Har Carl Bildt besökt någon av de träffpunkter för arbetslösa som facket ordnar? Med andra ord: Har Carl Bildt besökt verkligheten?
(Applåder)

Anf. 32 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Bortsett från att Ingvar Carlsson inte ville kännas vid några ljuspunkter i ekonomin över huvud taget och att han frågade mig om jag varit ute i verkligheten, var det väl inte så mycket mer än opinionsundersökningar han hade att komma med.

Både Ingvar Carlsson och jag har varit verksamma inom politiken relativt länge; Ingvar Carlsson betydligt längre än jag. En sak lär man sig när det gäller opinionsundersökningar: De ser alltid annorlunda ut i morgon. Den politiker som tror att opinionsundersökningar räcker som argument eller stöd för att föra en tuff politik i en tuff tid kommer förr eller senare att misslyckas. Jag åberopar aldrig opinionsundersökningar, men jag skall göra ett undantag i dag: Denna regering har i denna besvärliga ekonomiska tid ett bättre opinionsstöd än vad den regering som Ingvar Carlsson ledde hade vid motsvarande tidpunkt under den förra mandatperioden. Det är inte något skäl mot den politik som Ingvar Carlsson ledde då – den var usel i alla fall – men opinionsundersökningarnas betyg var entydigt då, jag är övertygad om att de kommer att se annorlunda ut om en tid.

Så en anmärkning av etisk karaktär. Jag har varit mycket noga med att aldrig skylla det som skedde i samband med att valutan förlorades på social-

demokratin. Det har jag gjort fullständigt klart. Det är litet osjyst att påstå motsatsen.

Så till frågan om verkligheten. Jag besöker olika delar av landet varje måndag, från Ystad till Karesuando. Jag kan försäkra Ingvar Carlsson att jag träffar arbetslösa, företagare och pensionärer. Jag har besökt det mesta och jag har sett det mesta. Jag talar med bostadsrättsföreningar. Jag talar med dem som på arbetsförmedlingarna ser att det nu börjat vända. Vi vet vad som håller på att ske.

Jag tycker att socialdemokraterna, inte minst en dag som denna, borde kunna inse att något trots allt håller på att ske. Aftonbladet är inte något moderat propagandablad; det vill jag påpeka i den mån det råder missförstånd på den punkten. Men Aftonbladet säger, med rubriker som vi sällan sett: Nu har det vänt. 1 000 nya jobb varje dag under maj. Billigare att bo. Lägsta räntan på 15 år. Färre mister sina arbeten. Inflationen minskar.

Jag säger som vanligt om Aftonbladet: Tro dem inte. Så här bra är det inte. Men så här bra kan det bli, om vi får fortsätta att driva vår politik. (Applåder)

Anf. 33 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag ställde frågan om Carl Bildt kunde ange en enda bostadsrättsförening som han hade besökt och där han hade talat med de människor som nu är djupt oroliga. Jag frågade om han hade besökt en enda av de arbetsträffar som de fackliga organisationerna ordnar.

Jag ställde de frågorna med utgångspunkten att en person som besökt dessa människor inte skulle hålla det inledningsanförande som Carl Bildt gjorde. Det skulle då finnas litet mer medkänsla, litet större förståelse för den oerhört svåra situation som dessa människor befinner sig i. Har Carl Bildt träffat någon av dem och inte tagit mer intryck, beklagar jag det.

Visst kommer svensk ekonomi att gå uppåt igen. Visst kommer vi att exportera mer. Visst kommer en hel del att rättas till. Det vet vi alla. Detta är ju inte ekonomins ände. Frågan är om er politik förvärrar lågkonjunkturen och om ni kan göra något annorlunda för att fler människor skall få arbete. Det är det min kritik gäller. När man skönmålar det som åstadkommits under året blir jag djupt orolig. Jag är orolig över vart det håller på att ta vägen med Sverige vad gäller vår ekonomi och hundratusentals människor. En statsminister som vid avslutningen av riksdagen inte visar mer förståelse, mer känsla, större oro för alla dessa enskilda människor tror jag har varit för litet i den svenska verkligheten. Därför mina frågor.

Eftersom detta är det sista inlägg jag kan göra till statsministern vill jag säga att det goda har ändå det här riksdagsåret haft med sig att vi nu ganska klart ser de ideologiska skillnaderna mellan en konservativ politik och en socialdemokratisk politik. Jag är därför ganska optimistisk när det gäller våra politiska möjligheter i framtiden. Jag grundar inte min optimism på opinionsundersökningar, men att Carl Bildt vill göra gällande att allt är så lysande borde ge en tankeställare.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag till Carl Bildt säga att jag visserligen skulle önska att den här regeringen skulle få ett mer definitivt lov och mer definitivt kunna koppla av från regeringsbekymren, men när det nu inte blev

på det sättet vill jag i god svensk demokratisk anda önska regeringen en viss semester – dock inte så lång som Aftonbladet påstår att riksdagsmännen har.

Anf. 34 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Politik handlar ju mycket om att ha förmåga att se framåt och att vidta de politiska åtgärder som leder till resultat längre fram. Det finns nästan ingen politisk åtgärd som ger omedelbart resultat. Jag tycker att det hade varit mer passande om Ingvar Carlsson och andra företrädare för socialdemokraterna hade varit oroliga för vart svensk ekonomi var på väg under framför allt den senare delen av 1980-talet då alla, inkl. deras egen finansminister, varnade och sade: Nu kommer stålbadet, nu detonerar arbetslöshetsbomben, nu kör Sverige in i betongväggen. Alla varnade för vad som skulle komma. Regeringen lyssnade inte, och vi fick överta något som låg nära ett konkursbo, åtminstone i den finansiella sektorn.

Vi har vidtagit åtgärd efter åtgärd. Socialdemokraterna har sagt nej, nej, nej. Nu tänds ljuspunkter och då är socialdemokraterna mest förgrämda.

Jag möter verkligheten ute i landet. Jag var i Karesuando häromdagen. Där har man 33 % arbetslöshet. Det är förmodligen mer än på något annat ställe i Sverige. Jag träffade människor som lever under annorlunda, små omständigheter. De sade mycket till mig när vi satt och pratade på kvällen. Bl.a. sade de: Hit kom aldrig socialdemokraterna. Hit, till oss som är litet annorlunda – bortom medierna och de stora städerna – räckte inte det socialdemokratiska intresset.

Jag har nu sett att socialdemokraterna där uppe vädjar i pressen till Mona Sahlin: Visa omsorg också Ni socialdemokrater om människorna i glesbygderna som har det svårt! Den visar vi – det gjorde inte ni.

Det avgörande är hur vi skall föra politiken vidare. Det som har inträffat under denna vår är att Socialdemokraterna inte har kunnat redovisa något alternativ. Jag förstår mycket väl att Ingvar Carlsson inte kunde redovisa ett alternativ för Gudrun Schyman på tre minuter. Men det har ju inte gått under de senaste sex månaderna heller. Det blev inget av de 12 miljarderna och sparprogrammet.

När det gäller statsfinansieringen, de 81 miljarderna, var det bara skattehöjningar – inte en enda besparing – som Socialdemokraterna kom farande med. Den politik som förde oss in i krisen och arbetslösheten kommer aldrig någonsin att kunna ta oss bort från detta. Att höja skatter är ingen väg framåt. Det för oss bara djupare ner i eländet.

Sedan hoppas jag att de ljuspunkter i svensk ekonomi som jag har talat om skall bli ljuspunkter även i en mera fysisk bemärkelse för oss alla och att solen skall skina över alla kammarens ledamöter – gärna en stor solstråle också över Ingvar Carlsson denna sommar.

(Applåder)

Anf. 35 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Fru talman! Innan det är för sent passar jag på att önska moderater och andra som nu lämnar kammaren en trevlig sommar. Medan ni vandrar ut skall jag framföra några synpunkter på tillvaron.

I sin stridsskrift Tankar i tighetid pekar Peter Nobel på ett faktum som det

i dag är lätt att glömma bort: Under lång tid har Västeuropa varit utpräglat antirasistiskt. Andra världskrigets fasor vaccinerade vår kontinent mot rasism. Det avskyvärda skulle aldrig få upprepas.

På 1960-talet var rasdiskriminering något som vi västeuropéer såg på TV från de amerikanska sydstaterna eller apartheidsystemets Sydafrika.

Men det finns inga slutgiltiga segrar. Vår del av världen har återigen allvarliga problem med rasism och främlingsfientlighet.

Samtidigt har etniska motsättningar bubblat upp till ytan med ohygglig kraft i de tidigare kommunistdiktaturerna. Och vad är de annat än rasism?

De grymma handlingar som utspelar sig i Bosnien-Hercegovina motiveras med skäl som är öppet rasistiska. Tortyr, mord, våldtäkt och fördrivning utförs av en folkgrupp mot en annan. Vänskap och medmänsklighet har förlorat sin betydelse. Det enda som är giltigt är det etniska ursprunget. Därför kan gamla vänner och grannar förfölja och döda varandra.

Över 4 miljoner människor har fördrivits från sina hem och är på flykt inom eller utanför det tidigare Jugoslavien. Det är den största flyktingkatastrofen i Europa efter andra världskriget.

Vid många tidigare konflikter har ett problem varit att människor som velat fly har hindrats att göra det. Det problemet existerar inte här. Det möter inga hinder om exempelvis bosnier vill lämna sitt land. De drivs i stället på flykt.

De flyr från sina bödlar. Men vad väntar dem efter flykten?

Jo, ett Europa som med sin växande främlingsfientlighet värjer sig för ansvaret. Ett Europa som återigen – frestas man säga – i hög grad stänger sina portar för flyktingarna. Vi skall inte förundras över om dessa flyktingar ibland tycker sig möta nya bödlar.

Det officiella motivet för den restriktiva flyktingpolitik som Europa för har varit att bosnierna bör stanna kvar i sitt närområde för att ha närmare hem när läget i Bosnien-Hercegovina åter stabiliseras. Men för många av dem finns inte något hem att återvända till. För varje dag som går känner vi nog alla en allt större pessimism om att de ens kommer att ha ett land att återvända till.

I Sverige finns det i dag ca 40 000 flyktingar från Bosnien. Många av dem lider svårt. De plågas av minnen från det som har varit. De plågas av ovissheten om framtiden. Minnena kan vi inte befria dem från, men deras framtid är i stor utsträckning i våra händer.

Det är viktigt att vi gör vad som står i vår makt för att på plats hjälpa flyktingar i Kroatien och människor inne i Bosnien-Hercegovina. Men det är också angeläget att vi gör vad vi kan för att erbjuda de bosnier som finns i Sverige ett framtidsjobb.

Herr talman! I den bedömning av svensk ekonomi i ett medelfristigt perspektiv som Finansdepartementet har redovisat i kompletteringspropositionen ligger den totala arbetslösheten ännu i slutet av 1990-talet kvar på en hög nivå – omkring 11 %.

Vi kan reagera på två sätt inför sådana här beräkningar.

Beräkningar är trots allt bara beräkningar. Det är svårt att göra prognoser för nästa kvartal, och det är nästan omöjligt att göra prognoser för en tid-

punkt som ligger fem år framåt i tiden. Så här kommer det inte att bli. När tillväxten kommer i gång minskar arbetslösheten, kan vi säga oss.

Så kan det mycket väl bli. I början av 1980-talet fanns det också pessimister som trodde att vi aldrig skulle komma tillbaka till full sysselsättning. Men det gjorde vi. För bara tre år sedan var problemet snarare överhettning på arbetsmarknaden än arbetslöshet.

Men det vore lätsinnigt att bara avfärda Finansdepartementets beräkningar med detta. Flera andra bedömare har kommit till likartade slutsatser. Utgångsläget är dessutom svårare den här gången. Erfarenheterna från många andra europeiska länder visar att det är svårt att pressa ner arbetslösheten när den en gång har passerat tioprocentnivån.

Därför måste vi mycket noga analysera och diskutera förutsättningarna för Finansdepartementets beräkningar och fundera över hur en politik kan formas som förhindrar att det går så illa. Jag vill understryka att det naturligtvis är helt oacceptabelt att ha en total arbetslöshet under hela 1990-talet som överstiger 10 %.

Orsaken till dagens höga arbetslöshet känner vi till: En internationell konjunkturedgång som drabbade Sverige hårdare än andra på grund av en för hög inflation och stigande kostnader för produktionen – ett resultat av överhettningsspolitiken i slutet av 1980-talet. Nu är vi långt ner i konjunkturdalen. Det kommer att ta tid att komma ur den. Men det är mycket allvarligt om arbetslösheten också efter flera år av god ekonomisk tillväxt skulle vara hög.

Vi inom regeringen och inom Folkpartiet har naturligtvis många gånger ställt oss frågan om det skulle vara möjligt att genom en mer expansiv finanspolitik – t.ex. genom skattesänkningar – stimulera efterfrågan i ekonomin för att den vägen snabbt få ner arbetslösheten. Jag skall gärna medge att jag själv har varit frestad att pröva en sådan politik.

Men jag har övertygats om att ytterligare upplåning och budgetunderskott skulle innebära en alltför stor risk för att räntorna åter stiger och kanske snarast ger en ökad arbetslöshet.

Som jag nämnde tidigare i replikskiftet med Ingvar Carlsson är det här den slutsats som fackföreningsekonomen Villy Bergström har dragit och som han i dag utvecklar i Dagens Industri.

Det har också från många håll ifrågasatts om en momssänkning ens primärt skulle fungera som en konsumtionsstimulans. Det är inte osannolikt, har man sagt. En hel del underlag har lagts fram som visar att huvuddelen av skattesänkningen för skuldtyngda hushåll skulle användas för amorteringar på lån.

Regeringens strategi framstår mot den bakgrunden som en rimlig avvägning.

Carl Bildt har redovisat flera inslag i regeringens politik. Låt mig bara understryka att förtroendeskapande åtgärder för att snabbt få ner räntorna spelar en viktig roll. Vi kan också se tydliga resultat av den politiken. Lika viktigt är det med omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder för att hålla tillbaka den öppna arbetslösheten på kort sikt.

Därtill kommer en lång rad åtgärder för att förbättra tillväxtförutsättningarna i svensk ekonomi. Dit hör viktiga strukturförändringar som skattereform-

men och förändringarna i socialförsäkringssystemen och också de ökade satsningarna på framför allt forskning och utbildning.

Det har hävdats i debatten att den ökade arbetslösheten skulle bero på ökade stelheter och minskad rörlighet på den svenska arbetsmarknaden. Inte mycket tyder på det.

Professor Bertil Holmlund har för Lindbeckkommissionens räkning gjort en genomgång av aktuell forskning på området. Hans slutsats är att "det är svårt att finna några särskilt starka belägg för att den svenska arbetsmarknadens funktionssätt skulle ha försämrats under de två senaste decennierna."

Professor Bertil Holmlund säger vidare: "Forskningen på området tyder – – – inte på att arbetsrättslagstiftningen skulle ha några nämnvärda effekter på arbetslöshetens genomsnittliga nivå över en längre tidsperiod." Han konstaterar bl.a. att turordningsregler av typen "sist in–först ut" torde "bidra till att förhindra negativa signaleffekter av arbetslöshet, dvs. reglerna gör det mindre troligt att företagen uppfattar individuell arbetslöshet som ett uttryck för låg produktivitet. Turordningsreglerna kan därför ha positiva fördelningseffekter."

Min slutsats blir att det inte är genom några arbetsrättsreformer som vi löser arbetslöshetsproblemen – även om en del sådana kan vara motiverade av andra skäl. Men, herr talman, viktigast av allt för att få ner arbetslösheten är att vi kan få fram nya företag, massor av nya företag.

Entreprenörer, nyföretagande och nyanställningar måste stimuleras. Jag tror att ett av de stora problemen i svensk ekonomi – för vilket Socialdemokraterna naturligtvis har stor skuld – är att mindre och medelstora företag i Sverige har behandlats så snålt. Därför har vi fått för få nya företag och framför allt för få små företag som kunnat växa sig stora och starka.

Nu måste andra och bättre tider randas. Det är nödvändigt om vi skall kunna möta 1990-talets utmaningar, inte minst när det gäller att få fram nya jobb och förhindra en bestående hög arbetslöshet.

Sverige har nått långt när det gäller jämställdhet mellan kvinnor och män. I måndags arrangerade vi en konferens här i riksdagen med medverkan av bl.a. Christine Crawley som leder EG-parlamentets jämställdhetsutskott. Att försöka lära svenskar något om jämställdhet sade hon, känns lika förmätet som att försöka lära Påven något om katolicism.

Det är ju smickrande för oss, men ändå måste vi konstatera att det är långt kvar till verklig jämställdhet.

Låt mig ge några exempel. Bara en enda VD i ett svenskt börsföretag är kvinna. På chefsnivån därunder i näringslivet är det bara 10 % kvinnor. I offentlig sektor är andelen något högre, nämligen 30 % chefer. Men där är andelen anställda kvinnor 70 %, så det är inte heller så mycket att skryta med.

I dag publicerar SCB en studie om chefslöner kallad Man har topplön. Den visar att kvinnliga chefers medellöner – efter att hänsyn tagits till olikheter i ålder och utbildning – är 87 % av manliga chefers.

På universiteten är bara 6 % av professorerna kvinnor, trots att studenterna numera är jämnt fördelade mellan könen.

Arbetsmarknaden är i hög grad uppdelad mellan kvinnor och män. Kvinnodominerade yrken är sämre betalda än mansdominerade. Även på områ-

den där arbetsuppgifter kan jämföras är kvinnor sämre betalda. De omotiverade löneskillnaderna uppgår enligt Löneskillnadsutredningen till 1–8 %.

I hemmen är det mammorna som alltjämt tar det huvudsakliga ansvaret. Det märks t.ex. genom att papporna bara tar ut drygt 9 % av dagarna i föräldraförsäkringen.

De här uppgifterna visar att det finns oändligt mycket kvar att göra.

De formella hindren är eliminerade. Men det räcker inte. Kvar finns en informell maktstruktur som bevarar manlig överordning och kvinnlig underordning. Den måste synliggöras på ett tydligt sätt och bekämpas genom mycket medvetna och aktiva åtgärder.

I regeringens proposition om forskning och högskola presenteras ett tiopunktsprogram för ökad jämställdhet inom högskolevärlden. Där föreslås allt från fördubbling av Forskningsrådsnämndens projektmedel till jämställdhetsforskning till ett årligt nationellt jämställdhetspris på 250 000 kr som skall delas ut till en institution eller fakultet som gjort betydelsefulla insatser för jämställdheten. Det är för övrigt ett resultat av den s.k. JÄST-gruppens arbete under ledning av Margitta Edgren. Låt mig i sammanhanget också nämna att Sverige under det senaste året har fått sina två första kvinnliga universitetsrektorer!

Vi måste försöka se till att det blir fler kvinnor på chefsnivå i näringslivet. Jag har bett JämO Gun Neuman att se efter om vi kan göra någonting för att underlätta rekryteringen.

Vi måste bekämpa det yttersta uttrycket för den kvinnliga underordningen, nämligen våldet mot kvinnor. En hel del har gjorts på senare år, men det räcker uppenbarligen inte. I fjol ökade anmälningarna om våld mot kvinnor med 25 %. Jag kommer inom kort att tillsätta en våldskommission för att analysera problemet, utvärdera det som har gjorts och föreslå ytterligare åtgärder.

Vi måste visa att män har ett lika stort ansvar som kvinnor för vården av hem och barn. Det kräver bl.a. att papporna tar ut en större del av föräldraledigheten. I en enkät nyligen svarade ABB:s koncernledning att det möjligen borde finnas "en tvingande regel att mannen/fadern också ska utnyttja sin del av föräldraledigheten, vilket innebär att kvinnan har möjlighet att återgå tidigare i tjänst."

ABB:s förslag är förankrat i praktiska erfarenheter av hur svårt det kan vara för män att hos arbetsgivare och arbetskamrater få förståelse för att de bör ta vara på sin pappaledighet och hur svårt det kan vara för kvinnor att nå chefspositioner därför att många arbetsgivare upplever – med viss rätt – att kvinnorna tar ansvaret för barn och hem.

Herr talman! Det här är en kontroversiell fråga. Men för min del är jag övertygad om att en begränsning i möjligheten att överlåta föräldraledighet på den andre föräldern – i praktiken en begränsning i pappornas möjlighet att avstå ledighet till mammorna – skulle ha mycket positiva effekter. I Norge införde man den 1 april i år en "fedrekvot" på en månad. Löneskillnadsutredningen föreslår två månaders pappakvot. Låt oss åtminstone, herr talman, följa det norska exemplet!

Det här har varit en bra vår för oss liberaler. Flera viktiga reformer som vi länge har arbetat för har det nu beslutats om i riksdagen. Låt mig bara

nämna tre sådana: handikappreformen, husläkarreformen och reformen om barnombudsman.

Till det kommer att bl.a. Anne Wibble nu kan se flera positiva tecken i ekonomin. Såsom Carl Bildt påvisade har även Aftonbladet upptäckt det – då får man utgå från att det är riktigt!

I höst väntar nya utmaningar för riksdagen. Jag hoppas att alla ledamöter – närvarande och icke närvarande – skall komma tillbaka utvilade och fyllda av nya uppslag om fyra månader. I väntan på det skall vi inom regeringen både hålla ställningarna och flytta fram positionerna.

(Applåder)

Anf. 36 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag är mycket glad över att Bengt Westerberg talar så välviligt och vältaligt om jämställdhetsfrågorna. Bengt Westerberg och jag har ju debatterat det här tidigare i kammaren. Vi har bl.a. diskuterat vad som bör göras för att komma någon vart med den alldeles uppenbara och ökande lönediskriminering som vi har i vårt samhälle.

Bengt Westerberg sade att mycket kvarstår att göra. Det är alldeles riktigt. Jag skulle bara vilja veta vilka aktiva åtgärder som regeringen tänker sig för att förhindra att denna lönediskriminering fortsätter, en lönediskriminering som faktiskt är olaglig.

För övrigt är jag övertygad om att Bengt Westerberg inte är problemet vad gäller jämställdhetsfrågorna och kvinnans ställning, utan jag tror att det finns andra i regeringen som bromsar de kanske ofta goda initiativ som Bengt Westerberg och Folkpartiet tar. Ändå skulle jag vilja veta hur Bengt Westerberg ser på förslaget om vårdnadsbidrag från jämställdhetssynpunkt. Hur tror Bengt Westerberg att vårdnadsbidraget kommer att påverka möjligheten för kvinnor att delta i arbetslivet och främja jämlikheten? Jag är alldeles övertygad om att det kommer att få mycket negativa effekter.

Jag är glad över att Bengt Westerberg anser det nödvändigt med en kvotering när det gäller föräldraförsäkringen. Den frågan har vi i Vänsterpartiet drivit länge. Det är bra att vi nu får stöd i den uppgiften. Jag hoppas att inte några andra i regeringen bromsar.

I en annan fråga, är jag mer orolig över Bengt Westerbergs roll i regeringen, nämligen när det gäller miljöpolitiken. Jag tror nämligen att det finns andra som är pådrivare, exempelvis Centerpartiet och Kristdemokraterna. Det var länge sedan man hörde Bengt Westerberg tala om miljöfrågorna över huvud taget. I dag ser jag en skrämmande utveckling där miljöintresset är konjunkturbetonat, lågkonjunktur är lika med ingen miljöpolitik alls.

Konkret skulle jag vilja veta vad Bengt Westerberg och Folkpartiet gör i regeringen för att exempelvis få fram de nödvändiga politiska beslut som behövs för att exempelvis kunna avveckla kärnkraften. Jag skulle också vilja veta hur man ser på de skattesystem som man utvecklat, vilka innebär ökade utsläpp och stor belastning på miljön.

Kretsloppspropositionen som man talat om är ju inte mycket att hurra för om man har några ambitioner. En del personer med ambitioner, bl.a. Karl-Henrik Robèrt, har sagt att politikerna dömer oss att gå under av miljöförstöring. Hur ser Folkpartiet på det uttalandet?

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Partiledardebatt

Anf. 37 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Såsom jag tidigare i en debatt här i kammaren har upplyst Gudrun Schyman om, har Löneskillnadsutredningens betänkande sänts ut på remiss. När vi har fått remissynpunkterna återkommer vi till riksdagen med förslag. Jag räknar med att vi i en större jämställdhetsproposition i vår kommer tillbaka till den frågan och till andra frågor som har med jämställdheten att göra.

Vårdnadsbidragets effekter på jämställdheten blir säkerligen ganska begränsade. Men jag håller med Gudrun Schyman om att om man kan se några effekter just när det gäller jämställdheten är de snarare negativa än positiva. Det är därför viktigt att ett vårdnadsbidrag kombineras med andra åtgärder som mer entydigt har jämställdhetsfrämjande karaktär. Regeringen håller för närvarande på att diskutera ett paket. Av konturerna i detta paket kan jag ana att det både vad gäller möjligheten att öka småbarnsföräldrars valfrihet och vad gäller att öka jämställdheten ser positivt ut.

Gudrun Schyman frågade om miljöpolitiken. Självfallet står vi bakom regeringens miljöpolitiska förslag. Vi försöker också i många diskussioner vara pådrivande när regeringen lägger fram miljöpolitiska förslag. Jag vill inte alls påstå att det har inneburit några svårigheter, eftersom min kollega Olof Johansson naturligtvis också är mycket engagerad i dessa frågor. Han gör ett utmärkt arbete på detta område.

Låt mig nämna en punkt på vilken Vänsterpartiet inte alltid har stött våra förslag, nämligen när det gäller frågan om bensinskatten, som är den kanske allra viktigaste miljöavgift som tas ut. När man frågar miljökunniga personer vilket det största miljöproblemet är, svarar man inte kärnkraften utan snarare trafiken. Det bästa sättet att styra trafiken är genom att ta ut höga avgifter. På den punkten kan man inte klaga på att regeringen inte har gjort en hel del.

Regeringen har höjt skatter som för bara några år sedan uppfattades som politiskt otänkbart. Jag vet att Vänsterpartiet inte precis har haft någon pådrivande roll när det gällt bensinskattehöjningar. Jag minns inte vilken ställning ni tog i frågan nu senast, men tidigare har det varit åtskilliga diskussioner om detta.

Jag delar emellertid inte Gudrun Schymans uppfattning att det från miljösynpunkt skulle vara angeläget att stänga av kärnkraften, eftersom vi vet att alternativen än så länge är sämre. På sikt hoppas jag att vi emellertid skall få fram bättre energikällor än både kärnkraft och andra alternativ som i dag står till buds.

Anf. 38 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Vad gäller frågan om bensinskatt och biltrafik över huvud taget, är vi tydligen överens om att biltrafiken behöver begränsas, framför allt i storstäderna. Den linjen har vi i Vänsterpartiet drivit länge. Vi vill ha en begränsning av biltrafiken, framför allt i storstäderna, genom avgifter, tullar och skatter. Vi bör också sluta bygga en utvecklad infrastruktur i form av nya motorleder, vägringar och broar, vilka för med sig en ökning av biltrafiken.

Det tredje spåret var något uppe till diskussion tidigare. Jag antar att

Bengt Westerberg inte anser att vi skall ha mer biltrafik, utan att vi skall ha tunnlar. Jag antar också att Bengt Westerberg inte stöder tanken på att t.ex. bygga Öresundsbron, som alldeles uppenbart och bevisligen skulle föra med sig ökad biltrafik. Den skulle också föra med sig en mängd andra problem för det hav som vi alla värnar om, nämligen Östersjön. Det vore bra med ett klargörande på dessa punkter.

Prot. 1992/93:125

9 juni 1993

Partiledardebatt

Anf. 39 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag lyssnade noga men kunde inte uppfatta vad Gudrun Schyman sade om bensinskatten. Hon förordade tullar i storstäderna, och visst tycker jag att det är ett bra förslag. Det har också stötts av mina egna partivänner i Stockholm. Men när man för ett par år sedan frågade landets länsstyrelser vilket det stora miljöproblemet var, så var det inte bara Länsstyrelsen i Stockholm som sade att trafiken var ett stort problem; det gjorde snart sagt varje länsstyrelse i hela landet.

Därför är det så viktigt att begränsa trafiken. Vi behöver trafik och kommunikationer, men det är viktigt att hålla tillbaka användningen av framför allt bilar och andra fordon som smutsar ned. Besluten fattas av tusentals människor i hundratusentals, för att inte säga miljontals, situationer, och det enda sättet att komma åt detta är faktiskt att göra det dyrare att använda bil. Det är därför vi har drivit på frågan om höjd bensinskatt. På den punkten tyckte jag att Gudrun Schyman var pinsamt förtegen.

Anf. 40 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ta upp frågan om folkomröstningar med Bengt Westerberg.

Vi behöver fler folkomröstningar i Sverige. Mest självklara vore de på det lokala planet, där invånarna säkert vet mer än politikerna i många frågor. Tänk om man hade haft folkomröstning i Stockholm om det vansinniga tredje spåret! Det skulle nog aktivera hela det politiska livet. Vi skulle få en ny sorts politiker i kommunerna.

Men vi har inte haft så många folkomröstningar på lokal nivå, utan på riksnivå. Där gör man tvärtom – man tar frågor som är för knepiga för politikerna att klara av, och där de själva är splittrade. Man går ut och säger: Kan ni vara vänliga att lösa kärnkraftsfrågan? Kan ni vara vänliga att lösa Europafrågan? Man ger folk svåra frågor. Det är kanske i och för sig inte något fel med det, men det är komplicerat.

Om man väljer att göra så och kanske skall ha flera folkomröstningar om Europa, så har jag en annan folkomröstning i tankarna. Den handlar om Sveriges flyktingpolitik, som har medfört en mycket stor invandring och som hela tiden har gömts för folk. Man har vägrat folk att delta i en öppen debatt, och de som tar upp diskussionen beskylls för alla möjliga hemska saker.

Problemen är väldigt stora, och politiken är omtvistad. Vi gömmer politikernas eget vankelmod och världssamvete i instruktioner till Polisen och till Invandrarverket som inte är bra nog och som de inte kan använda sig av effektivt.

Vi håller på att få ett mångkulturellt och mångetniskt samhälle. Bengt Westerberg är väldigt nöjd med det. Han tycker att det är ett framsteg.

Andra betvivlar att det skulle göra Sverige bättre eller livet lättare. Till dem hör jag. Det här är ödesfrågor. I tidningarna har vi på sistone kunnat läsa att man med mycket enkel matematik kan räkna ut att de svenska svenskarna är i minoritet i sitt eget land om 60 år. Mot detta kan polemiserat litet grand, fram och tillbaka, men det är en stor omvälvning på gång.

Jag vill fråga: Är Bengt Westerberg med på en folkomröstning i dessa frågor, eller är han rädd för en sådan? Är inte den här frågan viktig nog? Tror Bengt Westerberg inte att folk vet vad de vill och vad de tycker om detta? Borde inte svenska folket ha något att säga om sin framtid? Det skall de ju ha i frågan om Europa.

Bengt Westerberg talar gärna med stor glöd om det bosniska folket. Jag hyser också mycket stor sympati för det bosniska folket. Bengt Westerberg sade att deras öde vilar i våra händer. Men det värsta är att det svenska folket är i händerna på de svenska politikerna. Jag tycker därför att detta folk skall få uttala sig i dessa frågor. Vad säger socialministern om det?

Anf. 41 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Ian Wachtmeister påstår att någon skulle ha vägrat en öppen debatt i de här frågorna. Jag vet inte vem som har vägrat någon att delta i en öppen debatt. För min personliga del har jag deltagit i många debatter med invandrarfientliga personer, inkl. Ian Wachtmeister, både här i kammaren och i andra sammanhang. Det skall jag gärna göra i fortsättningen också.

Ian Wachtmeister säger att det inte är bra med ett mångkulturellt samhälle. Men Sverige är ju i hög grad ett mångkulturellt samhälle. Sverige är inte ett resultat av tankar som har tänkts eller åtgärder som har beslutats bara av personer som är födda och uppvuxna i Sverige, utan det är i hög grad en produkt av en korsbefruktnings mellan invandrare – tankar som har kommit utifrån – och människor som har funnits här.

Hur länge förblir man invandrare? Är Ian Wachtmeister svensk eller invandrare? Det är en intressant fråga. Det gäller många andra i den här församlingen också: Är ni svenskar eller invandrare? Är det inte så att även en invandrare efter åtminstone ett antal generationer blir svensk? Hur många av oss betraktar Carl XVI Gustaf, vår kung, som en invandrare, även om vi vet att hans anfader för inte så länge sedan kom från Frankrike?

Hela den här tanken att invandrare i generation efter generation skulle förbli invandrare, och att därför de som fortfarande betraktas som utlänningar av Wachtmeister på något sätt skulle förgifta tillvaron i Sverige, är så ogenomtänkt att jag inte riktigt förstår hur Wachtmeister har kommit till den slutsatsen.

Ian Wachtmeister tog upp bosnierna och sade att han också tycker synd om dem. Det är bra. Vad vill Ian Wachtmeister att vi skall göra med de bosnier som finns i Sverige nu? Skall de få stanna i Sverige? Skall de skickas tillbaka? Eller vad vill han?

Sedan förespråkar Ian Wachtmeister en folkomröstning. Jag har sett att Ny demokrati har motionerat om det tidigare. Jag förmodar då att svenska folket skall få ta ställning till frågan om vi skall stoppa invandringen eller inte.

Det är naturligtvis en helt orimlig fråga att ställa, därför att invandringen, i

varje fall flyktinginvandringen, till Sverige beror inte på situationen i Sverige utan på situationen på andra håll. Att det nu kommer hit bosnier varje vecka beror inte på den politik vi bedriver utan på den politik som bedrivs nere i Bosnien. Det är därför människor kommer hit. Om vi kunde folkomrösta i Sverige om huruvida man skall stoppa förföljelserna i Bosnien kunde vi väl göra det. Om de sedan brydde sig om vad vi sade skulle det vara ännu bättre, men det kommer de inte att göra.

Jag kommer då till den avgörande och slutliga frågan, som jag vill ställa till Ian Wachtmeister: Anta att Ny demokrati fick sin vilja igenom och vi går ut och frågar svenska folket om vi skall stoppa invandringen eller inte – hur skulle Ian Wachtmeister rösta?

(Applåder)

Anf. 42 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Vi känner igen många av argumenten. Omedelbart när man tar upp en sådan här fråga är man invandrarfientlig osv. Låt mig direkt ta upp detta med folkomröstningen.

Varför skall man folkomrösta om att stoppa invandringen? Vem har sagt det? Man skall folkomrösta om politiken. Man kan folkomrösta om fler än en fråga. Det finns sätt att ställa intelligenta frågor på till folk, som har intelligenta svar och som framför allt vet vad de vill på de punkterna.

Sedan menar jag att Sveriges politik skall drivas av svenska politiker. Det kan inte vara så, som Westerberg säger, att det här avgörs någon annanstans. Det är vår politik som avgör, det är våra signaler härifrån som avgör. Vi har haft en serie konkreta förslag. Rogestam var i utskottet och vittnade om att Ny demokratis förslag vad gällde de ekonomiska flyktingar som kom hit skulle ha sparat 4–5 miljarder. Det är stora pengar.

Nu påpekar vi omigen: Skall man hjälpa folk och hjälpa många, måste man faktiskt försöka hjälpa dem där de är. En försiktig värdering av Alf Samuelsson, som arbetar hos Alf Svensson på departementet, säger att man då hjälper elva gånger fler. Vi kan inte hjälpa hela världen genom att ta hit dem. Jag är för att hjälpa, men det gäller att ha en klok politik.

Vi har tidigare inte haft den typ av invandring som vi har nu. Vi har till största delen haft arbetskraftsinvandring, med några få undantag, hit till Sverige. Nu är det stora strömmar av flyktingar. Det är ett problem, och det är inte lättlost. Men det är ett problem som måste tas upp och som man får tala om utan att bli beskyldd för att inte vara en lika god människa som Bengt Westerberg är. Därför har vi konkreta förslag på den här sidan, och dem känner Bengt Westerberg mycket väl till.

Låt mig också beträffande Folkpartiet ta upp en annan fråga. Bengt Westerberg talade om stora framgångar. Ja, husläkarna blev en stor framgång. Det gick att samarbeta med Ny demokrati. Det var flera väsentliga saker där som vi drev igenom så att det blev bättre. Det går alltså att komma överens.

Men hur var det med pensionsåldern? Det är ingen som har talat om den frågan i kammaren. Det var en annan sak som ni hade gjort upp med Socialdemokraterna om, dvs. att pensionsåldern skulle höjas. Sedan började det kittla under fötterna och klia litet här och var, och folk ifrågasatte detta. Då

gömde ni den frågan, och den ligger nu väl förankrad i någon utredning. Hur blir det med den biten, och hur har ni tänkt ställa er där?

Anf. 43 Socialminister BENGT WESTERBERG (fp):

Herr talman! Jag noterade att Ian Wachtmeister undvek att kommentera frågan om när svenskarna blir i minoritet. Det beror naturligtvis på att hela påståendet var så ogenomtänkt från början att det inte gick att snabbt komma på hur man skulle kommentera den frågan.

Ian Wachtmeister är förvisso invandrare i den mening han själv lägger i detta begrepp, och enligt min uppfattning en person som är mycket invandrarfientlig. Jag har hört åtskilliga referat på radio, där Ian Wachtmeisters röst har talat direkt till folket, t.ex. från möten under förra sommaren, där han har spelat ut sin invandrarfientlighet. Han gör sig hela tiden till tolk för de invandrarfientliga stämningar som finns i Sverige. Ny demokratis entré i riksdagen har inneburit att man har legitimerat mycket av dessa stämningar.

Jag tycker att det är en viktig uppgift för ansvarskännande politiker att gå ut och försvara solidariteten med de människor som tvingas på flykt, t.ex. från det forna Jugoslavien men också från andra delar av världen.

Jag minns att Ny demokrati publicerade en annons i slutet av förra sommaren för att göra tydligt vad man tyckte, då man ansåg att man hade blivit felaktigt refererad. En av punkterna i den annonsen var att man ville införa visering för de olika jugoslaviska republikerna, med undantag för Bosnien. När det så småningom blir på det sättet att bosnierna kommer hit – det var en ganska tydlig signal som Ny demokrati stod bakom – måste man också ha en politik för vad man skall göra då. Men inte heller den frågan svarar Ian Wachtmeister på.

Den mest avgörande frågan av alla undviker han med tystnad: Hur skulle Ian Wachtmeister själv rösta i den folkomröstning som Ny demokrati vill ha om huruvida vi skall stoppa invandringen eller inte? Det är en mycket talande tystnad.

(Applåder)

Anf. 44 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Som flera har påpekat, har det varit ett händelserikt år politiskt sett i Sverige. När facit nu skrivs kan det konstateras att regeringen i allt väsentligt har fått stöd för sin politik här i riksdagen.

Valutaoron före jul medförde kronfall och stigande räntor. Denna utveckling har nu vänts i sin motsats.

Finanskrisen och fallskärmsavtalen för privilegierade direktörer var en följd av 1980-talets ekonomiska excesser. Men då skapades också grogrunden för det som Ingvar Carlsson angrep regeringen för, nämligen det dyra byggandet, de dyra hyrorna och överinvesteringarna i dyra bostadsrättsföreningar. Allt detta hänger samman – det är inte isolerat till den period som vi har regerat. Det är litet av Carlssons eget klistet.

Socialdemokratin orkade ta ansvar fram till årsskiftet. Det var mycket bra – vi skapade därmed en lugnare period. Det behövs breda parlamentariska majoriteter. Men sedan orkade man inte längre. Det är olyckligt för landet, men det är problem som måste lösas.

Litet av den här diskussionen handlar också om den flyktklausul som man skapade, med hänvisning till försörjningsbalansen, som har tagits upp tidigare.

Det är naturligtvis, alldeles oavsett vår egen dramatiska utveckling här i landet, omöjligt att inte tänka på dem som verkligen har det svårt i vår värld. Med förtvivlan kan vi notera att varken det internationella samfundet, EG eller någon annan har lyckats få stopp på det blodiga, omänskliga och meningslösa våldet eller de etniska rensningarna, framför allt i Bosnien-Hercegovina.

Sverige skall självklart, främst inom ramen för FN, försöka bidra till att fred och respekt för mänskliga rättigheter kan återupprättas i det tidigare Jugoslavien. Det är en skyldighet för varje civiliserat land.

Hemmavid finns det nu anledning till försiktig optimism. Det är inget tvivel om att regeringens politik steg för steg skapar förutsättningar för att Sverige skall kunna tas ur den djupa ekonomiska krisen. Det som skedde i den ekonomiska politiken tidigt i höstas delvis tack vare socialdemokratin – jag tycker man skall vara sjyst på den punkten – sker nu nästan undantagslöst *trots* socialdemokratin. Och främst sker det i riksdagens finansutskott.

Bostadsräntorna är nu de lägsta på 15 år. Produktiviteten höjs. Konkurserna blir färre. Antalet nya jobb blir fler. Inflationen är låg, trots deprecieringen av kronan. Prognoser pekar på rejäla överskott i bytes- och handelsbalans nästa år.

Det är väl oppositionens privilegium att misstro regeringen. Jag talar dock inte med lika stora bokstäver som en kvällstidning av hävd gör, men jag delar Aftonbladets uppfattning att det finns viss anledning till optimism.

Dess värre är mitt intryck att populismen har slagit rot i det opinionsmässigt stora partiet. Den sprider sig som ogräs. Sympatisörer inbillas med benäget bistånd från fackets välvilliga partimegafoner att regeringen är ond och vill att folk skall bli arbetslösa samt att det finns en väsentligt annorlunda politik.

I så fall är den politiken hemlig. Det är en politik som inget kostar, där ingen drabbas och där ingen behöver betala det stora underskott i statens finanser som är en följd av internationella effekter och 1980-talets misslyckade socialdemokratiska politik.

Bäva mände medborgare i detta land och själva Moder Svea om socialdemokraterna får makten med en väljarbas som genom populismens budskap lurats tro att nästa valperiod blir en dans på rosor. Och stackars Ingvar Carlsson som skall leda sitt parti med alla disparata åsikter om den europeiska gemenskapen, miljön, regionalpolitik, norrlänningars existensberättigande och alla möjliga uppfattningar som finns i det stora socialdemokratiska partiet och samtidigt leva upp till de skapade förväntningarna.

Jag beklagar att förmågan till ansvarstagande har avtagit i takt med tiden hos socialdemokratin. Först skulle matmomsen sänkas, sedan skulle den höjas. Därefter skulle den sänkas igen. Först skulle det skäras rejält i bostödet, och sedan inte alls. Först var det okej med en förändring av pensionsåldern, sedan var det inte alls så. Ingvar Carlsson och Allan Larsson har gett tveghetsenheten ett ansikte, ett Janusansikte. Ni har själva skapat den bilden. Det har inte vi andra gjort.

Först genomdrev Socialdemokraterna skattereformen. Sedan skulle skatten höjas för höginkomsttagare. På det området har Centern varit pådrivande för stärkt rättvisa genom att grundavdraget tillfälligt slopas för alla över den s.k. brytpunkten. Skillnaden mellan Centern och Socialdemokraterna är att vi har fullföljt vår åsikt från skattereformsdebatten. Socialdemokraterna har ändrat sin uppfattning flera gånger.

Den svenska ekonomin måste varsamt men ovillkorligen fortsätta att restaureras. Balans i statens finanser måste åstadkommas. På detta område finns ingen återvändo. Det är god Centerpolitik att varje generation betalar för sig. Vi accepterar inte att dagens ungdom skall betala för sig och dessutom för oss. Det borde vara en politik för alla. Men så är det inte så länge man inte får bukt med de ekonomiska obalanserna som har ackumulerats under hela 1980-talet. Dessa grundläggande och fundamentala obalanser måste rättas till.

Vår generation har lika litet som någon tidigare eller senare rätt att konsumera framtida generationers ekonomiska utrymme. Två avgörande förutsättningar på det ekonomisk-politiska området är också rättvis- och miljöhänsyn.

Genom att fördela bördorna rättvisare skapar man större förståelse för tuffa tag. Det finns åtskilliga exempel. I regeringskretsen tog jag tidigt upp frågan om reallöneskyddets avskaffande. Man skall inte sänka skatten för dem som har de högsta inkomsterna. Detta förslag bemöttes med relativt stort ointresse av de flesta. Efter något år blev förslaget verklighet. Sänkt moms på maten har också varit en sådan följetong. Vi vill fortsätta den utvecklingen genom sänkt moms på boendet.

Nu har vi lyckats få igenom, faktiskt med hjälp av finansutskottets förhandlingar, sänkt moms på persontransporter. Det gäller främst arbetsresor. Det här är naturligtvis en genomtänkt linje från vår sida. Det är viktigast att hålla nere skattetrycket på sådana kostnader som är absolut nödvändiga för alla människor. Sänkningen av momsen på turismen skapar naturligtvis jobb och är positiv för svensk ekonomi. Denna åtgärd har större förutsättningar att direkt skapa arbetstillfällen än några andra åtgärder. Det handlar ju om att även ta till sig internationell köpkraft.

Genom Centern har kommunerna fått tillbaka självbestämmandet och drygt 4 miljarder därtill. Jag vill också nämna vårdradsbidraget som skall vara lika för alla barn. Det är naturligtvis också en rättvisereform även om inte alla vill inse det.

Det här är recept som står i bjärt kontrast till den tidigare kasino- och klippeekonomin, där de som spelade bort hundratals miljoner ändå kunde känna sig trygga genom välutvecklade fallskärmar. 80-talets brist på ekonomiskt omdöme, sunt förnuft och verklighetskontakt har skadat många förtroende rejält och, vad värre är, också försvårat det nödvändiga hårda arbetet att restaurera ekonomin.

Det är inte det arbetande folket som har spekulerat. Det är de som har haft för mycket pengar och varit mycket giriga med dåligt utvecklat omdöme och bristande samhällskänsla som har spekulerat.

När vi talar om grundtrygghet i det svenska samhället är det egentligen motpolen till fallskärmstänkandet. Genom fallskärmar skaffade sig ett fåtal

privilegierade människor möjlighet till ett ordentligt tilltaget skydd. Grundtrygghet skall omfatta alla och vara en del i en generell välfärdspolitik. Jag tar gärna en debatt om vad det egentligen handlar om.

Varför står t.ex. 20 % av dem som står till arbetsmarknadens förfogande utanför varje trygghetssystem? Syftet med den obligatoriska arbetslöshetsförsäkringen som har diskuterats här tidigare är att man skall försöka täcka in alla människor. Alla skall ha grundtrygghet, och alla skall vara med och betala efter förmåga. Därtill behövs en obligatorisk försäkring för att få upp nivån och dessutom en frivillig del därovanför för dem som anser att de inte är fullständigt försäkrade utifrån sina behov. Det behöver i och för sig inte vara ett samhällsskyddat system i den delen.

Låt mig bara hänvisa till vad vi sade i en rapport om grundtryggheten: Grunden för ett trygghetssystem skall vara en i verklig mening generell välfärdspolitik. Det innebär att välfärden skall delas av alla, att alla skall vara med och betala för den. Trots att socialförsäkringssystemen i Sverige är väl utbyggda står en rad människor utan ett rimligt ekonomiskt grundskydd. Det är detta vi vill rätta till. Detta handlar naturligtvis det arbete som pågår på pensionsområdet om. Vi har hela tiden arbetat för i första hand höjd grundpension. Alla människor skall få en dräglig ekonomisk standard i det här landet. Det ingår i det här tänkandet.

Centern kommer inte heller framöver att rygga för impopulära beslut. Sådana krävs för att tillväxt och framtidsstro skall kunna återskapas. Men vi gör det med rättvisa och god miljö som oundgängliga ingredienser.

Det kommer att ta tid innan den positiva ekonomiska utvecklingen får genomslag på arbetsmarknaden – tyvärr. Det som nu förverkligas – produktivitetshöjningen i företagen – är något som borde skett redan under 1980-talet. Men då förmådde inte den dåvarande regeringen sätta tillräckligt tryck på företagen och inte heller att hålla kapitalet kvar i landet.

Höjd produktivitet är positivt, men den innebär att det tar längre tid innan nya jobb tillkommer. Regeringens politik ger draghjälp. Sänkta skatter skapar bättre klimat för företagen. Rekordstora statliga investeringsprogram för byggande av järnvägar och vägar har lagts fram. Det är både bra och billigt i lågkonjunktur. Aldrig förr har mer ekonomiska resurser avsatts för att Hela Sverige skall leva. Det är en gåta hur socialdemokratin diskuterar de frågor som borde vara en självklarhet om man är bärare av solidaritetstanken. Då kan man inte föra en debatt mellan Norrlandslän och storstäder. Det är bara olika sidor av samma sak, där människorna har samma rättigheter och skyldigheter, och de tillhör samma land.

Jag skall inte fortsätta debatten om orsaken till att så mycket resurser måste avsättas för arbetsmarknadspolitik, därför att alla vet att mycket av detta står att finna i 80-talets lättsinniga politik och lågkonjunkturer. Men efter det replikskifte som jag tidigare hade med Ingvar Carlsson måste jag erkänna att jag blev upprörd över den falska propagandan mot regeringens inställning till arbetslöshet. Arbetslöshet är ett slöseri med mänskliga och ekonomiska resurser. Arbetslinjen *skall* hävdas.

Att bromsa arbetslösheten är som att hejda ett stort tankfartyg – stoppsträckan är lång. Innan vi når fram till de nya, ordinarie jobben skall maxi-

mala resurser sätts in för att förhindra långtidsarbetslöshet och för att motverka permanent utslagning från arbetsmarknaden.

Under tiden har regeringens övriga åtgärder, främst inom småföretagssektorn, skapat rätt klimat för uthållig tillväxt. En av höstens viktigaste och mest sysselsättningsskapande reformer blir en rättvisare beskattning för enskilda näringsidkare och för delägare i handelsbolag. Det gäller alla företagare i servicebranscherna, i hantverk och i jord- och skogsbruk. Där kan en rättvis och med andra företagare likvärdig beskattning skapa stora utvecklingsmöjligheter.

Regeringens miljöåtgärder öppnar också dörrarna för en uthållig, grön tillväxt. God miljö blir ett viktigt konkurrensmedel. Kretsloppsarbete, teknikutveckling, forskning och bioenergi är spännande och utvecklingsbara områden, där tusentals nya jobb kan skapas. I stället för växande avfallsdeponier används avfallet som resurs. I stället för olja, kol och uran används det förnybara. Men det förutsätter skatteväxling, som innebär lägre skatt på arbete och högre skatt på det som måste bort – allt det som ökar miljöskulden.

Jag vill avslutningsvis se framtiden an med tillförsikt. Centerpartiet kommer att i regering och riksdag fortsätta att arbeta för fler jobb, ordning och reda i ekonomin, rättvisa och god miljö.

Att inte ha eller ta ansvar för politiken ger ofta utdelning i opinionen. Men resultat i politiken ger förr eller senare – oftast senare – också resultat. Därför bör naturligtvis Socialdemokraterna glädjas åt positiva opinionssiffror, så länge de varar.

Regeringspartierna och andra som har tagit ansvar kan glädjas åt framväxande resultat i politiken. På så sätt kan alla glädjas inför sommaren. Delad glädje är ju, som bekant, dubbel glädje. Glad sommar!
(Applåder)

Anf. 45 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag vill ställa några konkreta frågor till Olof Johansson. Är det en del i arbetslinjen att bedriva en ekonomisk politik som innebär fryssningar av bidragen till kommuner och landsting, som i praktiken kommer att innebära att vi under de närmste åren får se ungefär 100 000 jobb försvinna? Är detta en del i arbetslinjen? Jag måste säga att jag har litet svårt att få detta att gå ihop. Detta var det ena.

Det andra som jag vill ta upp är frågorna om boendet och de ökande kostnaderna för boendet samt den nu föreslagna åtgärden att dra in tre miljarder kronor från bostadssubventionerna, som vi vet medför ökade boendekostnader. Det kommer också att föra med sig en situation där fler människor tvingas att gå från hus och hem. Det kommer att innebära ökade konkurser och en ökad belastning på bankerna, som i sin tur måste vända sig till bankakuten, som i sin tur får vända sig till alla oss som får vara med och betala. Jag har litet svårt att se hur detta går ihop.

Jag vet att Ivar Franzén i Centerpartiet, som får betraktas som mycket kunnig på bostadsområdet, anser att detta är en vansinnig politik, att det är fel signaler och att det leder till just de effekter som jag talade om och att den här indragningen nu inte alls är nödvändig, eftersom bostadssubventionerna

ändå kommer att minska när omfattningen av byggandet är så pass liten. Jag skulle vilja veta om Olof Johansson delar Ivar Franzéns uppfattning eller om han tycker att Ivar Franzén har fullständigt fel.

Den tredje frågan jag vill ta upp är frågan om Öresundsbron, eftersom Centerpartiet säger sig så väl värna om miljön. Den här frågan har vi tidigare debatterat, men jag vill åter få klarhet i hur man i regeringen kommer att tolka Koncessionsnämndens yttrande och i hur man kommer att ställa sig i den här frågan. Är man beredd att föra upp frågan om att bryta avtalet med den danska regeringen för att börja planera för just en vettig och hållbar miljöutveckling i vår del av Europa?

Anf. 46 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Det är riktigt, som Gudrun Schyman påpekar, att det finns en del frågor som i den här kammaren har beslutats med breda politiska majoriteter, men att de har beslutats i fel ordning. Det är detta vi försöker att hantera. Jag utpekar inte Gudrun Schyman som skyldig i det fallet. Men det är klart att det är en totalt uppochnedvänd situation att först bestämma sig för att ha en viss sorts förbindelse över Öresund, och att man sedan skall ta reda på vad den får för konsekvenser. Det är detta som vi kämpar med.

Regeringen är enig om att en ordentlig miljöprövning av det här ärendet skall ske. Men vi är också eniga om att vi inte skall dra i väg med några förhandsbesked. Alla vet vilken uppfattning jag har i grundfrågan. Detta är inte någon hemlighet. Att vi röstade emot majoriteten, som ville ha betongen, är inte heller någon hemlighet. Men nu är situationen som den är, och då gäller det att följa de demokratiska spelreglerna, vilket är mycket viktigt. De innebär nämligen att ett beslut finns här och i Danmark och är dessutom ett folkrättsligt bindande avtal. Men danskarna och vi vet att miljöprövningen är avgörande. Vi tänker inte skada livet i Östersjön för den förbindelsens skull.

När det gäller delar av Gudrun Schymans övriga frågor är det kanske så att Gudrun Schyman har obegränsat med pengar – jag vet inte vad det är för källor hon öser ur. Men om man inte skall skapa situationen, som jag talade om, att kommande generationer i stället får betala våra räkningar, är det klart att alla samhällssektorer och vi alla måste hålla tillbaka våra anspråk. Det handlar om att rätta mun efter matsäcken.

Jag tycker att regeringen efter förutsättningarna har skapat bättre möjligheter för kommunerna framöver, genom beslutet om att häva det kommunala skattestoppet, vilket inte är något förord för ökad beskattning i kommunerna. Men det återskapar den självbestämmanderätt som kommunerna enligt grundlagen skall ha. Låt mig säga att det på den punkten är dags att ändra grundlagen så att den blir entydig. Då skulle vi slippa detta trasslande med vad staten kan besluta resp. inte kan besluta. I samband med detta fick kommunerna också 4,2 miljarder kronor som, enligt finansieringsprincipen, annars inte skulle ha tillfallit dem.

Jag kan gärna återkomma till frågan om boendekostnaderna.

Anf. 47 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det hoppas jag. Jag är spänd av förväntan och nyfikenhet att få höra Centerpartiets syn på bostadssubventionerna.

Vad gäller Öresundsbron är det alldeles riktigt att besluten har fattats i god demokratisk ordning, men i fel följd. Om ni är så övertygade om detta och om ni i regeringen delar uppfattningen att man först skulle ha gjort konsekvensanalysen och miljöprövningen för att sedan fatta beslut, måste det väl vara fullständigt möjligt att i god demokratisk ordning se till att följden på besluten blir riktig. Jag vet inte vem det är som hindrar detta. Är det bara Olof Johansson som i regeringen har drabbats av insikten om att besluten fattades i fel följd? Det måste vara något som gör att insikten om att vi inte skall ha den här bron inte kan materialisera sig i form av demokratiska beslut, fattade av bl.a. den här församlingen.

När det gäller situationen i kommuner och landsting vet jag hur denna politik ser ut och att man har tillfört dem litet pengar. Men det handlar ju om ofantligt mycket mer som behöver komma till kommunernas undsättning – inte för alla kommuner men för en del. Vårt förslag är väl finansierat, Olof Johansson. Jag har inte några hemliga skattegömmor, som jag kan ösa obegränsat ur. Vårt förslag bygger på en omfördelning. Vi drar in – bl.a. genom att höja skatter – pengar som sedan kan komma kommunerna till godo. Vi har talat om en kommunakut, som ni kommer att få höra mer om sedan i finansdebatten. Där skall kommunerna kunna ansöka om bidrag eller förmånliga lån, så att de kan hålla i gång nödvändiga verksamheter. Det gäller ju i detta läge just att hävda arbetslinjen och att inte spara på ett sådant sätt att man ökar arbetslösheten och därmed budgetunderskottet.

Anf. 48 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tror inte att vi behöver utveckla diskussionen om demokratin kontra miljön. Det finns ingen motsättning mellan dem. Men det skapades en motsättning genom de beslut som man fattade. Detta har jag markerat. Först fattade man de demokratiska besluten – det var breda politiska majoriteter, som man måste respektera tills de förändras, om de nu skall förändras – och sedan tog man reda på det som egentligen borde ha varit en del av beslutsunderlaget, om man verkligen hade velat fatta demokratiska beslut. Efter att ha gjort så får man ta situationen som den är, och det är den situationen som vi nu hanterar utan att för den skull ändra på våra grundläggande värderingar från beslutstidpunkten under förra valperioden. Jag tycker att detta är en enkel lektion i hur demokratin inte skall fungera. Men när den väl har tillåtits att fungera på ett visst sätt, får man göra det bästa möjliga av saken.

Gudrun Schyman talade om att dra in pengar. Tala gärna med Ingvar Carlsson om den saken. Han vill dela ut pengar. Även att dra in pengar har konsekvenser. Man kan inte dra in hur mycket som helst eller var som helst utan att det får konsekvenser för marknaden. Problemet är naturligtvis att det finns gränser för vad man kan göra i detta fall. Men det finns också politiska restriktioner, vilket jag är den förste att medge. Alla har inte samma uppfattning om var man skall ta de pengar som behövs och som kan tas ut och hur man skall använda de pengar som man har.

Detta har naturligtvis ett direkt samband med bostadskostnadsfrågan. Vi har i detta land byggt och byggt med subventioner från staten, vilket har pressat upp boendekostnaderna till enorma höjder. Vi vet att hela 1980-talet

var fullt av missbruk av detta system. TV visade i går kväll ett helt program om boende och byggande och om hur bulvanerna har härjat och fortsätter att härja i det svenska samhället. De har utnyttjat vårt subventionssystem, de subventioner som skulle möjliggöra för enskilda människor att bo på ett socialt rimligt sätt. Problemet är att vi har tillåtit att hela detta område har blivit fullt av spekulation.

Ivar Franzén har mycket förnuftiga synpunkter och har en stark position i vår riksdagsgrupp när det gäller bostadspolitik. Men han liksom vi andra är underkastade vad marknaden gör med räntan för att byggkostnaden skall komma ner till rimliga nivåer och för att därmed långsiktigt säkra en socialt acceptabel boendemarknad.

Anf. 49 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har ett behov av att reagera mot Olof Johansson, när han påstår att socialdemokratin bröt överenskommelsen med regeringen i höstas. Vi ville direkt efter överenskommelsen aktualisera att man skulle skifta semesterdagarna mot en helgdag. Detta förslag avvisades av statsministern med beskedet att överenskommelsen skall gälla i alla sina delar. Därefter sänkte regeringen kapitalbeskattningen från överenskomna 30 % till 25 %. Trots att Carl Bildts bekräftelse av att de medel som blev över i löntagarfonderna skulle återföras till pensionsfonderna finns inspelad på band bröt man detta löfte.

Bara några dagar efter överenskommelsen förklarade Per Westerberg att privatiseringen skulle fortsätta som planerat. Nu skall man införa ett vårdnadsbidrag, fastän själva grundförutsättningen för att vi skulle gå in i diskussionen var att ett sådant bidrag inte skulle införas. Dessutom hade jag efter överenskommelsen träffat ett handslagsmässigt avtal med Bengt Westerberg om att vi skulle se på effekterna av efterfrågan i form av en försörjningsbalans. Om några förändringar skulle göras, skulle vi vara överens om dessa. Det är skälet till att vi röstade för både bensinskatt och moms i ett tidigare skede. Vi ansåg oss bundna i detta avseende.

Så långt fullföljde vi överenskommelsen. Men när den var bruten praktiskt taget i alla för oss viktiga delar, sade vi till slut: Nu i slutet av denna riksdag redovisar vi och röstar för den politik som vi tror på. Det finns en sådan politik, Olof Johansson. Om Olof Johansson inte vet vad det socialdemokratiska alternativet innebär som vi har redovisat i finansutskottet och i andra sammanhang, beror det på att Olof Johansson inte har varit i riksdagen tillräckligt ofta. Så skyll inte det på oss. Jag ser detta såsom utomordentligt trist, men skyll inte det på socialdemokratin. Jag är van att följa överenskommelser.

Så till detta om populism. Jag tog upp frågan om bostäderna, inte för att komma ifrån att vi måste dra in 3 miljarder kronor utan för att vi skall lägga ut besparingarna på ett annat sätt så att de inte slår så orimligt att människor får gå ifrån sina hem. Ert förslag ändrar på gällande villkor och spelregler, fastän ni alltid har sagt att man inte retroaktivt får ändra på dessa. Det rör inte företag, men det rör det som är bland det allra viktigaste, nämligen människors förmåga att klara sin bostad. Jag kan försäkra att vi med er politik

går mot tragedier. Det är inte populism, när jag tar upp detta. Det gör jag därför att jag har träffat massvis av berörda människor.

Anf. 50 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Också jag har fört förhandlingar med Ingvar Carlsson. Därför är jag så störd av den bild av de höstliga överläggningarna och överenskommelserna som detta land har bibringats. I en för landet så djup ekonomisk kris måste vi även om vi har olika värderingar stå fast vid detta utåtriktade budskap. Vi skulle i dag kunna nå en lägre ränta och en starkare kronkurs, om det fanns bredare parlamentariska majoriteter. Uppriktigt sagt tycker jag att det nog finns skuld på båda sidor. Men jag förstår inte varför man inte kan komma fram till en gemensam lösning på problemen. Jag har inte varit direkt involverad i alla. Men när det gäller privatiseringen vill jag hävda att vi kom överens om ett moratorium. Har det skett några våldsamma privatiseringar sedan dess? Privatiseringen av Celsius pågår, men pågår något annat? Det är en rimlig åtgärd för att sprida ägandet.

På det sättet tycker jag att det är oerhört viktigt. Men det innebär inte att vi skall privatisera till vilket pris som helst och hur snabbt som helst, utan det är naturligtvis beroende på den marknad som vi har.

När det gäller vårdnadsersättningen finns naturligtvis de gamla motsättningarna, vilket Ingvar Carlsson vet, från slutmånens överläggningar och den lösning som Bengt Westerberg och andra hittade i samband med att man skulle klara ut vårdnadsersättningen. Det var inte något totalstopp för den reformen i samband med överenskommelsen. Det fanns flera partier i regeringen som aldrig hade accepterat det. Då hade vi ovanpå den ekonomiska krisen också fått en regeringskris.

När det gäller vistelse i riksdagen, är det klart att jag inte är här lika mycket som tidigare, men jag läser ju skrifterna. En av dem har jag jobbat med i natt. I den finns det socialdemokratiska alternativet. Socialdemokraterna har väldigt mycket pengar över, vilket vi andra inte har.

Anf. 51 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Visst var det bra att turistmomsen sänktes och gav 10 000 jobb och billigare semestrar. Eller hur, Olof Johansson? Visst var det bra att det kom ett småföretagarpaket. Eller hur, Olof Johansson? Visst var det bra att det blev en krisavgift, vilket Moderaterna inte gillar, dvs. att folk som har litet pengar får ett sänkt grundavdrag och får betala en krisavgift under två år. Visst krävs det nya grepp för att komma åt ungdomsarbetslösheten.

Allt detta ingick i de diskussioner och de förhandlingar som vi så småningom hade med regeringspartierna. Det var väl trevligt, hoppas jag. Nu kan man fråga sig vad det är som skiljer mellan t.ex. Centerpartiet och Ny demokrati, och då har jag några frågor. Men innan jag ställer dessa frågor vill jag säga en sak.

När ni diskuterar bostadspolitik och annat, så kom ihåg, vilket i och för sig alla vet men som jag tror att man alltid måste tänka på, att det inte finns något som är viktigare än räntan. Det finns ingenting som betyder så mycket som att få ned räntan. Varje politik som drivs måste därför sikta på att få ned räntan. Då löser sig kanske även problemen i bostadspolitiken utan alltför

stora konventioner, även om den befinner sig i en socialistisk återvändsgränd.

Men vad är det som skiljer? Jag skulle vilja ställa några frågor till Olof Johansson. Är det rimligt och vettigt, med tanke på arbetslöshet, svensk konkurrenskraft och vår framtid i Europa, att avveckla kärnkraften? Är det rimligt med miljöavgifter, att vi skall straffa oss själva? Det anses tydligen väldigt tjugigt i Sverige att vi skall se till att vi får lida litet mer än alla andra. Vi skall därför ha hårdare miljöavgifter än konkurrenterna. Vi har redan, med den politik som har förts, inte bara av den här regeringen utan främst av den tidigare, förlorat 200 000 industrijobb i Sverige på ett par år. Nu gäller det att hela tiden ha siktet inställt på jobben och se till att man inte gör det ännu svårare. Men det gör man med sådana miljöavgifter.

Att få konkurrera på lika villkor är egentligen det enda som vår industri, stor som liten, begär. Bidrar ni till det?

Miljön är internationell, och de i denna kammare som anser sig vara mer miljövänner än andra talar alltid om hur global och internationell den är. Men jag vill påminna om att miljöavgifterna också måste vara internationella.

Anf. 52 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! Vi hade med en del i vårt valprogram. Sänkningen av turistmomsen var en sådan sak. Att förbättra villkoren för småföretagen och att driva en fördelningspolitik där alla är med och bär bördorna, även höginkomsttagarna, fanns också med. Man får väl säga att det i hög grad är Börje Hörnlund som har drivit fram systemet med ungdomspraktik, så att ungdomar slipper att hela tiden bli hänvisade till att stå vid sidan av därför att de inte har tillräcklig erfarenhet. Genom praktiken får de erfarenhet. Allt detta är bra.

Jag delar naturligtvis uppfattningen att det långsiktigt viktiga på boendeområdet är, som jag sade tidigare, att få ned räntan. Man kan naturligtvis göra litet olika bedömningar om vad man har råd att avstå från i form av besparingar på det området just för att få ned räntan. Det är precis det som regeringen har betonat, bl.a. i samband med budgetpropositionen, dvs. att det grundläggande måste vara att långsiktigt få ned byggnadskostnaderna så att vi inte gör om samma dumheter som under i stort sett hela överhettningsperioden på 80-talet.

Låt mig då besvara frågorna. Självfallet har vi även i miljöpolitiken anledning att vara långsiktiga. Det finns bara en enda långsiktig väg som är hållbar, och jag hoppas att Ian Wachtmeister instämmer i det, nämligen att komma bort från det som är miljöskadligt och få in det som är miljövänligt. Också på detta område har vi haft en folkomröstning. Alla alternativ i folkomröstningen stod bakom en avveckling av kärnkraften. Jag respekterar demokratiska beslut. Vi sade alla efter 1980 års folkomröstning att vi skulle respektera den. Nu befinner vi oss i närheten av den tidpunkt då den äldsta reaktorn blir 25 år. Det var det som var grunden för att vi senast år 2010 skulle avveckla kärnkraften i Sverige. Då är det också dags att lyfta frågan på nytt och inte glömma bort den. Vi får inte använda den glömska som kan

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Partiledardebatt

ha uppstått från 1980 och fram till nu för att komma ifrån det som alla politiska partier på den tiden lovade.

Naturligtvis är miljöavgifterna delvis en konkurrensfråga. Delvis är även de en fråga om hur man fördelar bördorna. Det har talats om skatteväxling här tidigare i dag, och det handlar mycket om det. Sänk skatten på arbete, och höj den på det som vi skall ha ut ur systemet, dvs. det som är miljöskadligt och det som vi inte kommer ifrån att betala förr eller senare.

Anf. 53 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Vad jag talade om i detta sista fall var att vi skulle ge svenska företag samma möjligheter att konkurrera som företag i andra länder. Det handlar om jobben. Och ger vi dem inte den rätten, får vi problem och arbetslöshet här.

När det gäller kärnkraftsomröstningen var det faktiskt riksdagen även på den tiden som tolkade det resultatet. Och riksdagen tänkte fel och lär få slingra sig ur detta på något sätt. Jag ville bara testa litet grand hur det låter nu när eftertankens kränka blekhet dyker upp.

Jobben, räntan och rättvisan återkommer jag till i mitt huvudanförande, som väl lära äga rum någon vid femtiden i eftermiddag med det tempo som denna debatt har.

Jag hade egentligen ytterligare en fråga som jag vill ställa. När regeringen uttalar sig om olika frågor, t.ex. om flyktingfrågan som togs upp här, är det alltid Bengt Westerberg som uttalar sig. Diskuterar ni dessa frågor i regeringen? Jag blir nästan litet rädd, eftersom man hör att det är andra krafter som bestämmer vad som händer i Sverige. Det är litet grand som när man håller ut vatten på bordet så rinner det ned någonstans, och då rinner det ned på Sverige. Och det var en väldig otur för oss. Det är precis som om det avgör att det inte sker här.

Jag tror att det finns heliga kor, inte bara på Jordbruksdepartementet utan litet varstans i regeringen, och dem rör man inte, och man talar inte om dem. Men Olof Johansson kanske har någon egen uppfattning i den frågan. Eftersom jag sedan inte får bemöta det som han säger, då han antagligen drämmer till med något, ber jag honom hälsa regeringskollegerna att jag skulle rösta mot den flyktingpolitik som regeringen i dag driver, att vi har ett trettiotal konkreta förbättringsförslag och att vi är helt övertygade om att man skall hjälpa människor där de är, vilket ger mångdubbelt bättre effekt.

Vi har föreslagit t.ex. katastrofbrigader, där man verkligen gör något och hjälper, i stället för att passivt säga att det är andra som bestämmer och att vi får se vad det blir. Och så småningom när det är för sent säger man: Oj då, hela Sverige är fyllt med flyktingläger. Det var väldigt tråkigt. Jag vet inte om miljöministern har tänkt på den aspekten, men vi får väl höra det.

Anf. 54 Miljöminister OLOF JOHANSSON (c):

Herr talman! I flyktingfrågan vill jag säga att jag har mycket lätt för att instämma med Bengt Westerberg i den argumentation som förekom tidigare, speciellt i frågan om vad vi kan bestämma över egentligen.

Det är kanske inte alla som har klart för sig att problemen runt Sverige har förändrats sedan 60-tal, 70-tal och 80-tal. Vi som har litet längre perspektiv i

politiken vet att dagens situation är extrem. Den framtvingade flykten från krigsområden har vi inte haft i samma omfattning sedan andra världskriget. Självklart påverkar det också Sverige.

Det påverkar också de krav som ställs på oss, på hur mycket vi måste göra. Vi har inte möjlighet att bestämma över hur många som kommer hit. Vi skulle önska att människor kunde stanna i sin hembygd. Det är klart att vi skall hjälpa dem så nära den som möjligt. Men när de behöver skydd, och många behöver det, skall vi vara beredda att ta emot dem. Det är det vi försöker göra. Det innebär alltid svåra avvägningar.

Energiöverenskommelsen, för det är faktiskt den frågan det handlar om, innehåller en hänvisning i det senaste riksdagsbeslutet, jag tror att det var 1991, till riksdagsbeslutet från 1988, där det finns en passus om år 2010 som den senaste tidpunkten då kärnkraften i Sverige skall vara avvecklad. Jag tror att det på det här området gäller att starta i tid, så att man kan göra den här avvecklingen – när man nu ändå byggde färdigt 12 reaktorer – utan att man får några stora påkänningar.

Det som vi har lärt oss av utvecklingen, bl.a. i höstas när vi hade fem reaktorer avställda, är att utrymmet finns i dag. Problemet är att vi under lång tid har haft ett överskott på el i Sverige, vilket gjort det näst intill omöjligt att komma in med de alternativ som måste in. Jag tror att det är nödvändigt med en kombination av åtgärder, dvs. ut med det som skall ut och in med det som skall in, och det måste ske parallellt. Detta är vad riksdagen har sagt. Därför finns det anledning att börja tänka på avvecklingen nu.

Självklart påverkar miljöavgifter konkurrensen. Men jag talar om att detta inte är den enda produktionsfaktorn. Utsläpp får man ändå betala på det ena eller andra sättet. De ökar vår miljöskuld. Gör man ingenting i det avseendet, skapar man desto större miljöskuld, som andra får betala efter oss, eller vi själva genom sämre hälsa.

Anf. 55 Statsrådet ALF SVENSSON (kds):

Herr talman! Låt mig få börja med att önska riksdagens ledamöter och alla som eventuellt orkar lyssna fortsättningsvis, en riktigt god och skön sommar. Jag tror att vi alla behöver uppleva den underbara svenska sommaren som ligger framför oss. Vi kommer helt klart inte att kunna göra oss kvitt de bekymmer som vi har hanterat och resonerat om i dag. De kommer säkert att följa oss ut från de här salarna.

Det vi på allvar bör bekymra oss över är en förtroendekris som finns visavi politiker i Sverige, men faktiskt också i hela Europa. Om allt fler människor börjar säga "jag litar inte på politikerna, jag litar inte på staten", eller kanske rent av "jag litar inte på min medmänniska", då har vi en förtroendekris som både mänskligt och ekonomiskt blir mycket svår och mycket dyr.

En färsk SIFO-enkät visar att medborgarna anser att de mänskliga rättigheterna är det som Sverige mest bör verka för internationellt. Den här betoningen av människans villkor och värdighet är oerhört glädjande, tycker jag. Den visar sig också inrikespolitiskt genom att människor reagerar mycket starkt mot det man inte uppfattar som rent spel, eller som förtryck av medmänniskor.

Efter den vedervärdiga kommunismens sammanbrott omhuldas nu så gott

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Partiledardebatt

som överallt marknadsekonomin. Men vi får inte glömma att marknadsekonomin inte får ges totalt fritt spelrum. Den måste tyglas av etiska, sociala och ekologiska hänsyn. Det är bra att vi får större resurser till ekorotlarna. Det är självfallet angeläget. Det krävs krafttag mot fiflet i exempelvis restaurang- och krogbranschen.

Visst är det bra med lagens långa arm. Men ett fritt samhälle existerar inte utan gemensamma grundvärderingar som alla respekterar. Det är själva förutsättningen för frihet. En del uppfattar tydligen oss kristdemokrater som om vi vill ordna något slags hinderlöpning för människor. Men vi ser inte etiken som en snubbeltråd, utan som ett rättesnöre. Lagens långa arm räcker inte, utan samvetets röst måste också få höras!

Vi måste förstå och respektera den vanliga medborgarens ilska och förtrytelse, när han från ringside sett hur yuppiegången vältrat sig i lyx och nu slipper städa upp efter sig. Nu är det andra som får betala städnotan via skattsedeln och via det oförsämrade stora räntegapet hos bankerna.

Nu skall vi naturligtvis inte påstå att finanskrisen enbart skapats av finanssektorn. Vi har ju en internationell ekonomisk kris, och det politiska ansvaret bör delas av många. Men det var trots allt Socialdemokraterna som styrde under 80-talet. Ingvar Carlsson drog tidigare historien om prästen och chauffören. Jag anar att det var jag som skulle vara prästen som förpassades till de mindre lycksaliga boningarna, medan Ingvar Carlsson var chauffören. Ingvar "Chauffören" Carlsson. Jag hade snarast tänkt tala om Ingvar "Loket" Carlsson. "Loket" Olsson är ju känd, kanske också "Loket" Carlsson. Man kan ju hävda att Ingvar "Loket" Carlsson under 80-talet ledde en superbingo, som slutade med jättevinst för många av de redan rika, men med förlust för i stort sett resten av folket.

Jag tycker att det skulle vara klädsamt om vi *alla* erkände att 80-talets sötebrödsdagar är slut. Nu är vi, som man brukar säga, inne i oxaveckorna. Det är det hårda slitet. Jag tycker att det skulle kännas befriande om också Socialdemokraterna ville tillstå det. Socialdemokraterna lovar väldigt mycket, som jag sade tidigare, ungefär som om 80-talets ekonomi är kvar och fortsätter. Om jag får anspela på "Loket" Olsson igen. Han har ett TV-program där han drar ut lådor och det ligger någonting i lådan. Men när Ingvar "Loket" Carlsson öppnar sina är det ingenting i dem. De 12 miljarderna i besparingar kom ju aldrig.

Herr talman! Man undrar också, det vill jag gärna ha sagt, hur en del av näringslivets representanter resonerar just nu. Skall vanligt folk acceptera krisbudskapen, borde ju somliga ytterligt högavlönade ha föregått med gott exempel och sänkt sina löner och själva tagit itu med alla fallskärmsavtal. Jag tror faktiskt inte att de skulle ha hamnat i någon särskilt svår svält om de gjort det.

Jag är den förste att understryka att etiken gäller oss alla. Jag vill gärna ha sagt ytterligare en gång, kanske den hundra här i kammaren, att jag aldrig har påstått att vårt parti har något monopol på detta. Jag vill bara påstå att de här frågorna är ytterligt betydelsefulla.

Vi kristdemokrater finner det tilltalande att den nya läroplanen och andra dokument som styr skolans verksamhet nu äntligen betonar vikten av en gemensam etik. I läroplanspropositionen står det att "som särskilt viktig fram-

står skolans värdegrund förankrad i kristen etik och västerländsk humanism”.

Det är just detta helhetsperspektiv vi kristdemokrater velat få fram. Av skol- och utbildningspropositionen framgår också att etik bör vara ett ämnesövergripande tema i gymnasieskolan. Vi är förstås också glada att religionskunskapen, och inom den kristendomskunskapen, fått en fastare ställning, men viktigast är som sagt helheten.

Jag tror faktiskt att det säkraste och klokaste sättet att vinna framtiden åt våra barn och ungdomar är att satsa på kvalitet och bredd i utbildningen.

Herr talman! Arbetslösheten är för närvarande, det är vi alla överens om, vår odiskutabelt största utmaning. Världen över talar man om ”jobless growth”, grovt översatt ”arbetslös tillväxt”. I UNDP:s, FN:s utvecklingsprogram, nyligen publicerade rapport påpekas att varken u-länders eller rika länders investeringar under det senaste decenniet har givit tillnärmelsevis så många jobb man förväntat. Utan tvekan krävs det nya modeller för en hållbar utveckling. Nu måste vi snabbt inse, som sagts tidigare, att skatte- och avgiftssystem behöver förändras på ett sådant sätt att det blir resursförbrukning och miljöslitage som får bära kostnaderna, i stället för som nu, människors arbetsinsatser. Sedan kan man kalla det en skatteväxling för miljö och arbete eller vad man vill.

Bland de mer än en halv miljon arbetslösa i Sverige finns ofantligt många ungdomar – antingen öppet arbetslösa eller sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Bakom varje siffra finns en människa som inte känner sig efterfrågad, något som varje människa behöver och har rätt att få uppleva. I en rapport från folkhälsogruppen konstateras att arbetslösheten är ett folkhälsoproblem. Allvarligast är att vi riskerar att skjuta ungdomars framtidstro i sank.

Vi får naturligtvis inte slå oss till ro. Vi måste hitta nya sätt att hjälpa in ungdomar i arbetslivet, hitta vägar att slussa över ungdomar från arbetsmarknadspolitiska åtgärder till ”riktiga” arbeten. Vi kristdemokrater anser att det är befogat med en kraftig sänkning av, eller rent av att under en tid avskaffa, arbetsgivaravgiften för ungdomar som efter ungdomspraktiken får jobb på sin praktikplats. Det skulle vara ett bra sätt att locka företag att anställa ungdomar.

Herr talman! En grundbult för oss kristdemokrater är att försvara den enskilda individens värde och värdighet. Det är just i ekonomiskt svåra tider som fördelningsförmågan sätts på prov.

Jag kan ha respekt för att man har olika uppfattningar och åsikter om huruvida profilen på besparingarna är den rätta och riktiga. Vad man nära nog alltid glömmer bort i diskussionen är – det har trots allt kommit fram litet – räntans betydelse. En fråga som vi diskuterat mycket är: Om vi hade skapat en annan profil med hjälp skattehöjningar eller vad det nu kan vara, hade vi då fått ner räntan? Är det någonting som på sikt slår hårt mot dem som behöver vårt stöd och hjälp i samhället är det en för hög ränta. Jag tycker att det finns all anledning att gång på gång lyfta fram detta när vi talar om den fördelningspolitiska profilen, för det understryks alltför sällan.

Det finns en risk att den ekonomiska krisen så ockuperar våra sinnen, att vi glömmer att värna våra livsbetingelser. Ingen av oss, helt oberoende av

partitillhörighet, kan glädja sig åt en fet plånbok eller den bästa materiella standard om jord, luft och vatten förgiftas. Om ozonlagret blir ännu tunnare, om skogar blir mer försurade och dricksvatten blir en bristvara även för oss, vad har vi då uppnått? Jag tror dessutom att den biologiska mångfalden och de genetiska frågeställningarna måste få dominera debatten i mycket större utsträckning framöver.

Herr talman! Filosofen Martin Buber har sagt att människan skapar sin värld i relation med andra människor. Av en del av det som nu skrivs och hävdas i debatten får man föreställningen att det ideala, det bästa tänkbara, samhället består av helt fria individer som studsar runt som ädelgasatomer, utan att kunna förena sig med andra. Som ni vet fungerar ädelgaser på det sättet. De bildar ogärna kemiska föreningar.

Ett friskt samhälle bygger hela tiden på att individer i samverkan skapar förutsättningarna för välfärden. Det är inte staten som behöver stärkas, det är individernas förmåga att i samverkan med andra, i små grupper, skapa trygghet och kreativ förnyelse. Träd växer som bekant inte från kronan och neråt utan från frön och spåda plantor.

Jag tror att de små naturliga gemenskaperna, främst familjen, avgör om välfärden i vårt samhälle, blir hållbar.

Den FN-rapport jag nyss nämnde, Human Development Report, har i år som tema hur man skall få människor delaktiga i utvecklingen. I rapporten talas det starkt för decentralisering och för att enskilda organisationer skall ha ett större ansvar för utvecklingen. Det är just det vi kristdemokrater talat om i många år. Samtidigt talas det i rapporten för det som kallas subsidiaritet. Man uttrycker det så här: Nationalstaten är för liten för de stora problemen och för stor för de små.

Under de kommande månaderna kommer vi i Sverige att ha en intensiv och hälsosam EG-debatt. Härondagen yttrade överbefälhavaren i Belgien: "Vi belgare måste se till att tyskar och fransmän är vänner, det är vår enda chans att överleva." Jag tycker att detta synsätt kommer bort för mycket i den svenska debatten.

EG-idén är en fredsidé. Hur skulle det ha sett ut om varje enskilt land i Europa hade hållit sig med en egen utrikes- och säkerhetspolitik? Europas historia har lärt oss alltför väl vart det kan barka. Sedan vill jag gärna citera författaren och filosofen Rolf Edberg, som för inte så länge sedan sade i en DN-intervju: "EG behövs för miljöfrågornas skull."

Det talas mycket om grundtrygghet just nu. Nästan alltid gäller då diskussionen pengar. Jag är helt på det klara med att de spelar en väsentlig roll. Om debatten om grundtryggheten är inriktad på att förbättra för de sämst ställda grupperna på bekostnad av de välbärgade, finner jag det fullt acceptabelt, men jag är inte så säker på att det är så. Samtidigt kan jag inte låta bli att säga att det är litet märkligt att vi inte talar mer om den grundtrygghet som är oavvislig, nämligen den trygghet som barn behöver och har rätt till när de växer upp. De har rätt till en trygg barndom, rätt att vara älskade, omtyckta, med möjlighet att identifiera sig med positiva förebilder.

Herr talman! Det är litet av en terminsavslutning i dag. Det har varit tuffa terminer. Det hade givetvis varit mycket roligare och mer givande att ha en kista full med guld i stället för att behöva ta hänsyn till en gigantisk statsskuld

och hisnande underskott. Men var säkra på en sak: Vår målsättning är att få svensk ekonomi i balans, för att kunna baka en större kaka och få möjlighet att hjälpa de grupper som onekligen behöver få förbättrade levnadsvillkor. Det handlar om att se till att de gamla och sjuka icke kommer i kläm. De har rätt till en trygg omsorg och den bästa vård. I flera kds-motioner i riksdagen har vi krävt att alla medborgare skall säkerställas en vård och omsorg av god kvalitet. Och först och främst är det de sämst ställda pensionärerna som skall ha sina förhållanden förbättrade. Därför var det ett oavvisligt krav att dessa pensionärer inte skulle drabbas när pensionen sänktes.

Sist men inte minst är det viktigt att se till att resurserna räcker för att förbättra de mänskliga rättigheterna också för jordens fattigaste. Hela biståndspolitiken har detta som yttersta syfte. Men biståndet kan inte ensamt klara denna uppgift. Vi måste också riva handelsmurar. En fri handel mellan i- och u-länder skulle för u-länderna betyda ett nettotillskott som är vida större än världens samlade bistånd. Låt oss i första hand drivas av solidaritet. Den som inte vill bry sig om medmänniskor var de än bor bör åtminstone för framtida generationers överlevnad engagera sig.

Herr talman! Våra ungdomar måste få känna framtidstro. Vi har bara en jord, den är odelbar, och den tillhör också morgondagens människor.
(Applåder)

Anf. 56 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Herr talman! Tänk, att få vara med här och lyssna på en debatt mellan statsministern och Ingvar Carlsson om verkligheten. Två duktiga, men ändå två politiska broilrar som inte jobbat i den verklighet som de tävlar om att besöka. Under min tid i riksdagen har jag lärt mig att Ingvar Carlsson tar bussen från Tyresö och att – det har jag hört tre gånger nu – statsministern har varit i Karesuando. Jag gratulerar.

Nu är sommaren här, och riksdagen skall ta ledigt. Hela Sverige tar ledigt över sommaren. Fabrikerna stängs. Problemen tar vi upp i höst. Det är en något grym beskrivning. Men när det gäller riksdagen – givetvis också när det gäller Sverige – är läget allvarligt. Under åtta månader är det som sker här viktigt. Under de resterande fyra månaderna behövs vi inte. Det är något fel någonstans. Antingen står världen stilla under den tiden, eller också är det vi som tänker fel.

Om det skulle bli en förändring i hela uppläggningsen när det gäller Jugoslavien och våra trupper som skall dit, skall enligt min uppfattning en urtima riksdag inkallas. Om den ekonomiska krisen skulle förvärras och det behövs en extrem åtgärd av något slag, skall riksdagen inkallas. Ni borde allihop tänka på att ni riksdagsmän faktiskt är avlönade för helårstjänstgöring. Även om sommaren är här, är det som ni vet vinter i välfärdslandet.

Det politiska etablissemanget befinner sig ganska långt ifrån folket – inte bara med tanke på kulvertarna i det här huset. Demonstranterna – i regel betalda – går ovanpå bron, medan politikerna springer under i en kulvert, så att de skall slippa att träffa demonstranterna. Jag går ovan jord och får hela tiden träffa dem. Ibland sjunger de, ibland buar de. Men det är i alla fall en viss kontakt med verkligheten.

I en vidare bemärkelse befinner vi oss nu i ett skede där folk har hunnit

längre än det politiska etablissemanget. Människor är mer inställda på att se förändringar och att göra någonting, medan politikerna försöker att hålla kvar så mycket som möjligt av sitt eget. Man vill inte så gärna sopa framför sin egen dörr, man vill inte städa trapporna uppifrån och man vill inte föregå med gott exempel.

Med den enkla idén – som alla utom de som sitter här skulle gilla – att ingen satt här mer än två mandatperioder, skulle det bli en förändring, en aktualisering. Då skulle den berömda, tunga, vemodiga gobelängen fladdra av vinddraget.

Det behövs nämligen en förändring. Hela världen förändras, och vi här måste också förändras. Människor behöver inga förmyndare. Vi skall inte hålla på att i detalj tala om för människor vad de skall göra.

Så småningom kommer det att ske en förändring. Jag vill påstå att skillnaderna mellan oss och de andra partierna är att vi vill se en snabbare förändring, vi vill göra något i tid och att de är för sent ute. Den skillnaden är enorm. Med tiden kommer vi alla att tycka samma sak, men utveckling innebär att man gör någonting i tid.

Vi i Ny demokrati är en produkt av den kritiska verklighet som finns här utanför. Det tjänar ingenting till att bli arg på oss, därför att då kommer det bara att bildas nya partier som träder in i politiken och tar saken i egna händer.

Vi vill se fakta på bordet. Då bemöts vi med att vi är skumma, att vi är rasister, att vi är människofientliga och – som vi nyss fick höra – invandrarfientliga. Och detta bara för att vi vill ta upp och diskutera de frågor som alla människor ute i samhället talar om. Jag tycker att det är märkligt. Enligt den definitionen är en god politiker och en god människa den som sopar problemen under mattan och sedan låter barn och barnbarn lösa problemen.

Nu är det kris i Sverige, och detta måste alltså politiken avspegla. Det får då inte längre finnas några heliga kor och en massa politiska läsningar. Vi måste i stället ha praktiska lösningar. Vi skall komma ihåg att Sverige säkert har en strålande framtid, men det kan vi ju inte få om vi ger bidrag till varandra eller om vi står här och pratar om vem som kan ge mest bidrag till den andra. Vi får inte heller någon strålande framtid genom att vi ger oss själva dubbla pensioner och fallskärmsavtal, det får vi genom att släppa greppet om bordskanten och gå ut i verkligheten och förändra. För detta krävs det ledarskap. För politikens del innebär ledarskap att man föregår med gott exempel. Är det inte konstigt att vi inte kan göra det, att vi inte kan sänka partistödet, organisationsstödet och att vi inte stenhårt kan gå in för att inte bara reagera utan även agera mot fallskärmsavtal, politiska utnämningar, borstande på ryggen och allt vad det kan vara?

I all min enkelhet menar jag att politiker måste kunna säga till folk: Vi kommer att kräva mycket av er, kära medborgare och skattebetalare. Vi vet att ni är vår arbetsgivare. Ni betalar vår lön. Därför skall vi föregå med gott exempel. Vi kommer att dra ned på partistöd och organisationsstöd och annat, men också ni måste tyvärr ställa upp. Det blir sänkta ersättningsnivåer i socialförsäkringssystemen, därför att det inte finns pengar, därför att man från den här kammaren och från olika regeringar har lovat mer än vad man kan hålla.

En annan sak som är viktig är att vi här borde granska mera och budgetera mindre. Stora dåliga företag gör inget annat än budgeterar. De gör femårsplaner, tioårsplaner och femtonårsplaner. Sedan hinner de inte ens följa upp hur det blev, därför att då håller man på med nästa budget. Riksdagen skulle ägna sig mycket mer åt att granska det som sker. Riksdagens revisorer och Riksrevisionsverket gör en god insats när det gäller granskning. Men vi här inne borde också granska. Självkritik, tummen på ögat på oss själva och på dem som sitter i regeringen, och sedan skall vi fråga oss: Vad hände efter det att riksdagen hade givit regeringen till känna – eller vad det heter för någonting. Vad hände? Hände det någonting alls? Kostade det sex gånger mer än vad man förutsatte? Varför begravdes alltihop i en utredning?

Vad kan då riksdagen göra? Jo, den kan göra vissa saker just nu. Det handlar om de viktigaste sakerna: jobben, räntan och rättvisan.

Om jag börjar med jobben, vad är det som vi kan göra? Vi har i dag en arbetslöshet, vilket betyder att det råder brist på arbetsgivare, dvs. småföretagare av alla sorter. Det betyder inte att det råder brist på arbetsgivarföreningar och sådant. Här inne finns ett glödande intresse för Volvo och Procordia. Det är härliga grejer, därför att det är stora saker. Men det är inte Volvo och Procordia som fixar några jobb. De käkar upp företag och spottar ut kärnorna. Det blir alltså färre arbeten, när de håller på. Det är i de små och medelstora företagen och i de företag som ännu inte existerar som jobben finns. Men det bekymrar man sig inte tillräckligt om. Vi här kan skapa förutsättningar, framför allt via skatterna och genom att förenkla även sådant som inte handlar om pengar, som Alf Svensson talade om. Det finns också annat, t.ex. alla krångliga papper som gör att folk får eksem. Vanliga företagare har inte så stor vana på det området, medan sådant folk som P G Gyllenhammar inte ens har sett papperen. Så är det.

Det finns tiotusentals jobb. Bengt Westerberg sade att man inte kan skapa jobb genom att ändra på trygghetslagarna och arbetsrätten. Jag vet inte vad Bengt Westerberg menade – det är ofta som jag inte vet vad han menar – men det kanske han själv vet. Jag vet dock vad jag menar. Det är viktigt att ändra trygghetslagarna. Facken måste ta tillbaka sina positioner. Annars anställs inte de ungdomar och andra som behövs. Man borde i stället införa lärlingssystemet. Men det går rakt emot den solidariska lönepolitiken. Det är ju alldeles förfärligt. De flesta av er skulle väl förlora era jobb, eftersom det är så många av er som jobbar för något fack. Så får man inte säga.

Titta på de länder som har låg ungdomsarbetslöshet! Hur kan de ha det? Jo, de har lärlingssystem. Titta på Tyskland, där ungdomsarbetslösheten ligger på en tredjedel av den totala genomsnittliga arbetslösheten! Det är sådana här pragmatiska saker som är så viktiga.

En enmansföretagare säger så här: Äsch, jag anställer ingen. Jag hade tänkt att anställa min kompis, men det är så besvärligt. Sedan gör enmansföretagaren upp med kompisens om att kompisens skall jobba svart. Just det, herr talman. Ni ser litet förvånad ut? Usch då, tänker talmannen och andra, skall kompisens arbeta svart? Och inte nog med det, den här kompisens jobbar inte bara svart utan han kommer antagligen att dessutom ta ut från a-kassan på samma gång. Kan ni tänka er, vilken filur!

Så här går det till. Detta pågår för fullt i vårt samhälle. Det kallas för bi-

dragsfusk. Nej, säger folk, inte kan man bära sig åt så. Jo, det kan jag lova er, precis så går det till. Vad beror det på? Jo, man har blivit lurad på något sätt, och då tycker man att man kan luras tillbaka. Det största felet av alla är nämligen att hela Sverige är fullt av folk som tror att staten har en stor kista med pengar. Därför säger man: Äsch, man kan alltid lura staten.

Vi måste alla tala om att det inte finns några pengar. Hos fru Wibbe finns det bara ett stort svart hål. Det är folket självt som tillskjuter alla medel. Det är folket som finansierar bidragsfusket.

Sänkningen av turistmomsen handlar om att skaffa jobb. Det handlar inte om Bert Karlsson och Sommarland, och att det är kul med karuseller osv. Det handlar om jobb och om billiga semestrar. Det är en åtgärd som skaffar jobb.

Det finns ett helt paket med förbättringar för småföretagare. Vi har knuffat på regeringen. Regeringen har varit duktig – bra, ös på!

Men så har vi innovatörerna och uppfinnarna. De måste också få svängrum och förståelse. Det måste bli fint att vara litet tokig i Sverige. Det är det inte nu. I Sverige skall man vara byråkrat. De säger: Vilken besvärlig typ. Han verkar ju inte riktigt klok. Han har en massa produktidéer. Ta ut honom någonstans.

Man skall ta hand om dessa människor. Hur kan man då göra det? Jag lovar er att det blir kulturkrock. Snacka om delpensionen! Vilken kulturkrock det blir när en byråkrat möter en uppfinnare. Byråkraterna har inte en aning om var de befinner sig över huvud taget. Därför måste folk i näringslivet ge sig in i detta själva och ställa upp. De måste vara med och få i gång innovatörerna. Pengarna finns. Dem skjuter vi till – 100 miljoner hit, en miljard dit. Det handlar om hur pengarna används. Folk från näringslivet skulle – om de hörde detta, men det gör de inte – sätta fart och hoppa in i detta utan fallskärm. Det är kul att hoppa utan fallskärm, i varje fall i början.

Sedan var det detta med arbete. Det gäller att arbeta sig ur krisen. Tror ni att vi blir konkurrenskraftiga om vi jobbar mindre? Gudrun Schyman skall jobba sex timmar om dagen. Snart är det väl fyra timmars arbetsdag, och så skall folk ha semester hela året och alla skall få pension när de är 58 år. Tror ni att vi blir bättre då? Japanerna sitter där borta och gnuggar händerna och säger: Vilka underbara idioter de är i Sverige! Dem kan vi konkurrera ut hur lätt som helst!

Vi måste uppmuntra dem som försöker. Vi kan inte ge bidrag eller lön utan krav på motprestation. Det finns någonting som heter Hallstahammarmodellen. Vi måste hela tiden ställa motkrav. I dag förekommer det ofta att folk säger: Jag har inte råd att jobba, eftersom arbetslöshetsersättningen är högre än lönen. Det stämmer, herr talman. Absolut.

Tänk er ett företag där man säger: Det här företaget går så dåligt, så nu ger vi fem veckors extra semester till de anställda. Vi tar fyra timmar arbetsdag. Vi anställer tolv personer som vi inte behöver och sedan stänger vi av datamaskinerna. Det går åt skogen för det företaget. Det gör det för Sverige också, av precis samma skäl.

Jag hade tänkt att gå igenom hur den politiska våren har varit, men det skulle vara en så traumatisk upplevelse och framkalla sådana adrenalin-

chocker hos statsministern att jag avstår från det just nu. Jag kanske gör det litet senare.

Ny demokrati har attackerat mycket. Vi kommer att fortsätta attackera. Det obehagliga med oss är att vi kommer att attackera yrkespolitiker, facken, organiserad brottslighet – alltihop, vad det än är. Det tråkiga för oss är att vi nästan alltid har rätt. Jag börjar bli trött på att ha rätt hela tiden. Kan ingen se till att vi får fel?

Jag hade rätt om räntepolitiken. Vi kommer att få rätt om flyktingpolitiken också, när det blir för sent. Att ha rätt är det värsta jag vet. Det kan jag tala om, så kan Westerberg lugna sig på den punkten.

Tänk er om jag kunde få rätt en gång till. Tänk om Riksbankschefen genomgick någon sorts hypnotisk behandling och plötsligt agerade riktigt. Då skulle jag inte få rätt. Vad skönt det vore! Exemplet är rent hypotetiskt.

Vi har talat om räntan. Den är fantastiskt viktig. Regeringen har faktiskt försökt. Vi har från Ny demokratis sida försökt enormt för att få ner räntan, så att någonting skall ske. Vad har då skett? Jo, när det var upplagt för straffspark, öppet mål, målvakten var sjuk och utburen, då skulle Dennis skjuta in bollen. Det gick inte. Han sänkte räntan med 0.25 %, för att han är den envisaste personen i Sverige. Nu skall han antagligen visa det en gång till.

Men undrens tid är inte förbi. I morgon kanske Riksbanken sänker räntan med 0,25 %. Då är jag övertygad om att Riksbankschefen gör det bara för att han tycker så mycket om mig och vill göra mig glad.

Om jag skulle göra någonting för att göra er här i kammaren glada, skulle det givetvis vara att säga: Vi lovar att inte vara ute och resa i sommar och störa er. Det kan jag tyvärr inte lova. Tvärtom, vi kommer att vara ute överallt i Sverige. Var ni än hänger upp era hängmattor kommer ni att få höra våra ljuva röster.

Glad sommar i alla fall!
(Applåder)

Anf. 57 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Herr talman! Tyvärr hade jag rätt i min första replik om Ian Wachtmeister. Jag vill säga några ord om Ian Wachtmeister och invandrapolitiken.

Ian Wachtmeister påstod tidigare att det inte är tillåtet att kritisera invandrapolitiken. Om det är något som har debatterats här och i massmedierna, ja överallt, så är det invandrapolitiken. Men det finns en sak man inte får säga för Ian Wachtmeister. Man får under inga omständigheter kalla den som framför invandrarfientliga påståenden för invandrarfientlig.

Det Ian Wachtmeister påstod här tidigare, att vi svenskar riskerar att bli en minoritet i vårt eget land, är en klart invandrarfientlig uppfattning, för att inte säga ett rasistiskt påstående. Ian Wachtmeister svarade inte Bengt Westerberg när han frågade hur länge en människa skall stämplas som invandrare – 100 år, 200 år, för evigt. Är Ian Wachtmeister själv en invandrare? I det perspektivet är vi alla invandrare. Eller skall vi förbjuda all flyttning över gränserna fr.o.m. nu?

Anf. 58 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Eftersom frågan när jag kom till Sverige har ställts många gånger, skall jag ange året exakt. Jag tror det var 1567. Ändå ser jag ganska frisk och förhållandevis ung ut.

Mitt namn är vidare Ian Wachtmeister, vilket är ganska intressant. Ingvar Carlsson kallar mig för det ibland. Men när han skall lägga litet andra aspekter på det kallar han mig för Ian Wachtmajster, för att det skall kännas som att det där är en litet konstig kille.

Jag är mycket riktigt invandrare. Jag skulle tro att Ingvar Carlsson är invandrare. Jag kan mycket väl tänka mig att de allra flesta här i kammaren är det. Det är inte det det handlar om. Man skall inte försöka blanda bort korten på det sättet. Här handlar det om en extrem situation. De största befolkningsflyttningarna någonsin i Europa äger rum nu. Då gäller det att regeringar är kloka.

Vår regering har faktiskt inte varit riktigt klok. Därför har vi betydligt större invandring hit och betydligt fler människor i flyktingläger i Sverige än i något annat land, räknat per capita. Då är våra grannländer och Tyskland inräknade. Detta är ett stort problem. Det är ett socialt problem. Det är problem ute i samhället. Folk talar om det osv.

Som jag har sagt förut: Vi kan göra insatser. Vi är beredda på allt möjligt. När FN behövde 160 miljoner dollar för ett år i Jugoslavien sade vi: Ta de pengarna från Sverige, för de andra fegisarna vill ju inte ge pengar dit. Skicka 160 miljoner dollar härifrån – det var 1 miljard kronor då. Det föreslog vi, för att det skulle göra nytta.

Vi har föreslagit katastrofbrigader. Vi föreslår aktiva ingrepp. Vi gömmer oss inte. Vi försöker inte bygga upp några murar. Men vi vet att vi inte kan lösa problemen genom invandring hit till Sverige.

Man säger: Titta, nu har vi tagit in dessa människor i Sverige. Det är väl tjusigt. Men de får inte asyl. 96 % eller 83 % eller vad det är – man får olika siffror – har fått avslag på ansökan om asyl. Vad är det för humant i det? Vad är det för fel om vi säger det?

Jag har hört att det är diskussioner om ifall man skall få sjunga Du gamla du fria på skolavslutningarna i svenska skolor. Jag tycker att man skall det. Jag tycker att svenska medborgare skall tala svenska språket osv.

Vi skall ställa dessa frågor, men kanske inte lika snabbt som vi tvingas göra just nu, utan med alla fakta på bordet. De är mycket allvarliga. Vi har här ett jätteproblem i Sverige. De som kommer att framstå som skyldiga, vare sig det går bra eller dåligt, är vi. Människor kommer att fråga: Vad sysslade man med år 1993?

(Applåder)

Anf. 59 GUDRUN SCHYMAN (v):

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att se att problemet inte är de människor som kommer hit, utan det faktum att de tvingas att fly. Det blir ytterligare ett problem om man, som Ian Wachtmeister, menar att de skall tvingas att stanna kvar och låsas in tillsammans med sina bödlar. Det är inte en särskilt human hållning.

Ian Wachtmeister sade en bra sak i sitt inlägg, nämligen att vi som politiker

skall föregå med gott exempel. Ett sådant gott exempel kan vara att uppträda med trovärdighet. Det kan vara intressant att veta att Invandrarverkets totala kostnader för budgetåret 1991/92 uppgick till ca 7 miljarder kronor. För perspektivets skull kan man konstatera att svenskarna under 1991 lade ned 7,5 miljarder på godis, 21 miljarder på spel och lotterier och 24 miljarder på alkoholhaltiga drycker. Det kan ge litet av proportioner på problemet och vad det handlar om.

Jag skulle i detta inlägg också vilja göra något av en summering av det år som har gått. Jag delar, som jag tidigare sade, inte statsministerns självgodade beskrivning av vad som har gjorts. Jag vet inte riktigt varifrån han får sin inspiration. Det kan knappast vara från resorna land och rike runt. Är det så, kan det möjligen vara från förstaklassvagnen eller kanske från något privatchartrat flygplan.

Till den verklighet som de flesta delar hör gymnasieskolan och även arbetslöshetskaféerna, som växer i antal. I varenda stad i Sverige i dag finns det minst ett kafé för arbetslösa, och det är mycket intressanta ställen. Där möter man människor som inte alls tycker att det är ljus i tunneln eller att vi har en kompetent regering. Där möter man människor som har stora sociala problem och som in på huden känner de ekonomiska orättvisor som breder ut sig i vårt samhälle.

Det är människor som i mycket hög grad är provocerade av de orättvisor som finns och av det privilegesamhälle som faktiskt har vuxit fram i Sverige under de senaste decennierna. När fallskärmsavtalen och banksvindlerierna avslöjas blir människor upprörda.

Det som händer bl.a. ute på arbetslöshetskaféerna – jag har besökt många under våren – är att människor börjar bryta tystnaden. Man sitter inte längre hemma i soffan och blir upprörd, man knyter inte bara näven i byxfickan, utan går faktiskt ut och visar sin ilska och sin vrede. Man börjar gå samman och diskutera hur vi skall lösa problemen, vilka krav man skall ställa eller framför allt vem man skall rikta dem till.

Vi har träffat många av dessa människor här utanför riksdagshuset i olika grupper och i olika former. Jag tror att vi kommer att få se många fler av dem. Något som oroar mig är att jag tror att om ingenting görs, kan de ökande sociala klyftorna och sociala orättvisorna komma att ta sig mera våldsamma uttryck för åtminstone en grupp, nämligen ungdomarna. De ungdomskravaller som vi har sett tendenser till under det senaste halvåret tror jag kommer att bli vanligare om inte ni i regeringen bättre kan hantera denna situation.

Det allra bästa vore naturligtvis att ni avgick så fort som möjligt, men jag misströstar inför den möjligheten. Det vore annars ett bra recept för att möta den verklighet som många lever i i dag.

I den regeringsdeklaration som Carl Bildt presenterade i höstas fanns fyra viktiga mål. Det första var att föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom förhandlingarna om medlemskap i den europeiska unionen. Det andra var att bryta den ekonomiska stagnationen, att återupprätta Sverige som en tillväxt- och företagarnation med stark och växande ekonomi. Det tredje var att förbättra välfärd och social omsorg. Det skulle göras särskilda insatser för de sämst ställda. Det fjärde var att utforma en långsiktigt hållbar

utveckling mot ett samhälle med frisk luft, rent vatten och levande sjöar och skogar.

Vad gäller den första uppgiften, att föra Sverige in i det europeiska samarbetet genom medlemsförhandlingar, får man väl säga att regeringen har varit ganska lyckosam. Förhandlingarna pågår. Det som man glömde var att det som vi nu förhandlar om medlemskap i inte är det som en majoritet här i riksdagen har sagt ja till, nämligen den europeiska gemenskapen. Det som regeringen nu förhandlar om är ju ett medlemskap i den europeiska unionen, och det är något helt annat, vilket några moderata riksdagsledamöter också har påpekat. Unionstanken har vi inte diskuterat, röstat om eller tagit ställning till. Det är det EG som finns i dag som vi har tagit ställning till, och det är inte det EG som kommer att finnas den dag då Sverige eventuellt skall bli medlem.

Detta är en växande insikt hos många, inte bara hos gymnasieelever och andra ungdomar. Det finns också många i era egna partier som fått denna insikt att unionen är något helt annat. Denna diskussion behöver vi nog föra allihop.

Jag tror att det är ett stort misstag av Carl Bildt att kalla alla oss som säger nej till unionen isolationister eller extremister. Det innebär att ungefär 45 % av den svenska befolkningen i dag skulle vara isolationister eller extremister. Det innebär också att hela den danska befolkningen, som vid sin senaste folkomröstning sade nej till det militära och säkerhetspolitiska samarbetet och nej till den ekonomiska och monetära unionen, skulle vara nationalister och extremister. Det innebär också att en majoritet av den norska befolkningen skulle vara extremister och nationalister, ävenså en majoritet i Finland.

Jag tror inte att det är så många som ställer sig bakom den beskrivningen. Jag tror faktiskt att det är mycket dumt av Carl Bildt och regeringen att föra diskussionen i de termerna. Jag tror inte att det gynnar en utvecklande debatt, som vi väl ändå skall ha, syftande till att så många som möjligt röstar, ja eller nej, den dag när vi förhoppningsvis får en folkomröstning.

Jag anser dessutom att vi bör ha denna folkomröstning gemensamt i Norden. Det vore intressant att få veta hur regeringen ser på en sådan samtidig folkomröstning i de nordiska länderna för att undvika en "dominoeffekt", som man annars kan försöka få fram genom att säga att alla andra kommer att säga ja och att vi då ensam blir kvar. Det är viktigt att vi tillsammans i Norden röstar på samma dag. Det är en fråga som de nordiska vänsterpartierna driver gemensamt.

Så över till frågan om att bryta den ekonomiska stagnationen. Det var intressant att läsa en kommentar i Svenska Dagbladet i den frågan. Det konstaterades där att bruttonationalproduktionen för tredje året i rad sjunker med 1,7 % och att regeringsförklaringens högtidliga löfte att återupprätta Sverige som en tillväxt- och företagarnation med en stark och växande ekonomi därmed inte är infriad. Det var Svenska Dagbladets kommentar.

Jag vet inte om Carl Bildt delar den uppfattningen eller inte. Det lät i varje fall inte så inledningsvis, men det är möjligt att den här debatten har lett till en viss tillnyktring i det avseendet.

Vad sedan gäller frågan om att förbättra välfärd och social omsorg genom

valfrihetsrevolution i välfärden och genom särskilda insatser för de sämst ställda är det inte mycket bevänt heller med detta. Jag tror att det är få människor i Sverige i dag som känner sig upplyftade av att de nu har varit med om en valfrihetsrevolution och som tycker att den sociala välfärden nu har vuxit och står och blomstrar i varje buske.

T.ex. husläkarreformen uppfattas tvärtom av många som en nedmontering och nedbrytning av en väl fungerande sjukvård.

Jag vet inte hur mycket det har blivit av valfriheten i övrigt heller. Men det som har hänt är att många människor, på grund av att de har blivit utkastade i arbetslöshet, inte har mycket att välja på över huvud taget. De har att välja på en försämrad a-kasseersättning. Blir de sjuka har de att välja på en försämrad sjukförsäkring, inkl. karensdagar. Om de vill utbilda sig har de att välja på sämre studiebidrag. Om de vill försvara sitt arbete har de att välja på en försämrad arbetsrätt. Jag kan inte se många plustecken i fråga om denna ambition. Jag tycker att de särskilda insatserna för de sämst ställda snarare kan beskrivas som att ni med stor frenesi har infört särskilda pålagor för de sämst ställda i samhället.

Så till den fjärde ambitionen, som handlar om att forma en långsiktig och hållbar utveckling mot ett samhälle med frisk luft, rent vatten, levande sjöar och skogar. Statsministern beskrev kretsloppspropositionen som något kanske inte revolutionerande men ändå positivt. Den har bemötts med en mycket stor skepsis i många läger. Många har med rätta, inkl. Vänsterpartiet, uppfattat den som en väldig massa tomma fraser med till intet förpliktande ordföljder. Det här är inte ett framsteg, Carl Bildt.

Jag har tidigare i en replik tagit upp en artikel av Robèrt. Han menar att politikerna dömer människorna till miljöförstöring. Det var hans kommentar till denna kretsloppsproposition som regeringen tycker att man har varit så duktig med.

Jag skall citera en marinbiolog som har uttalat sig om läget på området. Det gäller framför allt Östersjön, och det är ett inlägg i debatten om bron – som jag förstår att vi är överens om att vi inte skall ha. Han säger följande: ”Vi har inte längre hav runt Sverige. Vi har en näringsrik algsoppa, spetsad med PCB och kryddad av tungmetaller, där bly och kvicksilver är grädden på det förstörda moset. Tyvärr duger inte denna anrättning ens till våra hundar – än mindre till de varelser som måste försöka leva där; torskar, sälar, musslor och andra oskyldiga stackare.”

Så är den realistiska beskrivningen av läget. Jag skulle också önska en mera realistisk beskrivning av hur vi har kommit dit vi är. Det har förts en debatt mellan Socialdemokraterna och regeringen om vems felet är. I beskrivningen av vad som hände under 80-talet saknar jag följande. Jag saknar en kritik av det faktum att valutaregleringen avskaffades utan att man kom med något annat i stället. Det blev det som möjliggjorde för stora företag att flytta ut sina här i landet intjänade vinster. Jag saknar en kritik mot det faktum att den devalvering som genomfördes under 80-talet inte följdes upp med några politiska beslut som ledde till att vinsterna från devalveringen investerades i detta land. Företagen kunde fritt använda pengarna och flytta dem utomlands, och inte så sällan använda dem för spekulation i fastigheter i andra länder. Det är något som vi dyrt får betala för i dag.

Jag saknar också en beskrivning av och kritik mot det faktum att den skattereform som Socialdemokraterna gjorde upp om med Folkpartiet, och som innebar att högavlönade fick sänkta skatter och lågavlönade fick ökade pålagor, inte var finansierad. Den är skuld till en stor del av det i dag existerande budgetunderskottet. Det är en stor del av underskottet som inte kan hänförs till den internationella lågkonjunkturen. Häre ligger en gigantisk överföring av pengar från fattiga till rika. Det är en orimlighet. Det tycker jag att man skall rätta till i dag genom att föra tillbaka pengarna.

Vårt förslag är alltså, vilket kommer att framgå senare i debatten, omfördelning. Vi är också oroade över budgetunderskottet, över räntorna på utlandslånen osv. Detta problem måste lösas. Men det måste lösas med hjälp av omfördelning. Det finns pengar i det svenska samhället. Jag tror inte att någon går på pratet om att Sverige är ett fattigt land. Det finns pengar hos höginkomsttagare som i dag är låsta i ett sparande och som i stället, med hjälp av politiska beslut, skulle kunna föras över till de hushåll som kan använda dem för tak över huvudet, mat för dagen och konsumtion. Det skulle också lätta på trycket i den hemmabaserade industri som det i dag går dåligt för.

Det finns i dag vinster i de delar av exportindustrin som har vunnit på kronans fall. Nu gäller det framför allt att se till att de pengarna kommer till användning i den svenska industri som vill vara med och bygga upp det samhälle som skall basera sig på bättre teknologi, på mera framåtsyftande miljöteknik och på en utveckling av kollektivtrafiken samt ett värnande om det jämlika samhället, både vad gäller kön och vad gäller regionalpolitiken. Det krävs politiska beslut som för över pengarna från där de finns och dit där de kan användas på ett produktivt sätt. De besluten lyser med sin frånvaro. Resultatet blir ökande klyftor i samhället, ökande skillnader mellan rik och fattig och mellan olika regioner.

Jag vill sammanfatta regeringens år med följande. Sällan har så få under så kort tid försämrats för så många.

Anf. 60 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Sällan har någon f.d. kommunist pratat så mycket.

Jag har tidigare blivit kallad för populist. Jag brukar vara stolt över det. Jag har översatt det som att det är fråga om en politiker som folk förstår. Nu har jag fått höra något helt annat här.

Vi har fått en ordförelse med överbud. Så snacka om populism!

Pengar är inget problem för Gudrun Schyman. Jag undrade en stund hur det kom sig. Men sedan förstod jag. För gamla revolutionärer är det ganska enkelt: Behöver man pengar tar man dem från andra. Så är det med den saken.

Där var ett inslag om att föra över pengar. Det var ganska intressant. Det kallas på ett mera korrekt språk för att konfiskera eller stjäla pengar. Nog har fru Schyman tillgång till recept.

Vi fick höra att Gudrun Schyman inte är isolationist och inte heller extremist. Men hon är feminist. Vidare undrade hon vad en majoritet av den norska befolkningen är. Jag kan tala om för Schyman att de är norrmän. Om de kallas för något annat blir de fruktansvärt arga.

Vi har tidigare hört hur olika personer har bekämpat kommunismen. Jag hörde inte, eftersom det var så mycket ord. Jag hörde inte riktigt om även Gudrun Schyman bekämpade kommunismen. Det marxistisk-leninistiska kampförbund som hon var med i var väl inte kommunistiskt det heller, lika litet som de som Pierre Schori hälsade på förr i tiden var kommunister! Allt detta är intressant.

Men sedan säger Gudrun Schyman i någon tjugig inledning att vi i Ny demokrati vill visa tillbaka folk till sina bödlar. Det är otroligt att ens behöva höra något sådant.

Vi i Ny demokrati önskar ha mer frivilliga insatser. Vår inställning är att man skall appellera till människor. Man skall fråga dem vad de vill göra. Vill de ställa upp? Vi tycker att välgörenhet skall vara avdragbar. Om någon stöder FN, hjälper till med flyktingpolitik eller vad som helst, skall det vara avdragbart. Folk skall själva engagera sig.

Vi tycker att man skall stödja FN, Röda korset, Lottorna, kyrkorna osv. Varsågod, Alf Svensson! Allt detta skall ske med ett engagemang inifrån.

Vi kritiserar den politik som har förts på det här planet i dag. Den kritiken kvarstår. Jag hade mer taletid till förfogande tidigare och försökte då beskriva vad det är som är fel i den svenska flyktingpolitiken. Den är felaktig, och vi har inte vågat visa upp för svenska folket vad den egentligen innebär. Vi politiker vågar inte ens tala om hur mycket den kostar. Det går inte heller att få reda på det.

Vi tycker att sådana frågor skall läggas upp på bordet och diskuteras. Även fru Schyman skall tala rakt upp och ned och hederligt i dessa frågor. Kom inte dragande med bödlar! Det tillhör en annan värld i vilken fru Schyman var mer bevandrad förr i tiden.

Anf. 61 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Det är alldeles rätt, Ian Wachtmeister, att jag är feminist. Jag hoppas att många i den här kammaren är det. Min definition på en feminist är att man är medveten om att det finns grundläggande skillnader och ojämlikheter som inte beror på någonting annat än just skillnad i kön och att man dessutom är beredd att göra någonting åt det.

Jag tycker att det vore bra om många, inkl. Ian Wachtmeister, i det avseendet betraktade sig som feminister, för annars kommer vi aldrig att uppnå de mål som t.ex. Bengt Westerberg talade om att vi skall ha för jämlikheten.

Jag har ingen kassakista som jag kan ösa pengar ur. Jag tycker att jag var ganska tydlig när jag sade att vi har lagt fram ett förslag till ekonomisk politik som är väl finansierat och som inte ökar på budgetunderskottet men som genom sin konstruktion minskar arbetslösheten. Det är nämligen den centrala frågan i dag, och då gäller det att använda varje krona på ett sådant sätt att man minskar arbetslösheten utan att öka budgetunderskottet.

Då handlar det om omfördelning. Det är inte ett så svårt ord. Jag tror att t.o.m. Ian Wachtmeister förstår det. Omfördelningen betyder att man tar pengar där de finns och ser till att de hamnar där man tycker att de gör mest nytta.

Det är inte konfiskering. Jag tycker att det är rimligt att i dag säga att människor som har fått stora skattelättnader under lång tid och dessutom har

höga inkomster skall vara med och betala nu och se till att så många som möjligt kan få arbete.

Jag vet ju att vår representant i skatteutskottet, Lars Bäckström, som verkligen är den som skall äras för förslaget om grundavdrag, t.o.m. har lyckats övertyga Ian Wachtmeister om att det var en bra idé. Nu gick ni inte lika långt som vi ville, men ni förstod att det var en mycket klok tanke att se till att människor med höga inkomster nu hjälper till så att människor med låga inkomster får tillräckligt mycket pengar för att ha mat för dagen och tak över huvudet.

Rättvisa kan man också kalla det för. Jämlikhet kan man kalla det för. Nyckeln ligger i fördelning, omfördelning.

Anf. 62 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Herr talman! Gudrun Schyman frågade om jag är feminist. Givetvis är jag feminist. Jag är såvitt jag vet den ende man som i denna kammare uppträtt i kjol, i kilt.

I övrigt måste Gudrun Schyman förstå ett par saker. Alla i Vänsterpartiet är inte tokiga. Det finns en del som arbetar i vissa utskott som t.o.m. är ganska kloka. I finansutskottet finns Johan Lönnroth, och Lars Bäckström är också en festlig figur. Men vi har faktiskt inte tagit någonting från dem. Däremot har vi stött vissa saker som de har kommit fram med. Grundavdraget var inte ett alster därifrån.

Sedan det här med omfördelning och hur man skall ta från varandra. Man tror att om man ger varandra bidrag, så ordnar det sig. Om herr Hagård här behöver pengar, får han bidrag av mig, och sedan ger han bidrag till fru Schyman, som ger bidrag till mig. Det löser ju ingenting. Vad vi måste skapa är arbeten.

Då är det de små arbetsgivarna som är viktiga. Vi har brist på arbetsgivare i detta land, och den bristen blir inte kurerad om man bedriver Gudrun Schymans politik, utan tvärtom. Då kommer vi knappt att ha några arbetsgivare kvar.

Anf. 63 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Herr talman! Jag tror inte att feminismen sitter i kläderna, att den är beroende av om man har kjol eller byxor. Jag vet många kvinnor som har kjol som jag inte alls skulle beteckna som feminister och tvärtom. Innehållet i politiken är avgörande, inte längden på byxorna eller på kjolen.

Vad gäller företagsamhet är det väldigt viktigt i det här läget att stimulera de företag som i dag går dåligt beroende på bristande efterfrågan på hemmamarknaden. Då är det ju viktigt att använda exportindustrins vinster, som i dag är ett resultat av kronans sjunkande värde, så att de pengarna kommer den mindre företagsamheten, de små företagen, till godo i form av att man ställer dem till förfogande som riskvilligt kapital osv. Det är ett bra sätt att omfördela inom näringslivet.

Vi är för en utveckling av näringslivet, av det självklara skälet att det är en mängd saker som behöver utvecklas och göras här i landet och att det skapar jobb. Men en förutsättning är då också att man ser till att vi inte för en politik som i kommuner och landsting innebär att det blir en uträknad och

uppenbar arbetslöshet inom de närmaste två åren. Det rör sig om, har jag sagt, ungefär 100 000 jobb, framför allt jobb som innehas av kvinnor.

Det här är ju en medveten politik. Man kan med öppna ögon se att det sättet att spara leder till ökad arbetslöshet. Då är det fel sätt.

Partiledardebatten var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Investeringar i
trafikens infra-
struktur m.m.*

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 juni.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:227 till jordbruksutskottet
1992/93:253 till socialutskottet
1992/93:257 till näringsutskottet

Skrivelse
1992/93:258 till försvarsutskottet

Förslag
1992/93:RR7 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Investeringar i trafikens infrastruktur m.m.

Föredrogs ånyo
trafikutskottets betänkande
1992/93:TU35 Investeringar i trafikens infrastruktur m.m. (prop.
1992/93:176 och 1992/93:100 delvis).

Anf. 64 SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Jag vill i likhet med vad jag gjorde i går framhålla att till betänkandet har fogats ett antal socialdemokratiska reservationer och att vi helt naturligt ställer oss bakom samtliga dessa. Men jag vill speciellt yrka bifall till reservationerna 1, 2, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14 och 15.

Anf. 65 KENNETH ATTEFORS (nyd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till trafikutskottets hemställan i betänkande 35 i dess helhet, förutom att jag också yrkar bifall till reservation 8.

Sedan hoppas jag att kammaren nu kommer att kvitta ut ordentligt mellan blocken. I går var det nämligen det förhållandet att det diffade fyra personer mellan blocken, vilket som förorsakade att det blev 161 röster mot 161. Så kvittningsmännen måste nu vara skärptare, och det hoppas jag att de är.

Anf. 66 KARL-ERIK PERSSON (v):

Herr talman! Givetvis står jag bakom den meningsyttring som är fogad till betänkandet. Jag vill yrka bifall till meningsyttringen vid mom. 1, 7, 17 och 43.

Anf. 67 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Eftersom Rolf Clarkson inte är närvarande, ber jag att få yrka bifall till reservation 3.

Anf. 68 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag yrkar bifall till Karl-Erik Perssons meningsyttring vad gäller mom. 9. Det innebär också att jag ansluter mig till vad som under gårdagens debatt framfördes om ett nej till ett tredje ytspår över Riddarholmen.

Anf. 69 ARNE JANSSON (nyd):

Herr talman! Med hänvisning till det jag i går framförde hemställer jag i enlighet med det utdelade särskilda yrkandet att riksdagen, bl.a. med anledning av min motion T43 yrkande 2, ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stamvägnätets standard och utbyggnadstakt, med den ändringen att motorvägsbyggande på det olycksdrabbade och svårframkomliga avsnittet av E 4 mellan Söderhamn och Enånger prioriteras.

Anf. 70 ELVY SÖDERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att i likhet med i går få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 17.

Anf. 71 LOTTA EDHOLM (fp):

Herr talman! Jag vill yrka bifall till mitt i går framställda särskilda yrkande beträffande mom. 39 i trafikutskottets hemställan.

Anf. 72 LEO PERSSON (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna T55 och T337, vilka syftar till att lyfta fram fördelningsfaktorn regional balans vid fördelningen av väganlagen.

Anf. 73 LENA KLEVENÅS (s):

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion T76 yrkande 1.

Anf. 74 KENTH SKÅRVIK (fp):

Herr talman! Jag ber också att till slut få yrka bifall till hemställan i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (inriktningen av trafikpolitiken)

Först biträdades reservation 1 av Sven-Gösta Signell m.fl. med 132 röster mot 14 för meningsyttringen av Karl-Erik Persson i motsvarande del. 170 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 179 röster mot 129 för reservation 1 av Sven-Gösta Signell m.fl. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (utvärdering av trafikpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 140 för reservation 2 av Sven-Gösta Signell m.fl.

Mom. 4 (investeringar i sjöfartens infrastruktur)

Utskottets hemställan bifölls med 167 röster mot 151 för reservation 3 av Rolf Clarkson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (planeringsramar)

Först biträdades reservation 4 av Sven-Gösta Signell m.fl. med 131 röster mot 13 för meningsyttringen av Karl-Erik Persson i motsvarande del. 174 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 179 röster mot 131 för reservation 4 av Sven-Gösta Signell m.fl. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (väginvesteringarnas inriktning och stamvägnätets omfattning m.m.)

Först biträdades utskottets hemställan med den ändring däri som föranledades av bifall till motion T76 yrkande 1 av Lena Klevenås m.fl. med 20 röster mot 16 för det av Arne Jansson under överläggningen framställda yrkandet. 281 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 236 röster mot 18 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion T76 yrkande 1 av Lena Klevenås m.fl. 60 ledamöter avstod från att rösta.

Karl Gustaf Sjödin (nyd) anmälde att han i kontrapositionsvoteringen avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Karl Hagström (s) anmälde att han i huvudvoteringen avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 17 (anslaget Drift och underhåll av statliga vägar)

Först biträdades reservation 6 av Sven-Gösta Signell m.fl. med 137 röster mot 12 för meningsyttringen av Karl-Erik Persson i motsvarande del. 170 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 178 röster mot 130 för reservation 6 av Sven-Gösta Signell m.fl. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 19 (automatisk hastighetsövervakning)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 32 för reservation 8 av Kenneth Attefors. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 22 (anslaget Byggande av vägar)

Utskottets hemställan bifölls med 181 röster mot 129 för reservation 9 av Sven-Gösta Signell m.fl. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Ines Uusmann (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 24 (anslaget Byggande av länstrafikanläggningar)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 139 för reservation 10 av Sven-Gösta Signell m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (erforderliga regeringsbeslut för fullföljande av storstadsöverenskommelserna)

Utskottets hemställan bifölls med 178 röster mot 130 för reservation 12 av Sven-Gösta Signell m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 39 (planeringsinriktning för järnvägar)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 63 för det av Lotta Edholm under överläggningen framställda yrkandet. 84 ledamöter avstod från att rösta.

Björn Ericson (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Reynoldh Furustrand (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Per-Erik Granström (s) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 42 (anslaget Drift och vidmakthållande av statliga järnvägar)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 140 för reservation 14 av Sven-Gösta Signell m.fl.

Mom. 43 (anslaget Nyinvesteringar i stomjärnvägar)

Först biträdde reservation 15 av Sven-Gösta Signell m.fl. med 133 röster mot 13 för meningsyttringen av Karl-Erik Persson i motsvarande del. 173 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 178 röster mot 139 för reservation 15 av Sven-Gösta Signell m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 51 (järnvägsindustrin)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 17 av Sven-Gösta Signell m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 53 (övriga infrastrukturprojekt)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 9 för utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionerna T55 och T337 av Leo Persson m.fl. 17 ledamöter avstod från att rösta.

5 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1993/94

Föredrogs

finansutskottets betänkande

1992/93:FiU30 Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budgetåret 1993/94 (prop. 1992/93:150 delvis, 1992/93:100 delvis, 1992/93:178 delvis och 1992/93:194)).

Anf. 75 ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Riksdagen skall nu ta ställning till de två huvudalternativen i den ekonomiska politiken:

– Det ena alternativet är den s.k. tivolipakten, dvs. de borgerligas uppgörelse med Ny demokrati.

– Det andra alternativet är det socialdemokratiska programmet för att bryta stagnationen, hävda arbetslinjen och få i gång Sveriges ekonomi så att vi kan skapa ökade resurser.

1. Jag vill börja med att slå fast att den borgerliga regeringen saknar en verkningsfull politik mot arbetslösheten. Aldrig tidigare i modern tid har arbetslösheten varit så hög, och aldrig tidigare har utsikterna på arbetsmarknaden varit så dystra.

Det borgerliga alternativet bygger på förhoppningen att exportindustrin skall kunna öka och fungera som en motor för den svenska ekonomin så att den drar i gång produktionen och får upp sysselsättningen.

Visst bör exporten kunna öka starkt i år och kommande år. Den låga kronkursen, den förbättrade produktiviteten samt de gamla och de nya stabiliseringsavtalen ger det svenska näringslivet en konkurrenskraft som aldrig förr.

Men detta räcker inte till för att Sverige skall komma ur den kris vi nu upplever på arbetsmarknaden. Det är den svaga efterfrågan från hemmamarknaden som är orsaken till att produktionen krymper och att arbetslösheten skjuter i höjden. Därför måste villkoren även för de företag som arbetar på den svenska marknaden förbättras.

Detta vägrade regeringen inse när den lade fram kompletteringspropositionen. Men där har regeringen fått underkänt även av de borgerliga i utskottet, som enats med Ny demokrati om att sätta in en konsumtionsstimulans. Vad blev det då av alla uttalanden, allt förhandlande och alla rubriker? Jo, det bidde en tumme, en gest utan verklig betydelse för kampen mot arbetslösheten. Vem kan tro att sänkt moms på hotell, camping och inrikes resor kan sätta fart på ekonomin, när ni samtidigt gör det dyrare att bo i villa, radhus och hyreslägenhet? Hotelltjänsterna utgör 4 promille av den privata konsumtionen. Det bidde en tumme till Bert Karlsson!

Hur tror ni att denna tumme skall kunna avhjälpa det som är huvudproblemet i svensk ekonomi – den svaga inhemska efterfrågan?

Konjunkturinstitutet (KI) visar i sin senaste rapport att produktionen kommer att sjunka i år, att vår produktion blir ca 20 miljarder kronor mindre i år än i fjol, att sysselsättningen försvagas och att den redan orimligt höga arbetslösheten fortsätter att öka.

Det är således en mycket dystur bild som KI tecknar av den ekonomiska politik som de borgerliga här i riksdagen nu vill bedriva. Utöver en arbetslöshet på 7–8 % kommer 5–6 % att finnas i åtgärder, varför den totala arbetslösheten kommer att uppgå till 13–14 %. Vi arbetar som nation mer än 10 % under vår kapacitet. Hur kan ni vara nöjda med detta?

Det borgerliga alternativet innebär att Sverige nu kommer att göra om det misstag som många europeiska länder gjorde under 80-talet, nämligen att fastna i en hög och bestående långtidsarbetslöshet, en hårdhänt utslagning från arbetslivet och ett omfattande bidragsberoende. Att Sverige verkligen är på väg att göra om misstaget bekräftas av regeringens egna prognoser för de kommande åren. Om man fortsätter denna politik fram till 1998, kommer den totala arbetslösheten att ligga kvar på orimligt höga 11 %. Ja, det är ingen spekulation från en kritisk opposition – det är siffror som var och en kan läsa i regeringens egen proposition.

Vi får vänja oss vid arbetslösheten, säger finansministerns närmaste man uppgivet i en tidningsintervju.

Herr talman! Jag kan försäkra er om att vi socialdemokrater aldrig kommer att vänja oss vid arbetslösheten. Jag kan försäkra er om att vi alltid kommer att bekämpa arbetslösheten – och vi kommer att bekämpa föreställningen om att man skall vänja sig vid arbetslösheten.

Därför är det nödvändigt att den ekonomiska politiken får en ny inriktning. Vi vill formulera den inriktningen så här:

– För att värna sysselsättning och välfärd måste insatserna för att få i gång tillväxten överordnas andra ambitioner och krav. En prisstabilitet på god europeisk nivå är därvid ett viktigt medel för god tillväxt.

Åtgärder måste sättas in nu. De måste utan fördröjning få effekt på hela samhällsekonomin – på konsumtion, produktion, investeringar och sysselsättning. Den ekonomiska politiken skall ha en sådan kraft att den berör varje företagare och varje konsument. Det är nödvändigt att få till stånd en kraftig expansion i näringslivet. Det är nödvändigt för att klara sysselsättningen, för att få ner budgetunderskottet och för att hävda välfärden.

Den i särklass bästa stimulansen för att få i gång tillväxten kommer från en sänkt ränta. Den stimulerar till investeringar både hos företag och hos hushåll, och den förstärker statsfinanserna. Därutöver behövs det en tillfällig finanspolitisk stimulans till konsumtion och produktion. Vi har därför föreslagit en sänkning av momsen med 5 procentenheter för att lätta på den åtstramning som nu pressar ner hushållens ekonomi. Vi vill också skjuta upp den planerade extra höjningen av boendekostnaderna med 3 miljarder till dess att fastighetsmarknaden har stabiliserats.

Dessa åtgärder sammantagna kan bidra till en ökad framtidstro och till en högre aktivitet i näringslivet. Men för att säkerställa att vi snabbt kommer ur den nedåtgående spiralen vill vi också sätta in stimulanser på två andra områden, nämligen för en tidigareläggning av investeringar i näringslivet och för att tidigarelägga ersättningsrekrytering och nyanställningar.

Vi är också övertygade om att den ekonomiska politiken på detta sätt måste inriktas på att samtidigt bekämpa arbetslösheten och inflationen. Genom att förhindra en fortsatt snabb utslagning av produktionskapacitet och genom att tidigarelägga investeringar kan vi bekämpa arbetslösheten nu – och vi kan minska risken för inflationsdrivande flaskhalsar längre fram.

Jag vill därför uppmana de borgerliga att tänka efter en gång till innan besluten om den ekonomiska politiken fattas: Gör inte om Storbritanniens misstag från 80-talet, ett misstag som ledde både till hög arbetslöshet och till hög inflationsbenägenhet!

Ambitionen måste tvärtom vara att alla som vill skall kunna arbeta och skapa nya resurser. En halvering av arbetslösheten är det viktigaste bidraget till sunda statsfinanser. Det innebär direkt, genom minskade ubetalningar och ökade skattebetalningar, en förbättring av statsfinanserna med 55–60 miljarder. Vi skall samtidigt ha en prisstabilitet på god europeisk nivå. Det ger oss som nation bästa förutsättningarna för bestående ekonomiska och sociala framsteg.

Det är i dag, här och nu, som vi kan lägga grunden för en sådan utveckling. Det ligger stor fara i dröjsmål.

2. I den andra stora framtidsfrågan, socialförsäkringarna och politiken för inkomsttrygghet, står regeringen djupt splittrad och handlingsförlamad.

Regeringen har ingen samlad politik i denna för medborgarna – och för finanspolitiken – avgörande fråga. Folkpartiet säger sig vilja stå fast vid de principer som är så betydelsefulla för att hindra att människor blir beroende av socialhjälp. Centern och Moderaterna går till allt hårdare attacker mot inkomsttryggheten.

Vi fick nya bevis för detta i veckan, när Centern lade fram ett program för ökad otrygghet både vid arbetslöshet och vid sjukdom. Och Moderaterna bredde samtidigt på med ett förslag om att behandla medborgarna som gamla bilar som skall klämmas in i något som liknar en bilförsäkring. Till detta kom sedan förslaget från regeringens enmansutredare om a-kassan – ett förslag som redan från början har skjutits sönder av alla berörda parter, arbetsgivare såväl som löntagare.

Vad blir det för politik av detta? Vem kommer att bestämma i regeringen? Kommer Folkpartiet att hålla kursen, eller kommer ni att ge upp på samma sätt som ni nu gör inför vårdnadsbidraget? Vem vet?

Hela denna situation, med politisk splittring och med attacker på socialpolitiken, skapar en väldig osäkerhet hos stora grupper av vårt folk och minskar framtidstron och viljan att investera och förnya.

De som är gamla, sjuka och arbetslösa har rätt att få besked om hur det skall bli både nu och i framtiden, och de har rätt till en rimlig standard. Vi vill därför för vår del ta ett samlat grepp på a-kassan och sjukförsäkringen.

Vi socialdemokrater vill fullfölja det arbete som inleddes i höstas med att flytta ut sjukförsäkringen, låta parterna ta ansvaret och bygga upp försäkringen med egenavgifter. Därigenom förstärks statsfinanserna med ca 30 miljarder kronor.

Vi vill samtidigt skapa en stabil finansiering av a-kassan. Vi gör det genom att flytta över arbetsgivaravgifterna från sjukförsäkringen till Arbetsmarknadsfonden. Till det lägger vi pengarna från den tillfälliga höjningen av in-

komstskatten. Detta ger oss möjlighet att finansiera både a-kassan och de aktiva åtgärderna mot arbetslöshet – vi får mer av raka rör mellan de aktiva och de passiva åtgärderna.

Vi har därmed en stabil grund för att reformera både sjukförsäkringen och a-kassan, med villkor som ger trygghet för individen, och med en finansiering som ger alla en trygghet för att försäkringarna fungerar den dag som de behövs.

3. Regeringen har kört fast i sin politik gentemot kommunerna, vilket är ett hot mot vården, omsorgen och utbildningen.

Det är arbetslösheten och stagnationen som är det största hotet mot kommunerna. Det försvagar kommunernas intäkter och höjer deras kostnader, för bl.a. socialbidrag.

Detta är allvarligt nog. Men kommunernas problem förstärks av de missgrepp som regeringen har gjort sig skyldig till.

Det var ett misstag att lägga om statsbidragssystemet på det sätt som skedde i fjol. Ni har nu tvingats erkänna det och börjar backa. Men stora skador har skett. Och det blir inte lätt att korrigera snedsitsarna. Det är lätt att föreställa sig den debatt som bryter ut på måndag, när det nya utredningsmaterialet läggs fram.

Det var också ett misstag av er att i detta arbetsmarknadsläge sätta i gång den finansiella rundgången med indragningar från kommunerna. Kommunerna svarar nu med att säga upp personal, som går ut i arbetslöshet och får sin försörjning i form av bidrag från a-kassan. A-kassan skall i sin tur finansieras av Statens arbetsmarknadsfond, och därmed är rundgången fullbordad. När det här har gått ett varv, har tusentals personer blivit arbetslösa.

Vet ni hur mycket det kostar i a-kassa med de 60 000, kanske 70 000–80 000, personer som blir övertaliga i kommunerna under de här åren genom dessa åtgärder?

Denna rundgång av pengar har inte på något sätt minskat behoven. De gamla måste få vård, barnen behöver omsorg, ungdomarna behöver utbildning och de sjuka måste få vård och rehabilitering. Effekterna av rundgången blir därför ingen samhällsekonomisk vinst, däremot en sämre kvalitet i vården, omsorgen och utbildningen.

När vi för några år sedan tillsatte den kommunalekonomiska utredningen var det meningen att den skulle skapa en ny och konstruktiv samverkan mellan stat och kommun. Ni har spelat bort denna möjlighet.

Nu behövs det ett nytt samlat grepp om den kommunala ekonomin. Vi måste börja med att göra slut på rundgången och i stället skapa långsiktighet och förtroende mellan stat och kommun.

4. Regeringen bedriver en utmanande fördelningspolitik, som lägger de tyngsta bördorna på dem som är sjuka, arbetslösa och handikappade.

Nu börjar faktamaterialet och utredningsrapporterna komma fram som visar vad som blir följden av den politik ni driver.

– Klyftorna ökar mycket kraftigt under den här mandatperioden som en följd av denna politik.

– Bidragsberoendet ökar kraftigt: 300 000 personer kommer genom rege-

ringens politik att hamna under socialbidragsnormen, men den siffran är uppenbart en underskattning, för därtill kommer effekterna av arbetslösheten.

– Tjänstemännens disponibla inkomster minskar med nästan 3 %, och arbetarnas disponibla inkomster minskar med hela 6 %.

Herr talman! Det finns i alla partier – utom i Moderata samlingspartiet – en majoritet som vill minska inkomstklyftorna. Men nu driver Moderaterna igenom sin politik. Och Centern, Folkpartiet och kds gör inte motstånd – tvärtom är ni med och aktivt genomför dessa orättvisor. Ni lägger bördorna tungt på de arbetslösa, på de sjuka och på de handikappade.

Det måste bli ett slut på denna orättvisa politik. Det går aldrig att få uppslutning i det svenska samhället kring den ekonomiska politiken om ni missköter fördelningspolitiken på det sätt som nu sker. Det är därför som vi inte kan acceptera de förslag till försämringar för de arbetslösa och symboliska skattehöjningar för höginkomsttagarna som ni kommer dragande med. De arbetslösa skall få försämringar på 1 000–1 400 kr i månaden. De som har arbete och goda inkomster skall bara bidra med 148 kr. Är det allt ni orkar med?

Det måste tvärtom stå klart att politiken går ut på att värna dem som har det svårt och som är utsatta. Det måste också stå klart att alla som har arbete och inkomster, och särskilt alla som har goda inkomster, tar en rejäl del av bördan. Därför lägger vi fram förslag om en annan fördelning av bördorna mellan olika grupper i samhället. Det är viktiga steg för att motverka de orättvisor som den nuvarande politiken leder till. Lars Hedfors kommer senare i debatten att utveckla dessa förslag.

Herr talman! Innan jag sammanfattar och avslutar, vill jag säga att jag ställer mig bakom de socialdemokratiska reservationerna. Jag vill särskilt yrka bifall till följande reservationer: nr 1, 2, 4, 5, 9, 12, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 35, 39, 40, 41, 43, 48, 49, 54, 55, 58, 59, 60, 65, 72, 74, 79 och 80.

Herr talman! Jag vill sluta med en uppmaning till företrädarna för de borgerliga partierna. Jag vill be er att tänka efter vad följderna blir av er politik. Jag vet, och ni vet, att denna politik leder till ännu högre arbetslöshet, till social utslagning och till stora underskott i statens finanser.

Inser ni vilket slöseri det är med vårt lands viktigaste resurser, människors vilja och förmåga att arbeta och skapa nya resurser? Inser ni vilka tragedier det kommer att innebära för många människor?

Ni riskerar att nu göra om misstaget från i fjol. Kommer ni ihåg hur ni talade om långsiktig politik och att väljarna skulle hålla ut? Minns ni hur det gick? Alla såg att den ekonomiska politiken inte skulle hålla, men det tog lång tid, alltför lång tid, innan ni erkände att den enda vägen var ett misslyckande.

Det får inte ta lika lång tid att nu inse att det behövs en ny politik som effektivt kan bekämpa arbetslösheten. Det vore utmanande om regeringen skulle ligga och slappa i sommar, när arbetslösheten skjuter i höjden. Det vore lika utmanande om riksdagens finansutskott skulle försättas i passivitet under en period då den öppna arbetslösheten slår det ena dystra rekordet efter det andra.

Jag vill därför deklarerat att vi socialdemokrater – vilken dag som helst i

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

sommar – är beredda att infinna oss i finansutskottet för att där förbereda de initiativ som måste tas i kampen mot arbetslösheten.

Ju förr ni accepterar detta erbjudande, desto bättre. Varje dag som får gå i politisk passivitet är en förlorad dag, en förlorad dag för de arbetslösa och för Sveriges ekonomi.

Låt oss hjälpas åt att sätta Sverige i arbete! Vi har inte råd med massarbetslöshet. Sverige har råd att arbeta.

Anf. 76 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd):

Herr talman! Statens lånebehov nästa budgetår bedöms bli någonstans i storleksordningen 250 miljarder kronor. Om man slår ut det på personerna här i Sverige blir det mer än 2 300 kr per person och månad som skall lånas nästa budgetår. Gammal som ung – alla lånar vi alltså 2 300 kr per månad.

Så sent som 1998 bedöms underskottet i de totala offentliga finanserna bli 3,6 % av BNP. Förhoppningsvis har konjunkturen då vänt, så att vi är inne i en betydligt mera gynnsam fas. Men man behöver inte ha någon högre tematisk utbildning för att kunna bedöma att detta inte går ihop.

Att spara sig ur krisen går inte, men vi måste spara där det går och samtidigt sätta fart på de välståndsskapande krafterna. Det är det enda sätt på vilket vi så småningom kan ta oss ur krisen. Då måste vi vara beredda att ta ytterligare krafttag och gå vidare för att få ner räntorna. Nästa gång blir det de heliga korna, var så säker.

När vi i Ny demokrati har diskuterat vårt motförslag till kompletteringspropositionen med olika regeringspartier, har vi av företrädare för ett parti fått höra: Det här är ju jättebra, förutom *den* biten. Sedan har vi talat med företrädare för ett annat parti, och de har sagt: Det här är jättebra, förutom *den* biten – och då har de menat en annan bit. Kvar blir inte så mycket.

Jag tror att regeringspartierna nu måste samla sig, tänka till och göra någonting åt även de heliga korna.

När vi i Ny demokrati den 22 april sade att budgetförstärkningen kommer att beslutas i den storleksordning som regeringen aviserat i kompletteringspropositionen, så var det noga övervägt. Det var också en chansning, eftersom vi inte visste om vi skulle få något tillbaka. Vi gjorde den bedömningen att det var det bästa för landet, och i stället för att sätta maximal press på regeringspartierna, med den politiska osäkerhet som följer, stödde vi propositionen. Jag tror att detta är rätt unikt för ett oppositionsparti, och det är också rätt sjyst mot regeringen. Vi hade ett bra läge för att sätta press på regeringen och därmed driva igenom saker – var så säkra på att vi var medvetna om det!

Vi har till vår glädje sett att räntorna har gått ned sedan dess, trots en tjurig riksbankschef, och allt har varit frid och fröjd i riksdagen.

Sedan följde förhandlingar med regeringspartierna. Dessa fick också för första gången kallas förhandlingar, och så småningom kom vi överens. Vi brukar också komma överens när vi sätter oss ned och diskuterar. Jag tänker på riskkapital, fri radio, husläkare, m.m.

I vår uppgörelse med regeringspartierna ingår en försämring för höginkomsttagare avseende grundavdraget. I tider som dessa måste alla dra sitt strå till stacken. För höginkomsttagare innebär uppgörelsen att de får ca

1 760 kr per år i ökad skatt i två år. I krisens Sverige finns det många som får göra betydligt större uppoffringar än höginkomsttagarna här får göra. Det handlar om signalpolitik och vad som upplevs som rättvist. Det är ju så att höginkomsttagare i regel klarar sig bättre genom lågkonjunkturen än låginkomsttagare.

I uppgörelsen med regeringspartierna ingår också en uppgörelse om hur besparingarna i bostadssektorn skall ske. Det är ingen hemlighet att just denna del i uppgörelsen är den som vi är minst nöjda med. Vi har inte förmått skapa en majoritet för en annan, motsvarande besparing. Det är litet olyckligt, eftersom vi har många bra förslag.

Det vi har lyckats uppnå är att besparingen läggs ut över tre år. Särskild hänsyn tas till bostäder av de senaste årgångarna, dvs. de med byggår 1988 och framåt, som har de högsta kostnaderna. Signalen till marknaden om att vi kunnat enas är också bra och bidrar till att hålla räntorna nere. Hushållens största utgifter, oavsett boendeform, är ju skatter och räntor.

Nu när vi är fler partier än någonsin i riksdagen är det viktigt att också kommunikationen mellan partierna blir bättre än någonsin. Genom att komma överens tidigt i behandlingen av ärenden kan vi fortsätta på den inslagna vägen och skapa majoritet för viktiga beslut. Nu har vi tagit vårt ansvar för att nå samförståndsanda och skapa en majoritet i riksdagen. Det är nu dags för regeringssidan att ta sitt ansvar – om man inom regeringen är intresserad.

Ett tips till regeringen är att tidigt se till att få i gång en dialog med oss om nästa budget. Vi kan redan nu lova att vi om så sker skall göra vårt yttersta för att agera i samförståndsanda. Här har regeringen möjlighet att ta sitt ansvar och agera så att det gynnar landet. Ta vara på den chansen!

Jag tror att det vore väldigt bra om partiöverläggningar kom i gång. Det skulle gagna det långsiktiga politiska arbetet. Den tid då man ägnade sig åt trams och vägrade prata med varandra var genant. Den tiden måste väl vara förbi nu – men man kan aldrig vara säker. Vi har sett många exempel på att den personliga prestigen går före landets väl och ett fungerande arbete i riksdagen, så vi är långt ifrån säkra. Men vi har i samband med kompletteringspropositionen kommit en bit på väg.

Nu måste vi se framåt. Av uppgörelsen mellan regeringspartierna och Socialdemokraterna blev det inte så mycket kvar. Det förvånade mig litet att Allan Larsson pratade om en tumme, eftersom det är precis vad som är kvar av Socialdemokraternas uppgörelse med regeringen. Man har flytt ifrån överenskommelserna om pensionsåldern och bostadssubventionerna. Det är litet märkligt.

Vi har också fått höra att det av uppgörelsen om turistmomsen inte blev så mycket, men det ger 10 000 jobb, och det ger folk en billigare semester. Vi vill gärna göra mer och sänka tjänstemomsen. Det skulle ge jobb, riktiga jobb.

Partiledaredebatten här i dag har visat att det inte är möjligt för regeringen att komma någon vart med Socialdemokraterna. När det dessutom snart vankas val blir det säkert ännu svårare.

Socialdemokraterna orkar möjligen med en mycket urvattnad kompromiss, men knappast mer. Budgetunderskottet är så stort att det krävs bespa-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

ringar. Vi har väntat under hela våren på att sådana skulle komma. Vad blev det av dem? Det blev inte ens en tumme. Det är litet synd, eftersom breda uppgörelser, som håller över flera mandatperioder, naturligtvis är det mest eftersträfvansvärda. Av Socialdemokraternas ekonomiska politik, som man har dolt i det längsta, blev det som sagt bara skattehöjningar kvar. Om problemen kunde lösas med skattehöjningar skulle Socialdemokraterna ha löst landets problem för länge sedan.

Budgetunderskottet kommer att vara fortsatt högt, och arbetslösheten kommer att nå nya höjder. Så allt är långt ifrån frid och fröjd. Det vittnar våra 34 reservationer och 13 särskilda yttranden om. Vi måste tydliggöra för oss själva och för omvärlden hur vi skall ta oss ur krisen. Vi har nått en bit på vägen, men vi måste gå vidare.

Det vilar ett stort ansvar på regeringen. Ni måste visa att ni mäktar med att fatta nödvändiga beslut, som svider. Ni måste seriöst förhandla om era resp. hjärtefrågor, och ni måste vara beredda att bjuda till mera.

Den ekonomiska politiken måste präglas av långsiktighet. I valrörelsen blev vi närmast idiotförklarade för vår ekonomiska politik och för förslaget om skattesänkningar och om 196 miljarder i besparingar på sex år. Nu är vi nästan där. Ju längre tid som går, desto mer visar det sig att vi hade och har rätt, på punkt efter punkt.

Gott ledarskap borde vara adelsmärke för regering och riksdag. I detta ingår att, åtminstone i kristider, sänka partistöd, presstöd och organisationsstöd. Det skulle kunna ge 2,8 miljarder redan nästa budgetår. Vi måste ta i med hårdhandskarna mot politiska utnämningar. Fallskärmsavtalen i den offentliga sektorn skall tas bort. Denna typ av signaler är oerhört viktiga för att det skall skapas trovärdighet ute bland folk. Det kallas signalpolitik. Om vi inte sänker partistödet och är beredda att ta vår del kan vi inte heller motivera försämringar som drabbar folk.

Det måste löna sig att arbeta, och det måste finnas incitament att höja effektiviteten i produktionen. Det är också det som är mest primärt för folk. De branscher där det i dag finns störst inslag av monopol eller oligopol är bygg- och livsmedelsbranschen. Företagandet och de riktiga jobben måste sättas i centrum. Politiker kan skapa ett bra klimat för de välståndsskapande krafterna. Arbetslöshet beror på att det finns för få företag som ger jobb. Detta är viktigt att komma ihåg.

Vi kan inte längre bara tala väl om ungdomarna. Nu måste vi göra något. Alla vet att ungdomsarbetslösheten är större än arbetslösheten i övrigt. Det borde vara tvärtom, även om vi givetvis önskar ha så låg arbetslöshet som möjligt. Vi kan inte acceptera att arbetslösheten är större bland unga människor än bland andra. Ett steg i rätt riktning vore att se över de arbetsrättsliga reglerna och förlänga provanställningstiden.

Behovsprövade barnbidrag skulle enligt vår modell ge en besparing på 3 miljarder. En omläggning av trafikförsäkringen ger 1 miljard redan nästa budgetår och 6 miljarder budgetåret 1995/96. Definitionen av arbetsskada bör stramas upp ytterligare. Det blir 1 miljard till. Lönegarantin är föremål för omfattande bedrägerier. Detta borde man ha gjort något åt på direkten. Bidragsfusket måste stävjas. Kontrollen är så gott som obefintlig i dag, i förhållande till de mycket stora belopp som betalas ut.

Biståndet: Sveriges långsiktiga biståndsmål bör vara 0,7 % av BNI. Det är den nivå som FN rekommenderar. I dagens kärva läge bör dock biståndet halveras till ca 0,5 % av BNI. Vi föreslår prioriteringar och en radikal omläggning av biståndets administration. Ett lägre bistånd i kronor räknat behöver inte betyda ett sämre bistånd. Det rör sig om 5,8 miljarder.

Trots att flyktingpolitiken har debatterats livligt under den senaste tiden har det inte hänt så mycket. Det borde inte vara så svårt att begränsa anhöriginvandringen till att omfatta nära anhöriga samt att ändra reglerna för förnyade ansökningar. Det senare är utrett av Per-Erik Nilsson, som tidigare var JO. Flyktingpolitiken är gömd i en utredning som skall vara klar i mars 1995. Det är otroligt. Hemspråk och förlägningskostnader har vi pratat om förut. Våra förslag när det gäller detta ger tillsammans 2 miljarder redan budgetåret 1993/94.

En rationaliseringskommission bör tillsättas, med uppgift att utreda och föreslå vilka verk och myndigheter som skall avvecklas och att i övrigt administrera avvecklingsverksamheten.

Företagen och jobben: Små och medelstora företag har svårt att få krediter. Riksbankens penningpolitik har varit direkt förödande för företagsamheten i Sverige. Regeringen måste utnyttja sitt ägarinflytande för att trycka på riskkapitalbolagen, så att de fungerar som det var tänkt. Med anledning av den låga kronkursen och de väntade exportframgångarna bör Exportkreditnämnden få tillstånd att utfärda exportgarantier till ett belopp av 100 miljarder.

Så gott som alla företag har en gång varit små. I ett skede då landet ropar efter idéer och åtgärder som kan främja den industriella tillväxten måste bättre förutsättningar skapas för enskilda uppfinnare och små innovationsföretag att ta fram och utveckla nya idéer och produkter som kan ge fler riktiga jobb i den sektor där vi som mest behöver nya jobb, nämligen i industrin.

Skatter: Ny demokrati är ett skattesänkarparti. Det har pratats en del om skattehöjningar under de senaste dagarna. Det är riktigt. Det handlar om en tillfällig skattehöjning i två år. Men man måste se till en helhet, och då är vår linje klar, nämligen att skatterna skall sänkas. Men det går inte att i alla lägen utesluta att någon skatt någon gång måste höjas. Alltför höga skatter, som vi fortfarande i allra högsta grad har, belastar den krympande privata sektorn hårt. Detta i kombination med de stora transfereringarna och den alltför stora offentliga sektorn bidrar starkt till dagens kris. Som jag sade tidigare: om skattehöjningar hade varit mirakelmedicinen hade Sveriges problem varit lösta.

Jag hoppas att regeringen, trots att mycket återstår att göra, får en angenäm sommar med gradvis sänkta räntor och i alla fall några små tecken i skyn på att vi är på väg åt rätt håll. Ta en ordentlig funderare på hur vi kan gå vidare! Läs vår budgetmotion en gång till i hängmattan, och kom igen i höst med bra förslag! Vi fortsätter gärna med samförståndsanda, under förutsättning att regeringen tar ett ökat ansvar och för en saklig diskussion med oss. Vi har tagit första steget till samförstånd. Nu ligger bollen hos er, men ni får räkna med att bjuda till litet tidigare nästa gång, om ni vill ha framgång i fortsättningen med den ekonomiska politiken. Som sagt: vid nästa budgetbe-

handling bör ni se till att tänka efter före. Då kan det nog fixa sig även nästa gång.

Trevlig sommar!

Med anledning av det anförda vill jag yrka bifall till reservationerna 14, 17, 28, 29, 36, 37, 45, 57, 62, 66, 69, 76 och 82, men självfallet står vi bakom alla våra reservationer.

(Applåder)

Anf. 77 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Överläggningarna skulle fortsätta utan middagsuppehåll.

Anf. 78 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag är född på 50-talet. Det var den tid då välfärden växte varje år. När vi fick TV hemma kunde jag varje år höra hur Hans Majestät Konungen vid riksdagens högtidliga öppnande konstaterade att tillståndet i riket var gott. Och det var det nog då.

Men som ung ser man inte bara framstegen, utan också medaljens baksida. Jag ville inte tillbaka till det klassamhälle mina föräldrar föddes i, men jag ville inte heller bidra till att cementera de stela strukturer som socialdemokratin byggt upp.

Som tur var behövde jag inte välja mellan dessa två alternativ. Jag kunde i stället välja den nya vänster som växte fram på 60-talet – en ny vänster som stod för solidaritet men också för en vision om ökad frihet.

Herr talman! Jag växte upp under rekordåren. Dagens ungdom tvingas växa upp i en tid av minskande förväntningar. När jag började jobba i riksdagen 1988 var arbetslösheten nästan obefintlig. Året efter hade den offentliga sektorn ett finansiellt sparande på 66 miljarder. Det rådde högkonjunktur. Sverige angavs som ett positivt exempel i internationell ekonomisk debatt.

I dag är bilden den motsatta med en öppen arbetslöshet kring 7 % och galopperande underskott. Ekonomin uppfyller läroböckernas definition på depression. Sveriges statsfinanser är i ett sådant skick att italienska ekonomer tröstar sig med att man i Italien i varje fall inte har en sådan spagettiekonomi som i Sverige.

Just nu rör sig Sverige bakåt med Bildt – tillbaka mot de nivåer för trygghet och välfärd som var gängse på 60-talet. I sådana tider längtar människor efter en ny regering.

Men det är ingen saklig debatt att påstå att alla problem beror på Bildt. För mig är det ingen trovärdig lösning att i praktiken längta tillbaka till Erlander, eller konstatera att Wigforss vann över Ohlin. Tiderna förändras, och med dem också förutsättningarna. Nya tider kräver nya lösningar.

Man behöver inte välja mellan dagens högerradikalism och en socialdemokratisk reprispolitik – ett slags vänsterkonservatism. Det finns en möjlighet att forma ett vänsterradikalt alternativ även på ekonomins område.

Att ställa upp ett radikalt vänsteralternativ är nödvändigt, men det är inte

nödvändigtvis lätt. Det innebär att man måste förena det som är kortsiktigt lämpligt med det som är långsiktigt uthålligt.

En radikal vänster erkänner att det inte finns några "kvickfix"-lösningar på Sveriges ekonomiska problem. Vi inser att vi lever i en alltmer internationaliserad värld.

En radikal politik måste behandla väljarna som medvetna människor med förstånd att prioritera och välja. Det är få som egentligen tror på den röde tomten eller den blå fen.

Visst kan man snabbt få ner arbetslösheten från dagens rekordnivå på i praktiken 12 %. Men det långsiktiga priset blir sannolikt högt.

Jag påstår inte som Socialdemokraterna gjorde i januari att mitt parti har ett alternativ som kan få ner den öppna arbetslösheten till 3 %. Men jag påstår att vi har ett alternativ där arbetslösheten blir lägre än med den politik som regeringen för.

Visst kan man som regeringen lova låga skatter och låg inflation, men priset för en sådan extrem EG-anpassning i form av arbetslöshet och sociala konflikter blir alltför högt.

Visst kan man som regeringen ge exportindustrin någon form av ekonomisk "elterapi" via sänkt energiskatt, slopad dubbelbeskattning, sänkta arbetsgivaravgifter, och flytande krona samt en allmänt företagsanpassad politik. Men om det sker till priset av en tvådelad ekonomi, där det går bra för exportindustrin men dåligt för svenskarna, då är priset för högt. Om skatte-subventionerna finansieras med accelererande besparingar i kommunsektorn, då är priset för högt.

Herr talman! Att fortsätta skära ner i kommunsektorn innebär ingen samhällsekonomisk vinst. Det innebär bara att man flyttar underskott från kommun och statsbudget till arbetslöshetskontot, arbetsmarknadsfonden. Det är att fylla hål med hål.

Det innebär bara att man slår sönder arbetsmarknaden för kvinnorna. Sparvinsten är obefintlig men förlusten av vård, omsorg och utbildningskvalitet är oerhört stor.

Därför säger vi att det måste bli stopp på de stora indragningarna. Vi måste stoppa utflödet från arbete till arbetslöshet. Därför kräver vi att det inrättas vad vi kallar en kommunakut för de mest utsatta kommunerna.

Men den radikala vänstern säger samtidigt att den offentliga sektorn måste demokratiseras. Just nu demonstrerar folk för den offentliga sektorn.

Herr talman! I min hemstad Uddevalla är vi hårt provade. Vi har mist 4 000 industrijobb. Där slår man nu mot den kommunala sidan. Det folkpartistyrda landstinget lägger ner sjukhus. Men många inser att det inte går att fortsätta på den här linjen, t.o.m. Köpmannaföreningen i min hemstad inser det. Den stänger butikerna för att människor skall få tillfälle att protestera. Men man demonstrerar inte för byråkrati och köer utan för en förnyad och effektiv gemensam sektor.

Herr talman! Jag erkänner att regeringen har rätt när man säger att Sverige har ett högt skatteuttag. Därför är det så viktigt att skatterna tas ut på ett rättvist sätt.

Samtidigt vore det befriande om regeringssidan – Per-Ola Eriksson, Anne

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Wibble eller Lars Tobisson – vid dagens debatt kunde erkänna att hushållens finansiella sparande nu är för högt ur konjunktursynpunkt.

Jag erkänner att budgetunderskotten är en realitet. De måste bekämpas genom minskad arbetslöshet men också genom utgiftsreduceringar. Det behövs besparingar. Men besparingar t.ex. inom socialförsäkringssektorn eller på bostadssubventionerna förutsätter en aktiv fördelningspolitik.

Och det är direkt uppseendeväckande att diskutera kostnadskrävande och ideologiskt bestämda reformer som vårdnadsbidrag samtidigt som underskotten växer. Att diskutera införandet av ett vårdnadsbidrag samtidigt som kommunerna avskedar kvinnorna är möjligen logiskt, men det är ett direkt slag mot jämställdheten.

Jag inser att budgetunderskotten är så stora att de också kräver väsentliga inkomstförstärkningar – i klartext innebär det skatteskärpningar. Att påstå något annat är att förlita sig till ideologiska föreställningar, eller möjligen mycket skakiga kalkyler från Lindbeck.

Men det gör regeringen i Sverige och vidhåller sitt tal om strategiska skattesänkningar för kapital, sparande och företag. Praktiken visar att det enda som tar fart med den politiken är budgetunderskotten.

Vi i Vänsterpartiet vet att det behövs en stark industri. En stark industri gynnas av stabila spelregler. Men ökade konflikter skapar inte stabila förhållanden. Därför är det improduktivt av regeringen att försöka slå sönder arbetsrätten.

Jag vet att det är i industrin som flest jobb har gått förlorade. Därför föreslår Vänsterpartiet ett marginellt sysselsättningsstöd – i den meningen att vi kan få ökad sysselsättning i industrin – med nedsättning av arbetsgivaravgifterna med 20 % för nyanställningar. Det kanske inte är många som har observerat det här förslaget, men det är ett kreativt och konstruktivt förslag. Vi föreslår att industrin får möjlighet till ett utbildningsstöd på 90 kr i timmen för kompetenshöjande utbildning.

Här går regeringen i motsatt riktning. Man sänker faktiskt det bidrag som utgår. I dag finns det 40 kr plus en extra femtiolapp till industrin. Detta sänker man i praktiken från regeringssidan till 60 kr per timme. Det är en felaktig politik. Den är skadlig för svensk industri. Vi får vara så odogmatiska från Vänsterns sida att vi går med på att ge ett direkt riktat stöd till industrin för att öka sysselsättningen i industrin.

Angående finanspolitiken vågar jag som radikal vänsterpartist erkänna att regeringen har rätt – här har fru Wibble rätt – när den varnar för en lössläppt finanspolitik, t.ex. genom ofinansierade momssänkningar i syfte att sätta fart på efterfrågan.

Om det vore som så att den offentliga sektorn, kommun och stat, hade ett positivt finansiellt sparande och hushållen ett negativt sparande, vore jag den förste att plädера för allmänna momssänkningar i en lågkonjunktur.

Men nu är det ju inte så. Nu råder det motsatta förhållandet, att hushållen spar och offentlig sektor gör nedskärningar i brist på pengar.

Vi i Vänsterpartiet säger: Höj inkomstkatten med 15 miljarder och fördela pengarna så att de som har mest får betala mest. Använd dessa pengar för att sänka momsen.

Då är vi säkra på att en fördelningspolitiskt riktig omfördelning sker, en

omfördelning som behövs som kompensation för Socialdemokraternas skattereform och borgarnas nedskärningar.

Herr talman! När Allan Larsson redogör för de dåliga fördelningseffekterna som Finansdepartementet har räknat fram, bör man påminna sig om att utredningen sade att detta slår lika fördelningspolitiskt snett som Socialdemokraternas skattereform, udda och jämnt kvitterat.

Om man genomför den skatteväxling som vi föreslår, tror jag att det också leder till att folk med goda inkomster kommer att dra ned något på sitt sparande, medan människor som lever under knappa omständigheter kan öka sin konsumtion något. Då stimuleras efterfrågan, då säljer man mer och då skapas fler jobb.

Jag ställer inte ut några löften här i dag om ett antal tusen nya jobb. Men jag är hundraprocentigt säker på att det blir fler jobb med den politiken jämfört med en skattesänkning för hotellvistelse.

Herr talman! Det finns enstaka moment i detta betänkande som går i rätt riktning. Det gäller bl.a. beslutet om en utredning av fastighetsmarknaden. Men det gäller framför allt mom. 75 och 76. Finansutskottet går i mom. 75 Vänsterpartiet delvis till mötes när det gäller att slopa grundavdraget vid högre inkomster.

Jag har personligen lagt ned ett stort jobb i denna fråga. Jag har tillämpat principen att det bästa inte får bli det godas fiende. Nu går utskottet oss delvis tillmötes. Man har valt en sämre metod för sänkt grundavdrag än den vi har drivit sedan 1990, men man har följt vår idé om sänkt grundavdrag vid högre inkomster.

Det är något av ett ödets ironi att det är under borgerliga regeringar som vi i Vänsterpartiet har fått gehör för två av våra grundläggande skatteidéer: sänkt moms på mat hösten 1991 och minskat grundavdrag vid högre inkomster våren 1993. Detta är något ironiskt.

I mom. 76 föreslår utskottet att riksdagen skall sänka momsen på resor. Den viktigaste delen i den s.k. turistmomsen är ju resemomsen. Men de flesta som reser är ju inte turister. De flesta resor är arbetsresor. Att sänka resemomsen ger inte många jobb, om ens några. Men det är en miljöpolitiskt riktig åtgärd. Det gynnar kollektivresandet. Ny demokrati har inget stort miljöengagemang, men i detta fall har särintresset faktiskt lyckats med att stärka miljöintresset. Det är en ej avsedd effekt, men det är bara att notera med tacksamhet.

Detta visar att en radikal vänster kan påverka genom argument och folkopinion. Jag vet att våra yrkanden inte kommer att vinna majoritet vid dagens voteringar. Men vi kommer att fortsätta att bilda opinion genom en saklig argumentering för det vänsteralternativ som har redovisats i meningsyttringen till detta betänkande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till meningsyttringen under mom. 2, 6, 7, 74, 75, 77, 78 och 120.

Jag skall överskrida min taletid med någon minut, men jag skall inte bli mer långrandig än tidigare talare. Men jag skall ändå försöka att sammanfatta de många punkter som jag har tagit upp i anförandet.

Herr talman! Jag har en huvudtes: det är dumt att fortsätta att skära ned

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

kommunal konsumtion. Det blir bara fler arbetslösa. Man sparar inga pengar. Man flyttar bara underskott. Vård, omsorg och skola blir sämre.

En andra tes som jag har är att det i denna riksdag och i detta land behövs en radikal vänster.

Det var den tredje vägens politik som ledde till dagens kris. Den enda vägens politik fördjupade krisen. Men det är inte heller någon idé att tillämpa något slags socialdemokratisk reprispolitik eller vänsterkonservatism.

De två viktigaste problemen är arbetslösheten och budgetunderskottet. Lösningen kräver inkomstförstärkningar och besparingar. För att klara detta är det oerhört viktigt att driva en hård fördelningspolitik.

Det är sedvanligt att avsluta med några frågor. Jag vill fråga Socialdemokraternas företrädare Allan Larsson var ni socialdemokrater egentligen står i frågan om den kommunala ekonomin. Allan Larsson talar om rundgången, men jag har läst Socialdemokraternas motion och jag kan inte förstå vad man egentligen tycker om det sparprogram som fru Wibble har presenterat. Jag kan inte läsa ut detta ur motionen. En kritik riktas från talarstolen. Men vad är Socialdemokraternas alternativ? Vi säger att kommunal konsumtion skall få öka med två procentenheter under 90-talet. Fru Wibble säger nej. Men vad säger Socialdemokraterna?

Varför stöder inte regeringen våra förslag om sänkta arbetsgivaravgifter för nyrekrytering inom industrin? Varför går ni inte på vår linje som innebär 90 kr i utbildningsstöd för industriföretag.

Min sista fråga till denna kammare gäller budgetunderskottet, som alla säger är gigantiskt. Samtidigt säger man från många håll med stolthet: Skattetrycket har minskat. Förr var det 57–58 % och nu är det 48 % eller 47 %. Man är stolt. Men sedan förstår man inte varför det har blivit ett budgetunderskott. Varför inser ingen i denna kammare att det tör hända finns ett rakt samband mellan den sänkta skattekvoten och de växande budgetunderskotten?

I det privata är jag lärare, herr talman. Mina grundskoleelever skulle tro att den som minskar sina inkomster med över 100 miljarder kanske får problem med budgetbalansen.

Anf. 79 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag lyssnar alltid på Lars Bäckströms inlägg här i riksdagen med stort intresse. Det är trevligt att han deltar i denna finansdebatt.

Jag skall gärna svara på hans direkta fråga. Vår bedömning är att utrymmet för en kommunal konsumtion, med den politik som nu bedrivs, är utomordentligt begränsat. Därför lägger vi i vår politik tyngdpunkten på att vända utvecklingen. I år minskar produktionen med 20 miljarder. Det gör oss alla fattigare. Vi måste därför börja med att få i gång produktionen och få ned arbetslösheten. Då får vi också ökade resurser för gemensamma och enskilda behov. Det är därför tyngdpunkten i vår politik inte ligger i att fördela resurser som inte finns, utan i att få fram de resurser som behövs.

Jag vill samtidigt, herr talman, göra ytterligare ett par reflektioner med anledning av Lars Bäckströms inlägg. Jag tycker att det var intressant att höra att Lars Bäckström nu, när de östliga förebilderna inte längre finns, tänker utveckla en ny syn på den ekonomiska politiken. Det var inte så

mycket som vi fick klarhet om i dag, men jag hoppas att Lars Bäckström kommer tillbaka till riksdagen och låter oss få del av ljuset och sanningen, när han så småningom har funnit detta.

På en punkt vill jag invända mot Lars Bäckströms resonemang och Vänsterpartiets påstående att den politik som denna regering för skulle vara en EG-anpassning. Jag hävdar att det inte alls har med EG att göra. Det finns inte några som helst anledningar att föra en arbetslöshetspolitik i Sverige, därför att vi ansöker om medlemskap i EG.

Inom EG är det tvärtom så, att Sverige uppfattas som intressant och attraktivt beroende på våra tidigare erfarenheter av att utveckla en bättre fungerande arbetsmarknadspolitik.

Jag kan nämna att EG-kommissionen för några veckor sedan gjorde ett uttalande där man klargjorde sin syn på arbetslösheten som en huvudfråga. I linje med den diskussion som vi från nordisk sida har fört med EG-parlamentet och med EG-kommissionen angavs också att man har som mål att under 90-talet halvera arbetslösheten. Det är intressant att man i Europa nu spänner krafterna för att komma till rätta med de problem som under 80-talet uppstod genom en felaktigt förd politik.

Om Sverige skall bedriva EG-anpassning handlar det om att sätta upp ett minst lika ambitiöst mål. Problemet är att den svenska regeringen nu för en politik som gör att Sverige kommer att bli en randstat när det gäller kampen mot arbetslöshet. Detta är det olyckliga.

Jag tror att Lars Bäckström skulle gagna debatten genom att skilja på vad som är innebörden i politiken i EG och i Sverige.

Anf. 80 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Ja, vi skall skilja på Europa och EG. Jag använde formuleringen "en extrem EG-anpassning". Den politik som regeringen för är inte påtvingad av EG. EG kräver den inte. Vi har en regering, som försöker vara mer katolsk än påven. Man försöker frivilligt anpassa sig och visa att man är bäst i klassen. Men det är inte alltid bäst att vara bäst i den klassen. Det är riktigt att det finns krafter inom EG, t.ex. inom EG-parlamentet, som kritiserar Maastrichtfördraget. Mettenrapporten som antogs av EG-parlamentet innehåller en hård kritik mot de konvergenskriterier som sattes upp i Maastricht. Men denna regering är mer katolsk än Maastricht. Det kritiserar jag. Regeringen gör sig själv en otjänst, när den försöker föra in Sverige i EG på detta sätt. Däri har Allan Larsson rätt.

Allan Larsson har också rätt, när han säger att man skall fördela de resurser som man har. Då säger jag att det inte är välbetänkt att föra över pengar från offentlig ekonomi till privata hushåll ofinansierat, när man har stora underskott. Dessa pengar kan lika gärna, t.ex. ganska troligt, länkas av i ett ökat hushållssparande, som redan är onödigt stort.

Det är riktigt, Allan Larsson, att jag har omprövat ståndpunkter i mina dagar. Jag har aldrig varit anhängare av östekonomierna. En sak har jag ibland sagt, nämligen att jag velat ha mer jämlikhet och velat gå fortare fram än Socialdemokraterna. Men i dagens ekonomiska debatt vill jag inte gå fortare fram på den väg som Socialdemokraterna anvisar. Jag vill ha en annan väg.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Ibland har jag tyckt att mitt parti har kommit med överbud, Allan Larsson. Men tro mig; jag är oerhört uppriktig i dag. Nu tycker jag att ni står för överbuden. Men jag tror att vi skall kunna komma överens i framtiden. Vi har omprövat vår ståndpunkt. Det finns människor hos oss som har drivit en linje, som har försvårat diskussionerna mellan Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Jag tillhör inte dem. Min förhoppning är att vi efter nästa val skall kunna tillsammans utforma en majoritet. Utan oss är ni hänvisade till hoppet om egen majoritet, vilket ni själva knappast torde räkna med. Då måste ni lyssna på radikala vänsterpartister som jag, som t.o.m. tar hänsyn till statsfinanserna och säger att en lössläppt finanspolitik kanske inte är så välbetänkt just nu.

Anf. 81 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det var intressant att höra att Lars Bäckström inte vill gå fortare fram än vi socialdemokrater. Vårt alternativ handlar framför allt om två saker: att få bryta nedgången i produktionen och vända den till en ökning av resurserna som räcker för enskilda och gemensamma behov. Det är riktigt, Lars Bäckström, att vi har högre ambitioner än Vänsterpartiet och regeringen har. Vi tror att det är bra för Sverige och Sveriges folk att vi använder den väldiga kapacitet som landet har för att producera i stället för att betala ut bidrag till arbetslösa.

Det är också riktigt att vi har höga ambitioner när det gäller att bekämpa arbetslösheten. Det har vi angivit, och vi skäms inte för det. Vi är stolta över att vi vill gå snabbare fram än både regeringen och Vänsterpartiet.

Anf. 82 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag har arbetat i riksdagen bara sedan 1988, men jag har länge ägnat mig åt politik, och jag blir inte imponerad av enkla skolvalsknep som att säga att vi socialdemokrater har högre ambitioner än ni i Vänsterpartiet när det gäller arbetslösheten. Allan Larsson må förstå att det inte var det jag menade. Jag tycker att ni för en inte oansvarig men alltför lössläppt finanspolitik. Hushållen har ett högt finansiellt sparande. Då är det inte rimligt att öka underskottet i statsfinanserna och bara föra över det på chans till hushållen och se vad som händer.

I vårt parti säger vi: Finansiera momssänkningarna. Ni hävdar ju: Bara man sänker skatten, kan man få fart. Men det var vad Moderaterna sade 1991. Det är en alltför stor chansning att tillgripa ofinansierade momssänkningar. Vi säger: Låt bli att dra in pengar från kommunsektorn. I era handlingar och motioner kan man inte utläsa vad ni anser om kommunsektorn. Ni håller vackra tal om att man inte skall tillämpa rundgång i kommunsektorn, men ni anvisar inga pengar till kommunsektorn. Jag tycker att man, om man driver en linje, skall anvisa medel för att finansiera det hela. Men jag vill inte skapa ett ännu större budgetunderskott. Vi har inte råd med flera chansningar. Ni förlitar er på dynamiska effekter med er politik. Så sade ni beträffande skatteomläggningen. Det skulle ordna sig med dynamiska effekter, om inte pengarna räckte till. Men det fungerade inte, och varför skulle det fungera denna gång? Jag kanske inte är så radikal. Jag kanske är gammaldags. Men jag tycker att debet och kredit skall gå ihop, särskilt när un-

derskottet är så stort som det nu är. Därför finansierar vi vår politik. Då kan ni bjuda över oss. När regeringen säger 100 miljarder kronor till infrastrukturen, säger ni 200 miljarder. Ni finansierar med tillväxten. Men om tillväxten uteblir, Allan Larsson, hur skall ni då klara det?

Vi vill faktiskt driva en mer ansvarsfull ekonomisk politik, och vi säger därför: Låt bli att göra neddragningar i kommunsektorn. Tänk om Allan Larsson kunde säga i denna debatt att Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet skall försvara kommunsektorn under 1990-talet mot de neddragningar som regeringen planerar och anvisa pengar för detta. Det vore befriande. Men våra ambitioner när det gäller att bekämpa arbetslösheten och att driva fördelningspolitik tror jag faktiskt är lika stora som regeringens. När det gäller fördelningspolitiken torde vi ha större ambitioner än Socialdemokraterna. Det visar praktiken.

Anf. 83 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Trots problemen med de offentliga finanserna är Sverige ändå ett rikt land. Möjligheterna överträffar faktiskt problemen. Alla har vi därför ett ansvar för att skapa optimism och framtidstro i vårt samhälle. Nu tänds det också allt fler ljus, och de positiva signalerna för svensk ekonomi blir allt fler. Företag planerar investeringar och hemtagning av industriproduktion. Exporten ökar och industriföretagens lönsamhet förbättras.

För en tid sedan läste jag i en tidning, som jag fick i min hand, om en företagare i Jämtland vid namn Frans Bergstrand. Han är VD för Jämtelamell i Stugum. Han säger: "Orderingången är lovande nu och nya kunder är på gång. Dags att vara optimist efter hårda år."

Nyss sjönk också räntorna. Det lägger ytterligare en grund för en positiv ekonomisk utveckling. Det har funnits och det finns fortfarande mörka moln, men vi skall komma ihåg att det under de senaste två åren har fattats en rad viktiga politiska beslut av strategisk betydelse, vilka kommer att återge Sveriges befolkning både framtidstro och nya möjligheter.

Jag lyssnade med spännt intresse på Allan Larssons inledningsanförande i den förhoppningen att jag på någon punkt skulle kunna se visioner och framtidstro spira fram vid sidan av den kritik i vanlig bemärkelse som Allan Larsson brukar stå för. Men jag fann ingenting.

Även om det finns problem i politiken måste vi, oavsett positioner och även i regeringsställning, orka att lyfta fram såsom något positivt det som ändå sker i Sverige. Vi måste ta vara på utvecklingsmöjligheterna, de fina signalerna, och inte bara lyfta fram det dystra. Det är beklämmande att en sådan politiker som Allan Larsson aldrig förmår lyfta sig över dysterheten och problemen.

Politiken behöver optimister. Politiken behöver dem som skapar framtidstro. Politiken behöver mindre av dysterkvistar och mer av optimister.

Om Hans Gustafsson hade hållit det socialdemokratiska inledningsanförandet i denna debatt, är jag övertygad om att vi hade fått se mer av visioner, optimism och framtidstro. Jag tror att det är det som behöver skapas oavsett vilken position vi har.

Herr talman! Finansutskottet ställer sig bakom de mål och den inriktning

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

av den ekonomiska politiken som regeringen har föreslagit. Det gäller både på kort och på lång sikt.

Det övergripande målet för den ekonomiska politiken är att man genom en god tillväxt skall bygga en långsiktigt stabil grund för välfärden och för sysselsättningen. Det innebär också att den ekonomiska politiken skall präglas av ansvar för kommande generationer.

Vi måste skapa ett bra företagsklimat, och vi måste ge företagen svängrum och låta fler företag känna att vi är på rätt väg. Vi måste skapa investeringsvilja för att kunna bekämpa arbetslösheten. Långtidsarbetslösheten är för många människor kanske det mest allvarliga. Därför måste i första hand den förhindras. Genom kraftfulla insatser skall vi vidta åtgärder för att ge ungdomar arbete eller utbildning.

Vi skall bibehålla en låg inflation. Jag noterade att Allan Larsson sade att vi skall ha prisstabilitet på god europeisk nivå. Men han sade aldrig vilken nivå det är. Jag vill fråga honom: Har vi för låg inflation i Sverige, eller har Allan Larsson andra mått i fråga om inflationen?

Vi måste minska underskottet i de offentliga finanserna genom olika budgetförstärkningar och vidta åtgärder som främjar både en uthållig ekonomisk tillväxt och en sund ekonomisk utveckling. På det sättet kan vi medverka till att skapa låga räntor i vårt samhälle.

En låg bestående inflationstakt skapar faktiskt förutsättningar för lägre räntor och en rättvis fördelningspolitik. Visst vill vi främja sparande ochushållning i stället för slösande och misshushållning.

Alltför länge har kortsiktigt ekonomiskt tänkande gått ut över miljön och naturresurserna. Nu måste balansen mellan ekonomi och ekologi säkras. Med en offensiv miljöpolitik kan vi åstadkomma en uthållig ekonomisk utveckling. Även tidigare talare i partiledardebatten var inne på detta tema, och jag skall därför inte vidareutveckla detta mer än så.

Det är också nödvändigt att den ekonomiska politiken tar till vara utvecklingskraften i Sveriges alla regioner. Oavsett om det är stadsbygd eller landsbygd, norr eller söder, måste vi skapa likvärdiga förutsättningar för arbete, utbildning, företagande, kommunikationer, välfärd, osv.

Den ekonomisk-politiska linje som regeringen och regeringspartierna har stakat ut har varit trovärdig och redan gett många positiva resultat, bl.a. sänkta räntor. Riksbanken har kunnat sänka marginalräntan, vilket har inneburit en välkommen räntesänkning i stort. Andra talare kommer säkert senare i debatten att utveckla detta. De korta räntorna har gått ned. Sänkningarna har också haft genomslagskraft på de långa räntorna och bostadslåneräntorna. Det visar att vi på flera sätt är på rätt väg.

Lägre räntor stimulerar till nya investeringar, vilket innebär ökad tillväxt, nya arbetstillfällen och billigare bostadslån.

Herr talman! Genom en rad olika åtgärder bygger vi nu grundfundamenten för ett konkurrenskraftigt Sverige inför 2000-talet. Genom en rad tillväxtskapande åtgärder stärker vi näringslivets konkurrenskraft. Vi gör betydande satsningar på nya vägar, järnvägar, kommunikationer och telekommunikationer.

Antalet utbildningsplatser inom såväl gymnasieskola som universitet och högskolor utökas mycket kraftigt. Forskningen har fått ökade resurser. En

allmän stärkt kompetens förser vår viktigaste resurs, det mänskliga kapitalet, med goda kunskaper för att Sverige fortsättningsvis skall vara en framgångsrik välfärdsnation. Det är vår förmåga att ta till vara och utveckla människors kunskap och kompetens som kommer att bli avgörande för landets konkurrenskraft. Nu investerar vi i kompetens och bättre konkurrenskraft.

Den allvarligaste konsekvensen av dagens lågkonjunktur är utan tvivel den höga arbetslösheten. Därför görs också omfattande arbetsmarknadspolitiska insatser för att ge människor arbete eller utbildning i stället för kontantbidrag. Regeringen har valt arbetslinjen.

Finansutskottet tillstyrker regeringens förslag till arbetsmarknadspolitiskt åtgärdsprogram. Tillsammans med de åtgärder som föreslogs i budgetpropositionen i januari kan 400 000 människor erbjudas arbete eller utbildning i vårt land.

Unga människor, som är på väg ut i sitt yrkesverksamma liv, har i dag tyvärr svårt att finna en plats på den ordinarie arbetsmarknaden. Därför är det riktigt att arbetsmarknadspolitiken inriktas på att prioritera bekämpningen av ungdomsarbetslösheten.

Ungdomspraktikplatserna, som infördes för ett år sedan, har haft stora framgångar. Finansutskottets majoritet har därför ställt sig bakom regeringens förslag om fortsatt och utökad ungdomspraktik.

Socialdemokraterna ställer sig dess värre vid sidan av och förespråkar åtgärder som gör att färre ungdomar får del av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Därför måste jag fråga Socialdemokraternas talesman Allan Larsson: Varför vill ni inte att så många ungdomar som möjligt skall få praktisk yrkeslivserfarenhet och en möjlighet till framtida arbete? Och varför förordar ni dyrare alternativ, när man på det sätt som regeringen har föreslagit kan få fler människor i utbildning och arbete?

Finansutskottet föreslår en sänkning av momsen på turism och persontransporter. Det kommer att få stor betydelse för sysselsättningen. Det kommer att bidra till att nya arbetstillfällen skapas inom turistnäringen i hela landet. Inte minst ungdomar kommer att kunna beredas arbete. Det kommer att ha stor betydelse för regionalt utsatta områden. Precis detta föreslog Centern inför 1991 års val.

Förslaget om sänkt moms på persontransporter har också en klar miljöprofil. Kollektiva transporter blir billigare. Här får vi också en mycket tydlig miljöprofil. Jag noterade med tillfredsställelse att Lars Bäckström just gjorde markeringen att detta var ett miljöpolitiskt riktigt instrument.

I den s.k. krisuppgörelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna bestämdes att bostadssubventionerna skulle minskas med 3 miljarder kronor. Finansutskottet redovisar i betänkandet hur det skall ske. I motsats till uppgörelsen med Socialdemokraterna, som innebar att besparingen skulle genomföras 1994, fördelas nu besparingen på tre år. För 1994 blir besparingen bara 0,5 miljarder kronor, och den resterande delen fördelas på 1995 med 1 miljard kronor och på 1996 med 1,5 miljarder kronor. Ändå avvisar Socialdemokraterna detta förslag. Är det avståndet till valet, närheten till valet eller oviljan att ta ansvar som har varit vägledande?

Med de väsentligt lägre räntor som vi nu ser, är det en rimlig avvägning som utskottet har gjort i detta sammanhang. Genom att utskottet också har

ställt sig bakom den aviserade besparingen för 1997 och 1998 är villkoren för den framtida utvecklingen av räntebidragen kända för flera år framöver. Därmed har vi en viktig signal till bostadsmarknaden.

För att få en bred acceptans för de åtgärder som måste vidtas när ekonomin skall saneras är det viktigt att bördorna fördelas rättvist mellan olika grupper. Åtgärderna får inte drabba lågavlönade mer än högavlönade. Vi måste alla, efter förmåga och efter inkomst, vara med och dela på bördorna. Därför har utskottets majoritet föreslagit en justering av grundavdraget på inkomster över den s.k. brytpunkten vid statlig inkomstskatt.

Förslaget att slopa grundavdraget vid den statliga taxeringen är ett sätt att fördela bördorna rättvist. Justeringen av grundavdraget rubbar inte grunddragen i skattereformen, men den innebär att skiktgränsen för statlig inkomstskatt sänks med 8 800 kr, vilket innebär en inkomstförstärkning till staten på ca 2 miljarder kronor.

1980-talets spekulations- och inflationsekonomi skapade mycket stora orättvisor, som vi i dag ser många exempel på, och omfördelade på ett mycket godtyckligt sätt förmögenheterna i samhället mellan individer, hushåll, företag och regioner.

Nu tvingas vi ståda upp efter 1980-talets misslyckanden. Det innebär påfrestningar för många grupper. Därför är de fördelningspolitiska effekterna som följer i spåren på 1980-talets inflationsekonomi viktiga att följa. Finansutskottet har därför beslutat att av regeringen begära en kontinuerlig analys av de fördelningspolitiska effekter som måste följa på de olika åtgärder som måste sättas in för att rätta till 80-talets ekonomiska misslyckanden.

Den ekonomiska politiken måste vara långsiktig. Den får inte styras av veckovisa eller tillfälliga opinionsvindar. De kortsiktiga åtgärderna för att lösa finanskrisen, den låga inhemska efterfrågan och arbetslösheten måste stå i harmoni med de långsiktiga målen för att minska budgetunderskottet.

Därför tycker jag att det är ogenomtänkt att, som socialdemokraterna gör, föreslå betydande stimulansåtgärder som innebär ökade offentliga utgifter av gammaldags modell. Socialdemokraterna och deras ekonomiska talesman har inte precis visat prov på nytänkande i det här sammanhanget. Eller menar man att vi har för lågt budgetunderskott? Vi har tidigare ibland i debatten hört att budgetunderskottet är för högt. Skall man dra en slutsats av det förslag som socialdemokraterna har lagt fram, måste det vara att man nu menar att budgetunderskottet är för lågt.

Kortsiktiga stimulansåtgärder, som generell momssänkning, innebär att vi måste låna mer för att konsumera mera. Det är varken vårt budgetunderskott, statsskulden, miljön eller kommande generationer gagnade av. En sänkt moms innebär stimulans av konsumtions- och prylsamhället. Vi lånar av framtidens barn för fortsatt överkonsumtion. Dessutom skulle faktiskt importerade varor bli billigare, och det gynnar inte precis den inhemska produktionen! Det var egentligen den man skulle stimulera. Därför vill jag säga till Allan Larsson: Tänk om, tänk nytt!

En viktig uppgift i den ekonomiska politiken är att långsiktigt minska statens utgifter. Statens budgetunderskott och statsskulden har ökat kraftigt under de senaste åren, som en följd av de problem från 1980-talet som vi har drabbats av. Om vi inte förmår stoppa den utvecklingen kommer en allt

större del av statens inkomster att gå till att betala räntor på statsskulden. Allt mindre pengar blir kvar för att upprätthålla välfärden.

Därför är det viktigt att det förslag som regeringen har lagt fram i kompletteringspropositionen, om ett långsiktigt saneringsprogram för att minska statens utgifter och öka inkomsterna, kan genomföras. Totalt föreslås ca 80 miljarder i inkomstförstärkningar fram till 1998. Saneringsprogrammet har mycket stor betydelse för att hejda statsskuldens utveckling och minska budgetunderskottet. Dess bättre finns nu också en bred parlamentarisk samling bakom den politiken. Det är tillfredsställande.

Herr talman! Jag ser med tillförsikt och optimism på 1990-talets fortsatta utveckling. En krissituation har det goda med sig att man tvingas stanna upp, fundera, omvärdera och göra nya prioriteringar. Förändringarna kan först upplevas som skrämmande, men vi politiker har ett ansvar för att leda landet. Jag ser därför som en viktig uppgift att ta till vara möjligheterna, hellre än att fastna för eventuella hinder. Det är så vi kan ingjuta framtidstro och hopp hos människorna.

Sammanfattningsvis innebär finansutskottets betänkande, som vi om en stund skall votera om, att det finns ett brett parlamentariskt stöd för en vinnande ekonomisk politik. Vi lägger en grund för att sanera ekonomin. Trots en besvärlig budgetsituation kan vi besluta om offensiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Under tiden som människor står utanför ordinarie arbetsmarknad kan vi erbjuda goda utbildningsmöjligheter. Vi investerar för framtiden.

Med det, herr talman, ber jag att få yrka bifall till finansutskottets hemställan med ett undantag, nämligen mom. 3, där jag yrkar bifall till reservation nr 3.

(Applåder)

Anf. 84 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja tacka Per-Ola Eriksson för en sak. Det är grundavdraget. Jag sade förut att det nästan är ironi att det är under en borgerlig regering som man kan få visst gehör för vissa grundläggande skatteidéer från Vänsterpartiet, men så är det.

Även om ni anammade den här idén som vi har drivit väldigt länge, har ni inte genom den så väl. Men det är inte att begära, när man inte riktigt kände grundidén från början. Jag skall försöka fortsätta att driva denna fråga, så får vi en ännu bättre teknisk utformning av den. Ni har faktiskt skärpt marginalskatterna onödigt mycket i ganska måttliga inkomstlägen, och ni har fått in ganska litet pengar.

Per-Ola Eriksson, det är viktigt att bedriva fördelningspolitik. Det vet jag och jag tror mig veta att Per-Ola Eriksson tycker att det är mycket viktigt. Men ni har ju nu sänkt a-kassan, och det kanske kostar den genomsnittlige kassamedlemmen 1 500 kr i månaden. Det man nu så att säga tar tillbaka i fördelningspolitik kanske kostar den som har 250 000 kr i inkomst 150 kr i månaden. Skillnaden är inte bra.

Vi gick emot sänkningen av a-kassan. Vårt förslag till slopat grundavdrag hade höjt kostnaden för personen med 250 000 kr i inkomst med kanske 450 kr i månaden. Det hade i alla fall varit en något bättre profil.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Vi hade andra förslag också, men det är inte att begära att man skall få igenom höjd marginalskatt för höginkomsttagarna med en moderat skatteminister. Det är inte att räkna med. Men ni kunde ju ha valt vår metod och fått in 450 kr i månaden mer från de högre inkomstgrupperna. Det hade gett 7 miljarder. Om man hade fått in de 7 miljarderna hade man inte behövt göra neddragningen av a-kassan. Det hade varit jättebra fördelningspolitik.

Men man kan inte nå ända fram med den här regeringen, frågan är om man kan nå ända fram ens när vi tillsammans med socialdemokraterna skall bilda majoritet i kammaren vid voteringarna efter nästa val. Socialdemokraterna har inte riktigt förstått finessen med grundavdraget. Men vi får väl diskutera frågan mer.

Anf. 85 TREDJE VICE TALMANNEN:
Replikén gäller Per-Ola Eriksson.

Anf. 86 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:
Herr talman! Naturligtvis.

I fråga om kommunerna, Per-Ola Eriksson, har ni sagt att ni har ett långsiktigt saneringsprogram. Frågan är, Per-Ola Eriksson, om ni inte i stället har ett långsiktigt dräneringsprogram av kommunal ekonomi. Ni sparar hos grannen. Det är alltid enklare. Då slipper man se över sin egen ekonomi. Men vad är det för vits med att spara i kommunal konsumtion? Ni för ju bara ut kommunalanställda i arbetslöshet. Ni sparar ju inte ett enda dugg i den samlade samhällsekonomin.

Låt oss i stället diskutera de utgifter som har ökat. Det är inte kommunal konsumtion som har ökat under 80-talet. Men det är den som ni ger er på under 90-talet. Det som ökade under 80-talet var ju transfereringarna till hushåll och företag. Alla pratar om transfereringssystemet till hushållen. Glöm inte de stora transfereringssystemen till företagen!

Anf. 87 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag lyssnar alltid med stort intresse när Lars Bäckström debatterar i kammaren. Jag har gjort det särskilt mycket i dag, eftersom vi har funnit att Lars Bäckström hellre litar på den här regeringskonstellationen än på Socialdemokraterna. Vi tycks på punkt efter punkt driva en bättre politik än Socialdemokraterna. Det har vi vetat om. Men det är också bra att fler än vi från regeringspartierna säger det.

Jag vet att Lars Bäckström själv har arbetat mycket med frågan om grundavdragen. Det är många andra som också har lagt fram förslag i den här riktningen. Jag vet inte vem som har upphovsmannarätten till förslaget. Det kanske inte är så intressant i det här sammanhanget. Det var en modell som man kan använda för att visa att man behåller skattereformen. Grundvalen i skattereformen förändras inte, men människor med inkomster över brytpunkten kan på det här sättet få bära en större del av de bördor som ändå måste bäras.

Det är väldigt viktigt att grundvalen i skattereformen ligger fast. Varför vi har valt grundavdraget? Det är ganska enkelt. I samband med krisuppgörel-

sen började vi ändra i det, och sedan var det bara att vandra vidare med den modellen.

Jag tror inte på det här med att starta en kommunakut, som Lars Bäckström talade om i sitt inledningsanförande. Vi skall vara medvetna om att den kommunala sektorn har växt ganska kraftigt. Under 1970- och 1980-talet har det varit en betydande expansion inom den kommunala sektorn. Tänk om det hade varit en lika kraftig expansion inom den privata sektorn, inom näringslivet. Tänk om vi hade haft lika stor effektivitet och produktivitetsökning där. Det skulle faktiskt ha behövts.

Jag erinrar mig att man från Vänsterpartiets håll tidigare har kritiserat akutmottagningar av skilda slag. Då har det gällt det privata näringslivet. Nu gäller det att rädda sysselsättningen, och nu vill Vänsterpartiet ha en kommunakut. Jag tror faktiskt att det vore bättre med en akutmottagning för att skapa ett bra näringsliv, i stället för en kommunakut. Lars Bäckström får tänka om på den punkten och ägna tiden åt att argumentera för någonting mer produktivt än en kommunakut.

Anf. 88 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Angående grundavdraget säger Per-Ola Eriksson att man kan tvista om upphovsmannarätten och sådant. Det kan man egentligen inte. Jag vet hur det ligger till med det. Jag är så oerhört blygsam att jag inte vill ta upp mer om det nu. Det har sagts mycket om det tidigare.

Vi vill inte ha någon kommunakut. Det är inte bra att ha en kommunakut. Tvärtom är det dåligt att behöva ha en sådan. Anledningen till att vi behöver en kommunakut just nu är att regeringen drar in pengar från kommunerna, man skall begränsa den kommunala konsumtionen under 90-talet. Det kommunala besparingsprogrammet är ett kommunalt dräneringsprogram. Man skall dränera kommunerna på pengar. Om man låter bli det, behövs ingen kommunakut. Låt kommunerna vara i fred under 90-talet. Ni skapar bara arbetslöshet, ni sparar inga pengar. Låt oss gemensamt diskutera hur vi skall kunna spara på transfereringssystemen. Det var nämligen dessa som gjorde att vi fick budgetunderskott.

Det är felaktigt, Per-Ola Eriksson, att kommunernas konsumtion ökade under 80-talet. Det gjorde den inte alls. Det är oerhört lätt att kontrollera denna uppgift.

Vi säger därför: Låt bli att göra denna indragning i kommunsektorn. Då kan vi kanske klara sysselsättningen under 90-talet. Gör ni som ni vill, kommer vi inte att klara sysselsättningen. Vi kommer att ta bort 40 000–50 000 arbetstillfällen från kommunsektorn, som lök på laxen efter det att vi förlorat över 200 000 arbetstillfällen i industrin. Vi vet att det kommer att ta oerhört lång tid innan man kan återställa sysselsättningsnivån i industrin.

Er politik är ingen arbetslöshetspolitik. Ni är bra på en sak just nu, och det är att ni försöker få en budgetbalans. Där är ni bra, men ni är oerhört dåliga på sysselsättnings- och fördelningspolitik. Där är Socialdemokraternas Allan Larsson mycket bättre. Där finns en samsyn med oss, men det finns ingen samsyn när det gäller er dåliga politik för att bekämpa arbetslösheten. Varför gör ni inte, Per-Ola Eriksson, som vi har föreslagit, nämligen att stärka industrin med att sänka arbetsgivaravgifterna vid nyanställningar?

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Det är nyanställningar vi behöver stimulera i industrin, inte ge generella subventioner till industrin.

Anf. 89 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag ställer upp på resonemanget att vi måste spara på transfereringssystemen. Det är precis vad vi gör. Vi har startat ett omfattande arbete, och vi har redan fattat beslut. Jag är inte säker på att Vänsterpartiet i alla stycken har ställt upp när det har kommit till kritan. Det har ibland varit en läpparnas bekännelse.

Jag skall gå tillbaka till urkunden, de beslut som vi har fattat, och se hur Lars Bäckström har röstat i olika sammanhang. Det skall vi med spännt intresse följa också i framtiden, eftersom vi kommer att vandra vidare på den här vägen.

Problemet med kommunerna är inte att vi har för litet folk inom den kommunala sektorn. Problemet i svensk ekonomi är att vi har få privata företag, företag inom den konkurrensutsatta sektorn. Där måste vi stimulera tillväxten. Det gör vi med att minska och ta bort tillväxthämmande skatter och avgifter.

Nu ställer Lars Bäckström begreppen ibland på sin kant. Det är inte alltid möjligt att följa med i alla svängningar från Vänsterpartiet i denna nyorientering. Det gläder mig att Lars Bäckström vill ha lägre arbetsgivaravgifter. Det har inte alltid varit det recept som Vänsterpartiet har förordat i näringspolitiska och ekonomisk-politiska sammanhang.

Jag vet inte om Lars Bäckström kommer ihåg det, men vi har faktiskt fattat ett beslut här i riksdagen om att sänka arbetsgivaravgifterna för att bereda människor möjlighet till inträde på arbetsmarknaden och för att stärka den konkurrensutsatta sektorn. Det har varit viktiga beslut. Därför hälsar jag med tillfredsställelse att Lars Bäckström tycker att sådan inriktning har varit bra.

Däremot vill jag bestämt protestera mot Lars Bäckströms påstående att Allan Larsson och Socialdemokraterna skulle föra en bättre fördelningspolitik. I spåren av 1980-talet ser vi hur snett det var. Nu måste vi rätta till det. 1980-talets spekulations- och inflationsekonomi var förödande. Det måste vi komma till rätta med. Det inser säkert Lars Bäckström. När han har funderat färdigt kommer han säkert fram till att vi är inne på rätt väg och att detta är den medicin som Lars Bäckström också vill ha.

Anf. 90 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Per-Ola Eriksson efterlyste mer optimism. Jag är till min natur en optimistisk person. Jag försökte ta fasta på det positiva i svensk ekonomi, att exporten går bra och att den kommer att gå bra de närmaste åren. Det hänger samman med utvecklingen av kronans kurs, där det visserligen var ett misslyckande i höstas, med förbättrad produktivitet och med de stabiliseringsavtal som träffades och som förlängs i den nuvarande avtalsrörelsen.

Allt det där är väldigt bra. Per-Ola Eriksson kanske var upptagen med annat när jag talade om det. Det kan jag ha förståelse för. Men jag hänvisar till protokollet, där Per-Ola Eriksson kan ta del av det.

Problemet är att det här inte räcker. Det räcker inte med att vi får en snabb

uppgång i exportindustrin. Vi får en delad ekonomi där det går bra för en smal sektor och dåligt för resten. Det är problemet.

Hur kan ni slå er till ro? Hur kan ni slå er för bröstet? Arbetslösheten är nästan 8 %, och den kommer att stiga vecka för vecka. Den blir högre i höst än förra hösten. Den blir högre till vintern än den gångna vintern. Hur kan Per-Ola Eriksson försöka föra det åt sidan?

Det har tidigare i dag citerats ur Aftonbladet. Carl Bildt gjorde det flitigt, men han missade gårdagens tidning. Där tar man upp landets ekonomiska problem och krisen på arbetsmarknaden, som blir värre. Det står att riksdagen måste arbeta och göra någonting åt saken.

Hur kan Per-Ola Eriksson stå här och slå sig för bröstet inför de problem som är så uppenbara, som varenda läsare kan ta del av och som människor upplever i sin vardag?

Arbetslösheten växer och produktionen krymper i år. Skall vi inte göra någonting åt det? Det här är problemet. Därför vill jag fråga Per-Ola Eriksson om avsikten verkligen är att finansutskottet skall försättas i passivitet under hela sommaren och halva hösten. Skall vi inte engagera oss för att lösa problemen? Tänker Per-Ola Eriksson inte ta några som helst initiativ när det gäller att komma ur det elände som arbetslösheten är?

Det är arbetslösheten och den sjunkande produktionen som gör att statsfinanserna försämrats. Förklara för oss, Per-Ola Eriksson, varför vi innevarande budgetår behöver låna 250 miljarder och inte 100 miljarder, som Per-Ola Eriksson för ett år sedan gick i god för. Låt oss få svar på de frågorna.

Anf. 91 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Jag börjar med att ta upp detta med optimism. Allan Larsson sade att han var optimist till sin natur, en optimistisk person. Då tillhör jag nog de få här i samhället som inte har upptäckt det. Jag brukar följa Allan Larssons agerande ganska noga. Han brukar bara se till problemen och sälja framhålla de positiva möjligheter som ändå finns i vårt samhälle.

Det är viktigt att vi här i kammaren medverkar till att ingjuta mod, optimism och framtidstro hos människor. Vi har en svår ekonomisk situation i landet. Och det är här i riksdagen som vi skall skapa förutsättningar. Jag vill påstå att vi faktiskt gör det på många håll.

Vi har inte slagit oss till ro och accepterat den höga arbetslösheten. Vi gör satsningar. I dag skall vi om en stund votera om ett omfattande arbetsmarknadspolitiskt program. Vi har också tidigare vidtagit åtgärder.

Vi kommer att satsa närmare 50 miljarder kronor på insatser mot arbetslösheten, varav nära 30 miljarder kronor kommer att satsas på direkta arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Ungdomspraktiken har införts mot Socialdemokraternas och fackets order. Vi har inrättat extra utbildningsplatser inom det reguljära utbildningssystemet och nya utbildningsplatser inom högskolor och universitet och vi har infört företagsutbildning. Dessutom har vi fattat en rad strategiska beslut för att förbättra konkurrenskraften i svenskt näringsliv. Till hösten skall kammaren fatta beslut om en ordentlig företags-skatte-reform för de mindre företagen. Denna företags-skatte-reform ger egenföretagarna, hantverkarna, handelsbolagen och tusentals småföretag

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

här i landet bättre konkurrensvillkor. Detta är en grupp av näringslivet som glömdes bort under Allan Larssons tid i regeringsställning.

På det här sättet bygger vi ett stabilare Sverige, där vi – inte på ett konstlat sätt – skapar naturliga förutsättningar för att få nya arbetstillfällen runt om i landet och för att få ny produktion. Riskkapitalförsörjningen skall stimuleras. Det blir bättre resurser för innovatörer osv.

Finansutskottet har alltid beredskap, om det skulle visa sig att vi har för få sammanträden. Finansutskottet har både politisk och organisatorisk beredskap att sammanträda närhelst det skulle behövas. För dagen ser jag inte att det behövs några sammanträden. Men Allan Larsson vet att han är välkommen den dag då vi kallar till ett sammanträde.

Anf. 92 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte sammanträden som jag efterlyser. Det är åtgärder mot arbetslösheten. Per-Ola Eriksson räknade upp ett antal åtgärder. Men läs då vad Konjunkturinstitutet sade i sin rapport förra veckan: även om dessa åtgärder genomförs, kommer sysselsättningssituationen att bli sämre nästa år än i år. Läget i år är ju sämre än under förra året. Förra året var sämre än något tidigare år. Det är ju det som är problemet. Det är inte sammanträden, utan det är handling som behövs, en ny vilja hos regeringen att göra någonting rejält mot arbetslösheten.

Per-Ola Eriksson varken förklarade eller gav besked angående den fråga som jag ställde. Det är rimligt att utskottets ordförande, som har ett särskilt ansvar för majoritetens politik, ger oss besked. Förklara för riksdagen varför statens lånebehov blir 250 miljarder under innevarande år och inte de 100 miljarder som Per-Ola Eriksson för ett år sedan gick i god för!

Jag vill också fråga Per-Ola Eriksson om synen på den ekonomiska politiken. Delar Per-Ola Eriksson Assar Lindbecks uppfattning om att arbetslösheten är huvudproblemet, och att det är den svaga hemmamarknadsefterfrågan som är orsaken till arbetslösheten och till att vi inte kommer ur den nedgång i produktionen som nu sker under detta år? Delar Per-Ola Eriksson också uppfattningen att det är produktionsutvecklingen och inte arbetslösheten som är förklaringen till det väldiga budgetunderskottet? Och i så fall, varför gör ni ingenting åt det?

Anf. 93 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Herr talman! Situationen i Sverige i dag är unik, tycker jag. Mitt under en ganska svår lågkonjunktur ökar faktiskt exporten mycket kraftigt. Detta ger inte omedelbart utslag i nya arbetstillfällen, men vi bygger ett stabilare, robustare och konkurrenskraftigare Sverige för att möta återstoden av 1990-talet. Jag är övertygad om att vi, kanske tidigare än vad Allan Larsson tror, kommer att få se en vändning i mycket positiv riktning när det gäller arbetslöshetssiffrorna.

När man går in i en lågkonjunktur, blir inte den omedelbara effekten en ökad arbetslöshet. På samma sätt förhåller det sig när konjunkturen vänder. Det ger inte någon omedelbar effekt på sysselsättningen. Men jag är övertygad om att vi har laddat ordentligt för att kunna möta framtiden.

Dess värre har vi ett tungt arv att bära från tidigare. En av orsakerna –

som svar på Allan Larssons fråga om Assar Lindbeck – till dagens problem är ju faktiskt den tappade konkurrenskraften i svenskt näringsliv under 1980-talet och kanske också tidigare. Vi har alltför länge lånat oss tid. Vi har köpt oss tid och devalverat oss ur problemen. Nu går det inte att göra så längre. Vi måste själva bygga för framtiden.

När det gäller lånebehovet, budgetunderskottet osv. finns det en rad naturliga förklaringar, Allan Larsson. Först och främst måste Allan Larsson bestämma sig på en punkt. Han måste bestämma sig för om budgetunderskottet nu är för högt eller för lågt. Om man skall tolka ert resonemang i er motion, får man den uppfattningen att budgetunderskottet nu har varit för lågt. Ni lägger ju fram förslag – t.ex. förslaget om en generell momssänkning – som innebär att budgetunderskottet ökas. Tidigare har ni kritiserat budgetunderskottet, men nu verkar inte detta längre att vara ett problem.

Nu har vi ett lånebehov som har ett samband med de andra åtgärderna och också en direkt koppling till arvet från 1980-talet.

Herr talman! Eftersom detta kanske är min sista replik i dag, vill jag passa på tillfället att önska kammarens ledamöter, talmännen och personalen en glad, skön, solig och varm sommar.

Anf. 94 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! Det största och viktigaste ärendet under riksmötet står nu inför sitt avgörande. Det är då litet egendomligt att vi som förberett detta i finansutskottet inte tillåts framträda ens i en förmatch till de stora elefanternas dans. Det vet ju alla att en evakueringsmatch bör ta slut snabbt, så att man får stänga etablissemangen och kan gå hem.

Finansutskottets ordförande har redogjort för tillkomsten av det betänkande som nu föreligger. Finansministern kommer senare att redovisa regeringens ekonomisk-politiska strategi. Själv kan jag därmed begränsa mig till vissa ämnen, som vi moderater fäster stort avseende vid.

Det är väl då bäst att ta det obehagliga först. Det pris som fått betalas för att regeringen skall få stöd för både sin aktuella ekonomiska politik och det långsiktiga saneringsprogrammet är sänkt turistmoms och höjd inkomstskatt. Jag har nog större svårigheter än finansutskottets ordförande att svälja dessa avsteg från regeringens förslag. Jag blir inte gladare av att inhösta beröm från Vänsterpartiet.

Bland nu möjliga skattesänkningar är sådana som ger sänkta priser på hotellrum och kollektivtransporter knappast de mest angelägna. Men framför allt är det beklagligt – och överraskande – när vi moderater lyckades motstå de propåer om höjd inkomstskatt som förekommit även inom andra regeringspartier, att det då skulle bli Ny demokrati som drev igenom en sådan skärpning. Resultatet blir höjd marginalskatt för medelinkomsttagare och en med 1 700 kronor förhöjd totalskatt för alla över brytpunkten. Naturligtvis är detta svårt att förena med kravet på att vidtagna åtgärder skall ligga i linje med den långsiktiga strävan att avhjälpa strukturfelen i Sveriges ekonomi.

Någon tröst kan det vara att det skulle ha blivit mycket värre, om socialdemokratisk skattepolitik legat till grund för förändringarna, vilket i och för sig var möjligt så som motionsbilden såg ut. Andra förmildrande omständighe-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

ter är att ingen får högre marginalsatt än nuvarande maximum på drygt 50 % och att höjningen avser endast två år, något som övriga debattörer av någon anledning inte har funnit värt att nämna. Vi moderater kommer intensivt att bevaka att grundavdraget verkligen återgår till sin ursprungliga utformning, när denna tvåårsperiod är till ända.

När oppositionen redovisade sina motioner, framstod Socialdemokraternas ändrade syn på penningpolitiken som det största hotet mot Sveriges ekonomiska återhämtning. Eftersom även Ny demokrati krävde en omläggning av räntepolitiken, kunde ett samgående inte uteslutas. Det är därför tacknämligt att det sistnämnda partiet inte ställt upp på Socialdemokraternas för ett industriland unika ståndpunkt, att centralbanken inte skall prioritera kampen mot inflationen. Förslaget till ny målformulering ter sig så mycket mera märkligt, som Socialdemokraternas ekonomiske talesman Allan Larsson i sin egenskap av fullmäktigeledamot medverkat till Riksbankens beslut att fastställa ett mycket ambitiöst inflationsmål för de närmaste åren.

Jag måste återkomma till Allan Larssons egendomliga dubbelroll som ledamot av både finansutskottet och Riksbanksfullmäktige. Kommer han, om Socialdemokraternas krav på vad man förskönande kallar en djärvare räntepolitik inte får gehör här i kammaren, ändå att plädera för en sådan omläggning av penningpolitiken vid fullmäktigesammanträdet i morgon? Eller försöker han sitta på två stolar genom att ställa populära krav i den ekonomiska debatten och sedan uppträda mer försiktigt när det verkligen gäller?

Vi skall inte glömma att räntorna nu successivt har sänkts till en nivå som ligger under vad som förekommit på mer än tio år. Jag kunde i förmiddags konstatera att nedgången fortsätter. Utvecklingen har varit särskilt snabb efter presentationen av kompletteringspropositionen. Samtidigt har kronkursen återhämtat en del av sin stora nedgång. Detta hjälper till att motverka de utifrån kommande prisstegringsimpulser som annars förr eller senare måste slå igenom i höjd inflationstakt. Denna positiva utveckling kommer rimligen att fortsätta. De senaste dagarnas ränteglidning nedåt, som varit ganska kraftig, bör kunna resultera i en ytterligare sänkning av marginalräntan utan att vare sig kronan eller den långa räntan reagerar på fel sätt.

Herr talman! Vi befinner oss nu i ett skede av den ekonomiska utvecklingen, då det kan vara lätt att förivra sig. När man satt in åtgärder som rimligen skall vända trenden men de avsedda resultaten låter vänta på sig, får man inte bli otålig. Det är nödvändigt att avhålla sig från ytterligare insatser av det slag som snabbt skulle överhettas i en i det fördolda redan inledd förändring till det bättre.

Som redan framgått av denna debatt, finns det utöver sänkta räntor och låg inflationstakt vissa ljuspunkter. Arbetslösheten är fortsatt alldeles för hög, men konkurserna och varslen blir färre och de lediga platserna flera. Måttfulla löneavtal och en kraftigt förbättrad produktivitet bidrar till ökad konkurrenskraft, som förbättrar utfallet av utrikeshandeln och är på väg att göra bytesbalansen positiv. Bakom denna utveckling ligger också en kraftig ökning av hushållssparandet, vilket jag – tvärtemot vad som anförs i den socialdemokratiska partimotionen och tvärtemot vad Lars Bäckström ville få mig att säga – inte kan se som något problem utan tvärtom som en förutsättning för en stabil ekonomisk tillväxt i framtiden.

Det har alldeles tydligt skett ett stämningsslag i det ekonomiska livet i Sverige. Litet varstans skakar man av sig förlamningen och pessimismen från hösten och vintern. Det tas initiativ, och det planeras för nya satsningar. Den kraftiga överteckningen i samband med privatiseringen av Celsius är ett av många tecken på att framtidstron börjar återvända. De som blir utan tilldelning får inrikta sig på den försäljning av Pharmacia-aktier som efter överenskommelsen mellan staten och Volvo bör kunna genomföras inom ett år. Det är alldeles tydligt att de tekniska invändningar som Socialdemokraterna kommit med, att detta skulle vara att överskatta riskkapitalmarknaden, har varit alldeles felaktiga. Tvärtom kan konstateras att det såväl inom landet som i utlandet finns ett intresse för satsningar på svenskt näringsliv.

Som det största hotet mot denna gryende optimism ser jag rädslan för att Socialdemokraterna skall återkomma till regeringsmakten. När det upprepade gånger under senare tid har uppstått tvivel beträffande regeringens möjligheter att vinna majoritet för sina förslag här i riksdagen, har det inte berott på oro för att Ny demokrati skulle få igenom sin politik. Nej, farhågorna har gällt att Socialdemokraterna skulle få gehör för sina förslag till lösningar. Den dag närmar sig snabbt, då väljarna på ordinarie tid skall träffa sitt avgörande. Det riskerar att verka uppdragande på inflationsförväntningarna och räntenivån. Så även om det kan tyckas vara bra att den ekonomisk-politiska frontlinjen klarnat – med på den ena sidan regeringen, som vill återställa balansen främst genom minskade offentliga utgifter, och på den andra vänsteroppositionen, som satsar på höjda skatter – hade det varit bättre om Socialdemokraterna visat större ansvar och hållit sig på den enda framkomliga vägen.

Ty vi är ingalunda på säker mark. Några uppgifter ur utskottsbetänkandets majoritetstext vittnar om Sveriges makroekonomiska problem. Statsskulden passerar nu 1 000 miljarder kronor och stiger med ytterligare 250 miljarder på ett år. Statsskuldräntorna närmar sig 100 miljarder om året och tar redan nästa år i anspråk mer än en fjärdedel av statsbudgetens inkomster. Om inte denna tendens snabbt bryts, kan utvecklingen skena i väg och statsutgifterna snart bestå av enbart räntebetalningar. Regeringen har presenterat sin strategi för att råda bot på denna utveckling och få hejd på skuldtillväxten och räntekostnadsökningen. Den överensstämmer i stora delar med Lindbeck-kommissionens rekommendationer, och den har i allt väsentligt fått stöd av marknaden och utlandet.

Men Socialdemokraterna kan inte redovisa något trovärdigt alternativ. De förringar strukturfelen i Sveriges ekonomi och återfaller i gamla tankar på efterfrågestimulans som det enda saliggörande botemedlet. Men med ett offentligt upplåningsbehov på 250 miljarder nästa budgetår är det ansvarslost och oförsvarligt att ytterligare försämra budgetsaldot. Och när man förordar höjda skatter på högre inkomster, företagande och kapital, så inte bara motverkar det den efterfrågeökning man säger sig eftersträva. Genom att verka avhållande på både svenskars och utlänningars vilja att investera här hemma drar det näringsverksamhet och sysselsättning ut ur landet.

Jag måste få fråga den socialdemokratiska talesmannen i debatten hur han kan tro att man genom att höja skatter kan stimulera den inhemska efterfrågan. Med högre skatter blir det heller inga nya jobb. Kostnadsnivån för före-

tagen stiger. All erfarenhet visar att höjda skatter inte avräknas i löneförhandlingarna. Med nuvarande tillstånd i ekonomin finns det dessutom inte mycket att avräkna från. Följden av den socialdemokratiska politiken skulle bli att inflationen får fart igen. Kan ni socialdemokrater verkligen hävda att ni har en ekonomisk politik som kan föra Sverige ut ur krisen?

Och hur är det egentligen med er inställning till svenskt medlemskap i EG? När jag läste den tjocka socialdemokratiska motionen fäste jag mig vid att Europa inte nämndes någonstans, annat än på ett ställe, där den nuvarande utvecklingen togs till intäkt för att förorda en nedrustning för Sveriges del. Det var vad man hade att säga om utvecklingen i Europa, på vägen mot ett europeiskt samarbete. Om jag förstått det rätt, skall den socialdemokratiska partikongressen i höst förhindras från att uttala en mening i frågan. Och att döma av ett uttalande från Ingvar Carlsson skall partiets ställningstagande inför folkomröstningen bara uppfattas som en rekommendation. Skulle resultatet bli en seger för nej-sidan, blir detta också partiets ståndpunkt, har jag förstått. Med en så vacklande inställning, hur skall det då kunna bli kraft i den socialdemokratiska argumentationen i denna för Sverige helt avgörande framtidsfråga?

För oss moderater är saken klar. Vi vill att Sverige skall delta fullt ut i det europeiska samarbetet, som inte bara handlar om ekonomi utan också om fred och säkerhet och kulturell gemenskap. Den linjen kommer vi att driva hårt och entydigt inför kommande ställningstaganden. Och skulle det till äventyrs bli ett bakslag, förblir det ändå partiets ståndpunkt. För vi svenskar kan inte isolera oss. Vi måste engagera oss i samverkanssträvandena i Europa – ju förr dess bättre.

Under innevarande riksmöte har Sveriges deltagande i EES-samarbetet bekräftats. Nästa års stora utmaning blir att slutföra förhandlingarna om svenskt medlemskap i EG. Ansträngningarna för att nå detta mål måste bedrivas med stor intensitet och på många plan. Själv far jag nästa vecka till de tre EG-länderna Irland, Storbritannien och Portugal för att i spetsen för en riksdagsdelegation förklara för dessa länders parlamentsledamöter hur angelägna vi är om att medlemskapsförhandlingarna snabbt förs till ett lyckligt slut. Veckan efter midsommar möts för första gången – och ännu litet informellt, eftersom ratifikationen inte är helt klar – blandkommissionen mellan EFTA och Europaparlamentet i Bergen. Och i mitten av juli förbereder presidiet i blandkommissionen mellan Sveriges riksdag och Europaparlamentet nästkommande stora möte i Bryssel i september. Talet om riksdagsledamöternas långa sommarledighet, vilket det verkar som om Allan Larsson vill anspela på här i dag, ter sig inte minst mot bakgrund av det framväxande Europasamarbetet som det uttryck för okunnighet det egentligen alltid har varit.

Men nu, herr talman, är det snart dags att avsluta diskussionerna och vote-ringarna här i kammaren för denna gång. Jag har för min del i debatten inga andra yrkanden än det som finansutskottets ordförande redan har framställt.

Anf. 95 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Lars Tobisson sade att han inte var glad för beröm från Vänsterpartiet, och jag har djup förståelse för Lars Tobisson i det hänseendet. Han är mycket trovärdig.

Jag är egentligen en rysligt snäll människa, men jag kan ändå inte låta bli att strö litet salt i såren genom att citera Norrköpings Tidningar på ledarplats, där det framhålls:

”Som det nu är har den moderatledda regeringen, med ny demokratis draghjälp, på det hela taget kopierat vänsterpartiets skattepolitik.

Det är svårt att gratulera.”

Jag kan förstå Lars Tobissons inställning. Jag själv är litet – men egentligen mycket litet – nöjd. Jag skall trösta Lars Tobisson: det är fråga om små positiva steg. Det stora positiva steget var att sänka mervärdesskatten på kollektivresandet. Det var en miljömässigt bra åtgärd med påtaglig effekt. De 150 kronorna var ett litet steg i rätt riktning när det hade behövts många kliv för en bättre fördelningspolitik.

Lars Tobisson! Jag vet att Moderata samlingspartiet är för skattesänkningar, och regeringen är stolt över att ha fått ned skattekvoten med 7 procentenheter. BNP uppgår till ungefär 1 400 miljarder, och varje procentenhet motsvarar ca 14 miljarder. En sänkning av skattekvoten med 7 % motsvarar ungefär 98 miljarder. Tror Lars Tobisson att detta har något samband med budgetunderskottet, som uppgår till drygt 200 miljarder?

Jag skulle vilja höra av Lars Tobisson om det finns någon som helst korrelation mellan dessa poster. Det finns många som tror det, och jag tillhör dem.

Vad beror den fallande skattekvoten på? Jag tror att den till 15–20 miljarder beror på skatteomläggningen och till 15–20 miljarder på skattesänkningar från regeringens sida. Men varifrån kommer resten av det stora budgetunderskottet?

Vad beror det s.k. strukturella underskottet på? Jag tror att det beror på systemfel i skattepolitiken, som kan rättas till med vad Lars Tobisson skulle kunna kalla skattehöjningar. Men utan skattekvotens fall hade vi haft 100 miljarder mera att tillgå.

Lars Tobisson är påtagligt stolt över att inkomsterna faller, men han är samtidigt bekymrad över underskotten. Hur man kan vara detta samtidigt kan jag inte förstå.

Anf. 96 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Först vill jag korrigera Lars Bäckström på en punkt, nämligen att det skulle ha varit den moderatledda regeringen som hade träffat uppgörelse med Ny demokrati. Jag är medveten om att citatet var från NT, men det var ändå inte så. Uppgörelsen har träffats här i riksdagen, och det var inför den situation som förelåg när det fanns yrkanden inte bara från vänsteroppositionen utan även från Ny demokrati om betydande höjningar av inkomstskatterna som en sådan lösning måste sökas.

Jag är ingalunda stolt över den. Jag sade att det fanns förmildrande omständigheter, och jag beklagade att vi måste ta detta steg tillbaka för det nödvändiga reformarbetet inom skattepolitiken.

Nu försöker Lars Bäckström trösta mig med att skattekvoten har fallit, vilket jag borde vara glad över. Ja, jag skall inte förneka att det är en framgång för våra strävanden att få ned skattekvoten under 50 %. Nu har det t.o.m. gått litet fortare än vi hade planerat, vilket sammanhänger med för-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

ändringar i den ekonomiska utvecklingen och en del tekniska omständigheter.

Jag skall inte på något sätt beklaga denna utveckling, men det bekymmersamma är att vi har ett stort budgetunderskott. I detta ligger ett slags inteckning av framtida skatter för att vi skall klara denna situation. Det är därför som det är så angeläget att vi får i gång den ekonomiska tillväxten, något som regeringens åtgärder är inriktade på. Får vi i gång den, får vi också möjlighet att täppa till budgetunderskottet och reducera räntekostnaderna, utan att höja skattekvoten.

Jag är övertygad om att om man skulle välja den väg som jag förstår att Lars Bäckström skulle föredra och som Socialdemokraterna är inne på, att försöka möta budgetkrisen och den samhällsekonomiska nedgången genom att höja skatterna, kommer man ingen vart. Det är den väg som har prövats så länge och som har skapat den krissituation som vi nu befinner oss i.

Anf. 97 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Under de perioder när skattekvoten steg hade vi också en tämligen god tillväxt. Under de år när skattekvoten fallit har vi haft en negativ tillväxt. Lars Tobisson kan peka på många teoretiska böcker som styrker hans teori. Den svenska praktiken styrker inte den teorin. Då kan man välja vad man vill tro på – böckernas värld eller den svenska praktiken. Det är ett val som man har att göra i politiken.

Jag säger inte att vi skall klara budgetunderskotten med höjda skatter. Jag säger att vi skall klara dem med ekonomisk tillväxt, med besparingar och med höjda skatter. Det är inte en enda väg och inte en tredje väg, utan tre olika saker som samtidigt behövs. Det tror jag därför att jag i och för sig har en ideologisk utgångspunkt för, men jag låter mig inte fångas helt av den. Jag har i det sammanhanget inte någon blind fläck och tror inte att skattesänkningar löser alla problem. Det är det misstag som den moderatledda regeringen har gjort.

Lars Tobisson förklarade vidare att det inte var regeringen utan någon annan som hade träffat uppgörelsen. Det låter nästan så som någon skrev: Ödet är den pseudonym som Gud använder när han inte riktigt vill stå för resultatet. Men nog hade man kontakt med regeringen. Bort sådant tal!

Vi har i Sverige skapat västvärldens lägsta bolagsskatt, och vi har en låg kapitalbeskattning. Vad vi har hög skatt på i Sverige är hushåll och normalinkomsttagare. T.o.m. Skattebetalarnas Förening säger nu att det nog slog litet snett med skatteomläggningen, så att vi nu får sänka skatten för dem som har det dåligt ställt. Så vill vi också göra i Vänsterpartiet. Men vi har ansvar för budgeten, och om man skall sänka skatterna för dem som har det dåligt ställt, får man finansiera det, och vi säger: Höj skatten för dem som har det bra ställt, som Lars Tobisson och jag! Visst kan vi betala litet mer i skatt, Lars Tobisson, för att möjliggöra momssänkningar och stimulera konsumtionen.

Anf. 98 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Först ansåg Lars Bäckström att det inte skulle ha visat sig i den svenska praktiken att ett högt skattetryck framkallar ekonomisk avmatt-

ning, budgetunderskott och andra problem. Vad var det då som hände i slutet av 80-talet, då man slog sig för bröstet därför att man hade täppt till budgetunderskottet och t.o.m. hade år med förmenta budgetöverskott?

Det var ju tyvärr en följd av att man inte riktigt genomskådade förhållandet att man levde på utländsk upplåning. Men i den situationen hade man ändå fått upp skattetrycket till de av Lars Bäckström tidigare nämnda 57–58 %. Det var då som landet gick ned i ekonomisk tillväxt. Det var då den situation skapades som den förrförr finansministern Kjell-Olof Feldt beskrev som den kommande arbetslöshetens stålbad. Det är där de problem finns som vi nu skall reda ut.

Det här gör vi inte med hjälp av det av vänstersidan så beprövade medlet att höja skattetrycket. Det har visat sig leda alldeles fel. Nu gäller det att föra ned skattetrycket och se till att de offentliga utgifterna anpassas så att vi inte skall behöva fortsätta leva med ett budgetunderskott.

Det här arbetet kommer att ta tid, och det beror på de påfrestningar på ekonomin som den förda politiken under 80-talet har lett till. Men vi kommer så småningom att klara av detta, under förutsättning att vi får fortsätta.

Jag fäster mig vid att Lars Bäckström påpekar att vi har sänkt skatterna för företag och på kapital. Jag tackar för de uppmuntrande orden. Men han hävdar att vi har låtit skatterna ligga kvar på en för hög nivå för hushållen. Jag håller helt med om detta. Jag har ingen annan strävan än att vi skall kunna begränsa skatteuttaget även för hushållen. Men just nu kan det vara mer strategiskt att få i gång produktionen och investeringarna – och därmed se till att vi får jobb i landet.

Men vad är det som Lars Bäckström är så stolt över att han har åstadkommit? Jo, det är just att höja skatten för hushållen. Det är medelinkomsttagare som ligger under 200 000 kr i årsinkomst som får höjda skatter. Det beror på att samtliga oppositionspartier, inkl. Ny demokrati, har vurmat för att man skall skärpa skatten för s.k. höginkomsttagare.

Anf. 99 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hade med stor förväntan sett fram emot Lars Tobissons anförande i kammaren. Det har varit tyst runt Lars Tobisson. Jag hade sett fram emot att Lars Tobisson skulle ha förnyat sig. Men det mesta var gammalt och känt.

Jag skulle vilja ta med ett uttalande av Lars Tobisson från förra vårens debatt och be om en kommentar. Lars Tobisson sade att han på kort sikt, med den då låga ekonomiska aktiviteten och det obetydliga kostnadstrycket, inte bedömde budgetunderskottet som något allvarligt problem. Han ansåg att det bara skulle leda till ytterligare ökad arbetslöshet att nu strama åt den ekonomiska politiken för att minska underskottet.

Så sade Lars Tobisson. Lars Tobisson hade rätt i sin analys. En åtstramning för att minska underskottet skulle bara leda till ökad arbetslöshet. Men regeringen lyssnade inte på Lars Tobissons varningar. Den ekonomiska politiken har stramats åt. Hushållens köpkraft har pressats ned. Företagens avsättningsmöjligheter har försämrats. Arbetslösheten har ökat, och därmed också budgetunderskottet. Den ekonomiska aktiviteten är lägre nu än då.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Arbetslösheten är högre nu än då. Är Lars Tobisson beredd att upprepa sitt uttalande från förra vårens debatt?

Vi har vänt oss emot att den ekonomiska politiken läggs upp så att den förhindrar den produktionsökning som hade varit möjlig och även leder till ökad arbetslöshet i stället för till minskad arbetslöshet. Det är därför vi vill minska på den åtstramning som nu sker i den djupaste lågkonjunkturen.

Lars Tobisson säger att Socialdemokraterna vill höja skatten. Nyss sade P-O Eriksson att Socialdemokraterna vill sänka skatten. Jag tycker att ni skall förena er i en uppfattning om vad ni skall kritisera. Är det för höga skatter eller för låga skatter? Gör detta, och sedan skall vi föra diskussionen vidare.

Svara gärna på följande fråga. Är Lars Tobisson beredd att upprepa sitt uttalande från förra vårens debatt?

Anf. 100 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Det råder inget tvivel om hur Socialdemokraterna vill föra skattepolitiken i framtiden. Det framgår tydligt i både motion och reservation. Här skall totalt sett skatteuttaget höjas. Visserligen talas det om att sänka momsen under en kortare tid. Men jag förstår att det skall vara övergående. Däremot skall naturligtvis inkomstskatterna höjas, framför allt skall belastningen på företagen skärpas via manövern att både ha kvar nuvarande socialförsäkringsavgifter och låta medborgarna betala egna sådana vid sidan av. Det kommer att bli en rejäl begränsning av hushållens möjligheter att få utrymme för konsumtion. Nog är högskattepolitik liksom offentlig utgiftsexpansion Socialdemokraternas kännetecken, och det är alldeles tydligt att det skall så förbli.

Jag har inga svårigheter att försvara det jag sagt och kan gärna upprepa mitt uttalande som Allan Larsson har grävt fram från förra årets debatt. Jag menar att budgetunderskotten inte är allvarliga på det sätt som de underskott vi hade att dras med under den förra borgerliga regeringsperioden. Då hade vi förutom växande underskott i statsbudgeten också problem med bytesbalansen.

För närvarande kan vi konstatera – och det är något som Socialdemokrater och andra angriper – att vi har ett förbättrat privat sparande i landet. Det leder till att vi har balans i våra affärer med utlandet. Vi kan alltså tillgodose det behov av upplåning som staten har genom att låna på hemmaplan. Vi utsätter oss inte på något vis för risker som har förelegat tidigare.

Det här leder dock inte till att jag vill förordna att vi skall släppa loss fullständigt och låta budgetunderskottet växa på det sätt som Socialdemokraterna förordar i sin ekonomiska politik. Tvärtom! Jag menar att det gäller att begränsa den utvecklingen, så att vi inte drar på oss långa år av räntebetalningar. Jag har erinrat om att vi kan hamna i en situation där medborgarna verkligen får svårt att förstå varför det de betalar in till staten i form av skatter skall gå till att bekosta sedan tidigare gjorda utgifter – och därmed blir det få förmåner för den aktuella generationen.

Jag kan inte tänka mig att Allan Larsson verkligen menar att det har bedrivits en medveten åtstramning av den ekonomiska politiken för att skapa arbetslöshet osv., när vi tyvärr måste konstatera att statens upplåningsbehov nästa år går upp mot 250 miljarder kronor. Jag hoppas att den utvecklingen

skall vända. Vi har fått besked om att underskottet under innevarande budgetår inte behöver bli så stort som befarades. Jag ser det som ett gott tecken, och jag hoppas att Allan Larsson skall kunna dela den uppfattningen.

Anf. 101 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! När Lars Tobisson koncentrerar sig på saldot för statsbudgeten missar han en väsentlig del av de offentliga utgifterna, dvs. det som ligger i arbetsmarknadsfonderna. Dessa har ökat mycket kraftigt och kommer att fortsätta att öka och finnas kvar under hela 90-talet på en orimligt hög nivå. Är det medveten politik?

Lars Tobisson säger att denna fortsatt kraftiga uppgång i arbetslösheten inte är medveten. Då måste det vara ett misslyckande. Men se då till att korrigera politiken så att vi får ned arbetslösheten och kan sänka kostnaderna.

Vidare har vi frågan om sparande. Det är obalansen mellan sparande och investeringar som är problemet. Politiken måste riktas in på att få i gång produktionen och därmed få utrymme för behov samt incitament för en starkare investeringsutveckling. Det är grunden för vårt förslag.

Vidare har vi det långsiktiga förstärkandet av de offentliga finanserna. Det är uppenbart att både regeringen och vi har uppfattningen att det är nödvändigt att det vidtas åtgärder som förstärker inkomsterna.

Vi tycker att den allra viktigaste åtgärden för att förstärka inkomstsidan är att fler arbetar och färre har bidrag. En halvering av arbetslösheten innebär direkt 55–60 miljarder i förbättring av de offentliga finanserna. Därtill kommer de spridningseffekter som en ökad sysselsättning har, men 55–60 miljarder ligger direkt som en möjlighet att åstadkomma.

Men ni har också sagt att det behövs inkomstförstärkningar på annat sätt. När jag läser i kompletteringspropositionen, hittar jag ökade egenavgifter till a-kassan, ökade punktskatter, momsbreddning, fastighetstaxering och ganska mycket annat. Ni har plockat ihop ett ganska intressant smörgåsbord med skattehöjningar, så Lars Tobisson får väl vara litet försiktigare i diskussionen. Antingen står han bakom det som nu är framlagt eller också får han litet mer offentligt ta avstånd från det.

Låt mig också säga att vi inte släpper loss fullständigt. Sverige befinner sig i ett läge där produktionen krymper, där vi har 10 % BNP-gap, dvs. vi utnyttjar inte vår produktionskapacitet. Vi skulle kunna ha en betydligt högre produktion.

Det handlar inte om att släppa loss fullständigt, när man försöker få i gång produktionsprocessen och investeringarna. Det är det som vi är ute efter. Vi vet av erfarenheterna från 80-talet, när den dåvarande socialdemokratiska regeringen fick ta över statsfinanser i ett mycket dåligt skick, vad det är som kommer att krävas. Vi vet att det är bara genom en god tillväxt som man får en förbättring av statsfinanserna.

Anf. 102 LARS TOBISSON (m) replik:

Herr talman! Jag förstår inte vad Allan Larsson menar, när han anklagar mig för att ha missat vad som ligger utanför statsbudgeten. Jag sade i min senaste replik just detta att vi går mot ett offentligt upplåningsbehov på 250

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

miljarder. Det inkluderar det tyvärr växande underskottet i arbetsmarknadsfonden.

Sedan håller jag helt med om att det är önskvärt med en bättre balans mellan sparande och investeringar i landet, och det är just vad regeringens politik siktar till. Men, som jag sade i mitt huvudanförande, det allvarligaste hotet mot att få i gång investeringar som skapar jobb i Sverige är farhågorna för att Allan Larsson skall komma tillbaka och styra landets ekonomi, i synnerhet med de utgångspunkter som han nu anger. Jag vågar hoppas att de kanske inte skulle bli riktigt sådana, om han verkligen fick ta ansvaret för landets ekonomi.

Tala om salt i såren! Jag noterar det uttalande som den verkligt trogne fackföreningsekonomen, LO-economen, keynesianen Villy Bergström har gjort. Han konstaterar att det vore fel att, som Socialdemokraterna föreslår i sin skuggbudget, öka budgetunderskottet. Han säger att det är riskabelt att använda keynesianska instrument i dag. Vi vet inte vad som händer med räntebildningen då vi har fria kapitalrörelser. Det är risk för valutautflöde, räntehöjningar och fall i kronkursen.

Villy Bergström undrar om Socialdemokraterna verkligen förstår vad de kommer att ställa till med, när tillväxten och inte inflationsbekämpningen skall vara Riksbankens överordnade mål inom den institutionella ram den själv skapar.

Jag kan inte annat än understryka detta, och jag konstaterar än en gång att Allan Larsson inte vill gå in på det egendomliga dubbelspel han ägnar sig åt, när han som ledamot i Riksbanken agerar på ett sätt och som ekonomisk talesman och författare av ekonomiskpolitiska motioner agerar på ett helt annat sätt. Jag tycker att detta är dåligt, och jag beklagar att Allan Larsson lånar sig till den sortens uppvisningar.

Anf. 103 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Föranmälde Lars Leijonborg har blivit kallad med kort varsel till ett viktigt möte, och därför hoppar jag in. Jag har med stort intresse lyssnat på debatten och särskilt på Allan Larsson, och jag tänkte uppehålla mig framför allt vid den argumentation som han för fram.

Jag tolkar Allan Larssons inlägg som att han och jag och Folkpartiet är ganska överens om målen vad beträffar välfärdspolitiken i Sverige och bekämpandet av arbetslösheten. Jag kanske inte bör inskränka mig till Folkpartiet utan säga regeringen.

Däremot är jag helt oense med Allan Larsson beträffande medlen. De medel som Allan Larsson anvisar i den socialdemokratiska motionen är ineffektiva och kommer inte att uppnå målen. Det grundläggande skälet för detta är att de inte tar hänsyn till att Sverige är en liten öppen ekonomi med flytande växelkurs och en mycket starkt och snabbt växande internationalisering, snabba kapitalflöden och snabbfotade investeringar – med detta menar jag att företagen lätt byter plats för sin produktion från och till Sverige. Detta är mycket starka restriktioner på den politik som vi har att föra i Sverige.

Vi har för att bekämpa arbetslösheten tre traditionella metoder: finanspolitik, penningpolitik och mikroekonomiska reformer. Det kan jag återkomma till. Finanspolitisk expansion genom ökade budgetunderskott är

omöjlig i dag, och det har utvecklats av flera personer, bl.a. Lars Bäckström. Jag instämmer med honom.

Penningpolitisk expansion bedriver vi nu. Det är successivt sjunkande räntor, och också den starka deprecieringen av den svenska kronan har expansiva effekter. Det är den strategin som ekonomin skall följa – expansion med hjälp av penningpolitiken.

Låt mig emellertid också ta upp detta med reformer av arbetsmarknadens funktionssätt. När finanspolitiken är uttömd och penningpolitiken så att säga inte är så lättmanövrerad för regeringen, eftersom den i huvudsak ligger i Riksbankens hand, är det oerhört viktigt att man går över till den tredje frågan, nämligen hur man skall få arbetsmarknaden att fungera bättre, så att fler människor får sysselsättning.

Det handlar då om att göra arbetsmarknaden mera flexibel, att gynna små och medelstora företag, så att de får bättre villkor för att kunna skapa riktiga jobb. Här har vi hela diskussionen om arbetsrätten, som i dag – enligt en stor majoritet av dem som brukar tala om detta från företagarhåll – innebär höga fasta kostnader, framför allt för små och medelstora företag. De är särskilt utpräglade i en lågkonjunktur.

I en studie från OECD, som jag vet att Allan Larsson också tagit del av, pekar man på att det har skett en mycket snabb ökning i den privata tjänstesektorn i USA, jämfört med Europa, och att man har vunnit ett mycket stort antal arbetstillfällen. Jag undrar alltså vad Allan Larsson drar för slutsats av jämförelserna mellan USA och Europa.

Vad beträffar förslaget från Socialdemokraterna om temporär momssänkning tror jag att det är viktigt att konstatera – det är åtminstone mitt konstaterande – att den sänkningen inte har den effekt som den påstås ha. Det beror på att vi har den nya situationen med en riksbank som har som mål att begränsa inflationen och inflationsförväntningarna. Ett uppsatt mål, som jag har varit inne på tidigare, är 2 % inflation per år, plus minus 1 %.

Momssänkningen skulle få en svag effekt på den inhemska efterfrågan, därför att den kommer att korrigeras av ränte- och växelkursförändringar. Här är alltså den flytande växelkursen en automatisk regulator. Lindbeck-kommisionen uttrycker det så här:

”Den högre efterfrågan på likviditet vid en expansiv finanspolitik tillgodoses då inte av Riksbanken, vilket driver upp realräntan. Detta ger i sin tur en starkare kronkurs. Räntestegringen och apprecieringen av växelkursen dämpar båda efterfrågan på svenska varor och motverkar därför expansionen på varu- och arbetsmarknaden.”

Det är den första invändningen. Den andra är sparandesituationen i Sverige, att ökningarna i hushållens disponibla inkomster – inkl. de ökningarna som kan ske genom en momssänkning – i stor utsträckning absorberas av ett ökat sparande. Därmed får man inte den expansiva effekten. Det har uppskattats att 60–90 % av en momssänkning skulle absorberas av ökat sparande i stället för att leda till ökad konsumtion.

Den tredje invändningen är ekonomisk internationalisering och förväntningarnas roll. Det har gett den ekonomiska politiken en helt ny dimension i Sverige. Det som jag tycker var mest problematiskt i hela Allan Larssons anförande var denna totala nationalisering av vår ekonomisk-politiska situa-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

tion. Det är alltså en felaktig verklighetsbeskrivning och en felaktig problemformulering att diskutera svensk ekonomi och svensk ekonomisk politisk som om vi vore ensamma, ungefär som på Gunnar Strängs tid.

Låt mig återgå till min tredje invändning, ekonomins internationalisering och förväntningarnas roll. Om hushåll och företag uppfattar att budgetunderskottet går åt fel håll, och om man skulle uppfatta det som att statsskulden ökar men inte verkar kunna stabiliseras, kommer hushållen och företagen att vara försiktiga och mindre benägna att konsumera och investera. De genomskådar att regeringens och riksdagens politik inte är uthållig och möjlig på längre sikt. De kommer då att gardera sig i närtid för detta. De kommer att öka sitt sparande.

Utländska placerare som funderar på svenska kronor kommer att kräva riskkompensation i form av en förhållandevis hög ränta eller en lägre kronkurs. Detta motverkar en ökad efterfrågan på varor och tjänster och riktiga jobb. Jag menar att det skulle inträffa om momsen sänktes med 5 % på det sätt som Allan Larssons parti föreslår.

En annan aspekt på detta med förväntningsbildningen är begreppet "temporär" i samband med det socialdemokratiska kravet på en momssänkning. Alla vet ju att ett beslut som ursprungligen betecknas som temporärt lätt kan ändras till permanent. Därför reduceras innebörden i det socialdemokratiska förslaget till en diskussion eller en sannolikhetsbedömning av hur stor sannolikheten är för att Socialdemokraterna ändrar sig så att den temporära momssänkningen övergår till att bli permanent.

Då kan vi konstatera, att så som det ligger i tiden skulle det i så fall krävas, om det skall vara temporärt, att Socialdemokraterna skulle gå till val 1994 med ett krav om höjd moms vid årets utgång. Mot bakgrund av de senaste årtiondenas socialdemokratiska valkampanjer tror jag att det är väldigt många av oss som tvivlar på en sådan antipopulistisk uppläggning av Socialdemokraternas valkampanj 1994. Det viktiga i sammanhanget är att det inte bara gäller Allan Larssons och min bedömning av detta, det gäller framför allt vad placerare, företagare och ratinginstitut gör för bedömning av den framtida valkampanjen och de löften som kommer att ges där. Den här osäkerheten driver upp räntorna, och inte minst de långa räntorna.

De är egentligen inte bara Allan Larsson som har begått synden att tala alltför nationalistiskt, som om Sverige är en isolerad ö där vi kan laborera med olika spakar och knappar i den ekonomiska politiken utan att ta hänsyn till omvärlden. Vi kan inte fortsätta att bortse från hur politiken fungerar i dagens internationella ekonomiska miljö med valutarörelser, utrikeshandel, tjänstehandel, snabbfotade investeringar och utlandsupplåning.

Någon gång måste restriktionerna och möjligheterna i svensk ekonomisk politik tas med i den inhemska debatten. Vi kan aldrig mera driva en politik i isolering.

I själva verket skulle man om man ville vara elak säga att Allan Larsson och den socialdemokratiska motionen vittnar om en förlegad ekonomisk isolationism. Men så är det ju inte. Allan Larsson och hans parti vittnar i andra sammanhang om en betydande internationalism. På morgonen hörde vi Ingvar Carlsson tala om att bl.a. arbetslöshetsproblemen måste lösas i ett internationellt sammanhang. Det vet ju också Allan Larsson.

Därför blir det så schizofrent att å ena sidan höra Allan Larsson hålla ett långt anförande här i kammaren om svensk ekonomisk politik, där han inte nämner de restriktioner som utlandsberoendet innebär, och å andra sidan höra Ingvar Carlsson föra en diskussion om varför det är viktigt att Sverige skall gå med i EG, där han säger att just arbetslösheten är ett skäl till varför vi vill gå med. Man skall kunna bekämpa arbetslösheten i ett europeiskt sammanhang.

Allan Larsson efterfrågar alltså en ekonomisk politik och ett samförstånd om den ekonomiska politiken över blockgränsen. Jag efterlyser från Allan Larsson en ekonomisk politik som fungerar över nationsgränsen.

Anf. 104 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Carl B Hamilton är en ekonom av facket. Det är inte jag. Ändå kan vi komma fram till vissa beröringspunkter. Jag är också reserverad inför ofinansierade momssänkningar. Jag ser problemen med dem. Jag ser det höga finansiella sparandet i hushållssektorn.

Vänsterpartiet föreslår en momssänkning för att stimulera efterfrågan, Carl B Hamilton. Vi föreslår att man finansierar det. Vi har föreslagit en momssänkning från 25 % till 21 % och från 21 % till 18 %. Vi finansierar den i dess helhet med åtgärder på inkomstskattesidan. Detta tar vi från grupper som är tämligen välbeställda. De är inte jätterika, men vi tror att det är dessa grupper som har bäst möjligheter att spara. Man kallar det säkert på ekonomspråk för marginell sparbenägenhet.

Vi vill föra över dessa pengar till en grupp som har ringa möjligheter att spara. De får dessa pengar genom en sänkt mervärdesskatt. Då är vi säkra på fördelningseffekten. Vi tror att detta skulle innebära en ökad efterfrågan. Jag kan inte se några systemfel i vår lösning. Kan Carl B Hamilton se några systemfel i vår lösning?

Ni vill ju spara i kommunsektorn, Carl B Hamilton. Carl B Hamilton är fackekonom, och ni vet att kommunal konsumtion inte har ökat under 80-talet. Det var transfereringarna som ökade explosionsartat i slutet av 80-talet. Varför väljer ni då att dra in på kommunsektorn under 90-talet och göra så litet på transfereringssidan?

Jag vet att man får besparingar i statsbudgeten och kommunbudgetar genom att dra in och avskeda personal. Men får man någon samhällsekonomisk makrobesparing med en sådan åtgärd?

Anf. 105 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med kommunerna. Om jag minns rätt, Lars Bäckström, ökade antalet anställda i kommunerna med ungefär 10 000 människor per år under 1980-talet. Det är inte den utveckling som Lars Bäckström beskriver här.

När det gäller kommunerna i dag är alternativet att man inte gör något alls. Det kommer att ha mycket starkare negativa effekter på kommunerna än de åtgärder som regeringen nu vidtar. Allting förblir inte oförändrat om regeringen sitter med armarna i kors. Då skulle den ekonomiska utvecklingen bli ännu sämre. Förlåt, Arne Kjörnsberg, jag menade sämre än alternativet.

Då skulle t.ex. räntorna gå upp. Förtroendet för svensk ekonomisk politik skulle bli betydligt sämre. Det skulle i sin tur undergräva hela den ekonomisk-politiska strategin. Om man inte driver ungefär den ekonomiska politik som regeringen gör, inkl. politiken gentemot kommunerna, skulle alternativet vara betydligt sämre.

Jag vill understryka att regeringen ger tillbaks fyra miljarder kronor till kommunerna. Det är ingen liten summa. Jag förstår inte varför Lars Bäckström helt förtränger denna åtgärd.

Om vi skall ha höga skatter i samhället kan man ju fundera över vilka skatter som skall vara höga och vilka skatter som skall vara låga. Då är faktiskt moms en bra skatt att ha hög. Den har små snedvridande effekter jämfört med det som jag förstod att Lars Bäckström talade om med höga inkomstskatter med stora skatteklivar.

Anf. 106 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Stora skatteklivar bör undvikas. Det är korrekt. Men vårt förslag till slopat grundavdrag höjde inte marginalsikten över 50 %-nivån och gav ändå 7 miljarder kronor. Vårt förslag om att höja statsskatten med fem procentenheter höjer förvisso marginalsikten. Det finns andra europeiska länder som lever med en skattenivå på 55 %, och de fungerar alldeles utmärkt.

Vi hade ett finansierat förslag för att öka efterfrågan. Carl B Hamilton må nog erkänna att ur konjunkturrell synpunkt är det finansiella hushållssparandet nu alltför högt. Detta hade varit en åtgärd för att dämpa det och få fart på Sverige.

När det gäller kommunerna var andelen av BNP densamma i slutet av 80-talet som i början av 80-talet. Den har t.o.m. minskat. Det är klart att det blev en viss ökning av sysselsättningen i kommunsektorn. Vi hade ju ekonomisk tillväxt under 80-talet och fler sysselsatta. Men privata tjänster ökade varje år under 80-talet dubbelt så mycket som den kommunala konsumtionen, Carl B Hamilton.

Det var där man hade dålig kontroll på verksamheten. Det skedde en för snabb ökning av den privata tjänstesektorn och av privat konsumtion. Det var där problemet låg.

Att nu dra in på kommunsektorn är att få fler i arbetslöshet. Alternativet är givetvis inte att inte göra någonting. Alternativet är att höja vissa skatter och att göra utgiftsminskningar i transfereringssystemen.

Det finns två stora transfereringssystem – ett på hushållssidan och ett på företagssidan. Det på företagssidan är inte litet det heller. Det nämns nästan aldrig, men transfereringarna uppgår på det området till långt över 50 miljarder. Det finns mycket att hämta även där.

Vi föreslår alla dessa tre saker. Vi har sett sambandet. Skattekvoten är fallande. Jag tror att det är fråga om 100 miljarder. Allt är inte riktade skattesänkningar. Det har också skett förändringar i konsumtionsbeteendena vilka resulterat i skattesänkningar på mervärdesskatteområdet.

Låt oss göra något åt detta inkomstbortfall genom att få fler i arbete, och genom att låta människor stanna kvar i arbete i kommunerna i stället för att tvingas ut i arbetslöshet. Rädda skattebasen, och skapa ett effektivare

skatteindrivningsväsende. Då kan vi täcka upp detta. Men slå inte mot kommunerna. Ni kör bara ut människor i arbetslöshet.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Anf. 107 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Som jag sade i mitt anförande skall expansionen ske genom att man får sänkta räntor och förhoppningsvis en något stigande kronkurs. Detta anknyter till det Lars Bäckström här sade om kommunerna och medborgarnas efterfrågan. Vid en stigande kronkurs får människor en ökad köpkraft för den lön de har. Inflationen blir lägre.

Människor får en ökad köpkraft, och på detta sätt ökar den inhemska efterfrågan på varor och tjänster. Därmed ökar företagens lönebetalningsförmåga och skatteintäkterna till stat, kommuner och landsting.

Vad som påverkar sparkvoten, dvs. hushållssparandet i Sverige, kan diskuteras. Det har analyserats mycket. Det är inte lätt att ta reda på exakt vilka åtgärder som påverkar hushållssparandet. Men det förefaller i dagens situation mycket sannolikt att den stora ökningen i hushållssparandet beror på en allmän osäkerhet, som har byggts upp under en tid, vad beträffar arbetslöshet. Det gäller kanske också tilltron till pensionssystemet.

Det enda sättet att komma till rätta med detta är att få tillbaka sysselsättningen och få en stabil grund för de sociala transfereringssystemen så att människor uppfattar att Sverige är på väg tillbaks till en stabil ekonomisk utveckling. Det är detta som regeringens politik syftar till och som den för närvarande också lyckas med. Det återspeglar sig i olika former, t.ex. den framsida av tidningen Aftonbladet som här tidigare visades upp.

Anf. 108 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag begärde egentligen ordet för att konstatera att den imponerande skara av talare från den borgerliga sidan som paraderar i denna debatt – fem riksdagsledamöter och ett statsråd – är mobiliserade för att försvara tivolipakten och angripa det socialdemokratiska alternativet under fyra, fem gånger så lång tid som jag har till mitt förfogande för att föra debatten.

Folkpartiet har tydligen den svåraste situationen, och måste ha två företrädare för att kunna klara sig i debatten. Jag kommer, med tanke på att timmen är sen, att det är många talare kvar på talarlistan och att vi skall ha en votering i kväll, att koncentrera mina inlägg och min debatt med Folkpartiet till finansminister Anne Wibble. Carl B Hamilton skall inte uppfatta det som någon oartighet att jag gör detta, utan enbart som en artighet mot kammarens övriga ledamöter.

Anf. 109 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! För att bidra till denna sparsamhet skall jag nu avbryta min replikväxling.

Anf. 110 STEFAN ATTEFALL (kds):

Herr talman! Jag kan tyvärr inte vara lika sparsam, utan tänker använda åtminstone de flesta minuter av min anmälda taletid till mitt anförande.

Uppgörelsen mellan regeringspartierna och Ny demokrati är utifrån kds

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

113

perspektiv på det hela taget en sakligt bra uppgörelse. Regeringens långsiktiga saneringsprogram kommer att få riksdagens godkännande liksom riktlinjerna för penningpolitiken. Ny demokrati stöder nu nödvändiga kort- och långsiktiga besparingar och har därmed tagit på sig ett moraliskt ansvar att fullfölja detta i kommande riksdagsbeslut.

Den sänkta momsen på resor, hotell, camping och skidliftar kommer att stimulera turismen, men också sänka kostnader för resor till och från arbetet. För en stockholmare med månadskort, för att ta ett exempel, kommer det att innebära sänkta kostnader med drygt 300 kr per år.

Detta är också, som jag ser det, ett led i skapandet av ett mer differentierat momssystem. Vi kristdemokrater tror inte att svensk tjänstesektor kan utvecklas på det sätt som vore önskvärt om den belastas med full moms. Orsaken är att en så hög andel av tjänstesektorns kostnader är arbetskraft, vilken redan är högt beskattad.

Den nu föreslagna momssänkningen ser jag som ett första steg i riktning mot en generell sänkning av momsen på tjänster. Jag noterar också med tillfredsställelse att statsminister Carl Bildt har deklarerat att han stöder utvecklingen mot en särskild tjänstemoms. Kds kommer att fortsätta att driva på i detta arbete.

Det som oroar mig mest i nuvarande bekymmersamma ekonomiska läge är situationen på arbetsmarknaden. När var åttonde arbetstagare har hamnat utanför det vanliga förvärvslivet får ingen möda sparas på att finna lösningar som lindrar arbetslöshetens gissel. Att förhindra långtidsarbetslöshet och social utslagning måste vara ett huvudmål för regering och riksdag. Som kristdemokrat känns det angeläget att betona alla människors lika värde och rättigheter, oavsett om man har eller för tillfället är utan ett fast arbete. Vi kopplar kanske tyvärr alltför mycket människovärdet till enbart vad vi gör och inte vad vi är.

Allan Larsson sade i sitt inlägg att vi aldrig får vänja oss vid en hög arbetslöshet. Jag håller med om det. Det är bra sagt. Jag tror också det finns en fara att man vänjer sig vid en hög arbetslöshet om den består under en alltför lång tid. Det finns heller ingen anledning att betvivla Socialdemokraternas ärliga engagemang för de arbetslösa. Men jag måste ändå beklaga att Socialdemokraterna så lätt faller in i demagogi och osunda beskyllningar när man kommer in på detta område.

Man får gång efter annan höra ledande socialdemokrater anklaga regeringen och regeringspartierna för att medvetet öka arbetslösheten. Visst har regeringen och oppositionen olika uppfattningar om hur den ekonomiska politiken skall skötas för att varaktigt minska arbetslösheten. Men att påstå att den icke-socialistiska regeringen inte gör något eller inte vill göra något åt arbetslösheten är tecken på en mycket låg debattmoral.

Under de sedermera "sammanbrutna" förhandlingarna om a-kasseersättningen fördes enligt mitt tycke konstruktiva samtal för att ta fram de bästa åtgärderna på kort sikt för att lindra effekterna av arbetslösheten och samtidigt gå väl förberedd in i en vändande konjunktur. Det mesta av detta återfinns också i kompletteringspropositionen och i det betänkande som vi skall ta ställning till här i kammaren.

Det innebär att regeringen och majoriteten utöver redan mycket omfat-

tande satsningar tar fram resurser för ytterligare mer än 100 000 arbets- och utbildningsplatser. Regeringen har nu också börjat titta på åtgärder för att öka ungdomars möjlighet till fast arbete efter avslutad praktik genom t.ex. sänkta eller slopade arbetsgivaravgifter. Det är något som vi kristdemokrater tycker är bra, och det har vi förordat.

Kommande budgetår uppgår regeringens satsningar mot arbetslösheten till nästan 50 miljarder kronor. Det innebär att mer än 300 000 människor kommer i åtnjutande av direkta arbetsmarknadspolitiska åtgärder och att det dessutom skapas ca 90 000 nya utbildningsplatser nästa år. Till detta kommer ROT-programmet.

Socialdemokraterna låter sig inte nöja med detta, utan drämmer till med ytterligare 20 miljarder i utgiftsökningar för staten. Men efter diverse matematiska trollkonster förvandlas detta till 3 miljarder för ca 100 000 jobb. Det är duktigt räknat.

När regeringen avsätter 98 miljarder kronor för infrastruktursatsningar under den kommande tioårsperioden drämmer Socialdemokraterna till med ytterligare 100 miljarder. Därmed kan man tillfredsställa alla lokala opinioner som finns runt om i landet.

Men någonstans på vägen från trafikutskottet till finansutskottet, vilket vi också kommer att se när vi i dag fattar beslut, har detta bud försvunnit. I vilket fall går det inte att utläsa i socialdemokraternas reservationer och budgetalternativ var man skall ta dessa pengarna. Det framgår inte heller när man läser texterna noga. Det är kanske så att de upptäckt att de närmar sig valdagen och att de kanske tvingas ta ansvar för sina löften.

Även Lars Bäckström, Vänsterpartiet, anklagar numera socialdemokraterna för ekonomiskt lättsinne och överbud. När vi nästa gång har våra samtalsrundor i finansutskottet kanske vi skall lyssna litet mer på Vänsterpartiet; de kanske har mer att bidra med än vad Socialdemokraterna har. Hittills har inte Socialdemokraterna visat någon konstruktiv vilja att diskutera exempelvis besparingar, eller visat insikt om budgetbalans. Det verkar som om Lars Bäckström är ganska nöjd med riksdagsmajoriteten. Han säger också att han vill spara på transfereringarna till företag och hushåll. Det kanske vore klädligt om vi fick höra litet mer om vilka besparingar och bidrag Lars Bäckström har tänkt sig. Det kanske kan utgöra underlag för diskussioner framöver.

Allan Larsson vill stimulera ekonomin och anklagar regeringen för att strama åt för mycket. Vi kan konstatera att det finns en internationellt sett tämligen aktiv finanspolitik inbyggd i statsbudget och arbetslöshetsförsäkring. Uppskattningsvis är det minst 100 miljarder kronor som under innevarande år satsas på arbetsmarknadspolitik och understöd, vilket i praktiken är just en expansiv finanspolitik. Till detta kommer infrastrukturinvesteringar på en tre gånger högre nivå än under 1980-talet och ett ambitiöst ROT-program.

Låt mig referera en av talarna i dagens finanspolitiska debatt. Det är från den allmänpolitiska debatten här i kammaren den 11 oktober 1990: Regeringen kommer inte att motverka en fortsatt nedgång i den ekonomiska aktiviteten med en allmän påspädning av efterfrågan. Erfarenheterna från tidigare försök här hemma och utomlands är inte goda.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Samme talare anförde i den allmänpolitiska debatten den 7 februari 1991: Vi skall nu driva en stram finanspolitik som håller den offentliga sektorn i strama tyglar så att vi inte skapar en press och ett inflationstryck den vägen.

Samme man, Allan Larsson, har nu uppenbarligen – ett par år senare – plockat fram spenderbyxorna.

Jag vill nu fråga Allan Larsson om dessa erfarenheter från tidigare försök här hemma och utomlands inte gäller längre. Har det kommit fram nya erfarenheter? Har Allan Larsson läst nya läroböcker, eller varifrån kommer den nya insikten om att just den ofinansierade skattesänkningen och liknande efterfrågestimulans skall vara lyckosam? Allan Larsson brukar ju kritisera regeringen för att syssla med ofinansierade skattesänkningar. Det är precis det Allan Larsson nu vill pröva på.

Som Carl B Hamilton har redovisat är den troliga effekten av en sådan politik i dagens läge inte att vi ökar den inhemska efterfrågan, utan tvärtom kanske sänker den ytterligare genom exempelvis sänkt kronkurs och högre räntor.

Finanspolitiken måste inriktas på att eliminera de offentliga underskotten, genom stegvisa budgetförstärkningar. I kompletteringspropositionen föreslås ett saneringsprogram på 81 miljarder kronor fram till 1998. Ur etisk synvinkel tycker jag att det är viktigt att vi inte fortsätter att vältra över statskulden och skuldbördan på våra barn och barnbarn.

Socialdemokraterna redovisar i sin motion nästan enbart skattehöjningar för att lösa dessa problem. De för ett resonemang som tyder på att de ser problemen enbart som ordinära konjunkturproblem. Klas Eklund, tidigare rådgivare till Olof Palme och Kjell-Olof Feldt, avfärdade i en artikel härförleden alla tankar på att ett minskat sparande skulle skapa fler jobb. Ett ökat sparande innebär förvisso på kort sikt en efterfrågeminskning men är långsiktigt nödvändigt. Detta omställningsproblem kommer vi att tvingas ta oavsett när vi väljer att låta detta långsiktigt riktiga beteende slå igenom. Sensmoralen, enligt Eklund, vilken jag mer än gärna instämmer i, är att det inte är beslutet att börja ett sunt liv som är problemet, utan det tidigare osunda levernet.

Jag kan inte låta bli att särskilt reflektera över att Socialdemokraterna kommer fram till att ett slopande av vårdnadsbidraget innebär en besparing i förhållande till regeringens förslag. Eftersom något förslag om vårdnadsbidrag ännu inte föreligger måste den principiella innebörden av detta ställningstagande vara att Socialdemokraterna avvisar reformen, men är beredda att obesett godta regeringens förslag till finansiering. Det är faktiskt att gå längre än vad t.o.m. Ny demokrati vågade när man stödde kompletteringspropositionen. Socialdemokraterna är alltså frimodigare än så. Det kanske vi kan ta som en positiv gest.

Jag vill också kort kommentera debatten mellan Lars Bäckström och Allan Larsson om kommunernas ekonomi. Jag håller delvis med om den kritik som Lars Bäckström riktar mot Allan Larsson. Reservation 79 i betänkandet, under rubriken Långsiktigt besparingsprogram, handlar om regeringens förslag om reellt oförändrad offentlig konsumtion – de 35 miljarderna. Socialdemokraterna skriver: Det är en besparing endast i förhållande till en tänkt ökning i vård, utbildning, omsorg och annan offentlig konsumtion –

en ökning som ingen över huvud taget hade räknat med. Ingen, det måste inkludera Socialdemokraterna. Det innebär alltså att man inte har räknat med någon mer än reall oförändrad konsumtion. Därmed är den kritik som Lars Bäckström riktar mot Allan Larsson och socialdemokraterna riktig, och de frågor som han ställer är värda att få svar på.

Avslutningsvis skulle jag vilja betona att det inte bara är de traditionella ekonomiska besluten som avgör om våra barn och barnbarn kommer att få uppleva välbefinnande. Värderingarna i ett samhälle är av största vikt för att skapa en god jordmån för ekonomisk utveckling. Det är viktigt att vi inser att moral och etik formuleras i ett samspel mellan de icke-materiella värderingar som odlas i ett samhälle och de ekonomiska belöningssystem som skapas. Om hederlighet poängteras i skola och familj och samtidigt uppmuntras genom skattesystem och lagstiftning förstärker de varandra. Brist på sunda värderingar i ett samhälle tillsammans med en ekonomisk politik som uppmuntrar ett felaktigt ekonomiskt beteende leder däremot till oerhört negativa effekter för statsbudget, sysselsättning och ekonomisk utveckling.

Detta samspel mellan materiella och icke-materiella faktorer uppmärksammas tyvärr inte tillräckligt ofta i den ekonomiska debatten. Jag tycker dock att ett trendbrott har skett. Finansplanerna sedan valet 1991 berör detta viktiga samspel. I kompletteringspropositionen betonas exempelvis vikten av samhällets förankring i en god etik för en väl fungerande ekonomi. Genom att lyfta fram dessa resonemang tar man ett första steg mot att koppla ihop ekonomi och etik i den ekonomiska politiken.

Jag hoppas att det skall bli lika naturligt att diskutera kopplingen etik och ekonomi som det börjat bli att diskutera kopplingen miljö och ekonomi. Etik och miljö hör också intimt samman eftersom båda betonar långsiktighet och ansvarstagande. Låt oss hjälpa åt så att dessa begrepp får prägla svensk ekonomisk debatt under resten av 1990-talet. Kanske bidrar vi därmed på det mest effektiva sättet till våra barns och barnbarns framtida välbefinnande.

Med det vill jag önska kammaren en trevlig sommar.

Anf. 111 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Stefan Attefall trodde att jag var ganska nöjd med regeringen; på den punkten har Stefan Attefall helt fel. Jag upprepar: helt fel.

Jag är nöjd med två saker: Att man har höjt skatten något för högre inkomstgrupper, och att man har sänkt mervärdesskatten på resor. Det är en fråga som vi har drivit länge. För övrigt är det inte mycket att vara glad över; knappt något alls. Ett rätt gör inte att man kommer att få de betyg som regeringens inför; det blir inga överbetyg, det blir inte ens godkänt.

Vi är kritiska mot fördelningspolitiken; att man inte gör tillräckligt mot arbetslösheten.

När det gäller frågan hur vi vill spara vill jag när det gäller transfereringarna säga att det blir inom bostadssubventionssystemen och på sjukförsäkringar – vi har ju föreslagit sänkt tak. Vi har haft en motion om att se över barnbidragens konstruktion; i skattereformen kompenserade man den sneda fördelningseffekten med att höja barnbidraget, det gynnar ju även dem som hade mycket goda inkomster.

Vi har lagt fram en hel del förslag på det här området. Men vi säger: Slå

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

inte mot kommunerna! Staten transfererade 1993 – jag har kontrollerat dessa siffror – 76 miljarder till kommunsektorn, 156 miljarder till hushållen och 62 miljarder till företagssektorn. Ni riktar in er enbart på kommunsektorn och glömmar de två andra sektorerna. Det är jag djupt kritisk mot.

Vi för väldigt gärna en konstruktiv diskussion i finansutskottet. Någon har sagt i ett TV-program som jag tittat på: Är du inte en del av lösningen, är du en del av problemet – det vill inte jag vara. Jag vill vara en del av lösningen. Men ni måste börja föra en fördelningspolitik. Om ni inte gör det, blir det inte möjligt att tala med oss. Därför kommer det nog inte att gå att tala med oss. Vi vänsterpartister får nog vänta tills det blir en annan regering där Socialdemokraterna ingår. Då kan vi nog lättare föra diskussioner i utskotten.

Anf. 112 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Det är intressant att diskutera dessa saker med Lars Bäckström, som ändå intar en konstruktiv attityd. Men för den skull kan vi ha olika värderingar och uppfattningar i skilda sakfrågor.

Jag sade att Lars Bäckström bör vara nöjd med regeringen. Jag menar då självfallet relativt sett och jämför med Socialdemokraterna. Med den här regeringen har vi fått sänkt moms på maten – en differentierad moms – och de förändringar i grundavdraget som Vänsterpartiet tycker är ett steg på rätt väg. Men med Socialdemokraterna fick Vänsterpartiet bara en momsutredning – det var allt som åstadkoms under Socialdemokraternas tid.

Lars Bäckström måste kanske välja mellan två onda ting. Jag har lätt kunnat summera poängen. Det står åtminstone 2–1 till nuvarande regering, om momsutredningen räknas som en seger för Vänsterpartiet.

Vi kan gärna föra vidare diskussioner. Det är ju just när man börjar diskutera och föra fram olika synpunkter och förslag på hur sparandet kan ske och när man kan komma med konstruktiva bidrag i debatten som det blir intressant att samtala och diskutera. Jag är mycket tacksam för Vänsterpartiets insikt och hållning här.

Vidare har jag med intresse läst Vänsterpartiets budgetmotion. Jag kan bara konstatera att Vänsterpartiet i dagsläget har en hållfastare ekonomisk motion än Socialdemokraterna. Det är bara att gratulera Vänsterpartiet. Däremot är det allvarligt att jag måste beklaga Socialdemokraterna.

Lars Bäckström säger att besparingarna bara skall göras i kommunerna. Så är det inte. Jag tror att det var Carl B Hamilton som sade att de får 4,2 miljarder mera. Men att det skett besparingar inom den kommunala sektorn beror på att den offentliga sektorns delar hänger ihop – dvs. kommunerna, landstingen och staten. Underskotten är gigantiska. Därför är det orimligt om den ena delen ökar sina resursanspråk, medan den andra har stora problem.

På många olika sätt måste man försöka minska underskotten på alla möjliga nivåer och håll. Då måste man också göra allt man kan inom den kommunala sektorn när det gäller att effektivisera, rationalisera och finna nya vägar framåt för att därmed minska kostnaderna.

Jag håller med om att det inte är vare sig lätt eller roligt att fatta besparingsbeslut. Jag tror att kommunerna hittills har klarat besparingar inom kommunsektorn ganska bra. Men självfallet är också jag bekymrad för hur

det blir i fortsättningen. I första hand är det nog inte ett enskilt sparbeslut i denna kammare som är ett problem för kommunerna, utan problemet är de minskande skatteintäkterna och ekonomin, som totalt sett är i obalans. Där finns hotet mot de gamla, sjuka och svaga. Det handlar alltså inte om exakt hur många kronor som fördelas i statsbidrag. Det är ju inte enbart de pengarna en kommun har att röra sig med.

Anf. 113 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är förändringarnas tid. Man skall försöka se till vad som enar osv. Ibland blir man förvånad över att man kan hitta gemensamma punkter. En sak som Stefan Attefall och jag har gemensamt – jag är förvånad över det – är att vi gör samma bedömning, nämligen att Vänsterpartiet faktiskt har ett hållbarare budgetförslag än Socialdemokraterna. Jag blev förvånad när jag såg deras förslag.

Detta kan faktiskt innebära en möjlighet att vi får slut på talet om att Vänsterpartiet bara bedriver populistpolitik. Det gör att vi i framtiden kanske kan skapa väldigt spännande allianser i denna kammare. Men vi skall inte ta ut något i förskott. Jag tror dock att vi efter den här debattdagen kan lämna i alla fall diskussionen om att Vänsterpartiet är ett populistparti som enbart bedriver överbudspolitik.

Jag tror att vi redan nu kan summera debatten och säga att den där diskussionen var sann en gång – det tror i alla fall jag. Men nu är den förbi. Vi kan göra konstruktiva insatser. Det har vi visat. Men, som sagt, mycket återstår.

Slutligen, Stefan Attefall, det är knepigt att Kristdemokraterna, som inser att besparingar måste göras, ändå talar om ökade transfereringar som redan kostar mer än 150 miljarder när det gäller hushållen. Det behövs ju minskade kostnader. Ändå säger man: Några miljarder skall vi allt öka med. I stället borde debatten handla om hur vi kan minska kostnaderna.

Jag kan inte förstå hur man kan driva förslag som gäller vårdnadsbidrag för ett par miljarder. Debatten borde ju i stället handla om hur vi kan bringa ner kostnaderna.

Anf. 114 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Lars Bäckström talar om förändringarnas tid. Det är riktigt, och det gäller på många håll och kanter – även i Vänsterpartiet.

Jag skulle vilja säga att hälften av Lars Bäckströms huvudanförande här i dag bådade gott. Resten visade på att man kanske inte har kommit så långt än så länge. Det fanns ingen riktig insikt om de krafter som skapar välbefinnande i ett land.

Helt klart är dock att rörelseriktningen är rätt när det gäller Lars Bäckström och kanske också Vänsterpartiet. Rörelseriktningen skulle kanske ha varit ännu bättre om Lars Bäckström hade lyckats med sin kandidatur beträffande partiledarposten.

Sedan talades det om ökade bidrag. Ja, det finns två s.k. transfereringar som vi vill öka: vårdnadsbidraget och u-landsbiståndet. Här vill vi höja ambitionsnivån.

Det sinnrika med vårdnadsbidraget är att det innebär att ett slags marknadskraft samtidigt utnyttjas för att på sikt förbilla offentlig produktion av

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

barnomsorgen. I större utsträckning kommer besluten att ligga hos familjerna, inte i kommunpolitikernas händer. Härigenom blir det fler alternativ och en ökad valfrihet och flexibilitet. Av erfarenhet vet vi att sådant pressar ner kostnaderna och att man finner nya vägar.

Därför ser jag detta snarast som en investering för att vi i framtiden skall få en bättre fungerande barnomsorg. Dessutom kan det bli lägre kostnader, utan att det här går ut över kvaliteten i barnomsorgen – något som utvecklingen i dag pekar mot. Kommunerna försöker ju att trycka in så många barn som möjligt på avdelningarna för att klara bl.a. det beslut om full behovstäckning som fattats här i kammaren av Vänsterpartiet och Socialdemokraterna. Men man säger att det skall vara full behovstäckning beträffande en enda barnomsorgsform. Detta är en lösning som är sämre än den som kds förordar.

Anf. 115 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har med intresse lyssnat på Stefan Attefalls berömmande ord till Vänsterpartiet.

Om jag får talmannens tillstånd att så att säga passa till Lars Bäckström vill jag upplysa om följande. De som nu delar ut beröm var de som för ett år sedan sade att upplåningsbehovet skulle gälla 100 miljarder. Nu är det 250 miljarder. Tänk om man räknat lika fel på ert alternativ som man gjort när det gäller det egna alternativet.

Det gäller de 35 miljarderna från kommunsektorn. Vi är väldigt många som är nyfikna och vill veta vad detta innebär. Det finns många tolkningar. Jag skulle således sätta värde på om Stefan Attefall redogjorde för sin tolkning av vad detta faktiskt innebär.

Gäller det indragningar om 35 miljarder från kommunerna? Hur många fler blir arbetslösa genom en sådan åtgärd? Låt oss få besked här!

Stefan Attefall hade vänligheten att citera ur ett par riksdagsprotokoll. Det gäller ett par anföranden som jag tidigare hållit. Det var kloka ord som då sades. De höll verkligen i det ekonomiska läge som vi då upplevde. Det ekonomiska läget är dock ett annat i dag. Kom i håg att produktionskapaciteten i svensk ekonomi då var fullt utnyttjad. I dag har vi ett gap mellan möjlig och faktisk produktion. Det rör sig om 10–12 % av BNP – så mycket mera skulle vi kunna producera med de resurser som vi har. Det är alltså något annat än det läge vi hade då. Jag hoppas att Stefan Attefall förstår skillnaden mellan fullt kapacitetsutnyttjande och ett produktionsgap på 10–12 %.

När jag nu har lyssnat på Stefan Attefall, som är den femte talaren från den borgerliga sidan, slår det mig: Tänk vilken energi ni har! Tänk vilken kraft ni har! Tänk hur mycket tid ni har för att förklara allt ni inte kan göra mot arbetslösheten!

Tänk om ni hade använt den energin, den kraften och den tiden till att förklara hur vi skall kunna bekämpa arbetslösheten! Då skulle det här ha kunnat vara en intressant debatt, som hade gett hopp för de 600 000 arbetslösa runt om i landet. Varför ägnar ni inte tid åt detta, Stefan Attefall?

Anf. 116 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Allan Larsson noterade att jag riktade beröm till Vänsterpartiet. Jag vill uppmärksamma Allan Larsson på att jag också har riktat beröm

till både Ny demokrati och Socialdemokraterna, inte minst när det gäller engagemanget i arbetsmarknadsfrågorna.

Allan Larsson frågade om de 35 miljarder som berör reall oförändrad konsumtion i saneringsprogrammet. Min tolkning är helt enkelt att vi inte har råd med en reall ökad offentlig sektor framöver. Med tanke på de bedömningar som kan göras om pris- och löneutveckling och tillväxt, kommer det att innebära rationaliseringskrav på den kommunala sektorn på 1–2 % per år. Det innebär att vi måste fortsätta att försöka finna billiga lösningar, för att det inte skall gå ut över servicen och verksamheten.

När vi diskuterar vårdnadsbidraget vet vi att konkurrens, flexibilitet och valfrihet kan bidra till detta, utan att kvaliteten försämras. Jag är orolig för att köra på i gamla hjulspår, då det kan försämma just kvaliteten, bl.a. genom att det blir för stora barngrupper på daghemmen.

Ett av de citat som jag läste upp här i kammaren var detta: Erfarenheterna från tidigare försök med en allmän, påspädd efterfrågan har inte varit goda, varken här hemma eller utomlands. Det sade Allan Larsson den 11 oktober 1990. Det var ett allmänt konstaterande.

Regeringens och riksdagsmajoritetens inställning är att den allmänna påspädningen inte är en lyckosam väg. Däremot vidtas det ju expansiva åtgärder. Vi har antagit ett mycket expansivt program när det gäller infrastruktur, ett expansivt program för att satsa på de arbetslösa när det gäller både utbildning och olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Här görs det mycket. Det är bl.a. därför som det också görs besparingar inom en del åtgärder i arbetsmarknadspolitiken, för att få in fler människor i sysselsättning och utbildning. Där jobbar man vidare.

Jag nämnde det förslag som nu diskuteras, om en modell för att locka arbetsgivare att anställa ungdomar efter en praktikperiod, genom att stimulera dem med sänkta arbetsgivaravgifter. Det är en riktig väg att gå vidare på, så att nyanställningar tidigareläggs, kanske ett halvår. Jag tror att det är på det sättet som man måste försöka skynda på utvecklingen, som ändå börjar gå åt rätt håll.

Det finns ingen passivitet när det gäller de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna – det kan jag försäkra Allan Larsson om. Varje god idé från Socialdemokraterna granskas säkerligen. Allan Larsson kan också se att många olika tekniska idéer från socialdemokratins sida har anammats av regeringen. De diskussioner som fördes i våras är också tecken på att man kan komma överens när man pratar om just de här sakerna.

Anf. 117 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp en aspekt av Stefan Attefalls inlägg. Han talade kloka ord om etik och moral, och därför skulle jag vilja påminna om den överenskommelse som träffades den 20 september i fjol.

Den borgerliga regeringen utfäste sig då att icke lägga fram förslag om kostnadskrävande reformer av typen vårdnadsbidrag. Man skulle inte göra det så länge som den statsfinansiella situationen var så dålig som den var då. Underskottet var ungefär 70 miljarder. I dag är det mer än dubbelt så stort.

Därför frågar jag Stefan Attefall: Tänker ni stå fast vid det som sades då? Eller tänker ni bryta mot det och överge det som borde vara god moral i

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

detta sammanhang, nämligen att hålla sig till de villkor som är uppsatta? Den överenskommelsen vilade på det faktum att den här frågan icke skulle aktualiseras.

Sedan vill jag ställa en fråga till med anknytning till detta: Varför tillämpar ni inte Skriftens ord om att bära varandras bördor? Hur kan kds vara med om en politik som gör allt fler arbetslösa, som gör allt fler bidragsberoende och som lägger de tunga bördorna på de arbetslösa, de sjuka och de handikappade? Är det inte dags att ompröva den politiken, Stefan Attefall?

Anf. 118 STEFAN ATTEFALL (kds) replik:

Fru talman! Om jag får börja med frågan om etik och vårdnadsbidragsreformen, gjorde regeringspartierna ett uttalande om att man inte då skulle lägga fram förslag om vårdnadsbidrag. Man skulle göra det när ekonomin så tillät.

Det innebär självfallet att man inte kan lägga fram något förslag som är ofinansierat. Men om man kan finna en finansieringsmodell som inte får negativa effekter för ekonomin, finns det ingenting som hindrar att man lägger fram ett sådant förslag, när de partier som skrev under uttalandet finner tiden vara lämplig för detta.

Exakt hur förslaget kommer att se ut, exakt vilken finansiering det kommer att bli och exakt när det träder i kraft kommer att stå klart för Allan Larsson och övriga inom kort.

En sak kan Allan Larsson vara klar över: vårdnadsbidraget kommer att vara fullt ut finansierat från första stund – även om jag tror att det innebär besparingar på den totala offentliga sektorn på sikt.

Det är nämligen mycket viktigt för oss, när vi tar ansvar för ekonomin, att det är balans mellan utgifter och inkomster. Det är precis den inställning som vi delar med Villy Bergström, som i Dagens Industri i dag säger att det är fel av Socialdemokraterna att nu öka underbalanseringen av budgeten. Det är precis den insikten som vi försöker hålla oss till och som socialdemokratin saknar. Därför kan vi lägga fram förslag om ökade utgifter till vårdnadsbidrag, till handikappreform och till andra åtgärder, t.ex. för de sämst ställda pensionärerna. Vi finansierar nämligen förslagen. Det handlar om omfördelningar, inte om att öka statsbudgetunderskottet.

I den socialdemokratiska motionen och i reservationen till detta betänkande intecknar man alltså ett nej till en kommande reform, som man ännu inte har sett, som en besparing. Bara detta att man använder uttrycket "besparing" i detta sammanhang är något märkligt. Den enda logiska slutsatsen av detta är att man godtar finansieringen, som vi kommer att presentera, och vill tillgodoräkna sig den för sitt budgetalternativ, men man säger nej till reformen.

Så kan man självfallet göra, men det är en ny teknik i riksdagen. Jag är ganska ny här i kammaren, men jag har inte uppfattat att det är normalt att använda en sådan teknik. Andra kanske kan tala om huruvida jag har fel i det avseendet.

Allan Larsson undrade varför vi inte tillämpar Skriftens ord om att bära varandras bördor. Vi tror inte att det finns några enkla lösningar. Detta inser t.o.m. Vänsterpartiet. Vi tror att vi är inne i en besvärlig omställningspro-

cess, och vi försöker så gott vi kan att finna lösningar som gör att vi kan vända den ekonomiska utvecklingen. Det tog oss lång tid att hamna där vi befinner oss. Det kommer inte att ta lika lång tid att komma bort från problemen, men åtminstone en viss tid. Till dess försöker vi klara ut de problem som dyker upp på vägen. Men vi har restriktioner, som skapades av den ekonomiska politik som fördes under 80-talet, och de är svåra att komma runt. Det dilemma sitter vi i, och det erkänner vi, men vi försöker hantera det på lämpligast möjliga sätt.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Anf. 119 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Nästa vecka är det sju månader sedan Sverige lämnade den fasta växelkursen. Förändringen den 19 november i fjol var inte önskad, och jag tänker inte föreslå att dagen skall högtidlighållas på något sätt, men inför riksdagens sommaruppehåll tycker jag att det finns anledning att något summera hur svensk ekonomi har utvecklats sedan dess.

Det fanns en del som drog en lättnadens suck när kronan släpptes fri att flyta. Det var och är fel. Låg inflation och ökad tillväxt är precis lika viktigt nu som då. Expansion genom lägre räntor kan vi få bara om finanspolitiken är tillräckligt stram och håller inflationsförväntningarna i schack, och arbetet med att förändra de offentliga utgiftssystemen måste fortsätta. Allt det här är precis lika nödvändigt nu som före den 19 november, om vi menar allvar med att återfå tillväxt och skapa nya jobb – och det gör jag.

En central lärdom är att små länder har allt att vinna på mera internationellt samarbete. Den här slutsatsen har även andra länder dragit, och den är för mig ett mycket viktigt skäl för medlemskap i EG. Konstigt nog finns det fortfarande de som vill ha mindre av europeiskt samarbete och inte mer.

Mer samarbete mellan olika länder poängterades mycket intensivt vid OECD-mötet i Paris häromveckan. Det mötet ägnades nästan helt åt en diskussion av frågan hur man skulle få bättre tillväxt och mindre arbetslöshet. Låt mig omedelbart slå fast – detta har bäring på dagens debatt, Allan Larsson – att inget land förespråkade några ofinansierade skattesänkningar, inte ens länder med betydligt bättre offentliga finanser än Sverige. Budgetsaneering för att underlätta för lägre räntor var nummer ett på åtgärdslistan, och dessutom förespråkades som sagt mer samarbete i form av öppen och fri handel, som främjar konkurrens och förnyelse.

Det finns en delrapport från OECD, som diskuterades vid mötet. Rapporten handlar om arbetslösheten, och den visar på en mycket intressant skillnad mellan USA och Japan å ena sidan och Europa å den andra. Under de senaste 20 åren har de nya jobben i Europa tillkommit nästan enbart inom den offentliga sektorn, medan det är den privata sektorn som har expanderat i USA och Japan. Vid OECD-mötet var man överens om att det framöver i alla dessa områden är i den privata sektorn som de nya jobben måste komma.

Av Allan Larssons anförande att döma vill han öka den offentliga sysselsättningen. Det vore en sorts 70-talslösning nu på 90-talet, och detta skulle inte fungera.

Jag måste upprepa en fråga som Carl B Hamilton ställde och som inte fick något svar: Har Allan Larsson helt glömt bort internationaliseringen av våra

ekonomier? Sverige är ingen isolerad ö. Vi måste lösa våra problem i den miljö i vilken vi lever. Vi kan inte låtsas som om vi levde isolerade från alla övriga verkligheter.

Det som främst betonades vid OECD-mötet, förutom budgetsaneringen, var åtgärder för att öka flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden. Jag tror att vi också kan förbättra vår egen situation på det området. Därefter betonades åtgärder för att förbättra och stimulera småföretagsamheten och förbättringar inom utbildningssystemen. Detta är, som kammarens ledamöter väl vet, en politikinriktning som ligger mycket väl i linje med dagens svenska politik. Jag tyckte att det var väldigt bra att få klarlagt.

Fru talman! Sveriges ekonomi är fortfarande i obalans. Det främsta beviset på detta är den höga arbetslösheten. Alldeles för många människor i vårt land har egna erfarenheter av att inte ha något riktigt arbete att gå till eller har anhöriga som befinner sig i den situationen. Alldeles för många har egna erfarenheter av den förödmjukelse det innebär att inte behövas och av att privatekonomin och självkänslan urholkas.

Regeringen har därför presenterat mycket omfattande arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och därför måste den ekonomiska politiken fullföljas, så att svensk ekonomi återfår sin växtkraft och riktiga jobb skapas.

Det finns nu tecken på att ekonomin börjar röra sig åt rätt håll. Jag säger inte detta på grund av att också jag råkar ha läst Aftonbladet, utan mina skäl för att säga detta är främst att räntorna sjunker och kronkursen stärks – samtidigt. Det vittnar om en politik som fungerar.

Sedan i november i fjol har räntorna trendmässigt sjunkit – både de korta och de långa. Det senare är faktiskt särskilt viktigt, eftersom de långa räntorna är en av mätarna på inflationsförväntningarna. Att räntorna nu är lägre är väldigt bra, eftersom det innebär en stimulans av ekonomin. Storleken på den här stimulanseffekten är naturligtvis inte så lätt att mäta och uppskatta. Vi har på Finansdepartementet gjort preliminära bedömningar som visar att räntebördan för hushållen och för företagen sammantaget har minskat med mellan 20 och 30 miljarder kronor, räknat på helår. Den här stimulanseffekten, följden av att räntorna har sjunkit, motsvarar alltså ganska mycket pengar.

Det är inte bara så att räntorna har sjunkit, utan glädjande är att kronans värde samtidigt har ökat. Det innebär att risken för en tudelning av ekonomin, som har diskuterats av och till, faktiskt har minskat. Det vore inte bra om en del av ekonomin, exportsidan, växte väldigt snabbt och en annan del, den inhemska ekonomin, som ju är större, krympte mycket snabbt. Risken för en sådan utveckling minskar nu.

Exportsektorn går förvisso allt bättre, men samtidigt minskar den åtstramning, den krympning som sker av den inhemska sektorn. Detta beror dels på just de lägre räntorna, dels på att de inflationsimpulser som följer av kronans utveckling har blivit mindre. Höjda importpriser har alltså fått mindre genomslag därför att kronan har blivit starkare, mera värd. Det betyder konkret att löntagarna, alla som går och köper saker, får mera för sina slantar.

Priserna kommer inte att stiga lika mycket i år eller nästa år som man förut trodde. I stället för en prisökning med ungefär 5,5 %, som ligger i kompletteringspropositionens bedömning, räknar vi nu med att priserna kommer att

stiga med ungefär en halv procentenhet mindre, dvs. med 5 %. Även nästa år räknar vi, på grund av den positiva utvecklingen i fråga om kronkursen och räntorna, med en lägre prisökning – i stället för en prisökning med 3,3 %, som vi förut trodde skulle bli fallet, räknar vi nu med 2,8 %.

Allt detta är positivt för de individuella människorna, för hushållens köpkraft.

Socialdemokraterna säger i utskottsbetänkandet att man inte skall fästa så stor vikt vid att hålla prisökningarna nere. Jag tror för min del att de flesta hushållen tycker precis tvärtom – de gillar låga prisökningar, eftersom det innebär att de kan köpa fler varor och tjänster för sina pengar.

Jag skulle gärna vilja fråga Allan Larsson: Vad är det för fel på att stimulera köpkraften genom lägre prisökningar?

Sjunkande räntor och en stigande kronkurs innebär dessutom att utlandets förtroende för svensk ekonomi stärks och att kostnaderna för utlandsuplåningen begränsas.

De positiva tecknen som jag nämnde och som har figurerat i debatten tidigare – fler exportorder, färre konkurser, fler investeringar, fler lediga platser och t.o.m. litet bättre budgetprognoser – måste ju vart och ett tolkas med viss försiktighet. Men sammantaget menar jag att de ger en bild av en ekonomi i vilken framtidstro och dynamisk utveckling börjar infinna sig. Avgörande för att den positiva utvecklingen kan fortsätta och få genomslag i fler jobb är att vi inte ger upp nu.

När riksdagen senare i dag röstar igenom det femåriga programmet för budgetsanering är en viktigt etapp i processen mot en mer positiv utveckling avklarad. Tillsammans med tidigare beslut innebär detta att de offentliga finanserna förstärks med uppemot 160 miljarder kronor under de kommande åren. Detta ökar stabiliteten och trovärdigheten i finanspolitiken.

Det skulle därför vara väldigt bra att från Socialdemokraterna få klarlagt att ni, om ni skulle komma att regera, inte kommer att riva upp de besparingar som riksdagen nu fattar beslut om. En sådan situation skulle nämligen skapa osäkerhet. Socialdemokraterna kan väl aldrig tro, Allan Larsson, att det skulle vara bra för den svenska ekonomin och framtidstron att nu skapa osäkerhet om den framtida budgetpolitiken och finanspolitiken?

Fru talman! Det har under den här våren talats ganska mycket om fördelningsspolitik, och det är bra. Det är viktigt att man håller detta perspektiv levande och att bördor fördelas på ett rättvist sätt. Därför gör vi på Finansdepartementet fortlöpande studier av effekter av olika förslag, för att se hur olika människor och olika grupper av människor påverkas. Vi gör också analyser av fördelningseffekterna av att ingenting göra, av att låta bli att spara i de offentliga utgifterna eller låta bli att genomföra andra förändringar. Det kan för stunden synas vara ganska bekvämt att undvika de svåra sparbesluten, och det är viktigt att veta vad som i så fall händer.

Det visar sig då att budgetunderskottet skulle bli ännu större. Statens upplåningsbehov skulle öka kraftigt. Räntorna på statsskulden skulle ta allt större del av skatteinkomsterna i anspråk. Över huvud taget skulle det mesta bli sämre. Detta visar sig vara den absolut sämsta fördelningsspolitiken av alla.

För det första skulle hela folkhushållet bli fattigare av en sådan icke-politik. Tillväxten skulle bli sämre och jobben färre.

För det andra visar det sig, intressant nog, att bördorna skulle läggas tyngre på hushåll med låga inkomster. En sådan icke-politik skulle nämligen leda till att de hushåll som har högre ekonomisk standard skulle få bära en mindre del av bördorna, medan hushåll med låga inkomster skulle få bära en betydligt större del. Det beror naturligtvis på arbetslösheten, inflationen och räntorna. Det vore utomordentligt orättvist. Det skulle vara intressant att höra om även Allan Larsson tycker så.

För det tredje visar våra fördelningsstudier att fördelningen mellan generationerna skulle bli oacceptabel. Våra barn och barnbarn skulle få stå för notan för 80-talets spekulationsekonomi och den dåliga ekonomiska politiken. Detta vore omoraliskt. Det vore en barn- och ungdomsfientlig politik, och det skulle sannerligen inte medverka till att sunda värderingar i samhället återskapas, något som jag tror är mycket viktigt.

Jag vill därför fråga Allan Larsson om Socialdemokraterna verkligen på fullt allvar menar att man skall fortsätta att skjuta underskottsproblemen på framtiden. Menar ni socialdemokrater verkligen att underskotten nu skall ökas rejält i stället för att minskas? Är det inte i verkligheten så, Allan Larsson, att ni vet att en sådan politik enbart duger i opposition?

Fru talman! Den centrala fördelningspolitiska frågan är orättvisan i att vissa har ett arbete och andra inte. Denna orättvisa kan bara rättas till genom en politik som leder till tillväxt och riktiga jobb. Det är en politik som åter-skapar dynamiken i den svenska ekonomin, som släpper fram alternativ till offentlig produktion, som låter monopol utsättas för konkurrens och som framför allt möjliggör för små företag att växa sig stora.

Det centrala är att fortsätta att förbättra villkoren för de små och medelstora företagen och för nyföretagandet. Småföretagaren, som person, är en nyckelperson i en dynamisk marknadsekonomi. Småföretagaren är en människa som är idérik och har skaparkraft. Småföretagaren passar sällan in i stora rutmönster eller i socialdemokratiska planlösningar, utan han eller hon behöver en fri och mera individualistisk miljö. Han eller hon måste uppmuntras och få hjälp med att pröva sina olika idéer. Han eller hon – för det är påfallande ofta en hon – måste mötas av sådana villkor och skatteregler att det lönar sig att pröva någonting nytt, att investera, att öka produktionen och att anställa ytterligare människor. Han eller hon måste som småföretagare veta att det finns ett väl fungerande socialt skyddsnät, om idéer skulle misslyckas. Det kan hända även den bästa. Att uppmuntra småföretagandet och ändra attityden till småföretagandet är en långsiktig process som måste genomsyra politiken under många år framöver. Jag menar att detta är det positiva sättet att motverka arbetslöshet. Man kan räkna på många olika sätt. Om varje företag anställde bara en enda person ytterligare skulle det bli 200 000 fler jobb, och småföretagen ligger överallt, inte bara i storstadsområdena.

Det bekymrar mig att Sveriges största oppositionsparti så ensidigt tar de sysselsattas parti framför de arbetslösas, så ensidigt försvarar facket intressen framför individens och så envetet bekämpar den här typen av förnyelse till förmån för det bestående. Den som t.ex. säger nej till höjda egenavgifter

och ja till höjda marginalsatser förhindrar möjligen att facket förlorar några medlemmar, men han förhindrar också framtida tillväxt och jobb. Den som säger nej till en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring hjälper kanske några fackliga organisationer att värva någon medlem men hjälper inte den person som blir utan jobb, som blir arbetslös. Detta måste ju vara det centrala. Den som säger nej till ökad konkurrens och entreprenader i kommunerna hjälper möjligen kortsiktigt den som i dag är sysselsatt i monopolverksamhet men inte den som har en idé och som vill starta eget och erbjuda tjänster till medborgarna på lika villkor.

I motionerna från Socialdemokraterna står att läsa att alla problem kan lösas om man bara sänker momsen, ökar konsumtionen och minskar sparandet. Då sjunker arbetslösheten i ett huj och alla kan sedan leva bekymmerslöst och glatt, och vi kan få tillbaka den gamla goda tiden. Att regeringen inte trycker på konsumtionsknappen, så att alla människor rusar ut och köper sig ur krisen är med denna människosyn – får man förmoda – enbart ett utslag av ren och skär oginhet.

Det finns två saker i ett sådant resonemang som gör mig ganska upprörd. Socialdemokraterna försöker lura människor att krisen kan lösas så lätt. De samhällsekonomiska sambanden och den ökande internationaliseringen, ja själva verkligheten, lyser med sin frånvaro i denna socialdemokratiska modell. Så enkelt är det inte, och folk förstår det. Den enda stimulans som fungerar är den som kommer genom lägre räntor och starkare krona.

En annan invändning som jag har mot detta resonemang – och som gör mig nästan ännu mer upprörd – är den människosyn som detta socialdemokratiska resonemang är baserat på. Människor, Allan Larsson, är inga maskiner eller robotar som bums reagerar när politiker drar i bl.a. konsumtions- eller spara-spakar. Människor är självständiga medborgare som tänker själva och som fattar egna beslut. Om den orealistiska köpa-oss-ur-krisenpolitik som Socialdemokraterna propagerar för skulle sjösättas, skulle medborgarna genomskåda effekterna. Det skulle bli ännu större underskott framöver, ännu större behov av besparingar – eller för all del skatteökningar senare. Chansen till att ekonomin skulle växa och jobben öka skulle bli ännu sämre. Därmed skulle anledningen bli ännu större för medborgarna att i dag vara försiktiga med sina utgifter för konsumtion och för företagare att vara försiktiga med investeringar.

Om den socialdemokratiska verklighetsuppfattning som gör mig djupt bekymrad skulle stämma, vore det möjligen enklare att vara finansminister, med det skulle vara väldigt mycket tristare att vara människa.
(Applåder).

Anf. 120 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga finansministern hur hon ser på vårt löfte från den 22 april att garantera omfattningen av kompletteringspropositionen, med de räntesänkningar och den stärkta kronkurs som följt, och på de framtida samtalen mellan Ny demokrati och regeringen. Är finansministern beredd att bjuda till när det gäller ökat samförstånd. Vi märker att läget är ganska positivt. Eller hur?

Anf. 121 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag kan glädja Dan Eriksson i Stockholm med att jag självfallet tycker att det är bra att kompletteringspropositionen och den ekonomiska politiken redan inledningsvis möttes med uppslutning av Ny demokrati. Det hade varit ännu bättre om uppslutningen blivit bredare. Det är ju självklart. Den politiska stabiliteten och majoriteten i riksdagen har stor betydelse och har medverkat på ett positivt sätt.

Det hade varit till fördel om den överenskommelse som sedermera slutits här i riksdagen om ett antal skatteförändringar hade sett något annorlunda ut, vilket redan tidigare har diskuterats här i dag. Jag tycker kanske inte att högre marginalskatt för ett stort antal tjänstemän tillhör det mest angelägna att genomföra.

Det är angeläget för regeringen att även framöver kunna ha en så att säga säker politisk majoritet. Det skulle naturligtvis underlättas av om Socialdemokraterna finge en mer realistisk verklighetsuppfattning, men naturligtvis också om Dan Eriksson och hans partikamrater inte skulle lägga sig vinn om att framställa sitt parti som ett opolitiskt parti. Det tar naturligtvis ner värdet om man vid något tillfälle kommer överens på några punkter om ett parti säger att man kan ändra sig när som helst. Det vore en fördel om nydemokraterna på något sätt höll sig till den politik som de ändå ibland förespråkar.

Anf. 122 DAN ERIKSSON i Stockholm (nyd) replik:

Fru talman! Jag tror inte att finansministern på allvar är särskilt orolig över hur vi kommer att rösta när det gäller kompletteringspropositionen.

Vi har en situation där vi har gått med på så gott som allting vad gäller besparingar, men inte fått så mycket gehör för de förslag vi själva har lagt fram. Det vore fint om vi kunde ha en dialog. Om man kan ha en bra dialog tror jag också att man kan lösa problem innan det är för sent.

Jag delar finansministerns uppfattning. Jag hade också önskat att uppgörelsen skulle ha sett litet annorlunda ut. Det brukar man göra när man har fått kompromissa. I annat fall är det ju ingen kompromiss.

Tänker finansministern verka för att vi får ett bättre förhandlingsklimat och kanske också kan sätta oss ner och prata med regeringen? Man kan t.ex. ha partiledarrundor där alla partiledare får vara med.

Anf. 123 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker att den ordning vi har, där regeringen lägger fram sin politik och som därefter diskuteras i riksdagens olika utskott, är den naturliga. Det är den ordning som är normal i en parlamentarisk situation, som vi har i Sverige. Därför tycker jag att man bör hålla sig till den ordningen framöver. Det har visat sig att denna metod ger ett i och för sig ganska välkommet ökat intresse för den politiska debatten i riksdagen. Jag tycker att det är ett intresse i sig att riksdagsdebatter och diskussioner i riksdagen faktiskt möts av ett visst intresse hos medborgarna.

Jag tycker inte att det finns någon som helst anledning att ändra på det tillvägagångssätt som har använts sedan regeringsskiftet. Regeringen lägger fram sin politik, och därefter sker på sedvanligt sätt diskussion i riksdagens

olika utskott. Utgången har hittills visat att detta är en mycket effektiv metod för att uppnå bra resultat när det gäller regeringens politik.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Anf. 124 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! När man lyssnar till finansministern och får höra skildringen över allt som har gjorts, undrar man varför arbetslösheten ändå ökar. Arbetslösheten är nu 8 %, och den kommer att växa under sommaren och vara högre i höst än förra hösten. Vi kommer att få ytterligare ökad arbetslöshet i vinter. Om ni har gjort allt rätt, varför blir det så fel? Det måste ni förklara.

Jag tycker nog att finansministerns debatteknik är litet märklig. Jag har exempel på ett antal punkter där finansministern antingen har missförstått eller också inte har lyssnat. Finansministern säger att Socialdemokraterna vill öka den offentliga sysselsättningen. Vi har skrivit i vår motion – jag sade det i mitt anförande och har upprepat det i några repliker – att ökningen måste ske i näringslivet för att vi skall kunna få ner underskottet i de offentliga finanserna. Det är arbetslösheten, den sjunkande produktionen och den sjunkande sysselsättningen i näringslivet som utgör budgetunderskottet. Det finns ingen annan väg att lösa detta problem än att få i gång produktionen. Det är därför vår politik är upplagd med det syftet.

Finansministern sade att vi tar parti för dem som har jobb mot dem som är arbetslösa. Jag tror att finansministern är den första och enda i det här landet som skulle kunna påstå något sådant. Jag förstår att finansministern har varit utomlands. Men någon gång har väl finansministern varit hemma och följt debatten. Då har hon kunnat höra hur vi arbetar just för de arbetslösa och för att de som har jobb inte skall bli arbetslösa, vilket de riskerar med er politik.

Jag har ägnat mycket tid åt arbetet med internationaliseringen i ett nordiskt samarbete där vi har påverkat EG. Ifrån EG-kommissionen, Jacques Delors, har satt upp ambitionen att halvera arbetslösheten i EG-länderna under 90-talet. Det är lättare att få gehör i EG än att få gehör hos den svenska regeringen för kraftiga tag mot arbetslösheten.

Det sades vidare att vi inte skulle fästa vikt vid att få ner priserna. Det är tvärtom. Vi tycker att den utslagning som sker av produktionskapacitet, av människor i produktionen, innebär att svensk ekonomi får en ökad inflationsbenägenhet. Därför menar vi att insatser för att se till att produktionen fungerar och för att vi skall ta till vara kapaciteten både är bra mot arbetslösheten och för att minska den framtida inflationsbenägenheten.

Låt mig slutligen också säga något om de offentliga finanserna. Vi ställer inte ut några löften som gäller ekonomiska förhållanden förrän vi har hela bilden klar för oss. Vi har erfarenheter från 80-talet, när den dåvarande socialdemokratiska regeringen fick ta över efter Anne Wibbles företrädare, då vi fick ta över ett jättelikt budgetunderskott. Det krävde mycket hårt arbete under lång tid. Problemet kunde lösas genom att vi fick i gång tillväxten och ökade produktionen. Det är den uppgift som nu ligger framför oss. Det är därför vi satsar så hårt på att få i gång produktionen och på att få ned arbetslösheten och samtidigt se till att inflationen hålls i schack.

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Anf. 125 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag har några kommentarer till Allan Larsson. Allan Larsson frågade varför vi har alltför hög arbetslöshet nu. Allan Larsson vet, hoppas jag, lika väl som alla andra att detta beror på mycket svåra problem. Vi har haft långvariga strukturproblem. Det rör sig kanske om 15–20 år. Därutöver hade vi svåra överhettingsproblem i slutet av 80-talet. Detta är problem som man inte kan lösa i en handvändning, utan det är fråga om en långsam och mödosam process. Vi börjar nu se att utvecklingen innehåller en del positiva inslag, och det är bra.

Skälet till att jag sade att Allan Larsson och hans parti tar parti för de sysselsatta snarare än för de arbetslösa är att de åtgärder Socialdemokraterna föreslår möjligen skulle kunna underlätta för dem som har jobb att betala litet mindre för sin arbetslöshetsförsäkring. Åtgärderna hjälper dock inte de människor som står utanför arbetsmarknaden att få jobb. De hjälper heller inte dessa människor att få ett bra stöd om de riskerar att vara fortsatt arbetslösa. Den politik som ni förespråkar leder inte till växtkraft och nya jobb. Det tycker jag är utomordentligt tydligt och klarlagt av flera talare i dag.

När det gäller frågan om den offentliga sysselsättningen är det faktiskt inte bara jag som har hört dåligt. För några timmar sedan var det en lång diskussion mellan Allan Larsson och Lars Bäckström om alla klagomål på den kommunala sektorns problem. Det sades att man egentligen inte skulle göra något utan att flera skulle anställas. Det lät som om han ville lösa sysselsättningsproblemet inom den offentliga sektorn. Detta står i strid med att man inte har anvisat några pengar till den kommunala verksamheten. Det var mycket dubbla budskap. Det var nu i och för sig bra att få klarlagt att Allan Larsson ändå inte har denna gammaldags lösning, 60-talslösning, på sysselsättningsproblemet. Allan Larsson torde inse att det är i det privata näringslivet som de framtida jobben måste skapas.

Detta reser emellertid den frågeställning som har varit uppe ett par gånger och som jag inte tycker att Allan Larsson har svarat på, nämligen hur man avser att utforma den ekonomiska politiken i en internationell miljö. Allan Larsson förespråkar en politik som inget annat land – än mindre med de offentliga finanser som vi har i Sverige – förespråkar. Inget annat land förespråkar detta. Det går an att deklarerat stolta mål. Vi är överens om målen och om att få ned arbetslösheten. Det måste emellertid också fungera. Man måste föra en politik som någon tror leder till rätt resultat. Det fungerar med regeringens politik, men inte med den politik som Allan Larsson förespråkar.

Anf. 126 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Nu säger finansministern att det tar litet tid att få ned arbetslösheten. Men de åtgärder ni har vidtagit har pressat ned efterfrågan, aktiviteten och sysselsättningen i hemmamarknadssektorn. Det var ju precis det Lars Tobisson talade om i debatten för ett år sedan och som jag återgav. Det är precis det som har inträffat i svensk ekonomi.

Det vi ser är effekterna av politiken litet längre fram. I finansplanen redovisas en långtidsbedömning. Efter två borgerliga mandatperioder – om väljarna skulle tillåta det – kommer vi 1998 att ha tvåsiffriga tal för arbetslöshe-

ten. 11 % kommer att stå utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det är sanningen när man räknar ut vad den politik som regeringen står för innebär längre fram.

Nu försöker finansministern att skrämma oss och säga att den politik som förs inte har några likheter med politiken i något annat land. I Tyskland slöt man en solidaritetspakt mellan regeringen och Socialdemokraterna som innebär att man genomför lättnader nu för att i stället skärpa finanspolitiken längre fram. Det var just därför att Tyskland nu är på väg ned i en mycket svår lågkonjunktur som man vidtog de åtgärderna.

Vi socialdemokrater har också sagt att det är nu man behöver lättnaderna, och att man får genomföra förstärkningarna av de offentliga finanserna under de kommande åren.

Assar Lindbeck har i sin rapport diskuterat precis samma åtgärder. Vi har inte gått riktigt lika långt som han föreslog. Han pekade på att det i det svaga efterfrågeläget – det är omvitnat att det är huvudproblemet, det tror jag inte att någon av er kan motsäga – är nödvändigt att vidta sådana åtgärder. Han kritiserade regeringen redan i höstas för att den i detta svaga läge drog in köpkraft i stället för att frigöra den och därmed möjliggöra för näringslivet att utvecklas.

Näringslivet kan inte utvecklas om det inte finns en efterfrågan. Det räcker inte med framgångar på exportsidan. De är välkomna. De är en följd av att kronkursen föll. Finansministern har själv sagt att det var ett misslyckande att kronan föll. De är en följd av de stabiliseringsavtal som har träffats. Det har gjorts insatser på många håll för att få i gång exportindustrin.

Men det räcker inte med detta. Det måste också bli utrymme för dem som jobbar på hemmamarknaden att expandera. Den ekonomiska politiken ger inte det utrymme. Därför blir arbetslösheten större under det kommande året, och därför kommer arbetslöshetsiffrorna att vara kvar på tvåsiffriga tal efter sex år.

Så illa står det till. Vad skall ni göra åt detta? Skall ni rulla tummarna och bara räkna in en ökad arbetslöshet?

Anf. 127 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Allan Larsson vet att framgången på exportsidan inte enbart beror på deprecieringen utan framför allt på att företagen har en tilltro till små prisökningar, små lönekostnadsökningar, en bra produktivitetsutveckling och ett företagsvänligt klimat inte minst på skattesidan i Sverige under många år framöver.

Jag nämnde i mitt inledningsanförande att det sker betydande positiva saker med hemmamarknadsefterfrågan på grund av den dämpning av ränteläget som har skett och på grund av den starkare kronkursen, som ju minskar prisökningarna så att hushållen får mer för sina slantar. Det är inte alls några småsummor det handlar om.

Jag kan konstatera att Allan Larsson många gånger säger att hemmamarknadsefterfrågan är för nedpressad. Alla bedömare som jag har hört talas om, inte bara jag själv, tolkar det som om Socialdemokraterna egentligen vill ha ett större budgetunderskott. Detta är den innebörd som man kan tolka ut av de förslag som läggs fram.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

En annan fråga som har diskuterats många gånger och som har varit uppe tidigare i kammaren i dag är frågan om en momssänkning och de effekter en sådan skulle kunna få eller inte få. Det finns inte många ekonomer som stöder en sådan tanke. Det senaste ekonomomdömet, alldeles frånsatt omdömen från mer borgerligt sinnande ekonomer, har citerats här i dag. Det kommer från Fackföreningsrörelsens forskningsinstituts chefsekonom Villy Bergström. Om Allan Larsson inte har haft tillfälle att läsa detta i dag kan jag gärna läsa upp det ytterligare en gång. Där står att det vore fel att stimulera via ytterligare underbalansering. Det är farligt. Vi vet inte vad som händer med räntebildningen. Vi har fria kapitalrörelser. Det är risk för valutaflöde, räntehöjning och fall i kronkursen, som ju motverkar expansionseffekten.

Detta hänger samman med att Allan Larsson, åtminstone att döma av dagens anförande, i motsats till Ingvar Carlsson inte ser den svenska ekonomin och den svenska ekonomiska politiken i ett internationellt perspektiv. Han resonerar som om vi levde på 50-talet, eller ännu tidigare, som om Sverige vore en isolerad ekonomi där vi kunde dra i olika spakar för att de svenska hushållen och konsumenterna skulle reagera på det sätt som Allan Larsson tror.

Det långsiktigt viktiga nu är att i denna internationella miljö stimulera den positiva utveckling som framför allt börjar att skönjas på småföretagssidan. Det är egentligen där som Allan Larsson skulle kunna göra en positiv insats, nämligen genom att för Socialdemokraternas räkning klart deklarera allt positivt som kan göras för småföretagarna och de enskilda företagens räkning. Detta kommer Socialdemokraterna att stötta.

Anf. 128 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Anne Wibble undrade om någon av oss blev glad över att kronan föll. Hon kanske syftade på oss i vänstern. Jag blev inte glad, därför att jag vet att det reala värdet på kronan sedan 1981 har fallit med ungefär 46 %. Det betyder att en svensk löntagare gentemot sina europeiska vänner har fått en 46-procentig lönesänkning. Jag blev därför ledsen när kronan föll.

Men varför föll kronan? Jo, det var därför att kronan vid fel tillfälle och på för hög nivå knöts till euron. Därför föll kronan.

Vidare säger Anne Wibble att man skall vara glad över låg ränta och låg inflation. Det skall man vara, och det är jag också. Om inte budgetunderskotten växte skulle jag t.o.m. kunna vara glad över låga skatter. Men vi skall väl också vara glada över att ha en bra fördelningspolitik och en hög sysselsättning. Ni låter glädjen över räntorna och inflationsbekämpningen ta överhand över kampen mot arbetslösheten. Detta är ert misstag.

Fru Wibble, jag har inte begärt att kommunerna skall få anställa hur mycket folk som helst. Jag vill ha en expansion i privat sektor. Det är därför vi i Vänsterpartiet föreslår sänkta arbetsgivaravgifter för nyanställning i industrin. Det är därför vi föreslår 90 kr per timme i utbildningsstöd för att hålla arbetskraften kvar i industrin. Men det går ni ju inte med på. Vi säger: Låt bli att avskeda folk i kommunerna. Det betyder något helt annat än att nyanställa. Det finns ju ingen småföretagare som skulle se det som en nyan-

ställning att låta bli att avskeda sin medarbetare. Lika klok är jag som den småföretagaren.

Vi i Vänsterpartiet tycker bra om småföretagare. Vi gick ju med på att sänka förmögenhetsskatten på arbetande kapital. Men vi säger: Skåpa inte ut 50 000 från kommunerna under 90-talet. Om det då blir 50 000 nya jobb i privatsektorn är ju arbetslösheten oförändrat 500 000, och den skulle ju ner, fru Wibble. Det är därför man inte skall avskeda i kommunsektorn. Om ni hela tiden fyller på från kommunsektorn kommer ju inte de nya jobben i privatsektorn att dämpa arbetslösheten. Detta är ert misstag. 30 miljarder skall ni ta av kommunerna. Det är ju 62 miljarder som går i transfereringar från stat till kommun, och ni skall hämta in 30 miljarder i besparingar.

Anf. 129 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Min glädje, Lars Bäckström, över lägre räntor och starkare kronkurs handlar självfallet om att detta leder till flera jobb. Detta är liksom hela poängen. Det tycker jag ändå ganska tydligt framgick av mitt inledningsanförande. Det är i sig ingen källa till vare sig glädje eller sorg, men det leder till att vi kan börja se en del positiva tecken, så att vi kan lösa det stora arbetslöshetsproblemet.

Lars Bäckström har under den här debatten fått ganska mycket beröm. Jag skulle i alla fall på en punkt gärna vilja sälla mig till detta, eftersom han ändå har en viss förmåga att räkna ihop plus och minus så att det någorlunda går ihop. Jag måste erkänna att jag tror att detta egentligen säger mera om det andra, större, oppositionspartiets bristande räkneförmåga än att det är så oerhört ansvarsfullt från Vänsterpartiets sida. Men det är ändå bra att vi har någon som kan räkna plus och minus.

Ett av problemen med Lars Bäckströms politik är till att börja med att han uttrycker vänliga ord om småföretagsamhet, men samtidigt föreslår han många skattepolitiska åtgärder som i stort sett skulle ta död på nästan all framtidsinriktad verksamhet i det här landet. Det går an att säga en sak. Men när man sedan ser på vad det är fråga om för förslag, som får det här räknestycket med plus och minus att gå ihop, är det inte någonting som, för att vara uppriktigt, är särskilt positivt för småföretagare eller för sysselsättningen.

I fråga om den offentliga sysselsättningen tycker jag att Lars Bäckström lade ner betydande möda och intresse på att få veta hur Socialdemokraterna ställde sig. Det var, åtminstone för mig, ganska tydligt att Lars Bäckström själv var inställd på att man liksom inte får ändra på någonting i den offentliga sektorn, därför att man har ett allvarligt sysselsättningsproblem. Jag tror att detta skulle vara förödande både för jobben och för den service som många medborgare är beroende av från kommuner, landsting och stat. Därför är det en typ av statiskt tänkande som Lars Bäckström ger uttryck för. Jag tror att det är en mycket negativ faktor och en kvarleva från ett alltför planmässigt tankesätt, som innebär att skiljelinjerna mellan Lars Bäckströms politik och regeringens är och förblir mycket stora och skarpa.

Anf. 130 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag tror säkert att skiljelinjerna är tydliga och skarpa. Detta kan vi vara ense om. Men vad jag säger är att Folkpartiet ju driver frågorna

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

om eget rum i långvården och det glömda Sverige. I min hemtrakt, där vi har ett landsting med folkpartiledning, går man ur huse i stad efter stad för att protestera mot nedläggning av sjukhus. Detta görs innan man har genomfört det sparprogram som regeringen tänker göra under 90-talet.

Fru Wibble vet att det, bara för att möta åldersförändringar, behövs 2 % konsumtionstillväxt i vård och omsorg. Då säger fru Wibble att det nu skall vara oförändrad real konsumtion. Detta är mycket diskutabelt. Vad är oförändrad real konsumtion? Det vet fru Wibble. Hon är kunnig i ekonomi. Men det är över huvud taget ett oerhört mångtydigt begrepp. Hur skall man få in en besparing på 30 miljarder? Skall man dra in statsbidrag? Skall man förbjuda kommuner som effektiviserar sig att öka? Skall man förbjuda kommuner att sälja fastigheter eller att ta ett lån? Det är en oerhörd detaljreglering som detta kräver. Därför är det egentligen inte säkert att man klarar av att göra det. Men ponera att man gör det. Om man genomför en nedskärning med 30 miljarder kommer det att betyda att minst 50 000 arbetstillfällen försvinner. Vi kommer inte att hinna skapa så många jobb på den privata sidan som kompenserar detta, när vi har en arbetslöshet på 500 000. Detta är ingångsläget. Men visst skall vi effektivisera den. Det behövs också för att kunna möta alla de behov som finns i det glömda Sverige och för att vi skall klara av dessa egna rum i långvården. Jag är t.o.m. tveksam till om vi politiker vågar ta på oss sådana stora åtaganden. Det kanske är att lova för mycket. Vi är många politiker som har lovat för mycket. Därför bör vi vara litet försiktigare med löftena. Men låt bli att avskeda folk! Det är ju bara att flytta underskott från stat och kommun till arbetsmarknadsfonden. Det vore väl inte riktigt bra.

Fru talman! Om det finns någon minut kvar vill jag säga några sista ord. Fru Wibble, kulturen är ju litet grand fråga om känningar om vad som rör sig i tiden. Man skall vara artig och snäll sista dagen som vi har en debatt, och gärna ta upp någon sommarvisa eller liknande.

Jag tänkte: Var står vi egentligen i politiken? Åt vilket håll går den, åt vänster eller höger? Då hörde jag i radion en sommarvisa, som jag har skrivit ned därför att jag tyckte att den var så bra. Den handlar inte om sol och sill, men litet grand om rött och grönt – kanske litet röda bär. Det var Ulf Lundell som sjöng den – han med Öppna landskap. Han åker just nu runt och sjunger. Texten lyder: 500 000 utan jobb i dag. De behövs inte mer. Gott om herrar med fallskärm som hoppar. Se hur de dalar ner. Gott om burkar att plocka upp. Gott om klöver, blåbär och blåklint. Jag ser rött.

Fru talman! Jag hoppas att snart igen få träffa fru talmannen. Jag hoppas att få träffa fru Wibble snart igen. Helst vill jag träffa fru Wibble i finansutskottet, och herr statsminister Carl Bildt på bänken, på riksdagsbänken som oppositionsledare.

Anf. 131 Finansminister ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Låt mig påminna Lars Bäckström om några väsentliga sjukvårdsreformer som har en ganska stark folkpartiprägel. För ungefär två år sedan diskuterade riksdagen och fattade beslut om ÄDEL-reformen. Den har visat sig ha en betydande framgång. Enligt de senaste uppgifterna har den inneburit en hel del pengabesparingar, samtidigt som erfarenheterna vi-

sar att patienterna är mycket nöjda. Reformen innebär en förbättring av sjukvården till fördel för patienterna men förutsätter inte mera slantar från stat eller kommun.

Husläkarreformen, som riksdagen fattade beslut om för någon vecka sedan, är en annan reform av samma slag. Den har en mycket tydlig folkparti-prägel. Det är en väldigt viktig reform, som innebär att var och en själv får välja doktor. Det är ett till synes självklart och enkelt beslut, som nu äntligen blir verklighet. Det är en stor reform, som sannolikt också kommer att innebära besparingar. Den kommer i varje fall inte att kosta pengar.

Lars Bäckström sade tidigare i dag att den kommunala sektorn enligt Vänsterpartiets uppfattning skulle växa med 2 %. Jämfört med denna kalkyl innebär regeringens politik betydande besparingar. Den går att förverkliga tillsammans med förbättringar för medborgarna på servicesidan, om kommunerna jobbar bra med produktivitetsförbättringar. Jag är ganska säker på att de anställda inom kommuner och landsting har många kloka och bra idéer om förbättringar. Får de bara möjlighet, vilket vi har givit dem nu, att utan så himla många statliga styrmedel eller pekpinnar från riksdagsmän och andra lägga upp arbetet på det sätt som de själva finner bäst och arbeta i konkurrens med entreprenörer, så kommer detta att kunna genomföras. Då slår man två flugor i en smäll. Man förbättrar de offentliga finanserna och får en bra service för medborgarna.

Jag vill påminna även Lars Bäckström om en brist i er ekonomiska politik, nämligen att ni liksom Socialdemokraterna bortser från de internationella sambanden. Ni tror att Sverige fungerar ensamt. Det påverkar mycket starkt de lösningar som ni förespråkar. De fungerar tyvärr inte i motsats till regeringens politik, som innehåller positiva satsningar, inte minst på småföretagsamheten, vilka kommer att ge oss en betydligt bättre arbetsmarknad än de räkneexempel som finns i den reviderade nationalbudgeten.

Till slut vill jag gärna önska fru talmannen samt de ledamöter som finns här i kammaren en trevlig sommar.

Anf. 132 JOHNNY AHLQVIST (s):

Fru talman! Jag vill börja med att hälsa arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund välkommen hit. Vi saknade arbetsmarknadsministern i går, när vi hade en stor debatt om förslag som innebär att man raserar ekonomin för de arbetslösa i detta land. Vi saknade arbetsmarknadsministern även när vi debatterade hur man i framtiden skall finansiera Arbetsmarknadsfonden. Men jag förmodar att arbetsmarknadsministern hade viktigare saker för sig än omsorgen om de arbetslösa i landet.

Fru talman! Arbetslinjen ligger fast, säger regeringen. Det sade man i januari förra året, när man trodde att arbetslösheten 1993 skulle bli 4,5 %. Det säger man nu, när man tror att arbetslösheten i år skall bli 7 %. Det säger man fast man vet att 14 % av arbetskraften snart står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Arbetslinjen ligger fast, säger arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund, samtidigt som han tror att 10 % kommer att vara öppet arbetslösa i sommar. Det är enkelt att säga att arbetslinjen ligger fast, men det är meningslösa ord när verkligheten visar något helt annat.

Jag skulle vilja rikta en direkt uppmaning till de borgerliga ledamöterna.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Säg som det är. Säg att ni har övergivit arbetslinjen för att i stället enbart prioritera bekämpningen av inflationen. Ni riskerar nämligen att öka på politikerföraktet genom att strö meningslösa ord omkring er, ord som alla inser att ni inte lever upp till.

Hur tror ni att de 400 000 människor känner sig som i sommar är öppet arbetslösa och med ljus och lykta letar efter ett jobb eller en aktiv åtgärd? Hur tror ni att de känner sig, när ni påstår att arbetslinjen ligger fast?

Hur hög skall den öppna arbetslösheten bli, innan ni erkänner att ni har övergivit arbetslinjen? Det räcker tydligen inte med 10 %. Går gränsen vid 11 %, 13 % eller 15 %? 1998 är arbetslösheten 11 %, säger regeringen. Var finns arbetslinjen? Hur är det med moral och etik i politiken, kds? Ni säger att arbetslinjen gäller, men samtidigt röstar ni här i riksdagen ner alla våra förslag som skulle minska den öppna arbetslösheten. Var finns moralen?

Att det skulle bli så här kan inte heller vara någon nyhet för er. För snart ett och ett halvt år sedan skrev vi i vår motion: "Det är nu som det avgörs om Sverige i det nya Europa skall fortsätta att hävda arbetslinjen och bedriva en politik för full sysselsättning eller om Sverige skall bli ett land med sjunkande ambitioner när det gäller arbete och utveckling."

Vi krävde vid det tillfället att regeringen skulle ta fram ett ekonomiskt-politiskt program för att pressa ner arbetslösheten. Då låtsades ni inte höra, och då ville ni inte förstå. Nu kan vi se följderna av detta. Nu har vi facit i handen.

Nu står snart var sjunde svensk utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Mer än 400 000 svenskar kommer att vara öppet arbetslösa i sommar. Nu kommer 100 000 långtidsarbetslösa allt närmare utslagningens stup. Den blomstertid som nu kommer blir en tid av arbetslöshet för våra ungdomar. Nu blir Sverige som vilket annat land som helst i Europa med massarbetslöshet och utslagning samt med ökande sociala problem och social oro.

Tror ni att de arbetslösa bara är siffror i en statistikcolumn? Inser ni inte att bakom varje siffra finns en människa av kött och blod, med vilja att försörja sig och sin familj? Deras oro förs in i familjen, på samboende, på barn, på släktingar och på vänner. Pessimism och bristande framtidstro breder ut sig. De brustna framtidsdrömmarna blir allt fler.

Ännu märks inte de arbetslösa så mycket. Deras röster är lågmälda, och den sociala oron är ännu kontrollerad. Men en dag kommer oron att förvandlas till ilska och passiviteten till aktivitet. Då, Börje Hörnlund, får ni stå till svars. Har ni då gjort allt ni kan för att bekämpa arbetslösheten?

Ni skall då förklara varför det inte går att satsa på aktiva åtgärder, på investeringar och på ombyggnader, medan det går bra att låna 50 miljarder kronor på mindre än två år för att betala kontantstöden.

Ni skall förklara varför de arbetslösa skall få betala en sänkning av ersättningen med 1 400 kronor i månaden, medan en högvärlönad arbetstagare kommer undan med 148 kronor i månaden. Ni skall förklara varför vi skattebetalare skall subventionera det enskilda pensionssparandet med miljarder kronor, samtidigt som 100 000 ungdomar går arbetslösa.

Det är den borgerliga regeringen och den borgerliga riksdagsmajoriteten inkl. Ny demokrati som bär det fulla ansvaret för den utveckling som nu sker. Ni borgerliga vill gärna ha regeringsmakten, men ni vill inte ta ansvar för det

ni ställer till med. Detta bristande ansvarstagande personifieras i allra högsta grad i dag av arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund.

I varje debatt som vi har fört i denna kammare under de senaste två åren har Börje Hörnlund skyllt ifrån sig. Regeringen har inget ansvar. Allt ansvar ligger på den tidigare socialdemokratiska regeringen. Det som Socialdemokraterna inte är ansvariga för beror på lågkonjunkturen. Hela förklaringen till dagens massarbetslöshet är enligt Börje Hörnlund inflations- och speculationsekonomin under 1980-talet samt lågkonjunkturen. Regeringen har inget som helst ansvar. Så har tongångarna varit hittills, och så förmodar jag att det kommer att bli också i dag.

Låt mig säga till arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund: Försök för en gångs skull att ta det ansvar som det innebär att vara arbetsmarknadsminister. Försök att förstå att vi politiker faktiskt kan påverka skeendet i samhället. Försök att förstå att regeringens och riksdagens beslut kan påverka företagens produktion och investeringsvilja samt hushållens efterfrågan och sparbenägenhet.

Inte med ett ord har arbetsmarknadsministern under de senaste åren antytt att han känner något ansvar för situationen. Men nu är det dags, Börje Hörnlund, att debattera dagens läge och inte att försöka skriva om historien.

Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund! Varför stramade den borgerliga regeringen i sin rivstart för ett och ett halvt år sedan åt två tredjedelar av samhällsekonomin mitt i en lågkonjunktur? Jag har tidigare ställt denna fråga till Börje Hörnlund i en interpellationsdebatt. Hur kunde regeringen tillåta att en stor del av den svenska byggkapaciteten i det här landet slås ut?

Jag tror också att det finns ett intresse från svenska folket att få veta varför vårdnadsbidrag är en fråga som diskuteras mest i regeringen och inte insatser för att bekämpa arbetslösheten.

Ni gick ju till val på att skapa fler jobb, sänka skatterna, införa nya bidrag, satsa mer på vård och omsorg. Det var ju dit den enda vägen skulle leda. Men vart går den vägen egentligen?

För att understödja en utveckling mot tillväxt måste de arbetsmarknadspolitiska insatserna öka och i stor utsträckning inriktas mot näringslivet. Det gäller att bekämpa arbetslösheten och främja tillväxt genom att gå från bidrag till aktiva åtgärder, från mindre bra åtgärder till bättre och från åtgärder till arbete.

Vi har, fru talman, lagt fram ett komplett förslag till stöd för näringslivets utveckling och för att skapa nya arbetstillfällen. Det skall ske genom bl.a. beredskapsarbeten inom ROT-sektorn, underhåll av gator och vägar och infrastrukturinvesteringar. Näringslivet skall erbjudas att anställa drygt 50 000 personer med hjälp av rekryteringsstöd i stället för ungdomspraktik.

Vår satsning på utbildning fortsätter. Vi föreslår fler platser i arbetsmarknadsutbildning, vid högskolorna och i folkbildning, men vi säger nej till försämring av utbildningsbidragen.

Vi vill bekämpa långtidsarbetslöshet med hjälp av generösa rekryteringsstöd och 10 000 nya beredskapsarbeten.

Vi säger också nej till fler ungdomspraktikplatser och ja till riktiga jobb med hjälp av rekryteringsstöd.

Många kommuner och landsting har i dag en svår ekonomisk situation. Vi

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

har lagt fram förslag som går ut på att förhindra att uppemot 50 000 kommunanställda går ut i öppen arbetslöshet före den 31 december 1994. Det är önskvärt med en omvandling som leder till en ökad kommunal produktivitet. Det har diskuterats tidigare i dag. Men det är först när friställda kan få en ny anställning som det uppstår en samhällsekonomisk vinst. Vi vill att kommunerna skall använda den ökade skattekraft som sänkningen av grundavdraget medför till att tillfälligt behålla sådan övertalig personal.

En satsning på aktiva åtgärder är alltid ekonomiskt lönsam. Det finns nämligen ingenting som kostar samhället så mycket som att ha en hög öppen arbetslöshet. 1 % i öppen arbetslöshet, ca 43 000 personer, innebär utgifter för staten på mellan 5 och 5,5 miljarder kronor och uteblivna intäkter i form av sociala avgifter och skatter med ca 2,5 miljarder kronor.

Vår satsning innebär att statens bruttoutgifter ökar med 20,5 miljarder kronor för att under nästa år ge möjlighet att engagera 110 000 fler personer i aktiva åtgärder. Efter avräkning av alternativa utgifter blir nettokostnaden endast ca 3 miljarder kronor.

Med denna politik kan den öppna arbetslösheten redan nästa år pressas ned.

Nu vill jag, alla arbetslösa och många företagare ha besked om varför ni röstar ned alla dessa förslag och alla andra som vi lagt fram. Vad är det för fel på satsningar gentemot näringslivet som skapar riktiga jobb eller ger möjlighet att tidigarelägga nyanställningar? Varför säger ni nej till fler aktiva insatser och ja till mer kontantstöd?

Vi förstår från Socialdemokraternas sida inte heller varför ni nu rustar ned den aktiva arbetsmarknadspolitik i en allt snabbare takt. Förr hette det att ungdomspraktik var den sista åtgärden. Nu är den i praktiken den första, eftersom ni skär ned på arbetsmarknadsutbildning och beredskapsarbeten. Vi var tidigare överens om att ALU var den sista åtgärden för dem som hotas av utförsäkring. Nu skall ALU tydligen användas på bekostnad av beredskapsarbeten.

De mest effektiva åtgärderna inom arbetsmarknadspolitik undergrävs, medan de sämsta åtgärderna prioriteras. Det kan kanske spara någon krona på kort sikt, men långsiktigt är det förödande för den aktiva arbetsmarknadspolitik och för en väl fungerande arbetsmarknad.

Jag tycker att utskottets företrädare Elver Jonsson skall förklara för mig hur ni kan sänka utbildningsbidragen med en tredjedel för ungdomar under 25 år och för dem som anvisas reguljär utbildning. Tycker Elver Jonsson att det är rimligt att t.ex. en 24-åring som anvisas att delta i en svetsutbildning bara skall få två tredjedelar av den ersättning som den som i stället ligger hemma i sängen har?

Hur kan ministern försvara att en lågutbildad kvinna som arbetsförmedlingen bedömer under ett läsår behöver komplettera sina baskunskaper i det reguljära utbildningsväsendet bara skall få två tredjedelar av sin arbetslöshetsersättning och tvingas låna pengar för sin försörjning? Och säger man nej, blir man avstängd från arbetslöshetsersättning. Är det en ny linje i arbetsmarknadspolitik att det skall löna sig bättre att vara hemma än att studera?

Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund! Hur blir det med det särskilda

studiestödet för vuxna arbetslösa? I dag finns det inte någon människa här som kan tolka vilken regel som kommer att gälla när vi fattar beslut om några timmar. Jag tycker att det är ett anständighetskrav att arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund förklarar detta för oss riksdagsledamöter, så att vi vet vilket beslut som vi skall fatta när det är dags att votera om detta. I dag är det inte någon på Arbetsmarknadsdepartementet eller på Utbildningsdepartementet som kan säga om man har 65 % av 65 % eller om man har 80 %. Om man skriver så pass dåliga förslag, tycker jag att man har en skyldighet att förklara detta. Därför hoppas jag att ministern gör det.

Regeringen litar inte heller på AMS möjligheter att bedöma var resurserna bör sättas in runt om i vårt land. Vi har tidigare varit överens i utskottet och i kammaren om att AMS bäst bedömer detta.

Men nu skall arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund själv sitta med 250 miljoner kronor och dela ut dem till behövande orter. Varför kan inte AMS som tidigare få göra denna bedömning? Hur kan departementet ha bättre kunskaper än AMS om detta?

Vilka orter, arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund, är det som skall få del av detta och prioriteras? Är det de som uppvaktar ministern intensivast? Är det kommuner med borgerlig majoritet? Är inte arbetsmarknadsministern rädd att folk skall tro att det i själva verket är en del av Centerpartiets valrörelse att få dela ut hundratals miljoner kronor på ett sätt som man själv bestämmer på ministernivå? Kan det inte bli sådana misstankar, Börje Hörnlund, när man utan skäl drar in AMS befogenheter till förmån för Arbetsmarknadsdepartementet? Jag tycker att Börje Hörnlund borde ändra på detta omedelbart.

Men det räcker naturligtvis inte. Det är helheten som det är fel på. När tillväxten uteblir för tredje året i rad, när jobben försvinner i en snabb takt – fler än 320 000 bara sedan regeringen trädde till –, när arbetslösheten för varje regeringsprognos måste skrivas upp, när klyftorna i samhället ökar rekordsnabbt och orättvisorna breder ut sig, när vi alla kan se hur problemen i Sverige ökar dag för dag och allt detta händer, tycker jag att alla som har någon ansvarskänsla och några möjligheter till självkritik skulle fundera över varför utvecklingen går åt fel håll och vad som kan göras för att få en annan och bättre utveckling.

Men det gör inte denna regering och denna arbetsmarknadsminister. I stället söker de sig till Ny demokrati för att få stöd för att ytterligare öka orättvisorna. Det kommer att bli billigare att bo i tält än i en bostad. I stället diskuterar man i regeringen hur ett vårdnadsbidrag skall kunna införas. Det skall löna sig att vara hemma men inte att arbeta.

Fru talman! Så var det med den arbetslinjen, och så var det – får vi hoppas, efter nästa val – med den arbetsmarknadsministern.

Anf. 133 HANS ANDERSSON (v):

Fru talman! Först vill jag säga att det känns litet dystert att stå här i dag sent på eftermiddagen. Jag förmodar att det var massmedierna som såg till att det blev den långa partiledardebatten som inledde dagen och att det omfattande ärende som har upptagit en stor del av vårens arbete i riksdagen blir debatterat som en litet kall efterrätt.

Men hur som helst hörde jag Carl Bildt säga på morgonen att han under vårriksdagen var nöjd, därför att regeringen hade fått igenom så många av sina förslag därför att riksdagen hade fattat så många kloka beslut. Och han kände stolthet över reformerna inför framtiden. Det fick mig att tänka på vad finansminister Wibble skriver i den reviderade finansplanen:

"Frukterna av de omfattande strukturreformer som redan beslutats och nu föreslås kan skördas --." "En valfrihetsrevolution inom välfärdspolitiken ökar den enskildes makt. Var och en får självständigt fatta fler viktiga beslut. Alla människor skall ges samma möjligheter i livet."

Det är en fruktansvärd cynism, sett ur min synpunkt. Det är en fruktansvärd cynism när jag tänker på alla de människor som med förtvivlan upplever sin situation i dag då det gäller att klara familjerna, då gäller att klara sin försörjning och då man kämpar för att få ett arbete. Valfriheten har minskat i en osannolikt hög takt.

I går läste jag i Expressen en intervju med statssekreterare Olle Wästberg i Finansdepartementet. Han sade: Vi får vänja oss vid arbetslösheten. Och vår toleransnivå har förändrats något oerhört.

Det är möjligt. Jag vet inte vem han syftar på när han säger "vår". Han kanske menar Olle Wästberg, Anne Wibble, Carl Bildt och de borgerliga partierna. Men jag och det parti som jag representerar och, vill jag påstå, hela arbetarrörelsen kommer aldrig att acceptera arbetslösheten som slår så hårt mot människor, och som slår så hårt mot det sociala livet. Vi kommer aldrig att acceptera detta.

Oavsett om jag nu låter dyster, Per-Ola Eriksson – han som inte vill höra dysterkvistar utan optimister – brukar jag vara optimist, och jag är optimist. Jag tror att man kan arbeta upp en välfärd. Jag tror att om man tar gemensamma tag, kan man klara sig ur kriser. Men man skall inte hyckla. Om det är mörkt, så är det mörkt. Men en del ser ju ljuset i tunneln, fru talman!

AMS statistik för maj kom häromdagen. Det är nu en arbetslöshet på 8 %, som vi sade att vi skulle få. Det är redan 1 % över bedömningarna i den reviderade finansplanen. Det är 337 000 människor som är arbetslösa, varav 94 000 långtidsarbetslösa, vilket är hemskt i sig. Det är dessutom, Börje Hörnlund, en prioriterad grupp. Det är ju långtidsarbetslöshet som vi skall förhindra. Det är alltså 94 000 nu, och det kommer att bli fler. Antalet öppet arbetslösa ungdomar är nu 105 000 enligt den senaste statistiken från AMS. Dessutom är 84 000 ungdomar fortfarande föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, framför allt ungdomspraktik. Det är alltså snart 200 000 människor som står utanför arbetsmarknaden. Över 12 % befinner sig utanför den ordinarie arbetsmarknaden, vilket är 530 000 människor.

En åtgärd som växer och växer med raketfart, och som jag skall återkomma till, är arbetslivsutveckling. I dag är över 40 000 människor föremål för sådan.

Men varslen minskar, och antalet lediga platser som anmäls till förmedlingarna ökar. Ja, man skall vara optimist. Det finns sektorer i samhället där man kanske kan se att botten är nådd. Det vore konstigt om man inte skulle kunna få några positiva resultat när vi har ramlat praktiskt taget i fritt fall under ett flertal år.

Fru talman! Jag kom in i riksdagen så att säga i efterskott. Jag kom in i

oktober 1992, och jag höll mitt jungfrutal den 14 oktober just om arbetslösheten. Jag minns att jag uttryckte sorg och vrede över sakernas tillstånd, över arbetslösheten. Jag vill säga att det har förvärrats. Ur min synpunkt är det raseri och förtvivlan. De krisuppgörelser som då bildade bakgrund till debatten har fallit. Jag vet inte vad som blev kvar. För socialdemokratin blev det väl inte så mycket kvar annat än att man lyckades minska antalet semesterdagar för just dem som är hårdast drabbade, vill jag påstå, nämligen verkstadsarbetarna i industrin.

Pensionsåldern har man stridit länge för från både de borgerliga partierna och från Socialdemokraterna. Men det blev inte mycket av det till slut när man fann att det skulle späda på arbetslösheten och att det skulle leda till ytterligare kostnader.

Efter kronfallet har vi en helt ny situation. Men attackerna fortsätter. I går lyckades attacken mot a-kassan och utbildningsbidragen. Snart väntar väl den arbetsrättsliga attacken.

Regeringen är i dag beroende av Ny demokrati. Per-Ola Eriksson talade om den stabila majoriteten. Det är den majoritet som man bildar tillsammans med de antifackliga krafterna i Ny demokrati, de som talar om arbetslöshet i samma andetag som de talar om svartjobb. Jag hörde Claus Zaar i går, och jag hörde Ian Wachtmeister i dag. Jag hörde Ian Wachtmeister tala om de betalda demonstranterna. Det är väl de arbetslösa människor som vi alla har mött här utanför på Mynttorget och på Riksplan.

Det finns de vilkas ideologi säger att det är nyttigt med arbetslöshet. Det kan sänka lönenivåerna, och det kan utsätta fackföreningsrörelsen för ett hårt tryck. Det ökar klyftorna. Fru talman! Jag är rädd att vi kan ha det så beryktade tvåtredjedelssamhället runt hörnet. Då kommer vi att få sociala konflikter, och de kommer att vara mycket svåra att lösa. När människor känner att det inte finns någon solidaritet, och när människor känner att man inte bryr sig, då vill jag varna för konsekvenserna.

Det finns inga enkla lösningar. Vänsterpartiets alternativ är sannerligen inte någon enkel lösning eller någon "kvick-fix". Det framgår av Johan Lönnroths meningsyttring till finansutskottets betänkande och det har framgått av Lars Bäckströms många inlägg i debatten.

Vi har lagt ned ett mycket stort arbete på att ha ett budgetalternativ som är minst lika starkt och i själva verket starkare än regeringens. Vi har sett till att finansiera varje krona och mer därtill av de ganska omfattande insatser som vi föreslår när det gäller att hävda arbetslinjen.

Det handlar om att satsa på arbete och skapa tillväxt. Men det handlar också om att skaffa sig inkomstförstärkningar, och det kommer att innebära besparingar. Vi har föreslagit en serie åtgärder på alla de här punkterna.

Vår huvudsakliga inriktning är en sysselsättningspolitik vars första ingrediens är en omfördelningspolitik som innebär höjda skatter, höjda arbetsgivaravgifter och en omfördelning till de människor, t.ex. de arbetslösa, som med våra förslag inte drabbas av de köpkraftssänkningar som regeringen och riksdagsmajoriteten införde i går.

Våra huvudsakliga insatser är till för att stödja sysselsättningen och stödja näringslivet; exportstöd, utvidgade exportkreditgarantier, småföretagarstöd, samordning av exporten, underleverantörsprogram, branschprogram,

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

t.ex. på träsidan, satsningar på industritillväxt. Vi är överens om att utan produktion finns ingen välfärd att fördela.

Men det har varit en oerhörd passivitet vad gäller näringspolitik och regionalpolitik från regeringens sida, framför allt på det näringspolitiska området.

Vi har satsat mycket och fortsätter att lägga förslag om reparations- och ombyggnadsprogram, ROT-program, infrastruktursatsningar. Vi har i dag att ta ställning till förslag som handlar om tidigareläggning av industribeställningar från den offentliga sektorn, affärsverken.

Vi har föreslagit en serie miljöinvesteringar på energisidan och på annat håll för att också gynna den svenska industrin. Vi har inom ramen för den offentliga sektorn tagit upp frågan om vad som händer till följd av avreglering och privatisering på det statliga området och det hemska perspektiv som finns med avseende på regeringens femårsplan att dra in 35 miljarder kronor från kommunsektorn. Det gäller att utveckla arbetet, att höja kompetensen och inte kasta människor som i dag arbetar inom välfärdssektorn rakt ut i arbetslöshetens svarta hål.

Vi har tagit upp långsiktiga förslag om arbetstidsförkortning och om att påbörja detta med försök på de arbetsplatser där man har särskilt bundna och hårda jobb, både i industrin och inom vården. Vi har inte mött någon förståelse.

Vi har sagt att vi måste se till att man inte fortsätter att dramatiskt öka övertidsuttaget samtidigt som många människor inte får jobba alls. Jag har sett i pressen att arbetsmarknadsministern har tagit upp den frågan också. Men vi har gång på gång krävt att riksdagen uttalar sig och eventuellt förändrar lagstiftningen för övertidsramarna. Det är en djupt osolidarisk utveckling vi ser i dag, särskilt i industrin.

Vi har föreslagit, och i viss mån har det blivit tillgodosett, utveckling och utvidgning av volymen av den ordinarie utbildningen. Det gäller att fortsätta där, för Sverige har tappat när det gäller utbildningskapacitet.

Men vi har framför allt föreslagit att man utbildar inom arbetslivet, det vi har kallat för kompetensutveckling inom arbetslivet. Där utvidgar faktiskt regeringen budgeten, men minskar bidragen. Jag har den uppfattningen att man förmodligen inte alls kommer upp i de volymer man tror på. Man minskar i själva verket de 90 kr som i dag utgår, 40 kr plus 50 kr i tillverkningsindustrin, till ett bidrag på 60 kr. Det är en minskning med 50 %. Socialdemokratin har följt med på den vägen. Jag menar att det är vansinnigt. Ingenstans gör utbildningen bättre nytta än när den sker i relation till den produktiva struktur som redan finns där.

Vi har föreslagit rekryteringsstöd för att verkligen se till att få in människor i anställning och inte hålla i gång människor i en artificiell arbetsmarknad.

Vi har föreslagit att beredskapsjobben skall hållas kvar och utvecklas. Det är riktiga jobb som gör nytta, som täcker behov och som svarar mot de arbetandes och arbetslösas kvalifikationer. Vi har framför allt en jättesatsning på arbetsmarknadsutbildning.

Regeringen har formulerat sin politik och jag vill kort kommentera den. Trots att arbetslöshetens årsgenomsnitt nästa år kommer att vara ungefär

3 % högre än i år, anslår regeringen i dag ett lägre belopp för nästa budgetår än vad som spenderats på innevarande budgetår.

I gengäld utnyttjar arbetsmarknadsministern skuldkontot på checkkrediten på Riksgälden ganska hårt, dvs. man lånar upp utan något tak. Det kan ju vara smart för en arbetsmarknadsminister, men det är en djupt oansvarig politik, tycker jag.

Vi får en lägre kvalitet. Ungdomspraktik är inga riktiga jobb. Ungdomspraktik är ingen riktig anställning. Ungdomspraktik sex månader, och sedan? ALU, som var den absolut sista åtgärden, beräknas omfatta 50 000–60 000 ungdomar. Redan i dag är de 40 000. Jag tror att de kan bli 100 000, precis som när det gällde ungdomspraktiken. De åtgärder som var tänkta att vara den sista lösningen har blivit de stora lösningarna, volyminsatserna.

Det blir en väsentligt mindre volym planerad arbetsmarknadsutbildning. Det blir sämre utbildningsbidrag. Det blir sämre nivåer på beredskapsarbete. Det blir alltså sämre villkor och lägre kvalitet. Det blir mycket sämre incitament.

En person kan få en ALU-tjänst och kanske hålla på med närradioverksamhet på ett fackföreningskontor. Trevligt, bra man håller sig aktiv. Hur skall det jämföras med att ta en datakurs för att förstärka sin kompetens på den ordinarie arbetsmarknaden?

För arbetsförmedlingen kostar det ingenting på ALU. Det är inget budgetkonto som blir överskridet. Det är bara att låna pengar. Det är mycket dåliga signaler till den enskilde, som också tjänar mycket mer. Han kanske får sina 80 % åtminstone. I utbildningsalternativet får han 52 %. SVUXA-bidraget är på 80 %. 65 % av 80 är 52 %.

Dåligt kostnadsansvar, dålig kontroll, dålig uppföljning, dåliga incitament, dålig arbetsmarknadspolitik. Och så frågan om tvång för ALU. Arbetsmarknadsutskottet, som förut hänvisade till att det var fullständigt meningslöst och felaktigt att införa tvång, gjorde det nu igen, efter det att vi hade motionerat om avslag på Börje Hörnlunds proposition.

Finansutskottet har inte följt ett enigt arbetsmarknadsutskott. Jag hoppas att Elver Jonsson skall deklarerat att han självklart skall rösta efter sin övertygelse, följa arbetsmarknadsutskottets enhälliga förslag och därmed stå fast vid sitt tidigare ställningstagande för Vänsterpartiets motion. Detta är en ren lagstiftningsfråga. Det handlar om reglerna för arbetsmarknadspolitik. Det handlar inte ett ögonblick om finanser.

Rekryteringsstöd på den ordinarie arbetsmarknaden, kompetensutveckling inom ramen för det ordinarie arbetslivet, beredskapsjobb som handlar om riktiga jobb i den meningen att det är riktiga arbetsinsatser, arbetsmarknadsutbildning direkt programmerad för den arbetsmarknad som väntar oss framöver samt tidigare lagda beställningar inom den offentliga sektorn för att gynna industrin är exempel på områden där vi har lagt ned stora kostnader inom vår arbetsmarknadspolitik.

Regeringens förslag är ungdomspraktik, som är gratis arbetskraft och inga riktiga jobb, ALU, som delvis är en artificiell arbetsmarknad, och minskad arbetsmarknadsutbildning – alltså minskade insatser för att förkovra arbetskraften. Jag menar att det är stor skillnad vad gäller filosofi och värderingar,

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

ambitioner, analys och förmåga att hitta en handlingslinje som på sikt skapar riktiga jobb.

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom hela den meningsyttring som i det här fallet Johan Lönnroth har lämnat till finansutskottets betänkande. Men jag vill yrka bifall till meningsyttringen vad gäller momenten 11, 19, 24, 26, 27, 35, 36, 37, 38, som är villkorad, och 41. Därutöver yrkar jag bifall till de socialdemokratiska reservationer som sammanfaller med våra yrkanden, nämligen reservation nr 8, avseende mom. 16, reservation nr 9, avseende mom. 17, reservation nr 10, avseende mom. 20, och reservation nr 19, avseende mom. 34.

Med dessa ord och dessa yrkanden vill jag, fru talman, önska en riktigt glad sommar, så att vi kan mötas alerta igen till hösten.

Anf. 134 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! Finansutskottets betänkande 30 på mer än 500 sidor handlar i stora delar om en helt reviderad nationalbudget. Det kan knappast vara rimligt att lägga ett så stort material på ett enda av riksdagens utskott. Med den beredningsplikt som riksdagen är ålagd är det inte möjligt att nöjaktigt fullfölja ett så tungt ärende som årets kompletteringsproposition om den i allt väsentligt läggs på ett enda utskott.

Arbetsmarknadsutskottet är kritiskt till denna hantering. Vår invändning har styrkts av att finansutskottet inte bara gått in i budgetbedömningar utan också i direkta regelsystem. Detta är en utveckling som fackutskotten och riksdagens partigrupper inför framtiden bör fundera över.

Fru talman! En tung del i finansutskottets betänkande rör arbetsmarknadspolitiken, med stora satsningar mot arbetslösheten. Läget på arbetsmarknaden har sedan hösten 1990 drastiskt försämrats. Arbetslösheten kommer sannolikt att kulminera under kommande budgetår.

Påfrestningarna på arbetsmarknadspolitiken är nu och i den nära framtiden mycket stora. En av arbetsmarknadspolitikens främsta uppgifter är att så långt som möjligt hejda en ytterligare skärpning av läget. Kampen mot arbetslösheten måste stå i centrum för den ekonomiska politiken.

Det är viktigt att arbetslösheten inte blir ett medel för att klara den ekonomiska politiken. Ändå är det en stor tillgång, för att inte säga en bedrift, att inflationen har kunnat hållas tillbaka så kraftigt. Skall vi få en fungerande arbetsmarknad, behöver den vila på tre viktiga fundament. Det första är den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Det andra är ett positivt näringsklimat. Det tredje, inte minst viktigt, är att sunda statsfinanser upprättas.

Några tydliga iakttagelser är värda att notera. Den första är att de s.k. bra länen har haft den kraftigaste försämringen. En annan iakttagelse är att fler män än kvinnor är öppet arbetslösa. En tredje och viktig positiv iakttagelse är att fler kurvor pekar åt rätt håll.

Sammantaget görs betydande insatser i kampen mot arbetslösheten. Aldrig tidigare har så stora resurser satsats som just nu. Visserligen kan man säga att arbetslösheten som regel har varit mindre. Ändå är det värt att notera att det handlar om ca 100 miljarder kronor på årsbasis, dvs. ungefär 2 miljarder kronor i veckan!

Som jag har sagt kan man dock inte med endast arbetsmarknadspolitiken

klara krisen. Därför krävs det en rad insatser på olika politikområden. Här kan nämnas riksdagens tidigare beslut om åtgärder inom ROT-sektorn, satsningar på utbildningsområdet och trafikområdet samt de förslag som riksdagen nu skall ta ställning till. Sammantaget ger dessa betydande sysselsättningseffekter.

Fru talman! När det gäller analysen av hur det står till finner vi lätt varandra i utskott och kammare. När det gäller den allmänna inriktningen och målen är det inte heller svårt för oss att bli samstämda. Men när det gäller den totala bilden och att hantera problemen går åsikterna isär. Det är i och för sig inte överraskande, men där är det inte längre lika enkelt.

Nu påstår Socialdemokraterna grötmyndigt i sin reservation till betänkan- det att arbetslinjen har övergivits. Det propagandistiska tricket är inte trovärdigt om man erinrar sig hur arbetslösheten uppstod och varför den har hamnat på den höga nivå som den är på i dag.

Den internationella lågkonjunkturen, som Sverige har dragits med i, har en stor skuld till att arbetslösheten har blivit så stor. I Sverige började lågkonjunkturen att slå igenom på allvar under det andra halvåret 1990. Dessutom har den tidigare socialdemokratiska regeringen en rejäl andel i att vi i Sverige nu har en så hög arbetslöshet.

Socialdemokraterna brukar så fort de får chansen anklaga regeringen för att den passivt tittar på när arbetslösheten skenar i väg. Senast i söndags uppmanade Allan Larsson statsministern i en debattartikel i Aftonbladet att inte ta semester utan i stället ta nya grepp för att stimulera ekonomin.

Vad Allan Larsson bortser ifrån är att det var passivitet under lång tid under den socialdemokratiska regeringstiden som gjorde att arbetslösheten kunde stiga fritt. Erfarenheter från andra länder visar, att ju längre man väntar med att sätta in arbetsmarknadspolitiska åtgärder, desto större insatser krävs senare för att pressa ned långtidsarbetslösheten. Även om varken regeringen eller regeringspartiernas företrädare här i riksdagen imponerar på socialdemokraterna med sin argumentering, finns det anledning att erinra om den nyligen presenterade utredningen Politik mot arbetslöshet. Man säger där att trots att arbetslösheten ökade under andra halvåret 1990 och under 1991, ökade inte antalet personer i åtgärder. Märkligt, Johnny Ahlqvist, att det ändå kunde stå still! Utredningen konstaterar vidare: Perioden 1990/91 kan därför ur svensk arbetsmarknadspolitisk synpunkt karakteriseras som att åtgärderna sattes in för sent och i begränsad omfattning.

Den statliga EFA-utredningen slår också fast att det var bristen på yrkesarbetare och tekniker som var det främsta hindret för industriell expansion under 1980-talets senare del – detta i kombination med kraftiga kostnadsökningar. Utbildningssystemet hade en bristande flexibilitet och anpassning, som innebar att många avstod från att investera i utbildning och yrkesrörlighet. Arbetsmarknadsutbildningen råkade i stryckklass. I stället för att öka den, minskade den socialdemokratiska regeringen den till en konstant lägre nivå enligt den statliga expertgruppen EFA.

Detta gällde alltså under en period där i stort sett Socialdemokraterna styrde men tog, för att använda Allan Larssons ord, semester från arbetsmarknadspolitiken åtminstone det sista regeringsåret. Från Folkpartiet varnade vi för detta redan i valrörelsen 1991. Därför ekar det ihåligt när man

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

nu skyller på den nuvarande regeringen och säger att den medvetet strävar efter en hög arbetslöshet, när man själv var med om att låta den stiga upp till en nivå som gör att det är oerhört svårt att nu pressa ner arbetslösheten.

Regeringen, och för övrigt också riksdagen, har tagit många nya och otar-ditionella grepp. De två viktigaste är ungdomspraktik och arbetslivsutveck-ling. Utan dessa åtgärder hade tusentals fler varit öppet arbetslösa. Social-demokraterna har varit emot främst ungdomspraktiken. De har ansett att ungdomspraktiken har slagit ut ordinarie arbetstillfällen. Det har förekom-mit till en viss del, men samtidigt skall man ha klart för sig att ca 20 % av dem som har haft ungdomspraktik senare har fått riktiga jobb i företag.

Socialdemokratiskt motstånd mot reformer är inget nytt. Det kunde vi se under 1970-talet då Socialdemokraterna gick emot flera reformer, inte minst på jämställdhetens område. Vi kunde se motstånd från Socialdemokraterna under 1980-talet, då de vägrade att medverka till den offentliga sektorns för-nyelse, som då hade varit angelägen att starta. Nu ser vi motståndet mot ung-domspraktik och delvis också mot arbetslivsutveckling.

Jag skulle vilja fråga Johnny Ahlqvist: Vad är det som gör att ni social-demokrater så ihärdigt först motsatte er att vi över huvud taget skulle införa ungdomspraktik och nu också motsätter er att vi skall öka denna satsning i ett exceptionellt svårt läge? Ni går emot att vi skall ha praktikverksamhet för akademiker. Det skulle vara intressant att veta varifrån detta hårdnackade motstånd kommer.

Vad hade ungdomarna haft för alternativ i detta arbetsmarknadspolitiska läge? Sannolikt hade merparten hamnat i öppen arbetslöshet. Därför måste åtgärden ses som en tillfällig lösning i ett kärtv arbetsmarknadsläge och bör så snart läget medger det ersättas av vad vi kallar för riktiga jobb. På den punkten är vi överens.

Ändå går det inte att räkna bort eller slopa ungdomspraktiken. Tiotusen-tals ungdomar har över denna vinter fått en nära och realistisk kontakt med arbetslivet. En fundering trots allt är att det kanske vore rimligt att överväga en avgift för den arbetsgivare som engagerar en ungdomspraktik.

Den ytterligare satsning som nu görs på utbildningssidan med möjlighet till ett tredje gymnasieår är välkommen. Men vi får inte glömma att det är en förhållandevis "studieobenägen" grupp som man vänder sig till. Man får inte hysa alltför stora förhoppningar om att lyckas hundra procentigt.

Vänsterpartiets företrädare talar här om att det gäller att satsa på utbild-ning. Det är helt riktigt. Men det gäller att klara av de väldiga volymer vi är på väg mot.

En annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd som har tillkommit bara för några månader sedan är den s.k. arbetslivsutvecklingen. Även denna åtgärd skall ses som en tillfällig lösning i ett trängt arbetsmarknadsläge. Det är dock en betydelsefull insats för många människor som annars skulle förlora kon-takten med arbetsmarknaden. För vi vet att den som varit borta från jobbet ett par tre år i praktiken aldrig kommer tillbaka.

Det är emellertid viktigt att understryka, trots vad som har sagts av de båda föregående talarna, att både ungdomspraktik och ALU skall vara sista-handsåtgärder, när andra åtgärder har prövats.

Oppositionen har lagt fram förslag till åtgärder på en rad områden, åtgär-

der som sammanlagt belöper sig på åtskilliga miljarder utöver regeringens förslag. Bara inom B 2-anslaget vill man satsa 16 miljarder kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Jag vill fråga Socialdemokraterna: Hur har man tänkt sig att finansiera denna satsning? Skall staten låna ytterligare miljarder? Eller vad är det man vill dra in på vid en sådan satsning? En fråga till: Är det över huvud taget möjligt för arbetsmarknadsmyndigheten att framgångsrikt kunna administrera ytterligare arbetstidskrävande insatser?

Nu har Johnny Ahlqvist här i kammaren uppträtt som en betald gråterska, då han pekar på utbildningsstödet och säger: Hur kan ni försämla för de stackare som har det svårt på arbetsmarknaden? Ett skäl är naturligtvis budgetunderskottet. Det borde inte vara helt obekant. Vi vet att det finns skillnader bland de studerande. Det är ingenting nytt.

Johnny Ahlqvist säger att den lågavlönade får alldeles för litet. Men vad säger då ni socialdemokrater om dem som är helt utan inkomst, som vare sig får SVUXA eller något annat utan måste ta lån? Vad säger Johnny Ahlqvist till dem? Vi måste från alla håll medge att det är ett problem att vi har olika villkor för studerande som sitter sida vid sida i skolbänken. Detta är inget nytt. Problemet är naturligtvis inte löst, men det löses inte med socialdemokratiska överbud den här gången heller.

Herr talman! Allt fler ljusa bilder syns nu i ekonomin. Exportindustrin går allt bättre, räntan faller, låga löneavtal har slutits. Detta innebär sammantaget att möjligheten för företagen att nyanställa har ökat kraftigt. Ny statistik visar att antalet konkurser och varsel minskar. Från Trygghetsrådet SAF-PTK rapporterar man att antalet inkomna ansökningar minskar för första gången sedan våren 1990.

Tillsammans pekar dessa ljuspunkter i rätt riktning. Kompletterar vi dem med regeringens satsningar på arbetsmarknadspolitik och övriga områden, har Sverige goda möjligheter att gå en förbättrad framtid till mötes.

Så ser det ändå ut som om det positiva börjar få övertaget. Utvecklingen tyder på att grunden är lagd för en export- och investeringsledd expansion i den svenska ekonomin under resten av 1990-talet. Vi kanske trots allt är vid den vändpunkt som förre finansministern Larsson påstod sig se men aldrig nådde fram till. Utgångsläget för exportindustrin är högst gynnsamt. Den dagen då konjunkturen sätter rejäl fart gäller det att vi under mellantiden har rustat oss för expansion. Då är utbildningsinsatsernas träffsäkerhet och kvalitet avgörande.

Jag tror att vi förhållandevis snart, kanske inom ett par år, kommer att uppleva att 90-talets stora bristvara är just yrkesutbildad arbetskraft.

Framtidens arbetsmarknad kommer att ställa stora krav. Då är det viktigt att vara välrustad. Regeringens kompletteringsproposition har tagit fasta på det, och därför är den en god och realistisk grund för att möta kommande budgetårs stora och krävande behov.

Anf. 135 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Elver Jonsson säger att arbetslösheten kommer att kulminera under nästa år. Tror inte Elver Jonsson själv på de prognoser som finns i kompletteringspropositionen, som är signerad av den regering som väl Elver

Jonsson företräder? De prognoserna pekar på att arbetslösheten skulle kulminera 1998 och inte 1994.

Jag ställde några frågor till Elver Jonsson om utbildning. Han sade själv att det skall löna sig att utbilda sig och att man skall satsa på utbildning. Det hade inte Socialdemokraterna gjort i tillräcklig omfattning under 80-talet, sade han. Även Elver Jonsson har en viss benägenhet att falla tillbaka på historien i stället för att diskutera det som är aktuellt för dagen.

Det sägs att man måste ha yrkeskunnigt folk i framtiden. Är det då rätt att skära ner på ersättningen till de människor som skall vidareutbilda sig? Elver Jonsson kan själv betrakta sig som en gråterska när det gäller argumentet att olika personer i samma klassrum har olika mycket betalt. Vi skall vara medvetna om att de som har kommit till AMS för en yrkesutbildning eller omskolning har gjort det därför att de har drabbats av arbetslöshet.

Jag vill fråga Elver Jonsson: Anser Elver Jonsson att de som är hemma skall ha mer betalt än de som genomgår en utbildning som kan komma samhället till nytta i framtiden? Jag förväntar mig ett svar under debatten.

Elver Jonsson säger att det aldrig förut har satsats så mycket på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men det är ju en självklarhet. Vi har aldrig i modern tid upplevt den arbetslöshet som vi har i dag. Då satsar man naturligtvis på arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Men vi skall komma ihåg att det i årets budget inte har satsats mer än förra året. Ändå gör man den bedömningen att man skall få ut fler utbildningsplatser. Det innebär i praktiken att man övergår till sämre åtgärder, som jag sade i mitt inledningsanförande.

Jag skulle vilja fråga Elver Jonsson om han tycker att det är rätt att sänka utbildningsbidraget. Elver Jonsson säger att det är av samhällsekonomiska skäl. Det kan jag på sätt och vis förstå. Men tror inte Elver Jonsson att människor i många fall kommer att avbryta en utbildning därför att det nu är nya regler och man bara får 65 % i ersättning?

Jag tror att Elver Jonsson själv har fått ett telefax från en byggnadsarbetare som hade en yrkesskada. Han kommer nu att avbryta sin utbildning efter ett år. Vad har det kostat samhället att man kastar bort ett års utbildning, för att man inte kan fullfölja den utbildning man har kommit in på? Jag tycker att det är en viktig aspekt i detta sammanhang.

Anf. 136 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! På frågan om jag verkligen tror att arbetslösheten kulminerar nästa år är mitt svar ja. Johnny Ahlqvist hänvisar till att det i propositionen fanns en bedömning att det kunde dra i väg längre. I den mån man skall ta fasta på det, gäller det att bekämpa den typen av prognoser. På den punkten har jag samma uppfattning som alla de talare som under dagen har sagt att det gäller att kämpa ännu mer aktivt för att begränsa arbetslösheten, om den öppna arbetslösheten drar i väg mot tvåsiffriga tal. Där får ingen kraft sparas. Jag tror att vi har både förmåga och tillräcklig vilja i denna riksdag för det.

Johnny Ahlqvist frågar litet retoriskt om det är rätt att skära ned på olika typer av stöd och bidrag. När det finns tvingande omständigheter blir det nödvändigt.

Han frågar också om min principiella syn, om de som är hemma skall ha

bättre betalt än de som studerar eller arbetar. Naturligtvis skall de inte det. Sett i ett internationellt perspektiv har vi förhållandevis goda villkor för både studenter och arbetslösa i Sverige. Därmed inte sagt att det får vara ett mål i sig att det skall bli allt sämre villkor.

Herr talman! Socialdemokraterna ser det på ett något statiskt sätt som att det nu blir sämre, när det skall bli fler platser i t.ex. arbetsmarknadsutbildningen. Det påstod inte AMS-chefen Bernhardsson. Han sade att man kunde tänka sig en effektivitetsförbättring på både 10 och 15 % inom verket.

Jag tycker att det är rimligt att i en trängd ekonomisk situation inkassera denna förbättring som Arbetsmarknadsverket kan göra. Det är viktigt att inte heller i denna fråga ha en statisk syn.

Till sist, herr talman, vill jag säga att det är viktigt att vi försöker att inte bara måla upp de negativa bilderna. De finns förvisso, och kvällsavisorna och andra hjälper till att måla dem i grälla färger, men jag menar att vi som politiker också skall peka på de möjligheter som finns. Med studieflit och träget arbete kan vi tillsammans hjälpa upp en utveckling som är mycket svår både i Sverige i och västvärlden i övrigt. Därför gäller det att ta gemensamma tag. Låt oss uppmuntra varandra till det.

Anf. 137 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! När jag talade om sämre åtgärder menade jag bara att man gått över från åtgärder som hittills har gett bra resultat. I budgeten finns mindre av satsningar på beredskapsarbeten. Som Hans Andersson sade i sitt inledningsanförande går man över till att se arbetslivsutveckling som en förstahandsåtgärd. Även ungdomspraktiken börjar ses som en förstahandsåtgärd.

Det är inte, som Elver Jonsson påstår, så att vi socialdemokrater säger nej till arbetslivsutveckling. Vi säger däremot att den inte får öka i den omfattning som nu är fallet. Det sker i sådana former att jag tror att inte ens arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund kan säga att man har kontroll över det som händer. Arbetslivsutvecklingen börjar nu ge en utträngningseffekt även på ordinarie jobb.

Vad sedan gäller att man skall vara optimist vill jag säga att vi i och för sig alla skall vara optimistiska. Elver Jonsson har även i tidigare debatter sagt att Socialdemokraterna ser för mörkt på utvecklingen. Men vi har ju fått rätt i våra prognoser. Vi sade hösten 1991 att man behöver sätta in ytterligare åtgärder för att klara sysselsättningen i landet. Vi sade det också i vår stora motion våren 1992, vi framhöll det hösten 1992 och har också gjort det nu under våren 1993. Vi har fått rätt i dessa bedömningar.

I dag kommer den nya AMS-prognosen i Dagens Nyheter, som väl är regeringens husorgan, och den säger att arbetslösheten kommer att öka.

Man skall ta detta på allvar, även om man då blir beskylld för att vara pessimistisk. Det är oerhört viktigt att man sätter in det batteri av åtgärder som krävs. Vi har anvisat sådana gång på gång, och varje gång har Elver Jonsson och den borgerliga majoriteten med hjälp av Ny demokrati röstat ner våra förslag, bortsett från utbildningsförslagen i kompletteringspropositionen. De förslagen lade vi fram i januari 1993, men ni avslog samtliga av dem. Men nu, ett halvår senare, gick det bra att komma tillbaka.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Problemet är att man kanske inte kan få det resultat som från början var avsett. Tiden är för knapp för att ge sådana signaler i utbildningssystemet så att åtgärderna skall kunna fungera från augusti månad. Hade ni inte bromsat detta, garanterar jag att det hade varit ett antal fler tiotusental människor i sysselsättning i landet.

Anf. 138 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Att regeringen ibland kommer tillbaka med förslag som oppositionen har väckt är ingenting nytt. Det var föga originellt. I den mån oppositionen har goda förslag, skall naturligtvis både regering och riksdagsmajoritet ta fasta på det.

Problemet med den socialdemokratiska alternativpolitiken är ju att den inte hänger ihop. Den är i högsta grad lös och osäker. När man ser på de vägar som den socialdemokratiska motionen anvisar för att ge inkomster blir man närmast förskräckt över hur lösa förslagen är. De har sådana brister att det är svårt att ta in dem i en aktuell budget. De bygger på antaganden om en rad gynnsamma utfall, som måste slå in för att resultatet över huvud taget skall kunna komma i närheten av vad som beräknats.

Det var vidare en ganska intressant bekännelse som Johnny Ahlqvist gjorde. Han sade att man redan hösten 1991 såg hur eländigt det var. Det är då litet märkligt att man inte under det sista regeringsåret tog tag i det som EFA-utredningen förklarar att man har försummat.

Dessutom sade förre finansministern Feldt under hela 1980-talet i sina finansplaner till riksdagen att om man inte tog tag i de problem som redan då var uppenbara, skulle man komma att få vara med om ett arbetslöshetens stålbad. Detta är inget som någon har önskat, men det har blivit en verklighet på grund av en rad omständigheter. En sådan omständighet var att den förra regeringen tog så lätt på de problem som tornade upp sig på 1980-talet, problem vars uppkomst man i grunden har stort ansvar för.

Jag är vidare bekymrad, herr talman, över att man i socialdemokratisk politik fortfarande ser så oerhört negativt på ungdomspraktiken. Ungdomspraktik som en sistahandsåtgärd som erbjuds för att ge meningsfull sysselsättning är naturligtvis en fantastisk sak. Vi skall möjligen vänta med den slutgiltiga betygsättningen på det projektet. Jag tror att vi med facit i handen i slutet på 1990-talet kommer att säga att det var för väl att vi hade en ungdomspraktik som gav unga människor arbetslivserfarenhet, som de sedan skulle ha nytta av för hela livet.

Detsamma skall sägas om ALU-projektet, genom vilket en långtidsarbetslös får chansen att vara med i ett utvecklande arbete. Det är vår uppgift både som politiker och via Arbetsmarknadsverket att tillse att dessa arbeten verkligen blir meningsfulla. På den punkten skall vi naturligtvis observant följa utvecklingen både, som jag hoppas, på regeringssidan och framför allt här i riksdagen.

Anf. 139 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag hörde att Elver Jonsson egentligen var litet misslynt över frågan om tvång inom ALU. Men det var mera ett slags administrativt missnöje över att finansutskottet nu hade klampat in.

Jag vill upprepa den direkt fråga som jag tidigare ställde: Kan Elver Jonsson verkligen acceptera den anvisade lösningen? Finansutskottet uttalar sig utan någon som helst motivering i strid med den uppfattning som vi efter långa diskussioner i arbetsmarknadsutskottet enhälligt har kommit fram till. Det kan väl inte gärna accepteras att det enda argumentet att följa den linjen är att förslaget emanerar från en Vänsterpartimotion. Jag tycker inte att det räcker som argument.

Elver Jonsson tog upp budgetfrågan och sade att vi menar oss ha mera pengar för att satsa på arbetsmarknadspolitik. Ja, det är riktigt. De 12 miljarder kronor som vi har från Vänsterpartiet är mycket väl finansierade. Jag kan dess värre inte ta ansvar för det socialdemokratiska alternativet om 16 miljarder. Även jag saknar en del där för att få ihop inkomsterna.

Jag tycker att en huvudfråga kan vara utbildning och arbetsmarknadspolitik. Elver Jonsson menade att arbetsmarknadspolitiken hade varit dålig under den socialdemokratiska tiden, men nu sänker man dess nivå programmatiskt, trots att behovet av yrkesutbildad arbetskraft kommer att vara mycket stort framöver. Jag delar Elver Jonssons uppfattning att man då skall satsa på arbetsmarknadspolitik och locka människor att gå in i åtgärderna. Man skall skapa incitament och inte ge felaktiga stimulanser, så att människor väljer bort utbildning inriktad på arbetsmarknaden.

Återigen: Varför var ni i utskottet så kallsinniga till förslagen, väl finansierade, tekniskt anpassade och kloka förslag, som AMS hade givit sitt stöd vad gäller tekniken, till rekryteringsstöd och kompetensutveckling inom företagen?

Det var verkligen en metod för att inte överbelasta det ordinarie skolväsendet, en metod att utnyttja de resurser som finns i arbetslivet och att förkovra människor i nära anknytning till arbetsorganisationen och till alla ansträngningar att höja produktivitet och effektivitet som görs både i näringsliv och i offentlig sektor. Jag har inte fått några svar på det i dag, lika litet som jag egentligen fick några svar i utskottet.

Anf. 140 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Helt kort några synpunkter på utbildningens och arbetsmarknadspolitikens värde. Jag har sagt att vi är alldeles överens därvidlag. Jag menar att både Vänsterpartiet och av och till också Socialdemokraterna alltför starkt binder bedömningen av vad som är bra eller dålig utbildning till ersättningsnivån. Den är naturligtvis i och för sig viktig, men det är bara en del av frågan. Den stora poängen är ju att få till stånd en relevant utbildning, vilket är helt avgörande för huruvida man skall kunna skaffa sig själv sysselsättning i framtiden.

Vad beträffar regeringspartiernas kallsinnighet i utbildningen vill jag säga att vi ibland tvingas vara litet kallsinniga när det tryter i penningpåsen. Det kan till dels vara ett svar. Men om Hans Andersson summerar vad som föreslås från regeringens sida och vad riksdagsmajoriteten är beredd att ställa sig bakom, finner han att det är ett ganska rejält paket som satsas på att göra inte minst unga människor rustade för en framtida arbetsmarknad.

Anf. 141 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det handlar inte bara om studiefinansiering i arbetsmarknadsutbildning. Det handlar också om anslaget till utbildningsplatserna. Det kommer att ske en reduktion vad gäller riktad arbetsmarknadsutbildning. Men dessutom har studiefinansieringen radikalt försämrats. Jag är i och för sig ingen vän av bidrag i alla väder. Men i det här fallet är det helt fel att förhindra människor att få en realistisk utbildning som kan förstärka deras situation på arbetsmarknaden.

Vidare har vi frågan om ungdomar och ungdomspraktik. Jag har accepterat ungdomspraktik i detta desperata sysselsättningsläge. Jag har gjort det flera gånger, trots att jag tycker att det är svårt med tanke på vilken typ av verksamhet det är fråga om. Men det skall vara en sistahandslösning. Den i särklass största volymen går i dag över ungdomspraktiken. Detta är farligt.

Vidare frågan om ALU-tvånget. Jag är ofta missnöjd med vad som sker i arbetsmarknadsutskottet. Men ibland tycker jag att utskottet gör bra saker. Jag berömde utskottet i går när vi diskuterade alla de förslag från Börje Hörnlund som vi gemensamt sänkte. Det var dåliga förslag med ett dåligt underlag. I det fallet var vi överens om att i fråga om ALU-åtgärden skulle det vara tvång. I det här fallet verkar det som om den borgerliga majoriteten inte kommer att stå fast vid sin övertygelse i utskottet utan kommer att böja sig för Lars Tobisson och Per-Ola Eriksson i finansutskottet, vilka inte har någon kompetens i arbetsmarknadspolitiska frågor.

Det finns fortfarande chans att rösta ned utskottet genom att stödja den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 142 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktiga deklarationer som Hans Andersson gör här när han hävdar att han inte i alla lägen är ensidig vän av enbart bidrag. Han säger också att Vänstern har accepterat ungdomspraktiken. Det är också utmärkt. Det visar att också socialister kan ha olika uppfattning om arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Jag får till sist tacka för det beröm Hans Andersson har gett. Vi får försöka leva upp till det i fortsättningen.

Anf. 143 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag fick tyvärr, Johnny Ahlqvist, för sent reda på att det inte skulle vara en samlad arbetsmarknadspolitisk debatt. Jag hade sagt till mitt folk på departementet att jag väldigt gärna ville vara med. Jag fick uppgifter om dagens debatt, men inte om gårdagens.

Vi hade i och för sig en mycket stor debatt om arbetslöshetsförsäkringen efter de överläggningar som både Johnny Ahlqvist och jag var med i. Där ställdes socialdemokratin i slutomgången inför denna summa om 30 kr i månaden för dem som har jobb, dvs. 90 % ersättning i a-kassan under detta år. Vidare skall vi träffas igen efter det att Gerhard Larssons utredning har varit ute på remiss för att diskutera om vi kan ta gemensamma långsiktiga tag för finansieringen.

Detta innebar indirekt att Socialdemokraterna valde 80-procentsnivån för att inte behöva höja med denna summa om 30 kr för dem som har jobb. Jag

tycker faktiskt att man skall hålla ett lågt tonläge i detta fall. Det var ert eget val.

Vi resonerar nu om den största satsningen någonsin i vårt lands historia på att bekämpa arbetslösheten. Den är långt större än tidigare. Samtidigt vill jag säga att jag skulle vara mycket gladare om jag inte var den i regeringen som hela tiden har ett stort antal miljarder kronor i utgifter som hela tiden växer.

Det oroar mig att socialdemokratis talesman i denna debatt inte anser att en lång och tyngre internationell lågkonjunktur har någon större betydelse. Det oroar mig också att han inte är medveten om att Sverige på egen hand prissatte sig ut ur världsmarknaden 1988–1989. När andra länder kunde hålla sin industriproduktion uppe, kasade Sverige på egen hand under den socialdemokratiska regeringstiden rakt ner.

Det oroar mig också att socialdemokratis talesman inte förstår att följder av 80-talets inflations- och spekulationsekonomi är mycket allvarliga för det svenska folket. Jag tror att svenska folket har begripit det. Men socialdemokratis talesman i denna debatt känns liksom inte vid detta.

Det bekymmersamma framgår av att under en längre period har hälften av landets löntagare inom näringslivet jobbat i företag som går i förlust. Fortsätter företagen på samma sätt år efter år kommer de till slut till ett skede som kallas för konkurs – och alla jobb är borta.

Nu är det en glädje att notera att det svenska kostnadsläget har rätat upp sig. Det beror bl.a. på en sänkning av arbetsgivaravgiften på 5 %. Där gick socialdemokratin faktiskt in och tog ansvar. Det beror också på tvångsdevalveringen. Jag kallar det så eftersom det inte är någon hemlighet att det var så. Men det beror också på att Renhbergavtalet lugnade ner situationen och att löneglidningarna upphörde. Parterna har nu också ingått ett mycket ansvarsfullt tvåårsavtal. Jag vill passa på att ge beröm och lämna en blomma till Blomman och min gamle realskolekamrat Svanholm, som satt på andra sidan förhandlingsbordet, för vad de har åstadkommit för handelns parter. De har tagit ansvar och förstärkt det svenska kostnadsläget. Detta behöver vi efter de elaka historier som skedde under ett antal år. Vi måste helt enkelt ha ett bra läge under ett antal år för att kunna återgå till en fullgod ordinarie arbetsmarknad.

Vidare till dagens paket. Med det delbeslut som tidigare har fattats under våren och med dagens beslut, ser vi att regeringen satsar 48 miljarder kronor på olika åtgärder för att hålla folk borta från öppen arbetslöshet.

Dessutom har det skett en effektivisering och kostnadsbesparing. Skulle vi liksom bara ha kört som förut – skall vi säga använt de socialdemokratiska tidigare förslagen – då skulle det här paketet ha kostat 17 miljarder ytterligare. Jag fick loss ett antal miljarder i förhandlingar med finansministern, men dessutom har det gjorts effektiviseringar för 17 miljarder kronor. Detta innebär i klartext att sammantaget skall det räcka till 440 000 personer, mer än 10 % av arbetskraften.

Nu finns det en liten osäkerhet i det här. Jag tror att det mesta kommer att ske som beräknat. Osäkerheten ligger i tredje gymnasieåret. Där har vi antagit 40 000 platser. Det är mycket, för det går ut drygt 40 000 "tvååringar", och en del av dem är skoltrötta. Men vi hoppas naturligtvis att de som gick

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

ut det tvååriga gymnasiet för ett år sedan nu skall ha blivit litet mindre skoltrötta.

Här beror det på många goda krafter, om det skall hålla. Detta är den enda osäkerhet jag egentligen känner. Det är viktigt att föräldrarna klargör att om ett tag har alla treåriga gymnasieskola och att man bör passa på, även om det känns litet motigt. Jag vet ju hur man var själv i den åldern. Det var bra att byta till litet skogshuggning ett tag. Man blev mera studievillig därefter.

Det är också angeläget att kommunerna ställer upp på rätt sätt och att Johnny Ahlqvist och många andra vid kontakter med ungdomar betonar vikten av att de tar chansen nu.

Det här visar också svagheten i Socialdemokraternas agerande. De är inte nöjda med 40 000 gymnasieplatser, utan de säger 50 000. Vi får ju facit. I Socialdemokraternas ställe skulle jag oro mig för facit, för deras förslag på arbetsmarknadsområdet innehåller den här typen av bud, där man summerar men där innehållet är tunt. Sedan går de ut och påstår att si och så många jobb blir det, om Socialdemokraterna får råda.

Det är så där. Det finns ett flertal exempel, och gymnasieskolan är ett av dem. Jag hyser oro för 40 000 platser, stor oro, och vill ha Johnny Ahlqvists hjälp att nå 40 000, men Socialdemokraterna lägger ogenerat på 10 000 till.

Skulle vi inte ha effektiviserat utan kommit till riksdagen nu med ett paket som kostat 17 miljarder till, hade vi med säkerhet fått uppleva höjd ränta. I stället fick vi sänkt ränta, genom att Ny demokrati reste sig upp och stödde direkt.

Ett mycket mycket stort ytterligare budgetunderskott skulle ha lett till höjd ränta. Då, Johnny Ahlqvist, hade vi fått färre ordinarie jobb. Ni står egentligen för en linje som leder till färre ordinarie jobb, när man ser igenom retoriken. Det är inte trevligt att notera.

Departementet har räknat på Socialdemokratins alternativ. Det skulle öka budgetunderskottet med 28 miljarder kronor. Om det genomfördes, skulle det med säkerhet leda till höjd ränta och färre fasta jobb.

Sedan vill jag beröra en sak som är rätt intressant. Jag tror just nu att jag inte riktigt har hört rätt under dagens debatt. Jag har lyssnat till Lars Bäckström från Vänsterpartiet, och jag har hört hans partikamrat Hans Andersson säga: Det här är svårt. Här finns inga enkla lösningar. Det hedrar Hans Andersson.

Sedan hör jag i korridorerna tjänstemän som jobbar med bl.a. budgetfrågor säga: Vänstern har ett stabilare budgetalternativ än Socialdemokraterna. Det är litet ordning och reda där, inte mörkningar och lösa bollar överallt, som Socialdemokratin har övergått till.

Jag välkomnar att såväl Vänsterpartiet som Ny demokrati har tittat på saker och ting och faktiskt debatterar på ett ansvarsfullare sätt. Men jag är förfärligt ledsen, med den gamla klockarkärlek som jag genom åren ändå har haft till det stora partiet, att det har urartat så till den milda grad att man t.o.m. mörkar i budgetprocessen helt och hållet, osv. Jag hoppas att det är en tillfällig formsvacka, för det är inte bra om den blir långvarig.

Det är nog så att det hålls tillbaka ganska mycket investeringar i dag – utlänningar ser på oss osv. – på grund av den osäkerhet som det stora partiet skapar, och det beklagar jag.

Sedan till ALU och ungdomspraktiken. Vi har vetenskapligt undersökt ungdomspraktiken i en Temo-undersökning. Trots att SSU, det socialdemokratiska ungdomsförbundet, och flertalet LO-förbund har drivit en kampanj, tycker nio av tio att åtgärden är bra. Fråga svenska folket om nästan vad som helst, och man får aldrig 90 % som tycker att det är hyggligt. Så brukar det inte fungera.

Jag är inte lycklig över att ha ungdomspraktiken i den nuvarande storleksordningen. Jag skulle helst se att det var en liten åtgärd. Men i den situationen att man inte har yrkeserfarenhet och med "sist in, först ut" är det ungdomarna som i stor utsträckning bär sviterna av 80-talet. Och ungdomarna är faktiskt oskyldiga. De varken regerade, spekulerade eller gjorde annat under 80-talet, men sviterna bär de.

Då har man att fundera på: Hur klarar vi detta? Min fundering är: Får vi 40 000 i gymnasieskola, är det underbart. Det är det jag inte riktigt tror att vi når, men jag hoppas och arbetar för det.

Dessutom får vi några "Starta eget", ett antal rekryteringsstöd, utbildningar och andra åtgärder. Högskoleplatserna har blivit 50 000 fler, första och andra året sammantaget. Folkhögskolan får vi fylld. Komvux tror jag också att vi får fylld, och en hel del, faktiskt 20–30 %, av ungdomspraktikanterna får nu jobb. Jag skulle önska att det var flera, men när så många företag går med förlust blir det inte fler.

Sommaren blir svår, för det tar tid innan man har arbetat upp det, men detta som jag räknat upp gör att jag fortfarande har en förhoppning att vi till hösten skall klara ungdomarna på ett bra sätt i vårt land, långt bättre än ett flertal länder, både med socialistiska och borgerliga regeringar. Det är målsättningen. Men då önskar jag att SSU och andra inte försökte svärta ner åtgärderna, för alternativet är öppen arbetslöshet. Det såg vi, med de åtgärder som jag ärvde på departementet.

ALU kan man ju alltid diskutera. Det gjordes upp mellan klockan halv fyra och fyra på Rosenbad mellan mig, Anne Wibbe, Allan Larsson och Ingela Thalén. Jag trodde att de sistnämnda var stabila talesmän för Socialdemokratin, och det är de väl. I stället för att utförsäkras och bli långtidsarbetslösa mår många mycket bättre av att hitta någonting riktigt bra att gå till för att arbeta upp en ny ersättningsperiod, ha något att göra, göra något vettigt.

Jag var i går på Förynelseföretagen. Där har de 500 mycket kvalificerade högre tjänstemän som tar itu med företagsidéer som en ALU-åtgärd. Det var fantastiskt. Den åtgärden kommer att skapa många arbeten.

Avslutningsvis vill jag säga att det påverkar ordinarie arbetsmarknad på ett eller annat sätt när man måste upp i ett stort antal beredskapsarbeten. När man måste upp i ett stort antal ungdomspraktikplatser blir en och annan placering sådan att den påverkar ordinarie arbetsmarknad. De som placerar är också bara människor. Det är inte så lätt alla gånger, även om det är sagt att man på alla sätt skall undvika att påverka ordinarie jobb.

Om man har ett stort antal ALU-åtgärder sker det kanske en och annan felplacering. Men den som inte accepterar det, måste då acceptera en jätte-hög öppen arbetslöshet. Det vill inte jag göra.

Vi kommer att följa dessa frågor månad för månad, dag för dag. Det blir

en tung sommar och en tung höst och vinter, men Sverige är på gång. Det hoppas jag att vi alla är nöjda med.
(Applåder)

Anf. 144 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Det var skönt att höra att Börje Hörnlund kom tillbaka till förhandlingarna och de 30 kr som Socialdemokraterna inte kunde gå med på. Det är lika märkligt i dag som när vi hade en debatt här den 2 april när Börje Hörnlund försöker att köra en vals och säga att det var Socialdemokraterna som förorsakade att det blev en nivå på 80 %.

Börje Hörnlund har en viss förmåga att lägga fram sanningar på ett vis som inte överensstämmer med verkligheten. Vi socialdemokrater krävde att alla skulle vara med och betala den här höjningen, dvs. de som hade arbete, arbetsgivarna och de arbetslösa. Det var detta som gjorde att vi accepterade karensdagarna. Det var vårt förslag i dessa förhandlingar.

Då svarade Börje Hörnlund med att vi skulle acceptera Gerhard Larssons förslag. Vad är då Gerhard Larssons förslag? Jag efterlyser fortfarande från Börje Hörnlund vad regeringens alternativ är för att klara underskottet i arbetsmarknadsfonden. Gerhard Larssons förslag, som vi sade nej till vid förhandlingarna, har varenda part i Sverige sagt nej till i dag, de fackliga organisationerna, arbetsgivarorganisationerna och även biträdande statsminister Bengt Westerberg. Jag vet inte vad regeringen har att komma med på det området.

Jag sade redan i min inledning att Börje Hörnlund säkert kommer att gå tillbaka till det glada 80-talet. Jag fick rätt i min bedömning. Börje Hörnlund anklagar mig för att säga att jag inte accepterar en lågkonjunktur. Visst är det en lågkonjunktur, men hur mycket av arbetslösheten i Sverige har den förorsakat? Hur mycket av arbetslösheten har regeringen själv förorsakat genom att göra en åtstramning hösten 1991 på två tredjedelar av hemmamarknaden? Man punkterade byggmarknaden totalt.

De flesta i de stora skaror arbetslösa som finns i Sverige kommer inte från exportindustrin. Jag tror inte att exportindustrin kan rädda några jobb genom att komma i gång. Skruven drogs åt för hårt på hemmamarknaden. Det ledde till de konsekvenser som vi har i dag.

När vi ändå är inne på det glada 80-talet och spekulations- och kasinopolitiken, som Börje Hörnlund alltid brukar säga, undrar jag om Börje Hörnlund inte alls känner sig medskyldig till den. Vi socialdemokrater försökte stoppa detta genom momshöjningar, stoppaket och många andra saker. Börje Hörnlund och hans kamrater från Centern ställde upp på en enda sak. Det var när det gällde tvångssparandet. Men de ställde inte upp på momshöjningen eller något annat. Det är den ena delen.

Känner inte Börje Hörnlund ett visst ansvar, eftersom Börje Hörnlund faktiskt satt i Riksbanksfullmäktige och var med om att fatta beslutet om avregleringar? Han var en av påskyndarna till detta. Då tycker jag att Börje Hörnlund också har ett ansvar för vad som hände på 80-talet.

Anf. 145 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Riksbanken hade en ordentlig socialdemokratisk majoritet. Signalerna om vad som skulle hända kom från regeringen.

När det gäller våra förhandlingar resonerade vi ett antal gånger. Höjningar av arbetsgivaravgiften var med där. De var med även på slutet. När slutbudet från vår sida gavs var det exakt så enkelt att Socialdemokraterna måste acceptera tre tion för att nivån på 90 % skulle vara kvar. Sedan kunde vi resonera om resten. Ni kunde icke acceptera tre tion. Jag har talat med ledande representanter för TCO. De är mycket förvånade över Socialdemokraternas agerande. Men det var väl order någon annanstans ifrån.

Ni hade alltså att välja på att behålla nivån på 90 % och därefter totaldiskutera efter remiss. Jag sade mycket tydligt att det skulle komma en mängd synpunkter. Efter det skulle vi diskutera om vad vi kunde göra av det hela. Det gällde inte att ni skulle acceptera utredningen, utan vi skulle resonera efter att ha sett remissinstansernas svar och utredningen. Det var en helt öppen hand. Ni ville inte ta mina båda öppna händer.

Det är förvånansvärt att Johnny Ahlqvist nämner byggmarknaden. Man tokbyggde 1989–1991. Vi har 40 000 tomma lägenheter, massor av tomma kontor och massor av tomma hotell. Jag driver en hel del av dem nu via lönegarantifonden. Nybyggandet är alltså i stort sett borta. Det skulle ni ha balanserat på ett annat sätt. Då hade vi inte fått den här byggkrisen.

Johnny Ahlqvist måste väl ändå vara medveten om att det är industriarbetarna som har burit den stora tunga bördan. De fick börja att bära den på allvar på er tid, för då skedde ett stort ras. Sedan kom byggbranschen efter tokbyggandet.

Vi hjälptes inte riktigt åt den gången när ni ville straffa vilda strejker med 5 000 kronor i bot. Det var på grund av det ni lämnade regeringsmakten, men ni återkom ju den gången.

Anf. 146 JOHNNY AHLQVIST (s) replik:

Herr talman! Börje Hörnlund har fortfarande en beskrivning från de här förhandlingsnätterna som inte stämmer. Det var vid elva tillfällen som vi träffades. Vi hade en annan finansieringsmodell som gick ut på att vi skulle ta avgiften från sjukförsäkringen.

Börje Hörnlund stod själv i den här talarstolen den 2 april – jag har snabbprotokollet med mig – och sade att det kunde de inte acceptera, det skulle bli en belastning för kommunerna. Därför kunde Börje Hörnlund inte acceptera att man tog det på sjukförsäkringen. Då vill jag ställa en fråga till Börje Hörnlund. Vad kommer det beslut som vi fattade i går att kosta?

Jag accepterar att Börje Hörnlund inte blev informerad av sina medarbetare om att vi skulle ha den riktiga debatten om a-kassan i går. Vad kommer det att kosta kommunerna i ökade bostadsbidrag och ökade socialbidrag när man sänker a-kassan ner till en nivå som ingen människa kan existera på? Den kommer att ligga i närheten av existensminimum. Man har gjort beräkningar som visar att det kommer att kosta kommunerna ungefär 2 miljarder kronor. Hade det inte varit bättre att ta den kostnad som vi föreslog på en miljard på kommunerna i stället?

Till sist vill jag ta upp detta med ungdomspraktiken. Börje Hörnlund säger att vi bromsar den på alla sätt och vis. Jag vet inte om jag kan betraktas som en SSU-are. Jag tackar för komplimangen om att jag ser så ung ut att jag kan tillhöra SSU. Börje Hörnlund och jag hade en stor diskussion om ungdoms-

praktikplatserna när de genomfördes. Vi hade en annan uppfattning. Det var samma uppfattning som Elver Jonsson deklarerade i dag, att man kanske skulle ha en mindre avgift för företagen som tog emot ungdomspraktikanter.

Men vi sade vid detta tillfälle att vi accepterade regeringens förslag.

Sedan säger Börje Hörnlund att man har gjort vetenskapliga undersökningar som visar att ungdomar tycker att det är jättebra med ungdomspraktik. Jag skall redogöra för en annan bedömning som man har gjort i Sörmland. Man har där gjort en undersökning om ungdomspraktikplatserna. 10 % av de ungdomar som man har tillfrågat har uppfattningen att de kommer att erbjudas ett arbete.

Vi har här diskuterat undanträngningseffekter. Undanträngningseffekten för ungdomspraktikplatserna är 15 %. Alltså slås 15 % ordinarie arbeten ut beroende på att man har ungdomspraktik.

76 % av de ungdomar som tillfrågades i Sörmland uppger att de arbetar med ordinarie arbetsuppgifter. De får inte den utbildning de skall få, utan i stället utför de ordinarie arbetsuppgifter.

Börje Hörnlund nämner att Temo gjorde en undersökning för regeringen. Det mest intressanta är då innehållet i den fråga man ställde till dem som går på ungdomspraktik. Jag skall berätta vad man frågade om. Man frågade: Tycker du att det är bättre att ha en ungdomspraktikplats än att gå arbetslös? Det är den fråga som ställdes. Det finns väl inte någon människa i den här världen som inte hade svarat ja. Detta är i varje fall inte något vetenskapligt bevis.

Anf. 147 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Det ställdes många frågor, och man skall därför studera samtliga frågor. Vi är mycket noga med att frågeställningarna skall hålla ihop och vara korrekta, och det är också opinionsinstitutens.

Jag tror inte att Johnny Ahlqvist är en SSU-are. Johnny Ahlqvist är ju för ungdomspraktiken och röstade för ungdomspraktiken i riksdagen. Johnny Ahlqvist är Johnny Ahlqvist.

Vi frågade i denna Temo-undersökning också ungdomarna hur många som behövde hjälp av socialen. I den första debatten i riksdagen, när Johnny Ahlqvist och hans parti var emot ungdomspraktiken, sade man precis samma sak. I stort sett allihop skulle gå till socialen.

Det visade sig att 4 % av de ungdomar som har ungdomspraktik behöver litet hjälp från socialen. Om de inte fått ungdomspraktik hade procenttalet varit väldigt mycket högre. I de fall de behöver hjälp är det fråga om en mindre del. Är man helt utan jobb och inte med i a-kassan måste hjälpen uppgå till en stor andel.

Sedan till situationen i kommunerna. Genom ALU, genom en mängd andra åtgärder och genom ungdomspraktik fungerar arbetsförmedlingarna som jag önskar. Genom att man fångar upp människor innan de utförsäkras, och helst tidigare, sparar kommunerna ohyggligt mycket pengar. Annars skulle de få ett mycket stort tryck på sina socialbudgetar. Detta har jag talat igenom med kommunförbundsledningarna och andra, och de säger inte emot mig på den punkten.

Anf. 148 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Det är en trist upplevelse att behöva lyssna till detta efter-snack om vad som sades och inte sades under förhandlingarnas sena nätter. Jag tror att det egentligen bara skadar saken. Om människor fått lyssna till detta via massmedierna hade de blivit väldigt irriterade över denna slagväxling.

Min fråga till Börje Hörnlund är: Vad skall Börje Hörnlund som arbetsmarknadsminister göra? Arbetslösheten har den volym jag visade på. Prognosen är att den snarast kommer att öka under nästa budgetår. De långtidsarbetslösa, som är en prioriterad grupp, är snart 100 000. Antalet ungdomar utanför ordinarie arbetsmarknad är ungefär 200 000.

Jag tycker att frågan om ALU är viktig. Börje Hörnlund har inte bara sin budget. Han har en obegränsad checkkredit hos Riksgälden. Det är ett mycket konstigt system. Jag har inte yrkat avslag på förslaget om ALU. Men jag har sett det precis så som det var formulerat första gången, och arbetsmarknadsutskottet har diskuterat det ett flertal gånger, nämligen som en sistahandsåtgärd för att rädda kvar en person inom ramen för arbetslivet. Det skall vara ett slags hinder för utförsäkring men också för utslagning.

I dag har jag sett många fall där det för individen, och kanske för den förening där man jobbar, för kommunen som slipper ordna beredskapsjobb och för arbetsförmedlingen och LAN som slipper belasta sina budgetar, är alla tiders att slänga i väg en person på något som oerhört artificiellt. Det finns ingen som tar kostnadsansvar.

Detta är inte fråga om småpotatis. Det handlar om 5–7 miljarder kronor, vilket jag tror att Börje Hörnlund har kalkylerat med. Det dras från den fond som också är den fond som förser oss med arbetslöshetssättning. Detta är ett sätt att få ett ännu större underskott i den fonden. Det finns ingen som känner kostnadsansvar. Dessutom tjänar individen, t.ex. i jämförelse med utbildning som anvisas av AMU eller som bedrivs i det ordinarie skolväsendet, på detta.

Det är alltså dålig arbetsmarknadspolitik och dålig budgetpolitik. Jag är mycket förvånad att Börje Hörnlund lyckades lura Anne Wibble in i detta system.

Det talades om 17 miljarder. Jag har kontrollerat det på några områden. Jag vet inte riktigt hur Börje Hörnlund har jämfört. Det kanske är fråga om 1991 års budget. De investeringsmedel som stod till förfogande för beredskapsjobben uppgick i princip för några månader sedan till den nivå som Börje Hörnlund har föreslagit för nästa år. Jag tror att väldigt många fall är av den karaktären. Några 17 miljarder har jag inte hittat. Dessutom har vi det svarta hålet i arbetsmarknadsfonden.

Anf. 149 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Vid marschen tillbaka till en fullgod ordinarie arbetsmarknad är det inte våra stora företag som kommer att ge oss många jobb. Jag är övertygad om att de producerar dubbelt så mycket med ungefär samma antal anställda som nu. Produktivitetsutvecklingen i näringslivet är för närvarande på över sex procentenheter. Den var noll under överhettningssperioden på 80-talet. Tänk om den hade kunnat komma då i stället för nu!

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

För min del är det A och O att det skapas goda villkor, enkla villkor och framtidsstro i små och medelstora företag. Det är den stora resursen. Vi har världens största offentliga sektor. Den har under tidigare lågkonjunkturer växt. Men det går inte framöver att motverka alla lågkonjunkturer på det sättet.

Arbetsmarknadsfonden är ett problem. Det är inte en helt blank siffra. Hans Andersson har som ledamot i riksdagens utskott sagt att högst 55 miljarder kronor får lånas nästa budgetår. Men om det vill sig illa kan den summan behöva korrigeras. Pengar måste gå ut till de arbetslösa. Om man inte genomfört denna förändring hade det behövts ytterligare drygt 6 miljarder kronor i lån.

Inte bara ALU finansieras via arbetsmarknadsfonden, utan också utbildningsvikariaterna och all upphandlad utbildning. Det är en inte så liten summa på ett antal miljarder kronor. Det är kombinationen av öppen arbetslöshet och sidofinansieringar som gör att vi här har ett stort och växande överskott. Det måste regeringen och riksdagen ta itu med på allvar. Det blir inga lätta lösningar under kommande höst och innan vintern.

Anf. 150 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! De problem jag tog upp, Börje Hörnlund, var inte bara underskottet och det faktum att det så att säga finns ett tak på checkkrediten. Problemet är att ingen har ett kostnadsansvar medan ALU-tjänsterna till-sätts – inte regeringen, inte LAN, inte arbetsförmedlingen, inte mottagande organisation, inte personen. Det är ett system som jag aldrig skulle acceptera i en organisation eller myndighet om jag satt som minister eller om jag vore företagsledare.

Det är klart att ALU-tjänsterna kanske tränger ut möjligheten att få a-kassa, och det går ju inte, som Börje Hörnlund säger. Då får han göra som han brukar göra: komma till riksdagen och begära en ytterligare checkkredit. Det är dålig ekonomisk politik, och det är dålig arbetsmarknadspolitik, därför att det genomsnittligt är låg kvalitet på projekten.

Det finns projekt som är lyckade. Det finns ett flertal placeringar inom ALU som är helt okej. Men vi har i dag 40 000 placeringar, och jag har sett förfärande många lågkvalitativa. Det är dålig arbetsmarknadspolitik.

Jag tycker att många åtgärder i dag tenderar att vara av dålig kvalitet, om än billiga, vilket Börje Hörnlund skryter med. Styckkostnaden är låg, skulle man kunna säga.

Varför följer inte regeringen Vänsterpartiets förslag om aktiva rekryteringsstöd? Det innebär att man går in på den ordinarie arbetsmarknaden och köper ordinarie jobb med en subvention till dem som vågar och kan anställa.

Vad gäller kompetensutveckling i arbetslivet vill jag fråga varför man tar bort de 50 kr per timme som ges i bidrag för utbildning av anställda inom tillverkningsindustrin. Det är ju precis tvärt emot vad man skall göra om man verkligen vill stimulera företagsförlagd utbildning. Jag vet mängder med exempel på att det i stora, medelstora och små företag har förelegat alternativ till varsel om uppsägning. Det har funnits avtalade och godkända utbildningsplaner, men inga pengar.

Så kommer det att bli i fortsättningen, trots att Börje Hörnlund – det skall

jag understryka – har utökat volymen pengar på kontot. Det tycker jag är bra, men det måste ges större bidrag till verksamheten för att man skall få i gång den.

Till sist vill jag åter nämna frågan om övertid. Jag motionerade i januari, och jag motionerade i samband med kompletteringspropositionen. Se till att införa en begränsning för övertiden! Mycket övertid måste tas ut, för det finns flaskhalsar, akuta problem och leveranser man måste klara. Men mycket övertid beror helt enkelt på en ovilja att anställa och på att några jobbar mer än de skall göra och söker dispenser på årsbasis redan i april. Andra får inte jobba alls. Det är bedrövligt. Jag tror att 20 000–30 000 jobb skulle kunna skapas om de anställda i svenskt näringsliv bara jobbade den övertid som behövs för att klara problem.

Anf. 151 Arbetsmarknadsminister BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Om vi bara skulle välja de allra dyraste åtgärderna, dvs. utbildningar som upphandlas för 5 000–10 000 kr i veckan och som dessutom innebär utbildningsbidrag för den som går dem, skulle vi inte våga se på budgetunderskottet.

Problemet med många arbetsmarknadsutbildningar, t.ex. de som gavs under vintern, är att man utbildade dyrt till yrken där det inte finns en plats. Det får man vara litet försiktig med. Man gör varken den man utbildar, statskassan eller någon annan glad.

Om t.ex. den stora majoriteten ungdomar anser att ungdomspraktiken leder rätt och att den utgör en hjälp framöver – om över 50 % tror att de får jobb inom kort i det företag de går i praktik i – gör det väl ändå ingenting om det samtidigt är en billig åtgärd.

Jag tackar utskottet för förtydligandet när det gäller bidraget om 60 kr till utbildning i företag. Bidraget bör alltså avse kostnader för lön och utbildning.

Innevarande budgetår, som snart är slut, har vi haft 8 000 utbildningsplatser. Nu lägger regeringen fram förslag som innebär 28 000 platser. Med 8 000 utbildningsplatser var det framför allt en mängd småföretag som inte fick chansen till utbildning. Det var de stora företagen som gjorde de övergripande avtalen.

Jag kommer nu till den övertid som jag talade om på SAF-stämman. Jag talade vid det tillfället både utförligare och kraftfullare än Hans Andersson nyss. Man kan nu rekrytera mycket duktigt folk, som efter en kort tids inarbetning kan göra mycket goda insatser. Jag väddar därför till alla företag att byta övertiden mot nyrekrytering. Det är viktigt.

Jag har påbörjat en av mina rundor till parterna. Jag har träffat småföretagare, SAF-chefen och herr Rosengren. I morgon bitti skall jag träffa herr Malm. Jag besöker dem alla för att resonera om ett antal svåra frågor. Det kan exempelvis gälla arbetsmarknadsåtgärdernas vidareutveckling, övertiden, rekryteringen – och möjligheterna för att få i gång ordinarie rekrytering – a-kassans utformning och finansiering samt arbetsrätt m.m.

Det finns många svåra frågor på bordet, och de skall lösas efter bästa förmåga, helst i så brett samförstånd som möjligt.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Anf. 152 WIDAR ANDERSSON (s):

Herr talman! Innan jag går in på mitt egentliga ärende för kvällen, ber jag att få kommentera arbetsmarknadsministerns påstående – han upprepar också finansminister Anne Wibbles ord från i eftermiddags. Det påstås att det socialdemokratiska budgetalternativet skulle vara mörkat. Det skulle inte ge möjlighet till att regera utan bara vara ett utslag av oppositionspolitik.

För dem som så önskar är det fullt möjligt att läsa reservation nr 80 i finansutskottets betänkande, i vilket det socialdemokratiska alternativet framgår, siffra för siffra. Men för den som inte läser, eller kanske inte vill läsa, är alla sidor mörka.

Påståendet att socialdemokratins budgetalternativ inte är något annat än oppositionspolitik lär vi säkerligen få höra mycket ofta. Det är viktigt att motsäga sådana påståenden, därför använder jag en del av min taletid till det.

Ämnet för mitt anförande gäller något som både Johnny Ahlqvist och Hans Andersson tidigare tagit upp, nämligen utskottets förslag om försämringar i utbildningsbidraget. Detta är ingen liten fråga. Jag blev också oerhört överraskad av att finna ett sådant förslag i en överenskommelse mellan de borgerliga partierna och Ny demokrati. Det hade jag aldrig kunnat tänka mig.

I alla försäkrings- och bidragssystem kan det alltså smyga in felaktigheter, vilka inte är tänkta utan oavsiktliga. Särskilt allvarliga är de felaktigheter i sådana här system som motverkar arbete och rehabilitering samt förändring och utveckling. De står i vägen för kreativitet och problemlösning. Vi har tidigare haft sådana här problem när det gäller sjukförsäkringen, och de finns uppenbarligen kvar när det gäller bl.a. lönegaranti och kobidrag. Men vi försöker göra något åt det.

I finansutskottets betänkande finner vi en återgång till sådana här grova felaktigheter. Om man är arbetslös och passiv skall man få 80 % av lönen, medan man skall straffas med att få 52 % av lönen om man är vuxenstuderande, betalar egna läromedel och egna resor, dvs. satsar på en omstart i livet. Det är helt orimligt! Jag måste betrakta det här som en lapsus, ett misstag, som inte kan försvaras med att det saknas pengar osv. Det här är alltså helt otroligt.

En av mina favoritplatser i Nordanstigs kommun i min valkrets är den kommunala vuxenutbildningen. Trots att Nordanstig i stort sett bara befolkas av arbetslösa människor sjunker platsen av aktivitet. Men människors attityder till utbildning/studier och framtiden förändras nu mycket fort. I det svenska folkdjupet pågår i dag någonting som liknar en revolution. Man är beredd på en omstart och på satsningar, och man förstår att det krävs uppoffringar när man är beredd att tro på en framtid.

I Nordanstig, som tidigare dominerades av skogs- och industriarbete, är i dag 53 människor inriktade på högskole- och universitetsstudier. Ett oerhört stort trendbrott har skett. Men vilket besked får då dessa människor från finansutskottets majoritet? Jo, de får beskedet: Sluta i skolan, för ni har inte råd att gå i skola. Gå hem! Lagg er på sängen! Gör vad som helst! Men gå inte till skolan, för då förlorar ni 28 %.

Herr talman! Detta är inte klokt. Det är obegripligt för mig, och det måste det vara för alla riksdagsledamöter här och för svenska folket. Det här är mycket långt bort från folkligt förnuft. Maken till detta har jag inte sett på länge.

Regeringens avsikt är säkerligen att försöka renodla i det vilda buskage som vårt studiemedelssystem utgör. Det är en vällovlig ambition och behövs. Men i dag är nästan alla vuxenstuderande arbetslösa. Situationen nu är alltså en helt annan.

Som jag ser saken kan vi inte göra annat än höja pensionsåldern. Alla är ju i princip ense om att det bör ske – men inte nu!

Att göra den här aktuella förändringen nu skulle vara detsamma som en signal till folket: Var arbetslös! Var passiv! Utbilda dig inte!

På nationaldagen, alltså den 6 juni, hade jag ett möte på komvux med vuxenstudenterna. Vi hade ett öppet samtal väljare och valda emellan. Frågor ställdes. Många studerande var förtvivlade över att behöva lämna skolan. Människors marginaler är ju oerhört små. Jag tror att det i vårt land är näst intill omöjligt för dem som har normala eller låga inkomster att leva på mindre än 80 % av lönen. Det är absolut smärtgränsen.

Nu skall människor som satsar slås i huvudet. Men de här människorna utgör en stor del av Sveriges framtid. Ändå säger man: Sorry, lämna skolan!

Jag utgår, som sagt, från att detta är en lapsus. Jag utgår från att riksdagen i kväll kommer att ändra på detta. Det måste vara möjligt att göra det. Jag kan inte tänka mig att någon kan försvara det här. Nämneda förhållande är således djupt omoraliskt med tanke på enskilda människor, Sveriges framtid, arbetslinjen osv., och det är verkligen fjärran från medborgarnas uppfattning om vad som är rätt och fel här i världen.

Därför yrkar jag, precis som Allan Larsson redan har gjort, bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 9. Denna reservation är skriven på ett sådant sätt att det är fullt möjligt för vilken riksdagsledamot som helst att ansluta sig till den utan att för den skull behöva ansluta sig till det socialdemokratiska alternativet i övrigt.

(Applåder)

Anf. 153 HANS ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Min replik hade lika gärna kunnat vara en applåd. Jag är helt överens med Widar Andersson och har också tidigare yrkat bifall till nämnda reservation.

Det ligger oerhört mycket i det som Widar Andersson säger om den förtvivlan som människor känner och om det hinder som det här kommer att bli för ambitiösa människor som försöker ta sig fram och som därmed skulle bidra till svensk utveckling.

För att spara tid drar jag tillbaka mina bifallsyrkanden vad gäller dels Johan Lönnroths meningsyttring avseende mom. 19 och 36, dels de socialdemokratiska reservationerna 8 och 10. De ståndpunkter som anförs tycker jag är mycket bra. Jag stöder dem med all kraft. Men jag behöver ju inte precis yrka bifall till dem – jag inser att jag är ensam i det avseendet.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Anf. 154 OSKAR LINDKVIST (s):

Herr talman! På förbluffande kort tid har den svenska bostadsbilden förändrats. Vi behöver endast gå två år tillbaka för att finna en bostadsmarknad i relativt bra utveckling. Men då var det också fart på valdebatten. Medborgarna invaggades i tron att en borgerlig regering skulle sänka boendekostnaderna.

Hyreshöjningar var det minst av allt fråga om. Men verkligheten är nu en annan. Hyrorna har stigit så dramatiskt att många familjer inte längre klarar att betala sina boendekostnader. Dagligen vräks familjer från sina hem. Det handlar inte bara om familjer som räknat optimistiskt vid sitt villaköp eller förvärv av bostadsrätt.

Det går en våg av vräkningar över landet. I åtskilliga kommuner – däribland Stockholm – är ökningarna extremt stora. Det rör sig om höjningar på upp till 100 %.

I juni 1992 beslutade riksdagens borgerliga majoritet att boendekostnaderna för varje hushåll i en räntesubventionerad bostad – byggd senare än 1978 – skall öka i genomsnitt med 70 kr per kvadratmeter. Socialdemokraterna avvisade förslaget med att det skulle skapa orimliga höjningar av boendekostnaderna för de enskilda hushållen.

Under våren 1993 har alla som har god insikt om bostads- och fastighetsmarknaden varnat för ytterligare belastningar på boendekostnaderna. Man framhåller att ytterligare ökade kostnader i de allra dyraste husen kommer att innebära att ännu fler familjer blir tvungna att erhålla socialhjälp. I andra fall blir de nödsakade att lämna sina bostäder. Vidare anføres att ännu allvarigare är att krisen på hela fastighetsmarknaden kommer att förvärras ytterligare.

Några hyressänkningar eller lägre boendekostnader är således inte i sikte. Utvecklingen går motsatt väg. Finansutskottet har ställt sig bakom bostadsutskottets förslag om att en utredning skall tillsättas som har den specifika uppgiften att analysera fastighetsmarknaden och dess problem.

Vidare kommer bostadsutskottet att genomföra en offentlig utfrågning i höst i ämnet bostadsfinansiering. Om det som sker på bostadsmarknaden beträffande möjligheterna till finansiering kan vi bara konstatera att låneemarknaden inte fungerar.

Det hör till undantagen att en bank eller ett kreditinstitut beviljar lån utan särskilda och hårt ställda krav. Bl.a. visar utvecklingen att kraven på väsentligt ökade egeninsatser har varit höga för att man skall komma i åtnjutande av finansiering vid ett bygge. Detta sker i en tid då vi har den lägsta nyproduktionen någonsin. Den borgerliga regeringens stolta planer för bostadsmarknaden, med allt vad det här innehöll av löften och förväntningar, har havererat.

Socialdemokraterna försökte i inledningen av mandatperioden att få en bredare lösning för den framtida bostadsfinansieringen. Vi sade att det vore olyckligt om täta byten av finansieringssystem hämmade en möjlig och nödvändig utveckling av bostadsbyggandet. Vi har inte fått gehör för våra synpunkter. Det blir ingen parlamentarisk utredning i fråga om bostadsfinansieringen.

En arbetsgrupp inom socialdemokratin har nu tagit fram ett material som

skall diskuteras på partikongressen i höst. Valet 1994 blir ett val också om bostadspolitiken. Det står helt klart att den sociala linjen kommer att geomsyra den socialdemokratiska bostadspolitiken även framöver.

Vi har också lagt fram förslag till ytterligare ROT-program. Det har vi inte fått majoritet för. Självfallet kommer vi att driva denna fråga mycket starkt även i fortsättningen. Både företagare, anställda i byggbranschen och blivande bostadskonsumenter har rätt att kräva handlingar som leder till resultat.

Jag hörde i förmiddags statsministern – efter en fråga av Ingvar Carlsson – säga att han hade rest mycket och att han hade sett mycket. Men frågan löd om han hade träffat någon bostadsrättsförening som är hårt ansatt av regeringens bostadspolitik. Carl Bildt svarade inte på den frågan. Det var synd.

Det finns åtskilliga bostadsrättsföreningar i detta land som knäar under ekonomiska påfrestningar som var omöjliga att förutse när de tecknade bostadsrätten. Konkurer kommer att bli mer vanliga, om inte statsmakterna håller tillbaka ytterligare pålagor på såväl bostadsrättshavare som hyresrättshavare.

Bostadsrätten är – jag syftar på de senaste årens produktion – hårt pressad. Där finns inte utrymme för kostnadsutjämning mellan bostadsrättsområdena. Vi känner av den oro och förtvivlan som kommer till uttryck. För dessa utsatta bostadsrättsföreningar ytterligare försämringar skapar det stora sociala problem för väldigt många människor.

Det var därför av intresse att veta hur regeringen skulle hantera de 3 miljarder som enligt överenskommelsen med Socialdemokraterna skulle tas från bostadssektorn. Från Socialdemokraternas sida stod det klart att det i nuläget inte var möjligt att lägga ytterligare bördor på redan hårt utsatta bostadskonsumenter.

Vårt mål har varit att – med bibehållande av uppgörelsen med regeringen – flytta fram reduceringen av bostadssubventionerna. En möjlighet var att lägga kostnaden på alla boende, exempelvis genom att ta ut en avgift upp till det överenskomna beloppet. Det verkade finnas en majoritet för detta i den allmänna politiska debatten utanför riksdagen. Men den försvann när frågan kom till riksdagen.

När jag den 1 juni i kammaren fick ett svar av Bo Lundgren om hanteringen av dessa 3 miljarder, kunde han meddela att en proposition skulle komma under juni månad och att regeringen avsåg att dela upp uttaget av dessa 3 miljarder under tre år. Men de skulle i sin helhet läggas på räntegaranterade bostäder, dvs. omkring 20 % av den totala fastighetsmarknaden.

Vi vänder oss fortfarande mot en sådan lösning. Vårt förslag är att vänta tills fastighetsmarknaden har stabiliserats. För detta hade vi majoritet i bostadsutskottet tillsammans med Ny demokrati. Men i mellantiden, mellan vårt yttrande till finansutskottet och behandlingen där, hann regeringen ta med Ny demokrati i sitt politiska galleri. Nu var det fråga om att bilda majoritet med den gruppering som man i bostadsutskottet hade tagit avstånd ifrån. Vi kommer självfallet från socialdemokratiskt håll att lägga fram våra förslag igen, och igen och igen, om det behövs för att komma till rätta med de här frågorna.

Bostadsmarknaden är i gungning, och folk är med rätta oroade. Många är

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

bedrövade eller förtvivlade. Om vi lägger in vad som kan komma av hyresförhandlingarna, har man räknat ut att boendekostnaden för en helt vanlig familjebostad kommer att höjas med någon tusenlapp per månad under åren 1994–1996.

För något år sedan fick jag av bostadsutskottets ordförande ett bostadspolitiskt program gällande för Centern. Ordföranden i den grupp som tagit fram programmet var just Agne Hansson. Jag jämförde detta program med vårt eget socialdemokratiska bostadsprogram. Icke överraskande fann jag en mycket stor samsyn. Här fanns givna förutsättningar för en nära samverkan, för att inte säga chanser till en bred plattform för en social bostadspolitik.

Sedan läste jag häromdagen att Centern skall ha sin årsstämma i Falkenberg och att man har utarbetat ett nytt bostadspolitiskt program. Jag läste att det hade utformats så att det duger som inläga för att Centern skall kunna medverka i en fortsatt borgerlig regering.

Jag vill fråga Agne Hansson om det är så att Centern nu definitivt har börjat tvivla på de sociala inslagen i bostadspolitiken, eller om man inte orkar stå upp för en social bostadspolitik, som man tidigare har genomfört tillsammans med Socialdemokraterna.

Herr talman! Jag står bakom de yrkanden och förslag som har förts fram av Socialdemokraterna i finansutskottet.

Anf. 155 BO G JENEVALL (nyd):

Herr talman! Jag hade först tänkt vända mig till Anne Wibble, men hon är inte längre kvar. Därefter hade jag tänkt vända mig till arbetsmarknadsministern, som inte heller är kvar.

Sedan hade jag tänkt tala litet om bostadspolitik. Det finns ju ingen bostadsminister, men vi har utskottets ordförande här, som väl egentligen är "bostadsminister".

Jag vill påstå att vi i Ny demokrati har tagit ett ganska betydande ansvar för landet med den uppgörelse som vi har träffat med regeringen. Vi signalerade detta på ett tidigt stadium. Det har kanske inte gett de allra bästa signalerna ut till våra egna väljare, men det är inte det som är viktigt. Det är viktigt att få ordning på den svenska ekonomin.

Vår uppgörelse har i varje fall i viss mån bidragit till att det råder lugn och ro på den ekonomiska marknaden. Räntorna har sjunkit, även om de inte har sjunkit i den snabba takt som vi hade hoppats. Valutakurserna stiger, och de långa räntorna sjunker. Detta är saker och ting som vi har påstått i den här kammaren på ett mycket tidigt stadium.

Det finns också vissa tecken på att botten skulle vara nådd. Jag tror att man skall vara litet försiktig än så länge, men det finns tecken på en vändning. Det är ju skönt nu, inför sommaruppehållet.

Jag skulle vilja fråga: Var har Socialdemokraterna varit under den här valperioden? De har varit fysiskt närvarande, men jag undrar var de har varit när det gällt att försöka bidra till att dels lösa krisen, dels föra landet gemensamt framåt.

Jag har varit mycket uppmärksam på detta, men jag har inte någonstans

märkt att Socialdemokraterna har kommit med några ordentliga förslag. De har inte ens haft en ekonomisk politik.

Och var finns kreativiteten? Man kommer hela tiden tillbaka till detta: Höj skatterna! Dela ut mera bidrag! Arbeta åt varandra! Vi vet att det inte går längre.

Jag tycker att det är nästan skamligt när Socialdemokraterna kritiserar regeringen för de olika åtgärder som vidtas, utan att de själva har några alternativ.

Resultatet av den här uppgörelsen kunde i vissa stycken kanske ha varit ännu bättre, men en kompromiss är en kompromiss, och vi får vara nöjda med det.

Utmärkande för politiken rent allmänt är, som jag har sagt många gånger förut, bristen på långsiktighet i vårt agerande och våra beslut. Detta gäller inte minst för bostadspolitiken, som jag kommer in på sedan.

Vi hade t.ex. i går en debatt om ett stort trafikbetänkande – vi har ju haft flera stycken på rad – som vi sedan röstade om i dag. Vi sitter alltså här i kammaren och fattar beslut om hur bromsarna skall se ut på en släpvagn till en långtradare. Det skall väl inte vi syssla med – det är vi inte kompetenta till. Det skall väl finnas verk och myndigheter som kan sköta sådana saker. Vi skall väl i den här kammaren ägna oss åt övergripande saker. Vi skall titta långt framåt, och vi skall skapa förutsättningar för den svenska ekonomin. Vi skall ge långsiktiga signaler till medborgarna, så att de vet vad de har att rätta sig efter. Det går inte att bedriva mandatpolitik. Jag tycker vi borde skämmas allihopa.

En sak som har med det långsiktiga att göra är transfereringssystemen, men det har också alla olika bidrag av varierande slag som finns. Det fördes nyss en debatt här i kammaren om ett bidrag som uppenbarligen har slagit fel – så låter det i varje fall.

Varför kan vi inte enas om en enda nivå på alla bidrag, alla transfereringar och över huvud taget allt det som staten skall vara inblandad i? Det handlar ju i botten om en grundtrygghet. Låt oss enas om en nivå som vi har råd med. Låt oss säga 70 % eller 65 eller 75 eller vad vi nu kan komma fram till, men låt oss ha en enda nivå på allting. Tänk så enkelt det skulle bli, så många föreskrifter vi skulle kunna slopa! Alla människor skulle veta att är det är 70 % ersättning som gäller vare sig det är fråga om stöd, bidrag, sjukersättning eller arbetslöshetsersättning. Varför skall vi ha dessa variationer? Det är ju ett resultat av de olika kortsiktiga besluten som vi fattar, och det lapp-täcket får vi nu leva med.

Skall det vara så svårt att över partigränserna kunna enas om en sådan sak? Det behöver vi väl inte slåss om!

Regeringen är enligt min mening inte handlingskraftig i fråga om arbetsmarknadspolitiken, och Socialdemokraterna gör inte på något vis situationen bättre. Vi har under de två år vi suttit i riksdagen föreslagit ett antal okonventionella åtgärder, som kanske skulle kunna hjälpa till. T.ex. skulle konjunkturanpassade arbetstider kunna ge många arbeten i ett sådant här läge. Dispens från LAS för de arbetslösa skulle ge tiotusentals arbetstillfällen. Varför skall vi inte ställa krav på en prestation från de människor som får arbetslöshetsersättning? Vi har ju massor med arbeten som behöver utföras.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Lägg ett huvudmannaskap på kommunerna, så kan de säkert dra nytta av de arbetslösa, och de arbetslösa kommer att må mycket mycket bättre.

Vi vet allihop att förändringar av arbetslagstiftningen är knuten till väldigt mycket i fråga om anställningar. Arbetslagstiftningen måste mjukas upp. Det pågår nu en utredning om detta, så jag skall inte gå mer in på det.

Herr talman! Jag skall nu gå in på bostadspolitiken, och jag vill börja med att för säkerhets skull yrka bifall till utskottets hemställan under mom. 3. Jag tror inte att någon tidigare har yrkat bifall till utskottets hemställan på den punkten, eftersom utskottsordföranden ju yrkade bifall till reservationen under det momentet. Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan under mom. 3.

Den fråga inom bostadspolitiken som nu är på tapeten och som är aktuell för beslut i dag är minskningen av bostadsstödet med 3 miljarder, vilket Oskar Lindkvist också talade om tidigare. Detta är egentligen ett ärende mellan regeringen och Socialdemokraterna, eftersom det härstammar från krisuppgörelsen i höstas. Man har inte lyckats ena sig om vad man skall göra. Det har inte lagts fram någon proposition i frågan, och anledningen till att den har kommit upp nu är att tre partier har väckt motioner i ärendet. Det är också bekant att vi i bostadsutskottet har tagit ställning för en senareläggning av den här åtgärden, och den har ju också på sätt och vis blivit senarelagd. Jag delar Oskar Lindkvists uppfattning att vi ännu inte har sett slutet på problemen kring detta ute på marknaden.

Jag tror att det möjligen kan finnas en automatisk lösning på problemet. Om räntorna fortsätter att sjunka såsom de har gjort hittills, får vi nämligen en kraftig automatisk minskning av statens kostnader för räntesubventionerna. Det är möjligt att vi i utskottet kan ta upp den här frågan till hösten, och kanske mildras bekymren nästa år beroende på att vi får automatiska sänkningar. Men det får bli en av höstens frågor.

Glädjande nog har vi också i utskottet kunnat justera en mindre bra proposition avseende förändringen av Statens institut för byggforskning i Gävle. Jag tycker att det var trevligt att vi i samförstånd kunde komma fram till vad jag tror är en relativt bra lösning.

Vi har också fått en majoritet i utskottet för en utredning, som skall försöka ta ett mer totalt och långsiktigt grepp på ett område som i varje fall för mig, som inte sysslat med de här frågorna så länge, är ganska rörigt. Jag är i varje fall själv ännu inte tillräckligt kunnig på området.

Jag skulle sedan vilja ge vår "bostadsminister", Agne Hansson, en eloge. Jag tycker att han hanterar utskottet på ett föredömligt sätt. Han är en verklig samarbetsman och verkar, så långt det över huvud taget går, för att uppnå enighet i besluten. Jag ser fram emot höstens arbete i utskottet.

Herr talman! Många har i debatten önskat varandra en schön och trevlig sommar, och jag instämmer gärna i de önskningarna, men jag skulle också vilja utöka den önskan till att omfatta hela riksdagens personal för dess fantastiska arbete.

Anf. 156 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte kommentera den första delen av Bo G Jenevalls inlägg, eftersom den inte hade särskilt mycket med bostadsfrågorna att

göra. Den enda fråga jag vill diskutera med honom är den som rör de 3 miljarder som vi väntar att det skall komma förslag om i en proposition under juni månad.

Jag vill gärna påminna om att det i bostadsutskottet fanns en majoritet, i vilken Bo G Jenevall ingick som företrädare för Ny demokrati. Det var alltså en majoritet som menade att man inte skulle reducera bostadssubventionerna förrän en stabilisering inträtt på fastighetsmarknaden. Det som inträffade sedan var att man i finansutskottet, genom den ändring av sammansättningen där som skett från Ny demokratis sida, intog rakt motsatt ståndpunkt, vilket gör det möjligt för regeringen att lägga fram förslaget och kanske också att få igenom det i riksdagen.

Det kan då vara bra att veta att denna reducering av bostadssubventionerna, tillsammans med övriga förmodade hyreshöjningar, för 1994 innebär en kostnad på ungefär 250 kr i månaden för en vanlig familjelägenhet. För 1995 innebär det 300 kr, och för 1996 innebär det 400 kr. Det är alltså ungefär en tusenlapp på en treårsperiod som bostadskonsumenter ska betala.

Det är där problemet ligger, och det problemet har tydligen inte Bo G Jenevall upptäckt, trots att han har suttit med vid bostadsutskottets behandling av frågan.

Nu säger Bo G Jenevall att räntan sjunker och att det skulle ligga en fördel i att vi har lägre räntor. Men Bo G Jenevall vet säkert att det är staten som står som vinnare när räntorna sjunker. Det ändrar inte situationen ett dugg för dem som har räntesubventioner, de får ändå betala de kostnader som det handlar om.

Jag har självfallet ingenting emot sänkta räntor, men man måste klara ut vad det får för konsekvenser för de olika parterna på bostadsmarknaden.

Slutligen säger Bo Jenevall att han kanske kan tänka sig att man någon gång till hösten kan ta upp frågan igen och diskutera en förändring. Men, Bo Jenevall, det kommer inte att fattas något beslut förrän till hösten. Ny demokrati har ändrat sig två gånger inom kort tid. Det finns möjlighet för Ny demokrati att använda sommaren till att bestämma hur man skall ändra sig till hösten. Det är bra om det finns en majoritet i riksdagen för att stoppa regeringsförslaget.

Anf. 157 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Det är svårt att debattera när vi har samma uppfattning. Vi har samma uppfattning på den här punkten, Oskar Lindkvist och jag. Vi har ju fattat ett gemensamt beslut.

Såvitt jag vet är vi också eniga om att de 3 miljarderna måste sparas på ett eller annat sätt. Jag är mycket medveten om att staten sparar pengar om ränteutvecklingen blir så positiv som man kan hoppas och förmoda. Det är ju det som det handlar om. Jag menar att man också kan ändra beslutet om staten sparar pengar med automatik. Jag tror att det finns all anledning att ta upp frågan igen till hösten.

Jag vill också säga att vi inte har svängt fram och tillbaka i den här frågan. Vad som har skett – och det vet Oskar Lindkvist – är att man i den totala sammanvägningen för att få fram ett beslut i finansutskottet har bollat med de olika förslagen. Som jag sade i mitt anförande blir det tyvärr, när man

kompromissar, nästan alltid ett dåligt resultat. Det blir i varje fall inte ett resultat som båda parter egentligen kan vara nöjda med.

Anf. 158 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag tackar Bo G Jenevall för de vänliga orden och hälsar honom välkommen till den bostadspolitiska debatten och till arbetet i utskottet, som jag hoppas skall bli stimulerande och intressant även framöver.

De frågor som vi nu debatterar rör alltså de delar i kompletteringspropositionen som hör till bostadsutskottets område. Det gäller besparingarna på bostadssubventionerna. Det gäller åtgärder för reparationer och underhåll av bostäder och lokaler, och det gäller ökat stöd till upprustning av allmänna samlingslokaler. Det är dessa delar som vi nu främst skall diskutera.

Oskar Lindkvist sade att bostadsmarknaden nu förändras snabbt. Det är riktigt. Det är en förändring som startade långt före 1992 års val. Orsaken till förändringarna är att vi, för att låna arbetsmarknadsministrerns ord, hade ett mycket kraftigt byggande, det s.k. tokbyggandet, under den socialdemokratiska regeringsåren. Under den senare delen var det ett högt ränteläge med mycket höga kostnader i en överhettningssituation. Samtidigt genomfördes en skattereduktion som innebar att man finansierade skattesänkningar för höginkomsttagare med ökade kostnader för de boende.

Det var den linjen som vi från Centern protesterade mot. De löften om hyressänkningar som Centern diskuterade i valrörelsen rörde sig alltså om fördelningen i skattereformen. Framför allt hade vi krav på att momsen inte skulle höjas så kraftigt på nödvändiga nyttigheter, t.ex. mat, boende, arbetsresor och turism. I och med det beslut som riksdagen skall fatta i kväll genomför vi sänkningar av momsen på samtliga dessa områden utom på boendet.

Oskar Lindkvist sade vidare att det vore av värde att man försökte hitta breda lösningar när det gäller systemförändringarna på bostadssidan, som då började redan förra mandatperioden. Jag försökte från Centerns sida att hitta vägar för att nå breda lösningar, men det fanns inga möjligheter till detta. Man ville fortsätta på den inslagna vägen med att ha den reglerade bostadspolitiken och att genomföra räntelånesystemet. Det skulle ha blivit förödande för utvecklingen. Det vet vi nu. Jag beklagar det. Det var också mot den bakgrunden som vi tog fram det bostadspolitiska program som Oskar Lindkvist återopade. Jag hoppas gärna att han tar fram det flera gånger eftersom det programmet fortfarande gäller för Centerns agerande. Målen för de åtgärder som behöver vidtas på bostadspolitikens område ligger fast. Åtgärderna skall vidtas på ett sådant sätt att de sociala målen kan ligga fast. Vår grundkritik mot den förändring som skedde under den förra mandatperioden var också att man fjärmade sig från dessa mål.

Jag noterar nu att det program som har tagits fram av den socialdemokratiska arbetsgruppen, som Oskar Lindkvist också berörde, i många stycken är överensstämmande med det som står i vårt program. Den arbetsgruppen, där för övrigt ledamöter som finns närvarande här i kammaren har medverkat, har gjort ett utomordentligt arbete med att ompröva mycket av den politik som gällde under den förra mandatperioden. Det är såvitt jag kan förstå inte Centerns fel att bostadspolitiken inte har förts efter den linje som vi har

stakat ut i vårt program. Men det är i stora drag efter dessa linjer som bostadspolitiken nu bedrivs.

Herr talman! När det gäller besparingarna av bostadssubventionerna, som här har berörts, har de 3 miljarder som man i krisuppgörelsen kom överens om skulle sparas 1994 nu reducerats till 500 miljoner. Det är en klar förbättring, även om jag och vi från Centern gärna hade sett att 1994 hade kunnat undantas från besparingarna. Dessa besparingar görs nu för att räntorna och inflationen skall kunna hållas nere. Det är på sikt mer avgörande för låga boendekostnader än någonting annat. De görs också för att fastighetsvärdena skall hållas stabila. Därmed underlättar man också för finansmarknaden att klara finansieringen av det byggande som vi måste ha framöver.

Skillnaden mellan det socialdemokratiska alternativet och majoritetens förslag är i praktiken väldigt liten, under förutsättning att Socialdemokraterna fortfarande står fast vid krisuppgörelsen. Jag har uppfattat det så, men jag vill gärna få det bekräftat här i debatten. Om Socialdemokraterna inte gör det blir läget naturligtvis ett helt annat.

Om vi hade haft litet bättre om tid vid vår behandling av denna fråga i bostadsutskottet tror jag att vi hade kunnat bli helt ense. Jag beklagar att det inte blev möjligt. Det hade varit bra för situationen på fastighets- och kreditmarknaden. Men det fanns tydligen psykologiska spärrar mellan vissa i det här sällskapet, som bromsade den möjliga lösningen.

Herr talman! Det viktigaste för de boende, för fastighetsmarknadens aktörer och för kreditgivningen är nu att statsmakterna kan ge besked om vad som skall gälla beträffande bostadssubventionerna med någon grad av långsiktighet. Förutsättningarna för detta hade naturligtvis varit starkare med en enighet i besluten. I majoritetens förslag finns nu besked för de närmaste åren. Det är en fördel.

Det socialdemokratiska alternativet innebär att besparingen på 3 miljarder skall skjutas på en oviss framtid. Om Socialdemokraterna står fast vid storleken på besparingarna innebär det att ingreppen måste bli desto kraftigare längre fram i tiden – när vet vi emellertid inte. Kan vi möjligen få mera besked om detta i dag?

När skall Socialdemokraterna börja spara? Blir det några besparingar 1995? Skall alla tre miljarderna tas ut på en gång 1996, eller skall de läggas ut först 1997? Det blir då mycket kraftiga besparingar och belastningar på boendekostnaderna på ett enda år. Jag tror att många vore intresserade av ett besked. Det är naturligtvis även jag och vi från majoriteten, eftersom vi då kommer att veta bättre vilka möjligheter det skulle kunna finnas till en samsyn på det här området.

Herr talman! Dessutom har Socialdemokraterna med hjälp av Ny demokrati bildat majoritet i utskottet för ett utredningsförslag, som innebär att krisen på bostadsmarknaden skall utredas med sikte på att man skall ändra i de system och villkor som nu gäller. Vad ger det egentligen för signaler till dem som skall planera sin boendekonomi, till marknaden och till kreditgivarna? Man kan inte kasta ut hela bostadsmarknaden i en större ovisshet inför framtiden än när man säger att man skall skjuta på alla besparingar. Dessutom säger man att man skall utreda hela systemet, och sedan får man se vad det blir för resultat.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Jag är naturligtvis mycket intresserad av att få veta hur den nya bostadspolitik skall se ut som skall formas i den utredning som Socialdemokraterna och Ny demokrati är överens om behövs och skall tillsättas. Hur skall utredningen se ut? Skall den vara parlamentariskt sammansatt? Vem skall leda den? Det står i majoritetsskrivningen i utskottets betänkande att utredningen skall ledas av en kvalificerad man eller kvinna. Vad skall utredningen egentligen syfta till? Skall den inriktas på att subventionerna skall bibehållas eller möjligen ökas som Socialdemokraterna vill, eller skall subventionen avvecklas helt, som Ny Demokrati har förutsatt bl.a. i de motioner och i den reservation som finns i det betänkande som vi nu behandlar?

Det är viktigt för marknaden att nu få besked om vad som skall gälla för de 7 % av hushållen som omfattas av nuvarande besparingsförslag. Ibland kan man få uppfattningen att alla skall få hyreshöjningar när man hör socialdemokrater prata. Det är naturligtvis viktigt för dessa 7 % och för alla andra att få veta vad som skall gälla framöver och få lugn och ro. Sedan kan man invänta kontrollstation 1995. Då vet vi också bättre hur räntor och inflation har utvecklats. Därmed står vi också säkrare när vi skall bedöma möjligheterna för besparingar i framtiden.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till finansutskottets hemställan och avslag på de yrkanden som har ställts under det avsnitt debatten gäller på bostadsutskottets beredningsområde.

Anf. 159 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Bostadsutskottets ordförande ställde många frågor. Han frågade bl.a. hur utredningen skall arbeta. Jag vill då påminna honom om att det står utförligt beskrivet i bostadsutskottets betänkande i vårt yttrande till finansutskottet. Bostadsutskottets ordförande kan där läsa vad majoriteten i utskottet har tänkt sig skall ske med utredningen.

Agne Hansson frågar när Socialdemokraterna skall börja spara. Vi har olika uppfattningar om den ekonomiska politiken. Eftersom regeringens ekonomiska politik har havererat totalt kan vår ekonomiska politik möjligen få en chans efter valet 1994.

Det intressanta är nu att Agne Hansson säger beträffande de tre miljarderna att det är en klar förbättring att man nu får betala en halv miljard år 1994. Det är självfallet en klar förbättring jämfört med 3 miljarder. Men det är en försämring om man beaktar de förutsättningar som finns. Vi anser att det i dagens läge inte finns realistiska förutsättningar för att lägga på ytterligare bördor, framför allt inte på de områden som har räntesubventioner. Det är vår uppfattning. Jag kan inte svara på när fastighetsmarknaden kommer att vara stabiliserad, och det kan inte Agne Hansson heller. Jag kan däremot svara på att det inte möjligt att nu ta ut högre hyreskostnader av många människor.

Agne Hansson säger vidare att det är värdefullt när man ger signaler om att man har en mera långsiktig inriktning i sitt ekonomiska tänkande. För ungefär tio minuter sedan sade Bo G Jenevall – som i finansutskottet har gått med på att man nu skall börja plocka dessa tre miljarder – att han hoppas att man till hösten har möjligheter att kunna ändra på det här. Den signalen fick

vi alldeles nyligen från en del av den majoritet som Agne Hansson åberopar. Jag tror att de flesta blir ganska vilsna när det gäller bostadspolitik.

Agne Hansson! Vi har kvar vår sociala ambition när det gäller bostadspolitik. Vi vill att folk skall bo bra och ha möjligheter att ha bra bostäder i en bra boendemiljö. Men vi ställer frågan – en direkt personlig fråga – hur länge Agne Hansson skall orka stå som talesman för moderat bostadspolitik.

Anf. 160 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag betvivlar inte Oskar Lindkvists och Socialdemokraternas ambitioner när det gäller att arbeta för en social bostadspolitik. Därför har jag också varit mycket förundrad över att man nu är beredd att slänga ut de boende, bostadsmarknaden och finansmarknaden, som är så känslig just nu, i en så totalt oviss framtid. Nog borde man väl ändå kunna svara på frågan när man själv tror att fastighetsmarknaden är stabiliserad.

Socialdemokraterna tror själva att de skall vinna valet 1994, men de tror tydligen inte att det går att få en stabil arbets- och fastighetsmarknad 1995, 1996 eller 1997. Har ni tänkt driva en så dålig politik att det inte kommer att bli stabilitet på bostadsmarknaden under något av de åren? Det ges inget besked om när man skall kunna börja spara.

Risken är då att man från kreditgivarnas sida, med tanke på det utredningskrav som nu finns, över huvud taget inte vågar räkna med att det finns några bostadssubventioner att hantera i bostadsstocken. Därför vågar man inte ge krediter. Det är därför oerhört viktigt att man kan ge de här beskedet. Jag medger gärna att vi från Centern har arbetat mycket för att man nu måste vara försiktig med besparingar. Om vi hade klarat ut en skrivning i enlighet med den reservation som finns i bostadsutskottets yttrande är jag säker på att det också skulle varit lättare att klara 1994. Men när vi nu samtidigt är överens om att vi måste spara 3 miljarder tycker jag att vi måste vara så ärliga att vi talar om när och hur vi skall göra det. Jag delar också den uppfattning som Socialdemokraterna och Centern har gemensam, att fastighetsskatten är ett viktigt bostadspolitiskt instrument. Men inte heller på den punkten är det möjligt att nu göra en fastighetsskattehöjning, därför att fastighetsvärdena är så beroende av att kreditgivningen på marknaden kan fungera. Eftersom vi redan nu har ett lågt byggande måste vi vara försiktiga så att det inte blir ännu lägre och krediterna helt avstannar.

Det står ingenting i yttrandet om huruvida utredningen skall vara parlamentarisk eller vad den skall syfta till. Jag har läst det flera gånger. Jag vill gärna ha besked om detta.

Anf. 161 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Det är klart att Agne Hansson har läst utskottets betänkande, men där står ju att utredningen skall ledas av en skicklig utredare. Ordet utredare är i singularis. Det står också att regeringen skall tillsätta utredningen. Det är väl i enlighet med den vanliga form som man arbetar efter i utskott. Det som har skett är ingenting ovanligt. Det är ett majoritetsförslag som har lagts fram i bostadsutskottet. Det är inga märkvärdigheter.

Agne Hansson säger att det är en mycket oviss framtid, som ett resultat av att man inte kan få ett besked från Socialdemokraterna. Denna ovissa

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

framtid, Agne Hansson, är helt förknippad med den borgerliga regeringens bostadspolitik. Det är verkligen att tala om en oviss framtid. Bostadsproduktionen är den lägsta i mannaminne, arbetslösheten på bostadsmarknaden är den största i mannaminne, hyreshöjningarna är de största som någonsin har förekommit vid alla jämförelser – även med skattereformen, som emellertid hade den fördelen att de ekonomiskt svagaste grupperna kompenserades genom de förbättrade bostadsbidragen. Detta är det läge vi har för närvarande och ingenting annat. Att i det läget tro att det är en enkel sak att lägga ut ytterligare pålagor på bostadskonsumenterna tror jag verkligen är att under-skatta de människor som i dag har det svårt i det svenska samhället och som behöver ett stöd för att kunna leva under drägliga förhållanden.

Jag fick i eftermiddags ett brev, som jag också tror att utskottets ordförande har fått. Jag skall läsa upp brevet, som är kort: Med anledning av de försämringar för boendet, som planeras genom minskade räntesubventioner och andra åtgärder, har undertecknad fått i uppdrag av samtliga bostadsrättsföreningar i Hofors i Gävleborgs län att be er besinna ert ansvar för svensk bostadspolitik och inte försämma för de många små människorna i samhället.

Det är dessa människor som jag är talesman för. Här räknas upp en rad bostadsrättsföreningar, som alla känner att de nu har för stora svårigheter. Då säger Agne Hansson att det är nödvändigt att ge signaler. Vi vet ju att flera bostadsrättsföreningar är i konkursläge. Vi vet att många har svårigheter. Vi vet att en del av dem inte kan klara av dessa problem. När de nu också vet att de skall betala ut pengar under de tre närmaste åren kommer många av dem att få mycket stora svårigheter. Det kan jag försäkra Agne Hansson om.

Anf. 162 AGNE HANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är också utomordentligt orolig för de här bostadsrättsföreningarna och för utvecklingen. Men genom det Oskar Lindkvist säger här i debatten låter det som om Socialdemokraterna inte skulle vara beredda att spara de här 3 miljarderna. Jag fick egentligen inget svar på frågan om ni står fast vid uppgörelsen. Men jag litat i det fallet på Oskar Lindkvist, därför att han alltid håller överenskomelser.

Det är i det här fallet ingen skillnad mellan utskottsmajoritetens och Socialdemokraternas förslag, eftersom besparingen skall genomföras. Den blir väl lika tung för de boende när den än läggs ut. Risken är att det blir ännu värre om man klumpar ihop detta och lägger ut allt på en gång. Det är det som har varit min bevekelsegrund när jag hela tiden har försökt att hävda de små i samhället och de boende. Man måste se till att fördela detta rättvist. 3 miljarder år 1994 har nu blivit 500 miljoner, vilket kanske är 500 miljoner för mycket, men det är ändå en uppdelning i tiden.

Detta läge med den lägsta bostadsproduktionen, med den högsta arbetslösheten och en svag ekonomi är just det läge som vi måste ta oss ur. Det är därför det är så viktigt att räntorna kan fortsätta att sjunka – de har nu sjunkit med 4 % på ett halvår – och att inflationen kan hållas låg, så att fastighetsvärdena kan bli stabila, att vi kan börja att beta av arbetslösheten och att kreditmarknaden kan fungera.

Med den ovisshet som Socialdemokraterna och delvis också Ny demokrati kastar ut marknaden i, riskerar vi att ytterligare försämma bostadssubventionen, arbetslöshetssituationen, ränteläget och inflationen. Det är därför som en fördelning av bördorna över tiden är så viktig, och att man kan ge besked om hur man i det här fallet har tänkt sig denna.

Anf. 163 BO G JENEVALL (nyd) replik:

Herr talman! Jag skall fatta mig kort. Vi i Ny demokrati har ställt oss bakom utkastet om utredningen. Det har inte talats om en parlamentarisk utredning, utan om en expertutredning. Vi har också sagt att utredningen skall ske snabbt och att den snabbt skall vara färdig. Jag tror inte detta ger några störande signaler ut till marknaden, därför att det ändå tidigare har bestämts en avstämningspunkt år 1995, så det är redan tidigare bekant.

Jag vill sedan göra ett förtydligande till det som jag tidigare sade om hösten. Vi frågar inte överenskommelsen för att spara de 3 miljarderna. Det är bara fråga om hur man skall fördela ut detta. På det har vi haft litet skiftande synpunkter. Vad jag sade var att staten med en mycket positiv ränteutveckling kanske ändå kan göra en betydande besparing som möjligen kan utgöra en del av de 3 miljarderna. Det var vad jag sade.

Anf. 164 KNUT BILLING (m):

Herr talman! När jag lyssnade till Oskar Lindkvist handlade det mest om elände i den bostadspolitiska världen. Många av oss har ju i dag också kunnat konstatera att Hyresgäströrelsens ombudsmän har demonstrerat här utanför Riksdagshuset.

Ena handens fingrar räcker väl till för att räkna de socialdemokrater som är här i kammaren. På läktaren finns några personer. Intresset tycks inte vara så överväldigande. Frågan är om det elände som Oskar Lindkvist säger sig kunna se också ses av alla andra på riktigt samma sätt. Naturligtvis är bostadsmarknaden på många sätt problemfylld, vilket inte är så konstigt. Det tar naturligtvis tid att komma runt allt det som Socialdemokraterna under sin tid ställde till med.

Oskar Lindkvist säger att man får gå tillbaka två år för att hitta en bra bostadspolitik. Vad hittar man då? Jo, då hittar man krångel och byråkrati. Man hade lex Malmö. Man hade en ensidig favorisering, Oskar Lindkvist, av både HSB och Riksbyggen. Man hade också årliga propositioner som innehöll minskningar av räntebidragen. Man hade också just infört något som hette räntelån. När Oskar Lindkvist sedan säger att man nu vill ha en parlamentarisk utredning för att få fram ett långsiktigt bostadspolitiskt program rimmar det väldigt falskt. När vi från de borgerliga partierna sade att räntelånesystemet är en katastrof och att det kommer att leda till oerhörda bekymmer var inte Oskar Lindkvist det ringaste intresserad av att föra en diskussion, utan räntelånesystemet skulle genomföras. Det skulle dessutom tidigareläggas.

Nu när Oskar Lindkvist befinner sig i opposition vill han ha en diskussion, och det kan jag förstå. Detta synsätt präglar Oskar Lindkvist i oppositionsställning. Då försöker han naturligtvis att få ett inflytande. Det är hedervärt och skall inte på något sätt kritiseras, men det rimmar litet falskt mot bak-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

grund av Oskar Lindkvists eget agerande tidigare här i kammaren och i bostadsutskottet.

Man har frågat Socialdemokraterna var de står i fråga om de 3 miljarderna. Alldeles uppenbart är att Socialdemokraterna inte är beredda att stå för vad de sade i höstas. De skriver i reservation 74 att den tilltänkta subventionsminskningen skall senareläggas "tills fastighetsmarknaden har stabiliserats". Då frågar man: Stabiliserats mer än vad? Om man jämför med förhållandena i höstas, kan man konstatera att fastighetsmarknaden inte har försämrats sedan dess. Om någonting har hänt, har det varit en förändring till det bättre. Bostadsräntorna är i dag lägre än de har varit på tio år. Vi har också kunnat notera betydligt fler avslut, dvs. att köpare och säljare har kunnat mötas på bostadsrätts- och villamarknaden. Däremot finns det många tomma bostäder beroende på den tidigare överproduktionen av bostäder. Men fastighetsmarknaden är inte sämre, utan det är nog så att Socialdemokraterna vill springa ifrån detta helt och hållet. Det präglar Oskar Lindkvist i opposition att han då inte vill göra några besparingar. Det är ju också ganska kort tid till valet.

Vad föreslår då utskottet? Jo, att 500 miljoner av de 3 miljarderna skall läggas ut för 1994. Det kommer inte att medföra någon kostnadseffekt över huvud taget på de hus som är byggda efter 1988. När det gäller hus byggda före 1988 blir effekten inkl. upptrappningen ungefär 35 kronor per kvadratmeter 1994. Då skall man hålla i minnet att den ordinarie upptrappningen är mellan 15 och 35 kronor. Det handlar alltså om en mycket blygsam ökning av boendekostnaderna på runt 200 kronor för en normallägenhet. Det är nödvändigt att göra detta i år för att det skall få effekt nästa år. Då kan ekonomin stabiliseras.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation 3.

Anf. 165 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Knut Billing började med att säga att mitt anförande präglades av elände och eländets elände. Det är precis så på bostadsmarknaden. I mitt samtal med Agne Hansson försökte jag förklara att bostadspolitiken har gått alldeles snett. Det förekommer varken nyproduktion eller något annat som markerar att det finns en ambition att åstadkomma någon aktivitet på byggområdet i Sverige. Det är alltså eländigt, och Knut Billing har en mycket stor andel i den förtjänsten.

Sedan sade Knut Billing att bostadsfrågan inte verkar vara ett så stort problem, om man ser sig omkring och letar efter socialdemokrater. Men då vill jag betona att riksdagsledamöterna faktiskt inte är någon målgrupp för vår sociala bostadspolitik. De borde kunna klara sig ganska hyggligt. De människor som vi pratar för är just de vanliga människorna i de vanliga inkomstlägena. Många av dem är utan arbete på grund av regeringens ekonomiska politik och kan inte betala sina hyror. Ytterligare pålagor av det slag som regeringen nu tydligen syftar till kommer att vara mycket besvärliga för många av dessa människor.

Jag tror inte att Knut Billing uppfattade att Bo Jenevall gjorde mycket klart att han när propositionen kommer i höst mycket väl kan tänka sig att inta samma ställning som Socialdemokraterna. Så alltför tvärsäker skall man

inte vara, om man är förespråkare för regeringens bostadspolitik. Den lämnar mycket i övrigt att önska.

De ynka belopp som Knut Billing nämnde finns endast i hans fantasi. Alla uppgifter som vi har skaffat in från olika håll, från fastighetshåll, från hyresgästernas håll och från andra håll, visar att det rör sig om helt andra och mycket större belopp, inkl. de extrakostnader som kommer att bli ett resultat av de hyreshöjningar som brukar följa av att man träffar överenskommelser mellan hyresgäströrelsen och de allmännyttiga bostadsföretagen. Jag tror därför att Knut Billing skall fundera litet på om dagens bostadsmarknad är någonting att skryta med. Den var mycket bättre för två år sedan. Dessutom var arbetslösheten då bara 2 %. Nu är den som bekant mycket högre.

Anf. 166 KNUST BILLING (m) replik:

Herr talman! Oskar Lindkvist har naturligtvis aldrig funderat över om orsakerna till det s.k. elände som han diskuterade i dag kanske ligger just i den socialdemokratiska politik som bedrevs under 1980-talet. När jag gjorde min jämförelse med eländet, som jag fick beröm för av Oskar Lindkvist, hade jag Lars Ekborg i tankarna. Skillnaden är bara att Lars Ekborg var mycket rolig i sin eländesmonolog, medan Oskar Lindkvist är mycket förgrämd i denna diskussion.

Oskar Lindkvist tar nu Bo Jenevall till hjälp och säger att jag inte skall vara så säker på att förslagen går igenom, eftersom Bo Jenevall kanske intar en annan ståndpunkt i höst. Det är möjligt att det blir på det sättet att detta förslag inte går igenom i riksdagen. Den regering som sitter är en minoritetsregering, men vi kommer att lägga fram våra förslag, och vi tror att de förslagen är bättre för svenska folket än de förslag som Oskar Lindkvist till äventyrs lägger fram. Det är inte så säkert att det kommer några förslag från Oskar Lindkvist. Det har inte kommit några hittills.

Sedan sade Oskar Lindkvist att de belopp som jag nämnde endast finns i min fantasi. Ja, det är väldigt svårt för någon av oss att bevisa att vi har rätt. Men vi kan, Oskar Lindkvist, säga så här. Vi kan se i protokollet och sedan jämföra med den proposition som kommer om några veckor. Då ser vi vem som har rätt, Oskar Lindkvist eller jag. Vi kan återuppta debatten i höst. Jag skall påminna Oskar Lindkvist om detta.

När det slutligen gäller de hyreshöjningar som Oskar Lindkvist säger blir ett resultat av neddragningarna har vi också en viss erfarenhet. Det skulle bli väldigt stora hyreshöjningar den 1 januari. Hyresförhandlingarna gav dock vid handen att det inte var möjligt att få gehör för den typen av hyreshöjningar från fastighetsägarnas sida. Hyreshöjningarna blev väsentligt lägre. I många fall var det t.o.m. så att man låg stilla med hyreshöjningarna, därför att fastighetsägarna konstaterade att en hyreshöjning skulle leda till att bostäderna tömdes på hyresgäster. Det vore utmärkt om vi fick den inriktningen att hyresgästerna på detta sätt har någonting att säga till om och man inte automatiskt vältrar över kostnadsförändringarna på hyresgästerna. Det vore den naturliga vägen för Oskar Lindkvist. För mig är det naturligt att de enskilda hyresgästerna gemensamt i förhandlingar har makten. Då torde man få bukt med hyreshöjningarna framöver.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Anf. 167 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Jag håller med om att Lars Ekborg är väldigt rolig. Framför allt är han mycket roligare än Knut Billing. Det kan jag utan vidare påstå.

När det gäller den socialdemokratiska politiken på 1980-talet skall jag berättat för Knut Billing att jag under flera timmar i dag har lyssnat på debatten här. Oavsett vilket ämne som har diskuterats, har alla varit programmerade för att misslyckandena i regeringens politik – och de är ganska många – har sitt ursprung i 1980-talet.

Ändå sade ni i valrörelsen 1991 att ni på kort tid skulle se till att det blev ordning och reda i det svenska samhället. Ni skulle upprätthålla sysselsättningen och sänka hyrorna. Var det inte så, Knut Billing, att hyrorna skulle sänkas i er regi?

Vi påstod att ni skulle införa marknadshyror, men det bestred ni. Vi är i dag på rak väg in mot marknadshyror i det svenska samhället.

När det gäller hyreshöjningarna är det riktigt att de inte fick den omfattning som vi befarade, men det har inte särskilt mycket med regeringens politik att göra, inte på annat sätt än att hela bostadsmarknaden i dag är sjuk. Den är helt nedkörd på grund av att det praktiskt taget inte förekommer någon aktivitet. Det är mera en följd av andra faktorer än av en medveten politik från den borgerliga regeringens sida. Också Knut Billing vet att det är det riktiga förhållandet.

Jag hävdar, herr talman, med mycket stor bestämdhet att det i dag är eländigt på bostadsmarknaden. Många är bekymrade. Jag tror att Knut Billing redan har kunnat räkna ut att detta kommer att bli en stor fråga i valrörelsen. Vi får se vad väljarna tycker när de har blivit så grundlurade som de blev av de löften som gavs i valet 1991.

Anf. 168 KNUT BILLING (m) replik:

Herr talman! Jag vill ge Oskar Lindkvist rätt på en punkt, nämligen när han påstod att jag inte är lika rolig som Lars Ekborg var. På den punkten kan Oskar Lindkvist och jag ta varandra i hand. Å andra sidan var Lars Ekborg en osedvanligt rolig person.

När det sedan gäller hyreshöjningar säger Oskar Lindkvist att det förhållandet att man inte fick ut de hyreshöjningar som man begärde beror på att marknaden är sjuk. Jag kommer tillbaka till vad jag sade tidigare. Här avslöjas en avgörande skillnad mellan Oskar Lindkvists bostadspolitiska syn och min.

Enligt min uppfattning är det inte ett tecken på att marknaden är sjuk, om fastighetsägarna inte får ut vad de begär. Man har då i stället börjat få en bostadsmarknad som visar sitt rätta ansikte, dvs. en marknad där köparen-hyresgästen har något att säga till om.

Det är en sådan marknad, Oskar Lindkvist, som vi skall se till att behålla, inte en marknad där hyresgäströrelsen, HSB eller någon annan dikterar över huvudet på människorna hur hyrorna skall vara. Vi skall se till att marknaden-hyresgästerna själva skall bestämma det. Då blir kostnadsökningarna lägst. Det är ingen sjuk marknad, utan en sund och frisk marknad.

Herr talman! Den viktigaste åtgärden för att sänka bostadskostnaderna är att driva en politik som möjliggör att vi får ett så lågt ränteläge som möjligt. Då blir det möjligt att bo billigare. Det blir också billigare för industrin att investera. Därigenom blir det möjligt att få fart på hjulen och bidra till att stärka sysselsättningen.

Det har också regeringen i sin politik strävat efter, och man kan nu börja se resultatet av detta. Riksbankens marginalränta har på ett halvår sänkts med närmare 4 % och uppgår nu till, om jag inte misstar mig, 8,75 %.

Låt mig här kort återge några kommentarer i Aftonbladet i lördags, den 5 juni. Där framhölls att det nu kommer signaler, som uppmärksammas, om att det är billigare att bo och att man nu har den lägsta räntan på 15 år. Det blev enligt Aftonbladet 1 000 nya jobb varje dag i maj. Färre miste sina jobb, och inflationen minskar.

Det är ett gott besked om att den strama ekonomiska politiken trots allt lyckas.

För att kunna driva en ekonomisk politik som möjliggör att vi kan få lägre räntesatser måste staten bl.a. minska sina utgifter, inte minst efter den ekonomiskt expansionistiska politik som fördes under 80-talet. Och i detta sammanhang har det också varit nödvändigt att se över bostadssubventionerna.

Denna insikt delar, såvitt jag förstår, också Socialdemokraterna. Det visar också krisuppgörelsen från i höstas, då Socialdemokraterna var med om ett förslag att genomföra en minskning med 3 miljarder, även om de nu vill att denna besparing skjuts upp.

Trots tidigare vidtagna besparingar har statens utgifter för räntebidragen fördubblats på fem år, och för nästa budget är 31,3 miljarder anvisade för detta ändamål.

Den nu föreslagna besparingen på 500 miljoner för 1994 tycker jag ändå att Socialdemokraterna borde ha kunnat medverka till, allra helst när den läggs på hus byggda före 1988. Socialdemokraterna har ju ändå varit med om att fatta ett beslut om att försöka göra en sådan besparing.

En konsekvens av de minskade räntebidragen blir självfallet att bostadsbidragen kommer att spela en viktigare och mer central roll i framtiden för att möta de ökade bostadskostnaderna som uppstår för exempelvis många barnfamiljer. Jag förstår att de är kommuniserande kärl i detta sammanhang. Det blir också en effekt när bostadssubventionerna i övrigt minskar.

Herr talman! Jag skall göra en kort återblick. Under senare år har statens utgifter för olika former av bostadssubventioner – räntebidrag, ränteavdrag och bostadsbidrag – ökat från 34 miljarder kronor till 56 miljarder kronor mellan åren 1987 och 1992.

Mellan åren 1989 och 1992 ökade den redovisade produktionskostnaden i byggnader med statliga lån med över 40 %. Den allmänna inflationen var under samma tid knappt 18 %.

Byggbranschen bidrog i hög grad till 1980-talets överhettning. Detta får vi nu betala bl.a. genom det som har skett i ekonomin i övrigt och via skattesekeln.

Under de senaste åren har vi från olika politiska partier sökt vägar för att kunna minska statens kostnader för bostadssubventionerna. Ett sådant ex-

empel var krisuppgörelsen i höstas. Företrädare från regeringen förhandlade då med Socialdemokraterna om olika förslag till hur man skulle kunna genomföra en gemensam besparing, utan att lyckas.

Som Agne Hansson angav var det vid bostadsutskottets sammanträde gällande utskottets yttrande till finansutskottet rörande den besparing som vi nu diskuterar ändå ganska nära att vi skulle ha kunnat resonera oss samman. Men det gick inte, vilket jag beklagar.

Jag vill slutligen yrka bifall till hemställan i finansutskottets betänkande på denna punkt.

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Oskar Lindkvist följande. Det är litet svårt att få grepp om var Oskar Lindkvist egentligen står. Vill Oskar Lindkvist vara med och fullfölja de besparingar som ingick i uppgörelsen? När Oskar Lindkvist talar om den sociala bostadspolitiken handlar det väldigt mycket om att Socialdemokraterna räknar med att de skall återkomma till makten. Skall de då börja med generösa räntebidrag igen? Är det den inriktning som Oskar Lindkvist tänker sig framöver?

Anf. 170 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Nu kommer åter denna frågeställning om att hålla överenskommer upp. Då slipper jag att begära ordet i slutvarvet av denna debatt. Jag kan svara Erling Bager på samma fråga.

Båda talarna som har ställt denna fråga till mig har deltagit i bostadsutskottets sammanträden. Båda var närvarande när jag på sammanträdet klart deklarerade att den egendomliga situationen har uppstått att Socialdemokraterna och regeringspartierna har en gemensam grunduppfattning, nämligen att överenskommelsen skall hållas. Det framgår också av utskottets ställningstagande. Det råder inga tvivel på den punkten.

Det står också i överenskommelsen mellan regeringen och Socialdemokraterna att det skall ske samråd mellan parterna innan man lägger fram förslag i riksdagen. Detta samråd har inte slutförts mellan regeringen och Socialdemokraterna. Under den tiden som kontakter hölls, visade det sig nämligen att det var lämpligare att ta in Ny demokrati i den grupp som skulle svara för att detta förslag skulle genomföras. Socialdemokraterna står alltså utanför det förslag som skall presenteras i en proposition om de 3 miljarderna.

När fastighetsmarknaden så att säga är klar att tåla 3 miljarder, om ett, två eller flera år – jag kan inte svara på när det blir, eftersom fastighetsmarknaden, bl.a. med hänvisning till det beslut som vi fattade i utskottet om att föreslå regeringen en utredning på området, i dag är i otakt med utvecklingen – kan ingen med bestämdhet säga. Men det är inget tvivel om att överenskommelsen helt klart står fast.

Anf. 171 ERLING BAGER (fp) replik:

Herr talman! När vi i utskottet försökte komma samman om hur man skulle kunna hantera dessa 3 miljarder var frågan uppe om man kanske skulle kunna göra en liten försiktig början, att man på något sätt försökte finna en möjlighet att ta detta steg tillsammans med Socialdemokraterna. Vi gjorde många försök. Ärendet bordlades, och det var ajournering av sam-

manträdet. Och jag kan intyga att ordföranden Agne Hansson försökte eftersträva en uppgörelse där Socialdemokraterna ingick. Men det föreföll ändå som om Socialdemokraterna så att säga ville slira ut ur denna uppgörelse och på något sätt ställa sig utanför.

Detta leder tankarna till hur mycket som de egentligen strävar efter att kunna fullfölja uppgörelsen. Nu gäller det 500 miljoner för 1994. Vi får en valrörelse. Socialdemokraterna vädrar morgonluft att kanske återkomma i regeringsställning. När Oskar Lindkvist nu även talar om inriktningen av bostadspolitiken funderar jag över vad som kommer att ske i framtiden. Och jag tycker att det finns många frågetecken.

För det är väl inte på det viset, Oskar Lindkvist, att man låter den borgerliga regeringen genomföra dessa impopulära och besvärliga besparingar och att man sedan, om man hamnar i regeringsställning, låter det hela fortsätta och tycker att det är skönt att de borgerliga partierna fick göra dessa besvärliga ställningstaganden innan man tillträdde?

Anf. 172 OSKAR LINDKVIST (s) replik:

Herr talman! Erling Bager kan vara fullkomligt lugn. Det kommer att föras en annan socialt inriktad bostadspolitik om och när Socialdemokraterna kommer tillbaka till regeringsmakten. Det är fullkomligt klart.

Jag trodde att jag skulle få slippa höra att Socialdemokraterna försökte kliva ur och ställa sig utanför uppgörelsen. Den enda uppgörelse som vi ställer oss utanför är den uppgörelse som regeringspartierna har slutit med Ny demokrati om att man skall plocka ut de 3 miljarderna under de närmaste tre åren. Den står vi utanför. Men vi är helt medvetna om att överenskomsten mellan regeringen och Socialdemokraterna, att det skall tas ut 3 miljarder på bostadsområdet, ligger fast. Och vi hoppas att det skall bli möjligt att plocka ut dem när fastighetsmarknaden är i bättre skick än den för närvarande är.

Anf. 173 ERLING BAGER (fp) replik:

Herr talman! Oskar Lindkvist säger att Socialdemokraterna har ställt sig utanför en uppgörelse om att man skall ta ut de 3 miljarderna under de kommande tre åren. Det var ändå det som uppgörelsen med Socialdemokraterna hade som inriktning. Då borde Socialdemokraterna på något sätt ha bidragit till att åstadkomma en uppgörelse som var flerårig.

Slutligen sade Oskar Lindkvist att jag kan vara helt övertygad om att Socialdemokraterna skall föra en helt annan social bostadspolitik när de kommer till makten. Innebär detta inte att det handlar om stora bostadssubventioner som här ställs ut till väljarna och allmänheten och att Oskar Lindkvist nu utlovar rikliga subventioner och en social bostadspolitik? Vad menar annars Oskar Lindkvist när han säger att det skall föras en bostadspolitik som tillgodoser dessa inriktningar?

Anf. 174 MIKAEL ODENBERG (m):

Herr talman! Jag hade också tänkt mig att något beröra den tremiljardersbesparing som ingick i krispaketet från september 1992.

Jag har i olika sammanhang kallat just den ingrediensen i krisuppgörelsen

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

för "krisuppgörelsens minst intelligenta delförslag". Det uttrycket speglar min ambition att vara artig mot de fördragsslutande parterna, dvs. regeringen och den socialdemokratiska partiledningen. Översatt till vanlig, enkel svenska betyder det, om uttrycket tillåts, herr talman, att jag ansåg förslaget vara alldeles osedvanligt korkat.

Det gjorde jag på grund av att det uttryckliga målet för krisuppgörelsen var att stärka statsbudgeten. Jag har menat, och många med mig, att en tremiljardersbesparing i bostadssubventionerna 1994 inte skulle föra närmare det besparingsmålet, utan snarare riskera att leda till ökade statliga kostnader genom förluster i det finansiella systemet.

Situationen på bostadsmarknaden är nämligen den att den socialdemokratiska bostadspolitikerna under senare delen av 60-talet, under 70-talet och under 80-talet har drivit fram en mycket hög belåningsgrad för nyproducerade fastigheter. Med de senaste årens fallande fastighetspriser har vi fått en ännu högre belåningsgrad. Sanningen är att huvuddelen av alla nybyggda fastigheter i dag är belånade över skorstenen, till mer än 100 %.

Det borde vara ganska uppenbart att om man i en sådan situation gör alltför snabba och alltför stora besparingar i bostadssubventionerna riskerar det att via ytterligare fall i fastighetsvärdena leda fram till ökade kreditförluster och en ohållbar situation för banker och andra kreditinstitut.

Vi hanterar här mycket betydande värden. Jag vill påminna kammaren om att de hittillsvarande kreditförlusterna i banksystemet endast till en liten del härrör från bostadssektorn. Under 1990, 1991 och 1992 svarade kontors- och affärsfastigheter för 15 % av utlåningen, men för 60 % av de gigantiska kreditförlusterna. Jag menar att vill man värna stabiliteten i det finansiella systemet är det av mycket stor vikt att man nu förhindrar att kreditförlusterna sprids över till bostadssektorn. I det perspektivet ansåg jag att krispaketets tremiljardersbesparing var ett mycket oklokt förslag.

Den uppgörelse som nu har träffats mellan de borgerliga företrädarna i finansutskottet och Ny demokratis företrädare är bättre. Den är inte invändningsfri, men jag anser att den är fullt acceptabel. Den innebär att man lägger ut besparingen under flera år, och det innebär en relativt blygsam besparing under nästa år, 1994.

Oskar Lindkvist svängde sig med en mängd siffror om hyreshöjningarna. Om vi skall diskutera de 500 miljonerna i besparing i räntesubventionerna för det befintliga beståndet under 1994 och försöka värdera vad just den besparingen innebär, handlar det för en normallägenhet om 20–25 kr, kanske i en del fall upp till 30 kr i månaden. Den hyreshöjning som föranleds av en besparing på 500 miljoner driver inte ut hyresgästerna på gatan.

Den reflexion man möjligen kan göra med anledning av krisuppgörelsen är, tycker jag, att den träffades mellan de borgerliga företrädarna och Ny demokratis företrädare. Inte så att det skulle vara fel i sig, Bo G Jenevall, men det hade varit naturligare om uppgörelsen hade träffats med Socialdemokraterna, eftersom krisuppgörelsen träffades med Socialdemokraterna. Om Socialdemokraterna anser sig ha kommit på bättre tankar och i likhet med mig tycker att man borde modifiera krisuppgörelsen och inte lägga ut en sådan stor indragning av subventioner 1994, borde Socialdemo-

kraterna kunna träffa den uppgörelsen med de borgerliga företrädarna i finansutskottet, som nu i stället Ny demokrati har träffat.

Men det gjorde man inte. I stället försökte man, som Oskar Lindkvist helt öppet sade i sitt inlägg, springa ifrån hela uppgörelsen genom att börja förordna någon sorts allmän höjning av fastighetsskatten för hela fastighetsbeståndet. Det är en fullständigt fantastisk uttolkning av krisuppgörelsen, som uttryckligen talar om besparingar i befintliga bostadssubventioner och inte alls om några skattehöjningar.

Även det socialdemokratiska ställningstagandet i dag innebär utan tvivel att man frångår krisuppgörelsen, eftersom krisuppgörelsen uttryckligen stadgar besparingar på 3 miljarder i bostadssubventionerna med verkan fr.o.m. den 1 januari 1994. Efter uppgörelsen frånträder även de borgerliga partierna krisuppgörelsen. Jag tycker att det är bra, men jag finner Oskar Lindkvists indignationsnummer något opassande, om jag skall vara helt ärlig, herr talman.

Jag tycker också att Socialdemokraterna har skuld i ett annat avseende. Det sammanhänger just med den här frågan, nämligen deras ovilja att fullfölja diskussionen om krisuppgörelsen och göra mesta möjliga av ett mindre väl genomtänkt utgångsförslag. Oviljan att fullfölja diskussionerna har lett till att vi under det senaste halvåret har haft en betydande osäkerhet för fastighetsmarknaden, för kreditmarknaden och för de boende. Det bästa med kvällens beslut är måhända, och någon har varit inne på det tidigare, att den osäkerheten nu i ganska stor utsträckning skingras. Men fortfarande gäller att tilltron till det gamla statliga räntebidragssystemet naturligtvis är rubbad till följd av de upprepade extrabesparingar som har skett från statens sida och dröjsmålen med beslutsfattandet. Även om den frågan inte är föremål för beslut i dag menar jag att den också understryks av att kompletteringspropositionen antyder ytterligare besparingar mot slutet av decenniet.

Den här osäkerheten, herr talman, anser jag har två viktiga aspekter. Den ena är rent principiell. Den är att varje extrabesparing på räntesubventionerna till det befintliga fastighetsbeståndet innebär ett slags retroaktivt beslutsfattande. Staten går i efterhand in och ändrar de förutsättningar på vilka beslut om byggande en gång fattades. Det handlar om stora värden för den enskilde fastighetsägaren och indirekt för hans hyresgäster. Nya bostadsrättsföreningar och mindre fastighetsägare, som inte kan omfördela kostnadsökningarna inom ett större fastighetsbestånd, råkar oförskyllt särskilt illa ut. Det är faktiskt inte deras fel. De har bara agerat efter de förutsättningar som staten har utlovat, förutsättningar som staten sedan i efterhand ändrar till det sämre.

Ingvar Carlsson var under partiledardebatten inne på just den här frågan. Inte ett öga var torrt i de socialdemokratiska bänkarna, fast jag tror att det mer berodde på lojalitet med partiledaren än på insikt och övertygelse. Sanningen är att Ingvar Carlsson, Oskar Lindkvist och Socialdemokraterna genomförde just den här typen av extrabesparingar under fem av de sex sista socialdemokratiska regeringsåren.

Den andra aspekten på osäkerheten är att statsmakternas vana, eller snarare ovana att genomföra dessa extrabesparingar på räntesubventionerna är från år skapar osäkerhet kring bidragssystemet som sådant. Ryckigheten och

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

osäkerheten har gjort att det under det senaste halvåret i praktiken har varit omöjligt att värdera en fastighet med räntebidrag av det enkla skälet att osäkerheten om bidragsvillkoren är så stora.

Det här är naturligtvis en otillfredsställande ordning. Även jag inser att staten med 200 miljarder i budgetunderskott tvingas till den här typen av extra besparingar, trots det i mitt tycke principiellt obehagliga inslag av retroaktivt beslutsfattande som detta innebär. Men vi tvingas till det av hänsyn till statens finanser. Men när man har fattat de besluten är det viktigt att man återupprättar stabiliteten i systemet.

Det gamla räntesubventionssystemet, som vi nu lyckligen har ersatt med ett nytt och bättre, har för de fastigheter det omfattar 10–15 år kvar att leva.

Jag tror att det skulle vara av mycket stort värde om regeringen så snart som möjligt efter dagens beslut, allra senast i samband med nästa budgetproposition, kunde återkomma och lägga fast villkoren för återstoden av det gamla subventionssystemets livslängd, så att stabiliteten i och tilltron till systemet något kan återupprättas efter den ryckighet som präglat systemet till följd av först sex år av socialdemokratiskt regerande och därefter två av borgerligt.

Anf. 175 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Uppgörelsen mellan Ny demokrati och regeringen omfattar också ett antal skattefrågor. En uppgörelse är i och för sig inte särskilt märklig. En minoritetsregering måste naturligtvis alltid vara beredd på att förhandla och göra upp med andra partier. Det är inte särskilt konstigt att en moderatledd regering väljer att göra upp med det parti som befinner sig längst ut på högerkanten.

Nej, det märkliga med denna uppgörelse är att åtminstone två av regeringspartierna tvingats att ge avkall på för dem näst intill heliga politiska principer. Det gäller Moderata samlingspartiet och Folkpartiet, som båda två tidigare föraktfullt har avvisat alla tankar på att höja skatten för höginkomsttagare. Båda dessa partier har också kategoriskt sagt nej till en ytterligare differentiering av momsen. Det är rent av så att båda dessa partier i det längsta avvisade en uppdelning i två momssatser. Nu tvingas de alltså – inte så litet förödmjukande – att acceptera tre momssatser och en sänkning av grundavdraget över den s.k. brytpunkten.

Och nu är det också, mycket riktigt, fullt uppror inom Moderata samlingspartiet, därför att man tvingats göra upp med Ny demokrati och svika det heligaste av vallöften. Följaktligen vågar inte heller Carl Bildt stå för uppgörelsen. I stället tar han avstånd från skatteuppgörelsen och skyller på riksdagen, där Moderaterna "tvingats acceptera" den. Det, herr talman, är inget annat än en ren och skär ynkedom.

Den moderate partisekreteraren Gunnar Hökmark går ett steg längre i en artikel i Svenska Dagbladet den 27 maj i år. Han attackerar nästan vildsint de partier i riksdagen som "tävlar om skattehöjningar". Han gör ingen hemlighet av att han därmed avser alla partier utom Moderata samlingspartiet.

Självva står de stackars moderaterna enligt Hökmark vid sidan om och "tvingas se på, när inkomstskatterna för vanliga hushåll höjs". Det här får väl betraktas som ett ovanligt svårartat fall av verklighetsflykt, eftersom Mo-

deraterna hela tiden har varit med på skattehöjarvagnen. Det började med krisuppgörelserna i höstas, som tillsammans med några tidigare beslut innebar skattehöjningar för de svenska hushållen på i runda tal 40 miljarder kronor. Och nu fortsätter det alltså med ytterligare höjningar för de högst avlönade.

Hökmark avrundar det hela med att anklaga Ny demokrati för svek. Men de riktigt stora svikarna är ju faktiskt Moderaterna. För vilka var det som i valrörelsen, och även senare, mest högljutt lovade stora skattesänkningar? Jo, just det, Moderata samlingspartiet. Det fanns egentligen inga gränser för den moderata välviljan på detta område. Skatterna skulle ju sänkas med 10 miljarder om året under 90-talet.

Det moderata valmanifestets sex huvudpunkter toppades av krav på sänkta skatter. "Vi skall göra 1990-talet till skattesänkningarnas årtionde också i Sverige", lovade Carl Bildt i valrörelsen. Han talade om större frihet med sänkta skatter och sänkta skatter som nödvändiga för att inte svenska skulle bli Europas förlorare.

Strax före valet framträdde Carl Bildt i Stockholm och Umeå. Han sade då bl.a. att "vår politik har alltid präglats av fasthet, konsekvens och kontinuitet. Alla vet vad vi står för. Man känner igen vår politik och vet vad vi moderater tycker." Sett mot bakgrund av de två senaste årens moderata vinglighet i skattefrågan framstår detta yttrande som höjden av hyckleri.

För Folkpartiet, som har berömt sig av att stå för etik och moral i politiken, måste kohandeln med Ny demokrati vara ytterligt genant. Folkpartiet har t.o.m. haft en egen etikgrupp, som har arbetat med etiska regler för att höja politikernas moral och anseende. Bengt Westerberg har vid något tillfälle också satt sin heder i pant på att inte ha något som helst samröre med Ny demokrati.

När nu Folkpartiet förhandlar och gör upp med Ny demokrati – på ett sätt som dessutom går stick i stäv med partiets tidigare ståndpunkter – kan detta bara tydas som att man nu ställer etiken i skamvrån och sätter maktens och partiegoismens intressen före landets.

Herr talman! Även sakligt sett finns det stora invändningar mot de borgerliga skatteförslagen. Det är givetvis bra att man nu äntligen har insett – visserligen under galgen – att även höginkomsttagarna måste vara med och i större utsträckning bära krisens bördor. Sättet det sker på är emellertid ingalunda invändningsfritt. Den föreslagna sänkningen av grundavdraget har ett antal allvarliga brister.

Den ger t.ex. inte särskilt mycket pengar i statskassan. Den blir då inte heller särskilt betungande för höginkomsttagarna. Det handlar om en liten, närmast symbolisk skattehöjning på ca 150 kr i månaden för alla över den s.k. brytpunkten – oavsett om man tjänar 200 000 kr eller 1 miljon om året alltså. Detta skall jämföras med att en arbetslös LO-medlem med en årsinkomst på 140 000 kr förlorar ca 1 400 kr i månaden på regeringens förslag om sänkt arbetslöshetsersättning. Siffrorna talar, herr talman, sitt eget tydliga fördelningspolitiska språk.

Och så har vi det fullständigt huvudlösa förslaget om en sänkning av den s.k. turistmomsen från 21 % till 12 %. Detta är ett förslag som enligt Ian Wachtmeister skall ge en massa nya jobb och rädda turistbranschen. Och

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

regeringen håller med! Detta gör man i en situation när branschen redan gynnas av devalveringen och när dess egna talesmän nu rapporterar om överbokningar inför sommaren.

Risken är alldeles uppenbar att den miljard som den sänkta turistmomsen kostar staten hamnar i turistbranschens egen ficka som en ren vinst.

Inte heller leder förslaget till någon ökad köpkraft som skulle kunna stimulera sysselsättningen, eftersom kalaset skall betalas med indragna räntebidrag, som kommer att höja hyran på en genomsnittlig trerumslägenhet med mer än 5 000 kr. Den minst sagt bisarra effekten av dessa båda förslag blir också att det blir billigare att bo på hotell Sheraton och dyrare att bo i en vanlig hyreslägenhet.

Varför, kan man fråga sig, är det just turistbranschen som skall gynnas? Det finns många andra andra branscher som har det ännu besvärligare än turismen. Ta bilverkstäderna t.ex. De har det kämpigt. När kommer det ett förslag om sänkt moms på bilreparationer? Eller ta frisörerna. I krisens Sverige klipper sig folk mindre än vanligt. Är det inte snart tid att sänka momsen på frisörstjänsterna?

Nej, sanningen är att uppgörelsen mellan regeringen och Ny demokrati om en halverad turistmoms inte handlar om ekonomi. Den handlar om att hålla Bert Karlsson och Ian Wachtmeister på gott humör. Den handlar om att regeringen till varje pris och med alla till buds stående medel vill behålla makten.

Herr talman! Vi socialdemokrater har lagt fram ett omfattande program för att komma till rätta med de ekonomiska problem som nu hopar sig över landet. I det programmet finns det också ett antal skatteförslag. Det handlar om en höjning av den s.k. statsskatten, dvs. den del som utgår på inkomster över brytpunkten. Det handlar om en sänkning om bägge momssatserna, den på 21 % och den på 25 %, med fem procentenheter. Det handlar om att höja kapitalinkomstskatten och att reformera förmögenhetsskatten så att den blir effektivare och drar in mer pengar till statskassan. Och det handlar om att ta krafttag mot den ekonomiska brottslighet som nu breder ut sig med en förfärande hastighet.

Gemensamt för alla förslagen är att de är delar i en övergripande strategi för att på ett rättvist sätt ta landet ur den ekonomiska krisen. Jag skall inte ta upp kammarens tid med att kommentera alla våra förslag. Jag nöjer mig med att säga några ord om två av förslagen.

Det är vi socialdemokrater som hela tiden konsekvent och målmedvetet har hävdat, att man inte kan kräva uppoffringar av låg- och medelinkomsttagare utan att samtidigt se till att även höginkomsttagarna får bära sin del av krisens bördor. Därför upprepar vi nu vårt tidigare krav på en värnsskatt, eller en rättviseskatt, som jag föredrar att kalla den.

Vi anser att den i alla avseenden är bättre än det borgerliga förslaget om sänkt grundavdrag. Den ger dubbelt så mycket pengar till statskassan. Den blir högre ju högre inkomst man har. Den är rent av progressiv. En person som tjänar 210 000 kr om året får en skattehöjning på ca 50 kr per år, en som tjänar 500 000 kr får en skattehöjning på 14 550 kr, och en som tjänar 1 miljon får en höjning på 39 550 kr. Slutligen har vårt förslag den viktiga fördelen

att de ökade statsinkomsterna kommer att tillföras arbetsmarknadsfonden och blir på det viset ett viktigt bidrag till kampen mot arbetslösheten.

När det slutligen gäller vårt förslag till momssänkning är det ganska lätt att konstatera, att det förslaget i förhållande till utskottsmajoritetens förslag om sänkt turistmoms har betydande fördelar. Vårt förslag kommer att innebära att hushållens efterfrågan förbättras, och därmed ökar också produktionen i näringslivet.

Den alltför låga efterfrågan på varor och tjänster har blivit ett av huvudproblemen i vår ekonomi och har lett till en allt djupare lågkonjunktur. Den föreslagna momssänkningen ger enligt vårt förmenande en välbehövlig konjunkturstimulans på ca 28 miljarder kronor och blir på det viset en av de viktigaste byggstenarna i socialdemokratins program för en ökad sysselsättning. Det är bara att beklaga att den borgerliga majoriteten inte inser att det är den typen av kraftåtgärder som behövs, om vi skall få bukt med den växande arbetslösheten.

Anf. 176 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Det är många skattefrågor som riksdagen skall besluta om på denna riksmötets sista dag. Skatteutskottet spelar emellertid här en underordnad roll, eftersom finansutskottet har tagit hand om det övergripande ansvaret även för kompletteringspropositionens skattefrågor. Det kan man naturligtvis ha synpunkter på. Men faktum är att skatteutskottet i dag blott har ett yttrande till finansutskottet och inget eget betänkande.

Eftersom finansutskottet sålunda fattat sina beslut efter det att skatteutskottet avlämnat sitt yttrande, ter sig den avvikande mening som avlämnats av Socialdemokraterna och meningsyttringen av Vänsterpartiet bitvis något avslagna.

I båda yttrandena säger man litet uppgivet att de avgivna motionerna visar att det faktiskt finns en majoritet i riksdagen både för en höjning av inkomstskatten och lättnader i momsen, men att man i skatteutskottet inte har fått gehör för dessa synpunkter.

Jag märkte nog hur besviken Lars Hedfors var. Han hade gärna gjort upp med Vänsterpartiet och Ny demokrati. Det framgår alldeles tydligt av vad man har skrivit i den avvikande meningen. Moderata samlingspartiet och de andra regeringspartierna har nu gjort upp med Ny demokrati, och det tycker man inte är bra. Surt så räven om rönnbären.

Skatteutskottets majoritet har accepterat den rådande behandlingsordningen eftersom den var nödvändig och har överlåtit prövningen av de många motionsförslagen åt finansutskottet att avgöras i ett mer övergripande sammanhang.

Lars Hedfors tog till storsläggan och talade om att Moderaterna var förödmjukade. Det var uppror i partiet, det var ynkedom och vi var svikare. Jag har litet svårt att förstå det. Jag känner mig inte förödmjukad. Jag känner mig inte som någon svikare. Jag har anledning att påpeka för Lars Hedfors och Socialdemokraterna att det inte är så helt med enigheten i Lars Hedfors eget parti.

I vintras föreslog bl.a. LO att en tillfällig värnskatt i form av höjd marginalskatt skulle införas. Det avvisades då av Allan Larsson. I tidningen Idag

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

den 17 januari hävdade han att "en värnskatt skulle ytterligare minska efterfrågan i landet. Det skulle inte vara rätt medicin mot den växande arbetslösheten."

Så hette det då. Jag har full förståelse för att Allan Larsson tidigare i debatten i dag sade att skattefrågorna närmare kommer att utvecklas av Lars Hedfors. Jag förstår att inte Allan Larsson hade någon lust att tala sig varm för en värnskatt som han för fyra fem månader sedan bestämt hade avvisat.

Lars Hedfors kritiserade också Moderata samlingspartiet för att vi har accepterat olika momssatser. Jag vill påpeka för Lars Hedfors att i direktiven till K-G Svenssons utredning talas om att man skall kunna tänka sig olika momssatser. Det är inte något svek, och jag känner mig inte ett dugg förödmjukad.

Lars Hedfors ondgör sig återigen över att vi har gjort upp med Ny demokrati. Frånsett att Lars Hedfors själv gärna hade gjort det, tycker jag att det är rimliga eftergifter, eftersom vi inte har egen majoritet.

Lars Hedfors talar hela tiden om en inkomstskattehöjning för höginkomsttagare. Det gäller här normala inkomsttagare, som efter denna skatte-skärpning antagligen får bekymmer med amorteringar på sina villalån osv.

Om någon timme när vi voterar går av allt att döma stora och avgörande förslag igenom, som skall spara 81 miljarder åt svenska folket på några års sikt. Det är betydligt viktigare än att vi har fått ge med oss i dessa två frågor, som tidigare i dag har närmare utvecklats av Lars Tobisson. Jag behöver inte här upprepa det.

Lars Hedfors slutade med att säga att man föreslår en sänkning av momsen med 28 miljarder. Jag förstår att det är en ny skepnad för Lars Hedfors när han ikläder sig rollen av skattesänkare. Detta är onekligen en mycket kraftig skattesänkning.

Anf. 177 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag diskuterar gärna med Knut Wachtmeister och tycker att det är intressant att lyssna på honom. Men det fattas en person här i dag. Det är den moderate skatteministern. Jag har sett att andra statsråd har uppträtt på arenan tidigare. Men Bo Lundgren lyser med sin frånvaro. Jag undrar om han möjligen skäms litet över de brott som gjorts mot tidigare givna löften om skattesänkningar och om det är det som gör att han undviker att delta i diskussionen.

Knut Wachtmeister undviker att diskutera hur det kan komma sig att Moderata samlingspartiet är med om att höja skatterna för vanliga hushåll i Sverige med 40 miljarder kronor. Man har gjort det på mycket kort tid, trots att man har lovat sänka skatterna. Kan inte Knut Wachtmeister kommentera det? Hur kommer det sig egentligen att skattesänkarpartiet höjer skatterna i den utsträckning som man gör nu?

Jag ondgör mig inte över att ni har gjort upp med Ny demokrati. Jag höll nästan på att säga att jag struntar i det. Men jag ondgör mig över det falska spel som Moderata samlingspartiet har spelat under lång tid. Man har ställt stora skattesänkningar i utsikt, och så gör man precis tvärtom.

81 miljarder skall ni spara, säger Knut Wachtmeister. Jag skulle våga påstå att det finns rätt mycket luft i de besparingarna. Man utgår t.ex. från att

kommunerna skulle öka sin konsumtion med 2 %, vilket är totalt orealistiskt. Det finns nog en hel del att säga om de siffrorna.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

Anf. 178 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Lars Hedfors ondgör sig över att skatteminister Bo Lundgren inte är här i kväll. Han uttrycker en förmodan att skatteministern skulle skämmas. Jag delar inte alls den uppfattningen. Anledningen till att Bo Lundgren inte är här i kväll är förmodligen att han litar på ledamöterna i skatteutskottet på den borgerliga sidan.

Lars Tobisson har utvecklat vår syn på dessa skattehöjningar, som vi i och för sig inte gillar men som vi av omständigheterna har varit tvungna att gå med på. Det kan inte vara förvånande för Socialdemokraterna, som under en lång följd av år har varit beroende av kommunisternas stöd här i riksdagen. Jag erinrar mig ett tillfälle för ganska länge sedan när dåvarande statsministern Olof Palme under pågående debatt här i kammaren gjorde upp med kommunistledaren Lars Werner om momsens. Detta kan inte vara främmande för Lars Hedfors.

Jag vill understryka att den nya borgerliga regeringen har sänkt skatterna med sammanlagt 13 miljarder kronor och nedbringat skattetrycket från 56 % av BNP till ca 49 %. Vi kommer att fortsätta att sänka skatter. För företagsamheten, som nödvändigtvis måste ha bättre förutsättningar och lägre skatter, har skatterna sänkts med 35–40 miljarder kronor. Mer kommer i höst, när egenföretagarna kommer att få en förmånligare beskattning så att de lättare kan jämföras med aktiebolag. Finansminister Anne Wibble utvecklade detta mycket värtaligt tidigare i dag. Det behöver jag inte orda ytterligare om.

Anf. 179 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister gör det litet lätt för sig genom att hänvisa till vad Lars Tobisson sagt. Denne hade sagt att man var tvungen att gå med på skattehöjningar som man inte gillade.

Om man inte gillar den politik som den egna regeringen för, lämnar man den regeringen. Men det vill inte Moderata samlingspartiet och Knut Wachtmeister att man skall göra, utan man klamrar sig fast vid makten.

Så kommer det vanliga försvaret: Vi har sänkt skattetrycket, säger Knut Wachtmeister. Det hade varit alldeles rätt, om han hade strukit ordet "vi". Det är nämligen inte den borgerliga regeringen som har sänkt skattetrycket. Det som man har gjort – det säger man själv – är en skatteväxling. Man har höjt skatterna i storleksordningen 40 miljarder för hushållen och sänkt dem ungefär lika mycket för företag och kapitalägare. Det är en skatteväxling, inte en sänkning av skattetrycket.

Vad har då skett när skattetrycket faktiskt har sjunkit? Det hänger samman med beslut som fattats innan den borgerliga regeringen tillträdde. Jag kan nämna några sådana.

Beslutet i samband med skattereformen att kommuner och stat får lov att lyfta av momsens sänker skattetrycket med ungefär en halv procent.

Vi genomförde en sänkning av momsens på mat 1992. Det skedde på ett förslag från den socialdemokratiska regeringen. Vi sänkte arbetsgivaravgif-

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

terna år 1992 med 2,5 %. Det skedde på ett förslag från den socialdemokratiska regeringen.

Indexeringen av skatteskalorna fungerar på det viset att skattetrycket sänks.

Allt detta har skett på förslag från den socialdemokratiska regeringen, Knut Wachtmeister. Ni kan inte påvisa något förslag där ni har varit delaktiga i sänkningen av skattekvoten. Era sänkningar har vägts upp av skattehöjningar som ni samtidigt har genomfört. Så enkelt är det.

Egentligen är det inte särskilt svårt att sänka skattekvoten, när man samtidigt lånar pengar och har ett budgetunderskott på 250 miljarder kronor. Man lånar till var fjärde utgiftskrona. Men på det sättet vältrar man över skattehöjningarna på kommande generationer.

Jag läste i tidningen *Sunt Förnuft*, skattebetalarnas tidning, som Knut Wachtmeister säkerligen läser mycket ofta, att Ingemar Ståhl hade uttalat sig om den stora upplåningen. Han sade ungefär att skattekvoten i Sverige, om man tar hänsyn till budgetunderskottet, egentligen är så hög som 67 %. Det är ett resultat av den borgerliga regeringens politik.

Anf. 180 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte ta upp tiden med att räkna upp alla de skatter som den borgerliga regeringen har sänkt sedan den tillträdde hösten 1991. Men Lars Hedfors kan inte komma ifrån att den totala skattesänkningen är ca 13 miljarder kronor.

Lars Hedfors ondgjorde sig över att vi måste ta upp stora lån, bl.a. utomlands. Men samtidigt gick han för några dagar sedan emot ett förslag från oss att öka hushållssparandet med gynnsamma regler. Det passade inte. Lars Hedfors skall vara litet varsam med orden.

Jag vill också fråga Lars Hedfors: Kommer ni att gå emot att vi i höst kommer att föreslå bättre skattevillkor för de små företagen? Det är de små företagen som initierar de nya jobben, och det är där som det finns möjligheter att öka sysselsättningen. Kommer ni socialdemokrater att acceptera det förslaget, som kommer i höst? Det har delvis redan läckt ut, så Lars Hedfors är säkerligen medveten om det. Det skulle vara intressant att veta om Socialdemokraterna kommer att stödja det.

Andre vice talmannen anmälde att Lars Hedfors anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 181 HARRY STAAF (kds):

Herr talman! När jag har hört den här debatten har jag kommit att tänka på en händelse som inträffade när jag för 30 år sedan arbetade på en vägförvaltning. Inom vägmästarområdet hade vi ett mycket besvärligt vägvagnsnitt med en brant backe, där lastbilarna hade svårt att komma upp i halkan. Jag åkte med en av de mycket skickliga chaufförerna en gång när bilen inte tog sig upp i backen, där det var isgata.

Det var en hisnande och något skrämmande upplevelse att sitta bredvid föraren när den stora bilen började glida baklänges. Jag såg att han inte hade någon styrning på bilen när den gled utför backen.

När bilen äntligen stannade och vi fortfarande hade huvuddelen av bilen uppe på vägen, fick man hoppa ut och sanda från backens sandlåda för att så småningom få bilen uppför backen. I dag är den här vägen ombyggd med svagare lutning, och trafiken flyter bra framåt.

Jag tycker, herr talman, att den här situationen påminner en del om vår ekonomiska situation. Kanske har vi nu stannat och kan börja ta oss upp längs vägen igen. Vi har glidit bakåt i ekonomin, eftersom det har funnits brister i det ekonomiska systemet. Kortsiktigt kan man sanda – om den liknelsen tillåts – men långsiktigt måste vi göra förändringar så att ekonomin fungerar. Det är den väg som vi har att gå.

Den skatteomläggning som Socialdemokraterna och Folkpartiet stod för var ett försök att komma till rätta med avarter inom ekonomin. Samtidigt innebar omläggningen ingrepp och förändringar i ett skattesystem vilket många uppfattade som bärare av solidariska principer.

Jag tyckte själv att marginalsattesänkningen gick litet för fort, men när man nu genomfört den vore det mycket olyckligt att åter höja marginals-katten över 50 %. Vi hade en debatt om det här i kammaren den 31 mars.

Det är sant att tanken om en värnskatt eller solidaritetsskatt tycks ha ett hyggligt stöd ute i väljaropinionen, samtidigt som denna inte vill ha höjd skatt. Så sent som i mars avvisade vi ett förslag från Socialdemokraterna om skattehöjning, och nu kommer Socialdemokraterna tillbaka här med ett förslag om höjning av statsskatten till 25 % och vill därigenom frångå skatteuppgörelsen på ett sätt som påverkar ekonomins funktion negativt.

Lars Hedfors har ånyo från denna talarstol presenterat det här förslaget och framhårdar, trots att Assar Lindbeck i det protokoll som är bifogat till betänkandet säger:

”Kommissionen säger därför att den viktigaste skattepolitiken är att slå vakt om 1991 års skattereform så att marginals-katten inte ökar.”

Detta återges på s. 502 i betänkandet.

Vänstern har framfört förslag om både höjda marginals-katter och slopat grundavdrag. Jag avvisade i debatten i mars Vänsterns förslag om slopat grundavdrag, samtidigt som jag fann vissa tankegångar i förslaget intressanta. Nu har finansutskottets majoritet fastnat för en modifierad form, där grundavdraget för statsskatten slopas under två år. Detta är en acceptabel lösning, eftersom den inte rubbar skattereformens grundläggande principer, samtidigt som åtgärden bör skapa förståelse för den mycket strama politik som regeringen måste föra för att begränsa budgetunderskottet.

På ytterligare en punkt har finansutskottet gjort en avvikelse från skatteutskottets yttrande. Det gäller sänkningen av den s.k. turistskatten eller turistmomsen. Det här är huvudlöst, säger Lars Hedfors. Då vill jag fråga Lars Hedfors: Var går gränsen för huvudlösheten?

Socialdemokraterna föreslår själva i sin partimotion en sänkning av turistskatten till 16 %. Finansutskottet har fastnat för 12 %. Någonstans mellan 16 % och 12 % måste huvudlösheten inträffa. Var någonstans inträffar den?

Jag tror att denna sänkning bör få två positiva effekter. Vi får ökad turism. Kanske fler stannar hemma och semestrar i Sverige i stället för utomlands. Vi får fler som reser med kollektivtrafiken. Att fler reser kollektivt innebär

minskade bilresor. Den åtgärden bör få positiva effekter på miljön, vilket jag som kristdemokrat är glad för.

Herr talman! Jag vill lyfta fram några åtgärder som omnämns i kompletteringspropositionen. Regeringen har aviserat förändringar avseende företagsbeskattningen. Det innebär att den nuvarande överbeskattningen av enskild näringsverksamhet slopas. Knut Wachtmeister frågade Lars Hedfors hur han ställer sig till förslaget. Lars Hedfors hade inte rätt till ytterligare repliker på Knut Wachtmeister. Men jag upprepar frågan, så får Lars Hedfors möjlighet att återkomma.

Inkomstförstärkningar aviseras också med hjälp av miljöskatter. Det är glädjande att det nu tycks råda enighet om att miljöskatter kan utnyttjas som ett aktivt instrument i miljöpolitiken.

Skattekontrollen skall bli mer effektiv. 200 miljoner kronor per år skall satsas på detta. Man räknar med att detta skall ge 4 miljarder kronor i ökade skatteintäkter. Det är bra. Skatteutskottet skriver att det är viktigt att förbättra den nuvarande situationen, bl.a. med tanke på seriösa företagens konkurrenssituation.

Herr talman! Det finns vidare anledning att poängtera att vissa flaskhalsar finns inom polisväsendet och åklagarmyndigheterna när det gäller att beivra och döma för skattebrott. Det gäller alltså att få ordning på det också.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till hemställan i betänkandet utom vad avser mom. 3 där jag yrkar bifall till reservation 3. Jag yrkar vidare avslag på reservationerna 39–60.

Anf. 182 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Harry Staaf drog en rörande historia om bilen i backen. Kan det möjligen ha varit väggkassan i Skultorp som låg bakom? Jag skulle vilja påstå att när Harry Staaf säger att bilen är på väg uppåt ger han uttryck för ett klart önsketänkande. En studie av sysselsättningsstatistiken i det här landet visar att allting tyder på att bilen inte bara är på väg tillbaka ned i diket utan att den också hackar betänkligt i motorn.

Sedan kommer Harry Staaf in på frågan om solidaritetsskatten – rättviseskatten. Det konstiga är att han först i det ena andetaget säger att sänkningen av marginalskatten vid skattereformens genomförande var för kraftig och gick för fort. Men i nästa andetag kritiserar han oss för att vilja höja marginalskatten till 55 %. Jag tror att Harry Staaf får bestämma sig för hur han skall ha det. Kom ihåg, Harry Staaf, att det här är en tillfällig höjning, och så fort arbetsmarknadssituationen tillåter det skall nivån sänkas till 50 %. Det är tydligen någon i bakgrunden som instämmer i mitt tal. Det är jag tacksam för.

Orsaken till att turistmomsen är huvudlös är att den inte har några sysselsättningseffekter alls. Många turistanläggningar är fulltecknade. Det finns ingen kapacitet kvar. Det finns det däremot när det gäller sådant som kan köpas i detaljhandeln. Där kan man köpa hur mycket som helst. Därför är det bra med en sänkning av den allmänna momssatsen.

Slutligen har vi frågan om egenföretagarna. Jag kan kanske få erinra Harry Staaf om att det träffades en överenskommelse i höstas mellan regeringen och de borgerliga partierna. I den överenskommelsen sades det klart

och tydligt ifrån att vi skall inte göra något för egenföretagarna i den situation vi befinner oss med det stora budgetunderskottet. Vi skall skjuta på det beslutet.

Men vi är i princip för en förbättring för egenföretagarna. Det talade vi om redan när skattereformen genomfördes i samarbete med Folkpartiet. Det måste ske en ändring, men det skall ske på ett neutralt sätt.

Anf. 183 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Jag var emot att sänkningen av marginalskatten skedde så hastigt därför att jag tror på långsiktiga åtgärder. Jag har varnat för att spela jo-jo med skatterna. En höjning av marginalskatterna till 55 % kan vara ett tecken på att det gick litet för fort. Men att först sänka och sedan höja – spela jo-jo – är att ge fel signaler till marknaden. Om det nu har skett litet för hastigt gäller det att i fortsättningen hålla tillbaka. Jag är inte expert på detta. Men jag betraktar ledamöterna i Lindbeckkommissionen som hyfsade experter på ekonomi. De har ju sagt att det är viktigast att inte höja marginalskatterna.

Lars Hedfors säger angående turistmomsen att det inte finns någon kapacitet att ta emot turister. Är inte Lars Hedfors medveten om att det finns en våldsam överkapacitet på hotellen i det här landet? Det finns stora möjligheter att fylla dessa hotell med turister i sommar.

Vidare har vi frågan om egenföretagarna. Det framgår helt klart i skattereformen att egenföretagarnas situation skall förbättras. Men det har blivit fördröjningar. Om nu ett felaktigt beslut fattades i höstas, och Lars Hedfors håller med om att åtgärder bör företas för egenföretagarna, är det väl angeläget att något sker? Det är angeläget att få i gång sysselsättningen. De små företagarna kan aktivt bidra till detta. Låt oss titta på den bil som skall upp- för backen, Lars Hedfors: sysselsättningen vänder sist i en konjunkturupp- gång.

Anf. 184 LARS HEDFORS (s) replik:

Herr talman! Jag beklagar att Harry Staaf, som representerar ett kristet parti, är så litet noga med ingångna överenskommelser. Det tyder inte på någon större känsla för etik att så där utan vidare bryta ingångna överenskommelser. Men vi socialdemokrater är faktiskt vana vid det i fråga om höst- överenskommelserna.

Vidare har vi turistmomsen, Harry Staaf. Det finns ytterligt få branscher i Sverige som har haft så stor glädje och nytta av devalveringen som just turistbranschen. Det finns många inom turistnäringen som säger att de redan nu är överbokade. De har naturligtvis också fördelen av de sänkta arbetsgi- varavgifterna.

Harry Staaf tror på långsiktiga åtgärder. Varför har då Harry Staaf varit med och luckrat upp skattereformen så många gånger? Där finns t.ex. kapitalinkomstbeskattningen. Det var en mycket viktig princip att det skulle vara balans mellan kapitalbeskattning och arbetsinkomstbeskattning. Men där sänkte man tämligen omgående nivån på kapitalinkomstbeskattningen, och det kommer man att fortsätta med efter 1994.

Vill man ha långsiktighet, Harry Staaf, skall man slå vakt om skatterefor-

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

men. Det var en av de viktigaste reformerna under 80-talet och början av 90-talet.

Anf. 185 HARRY STAAF (kds) replik:

Herr talman! Jag kan tala om att jag har fått utstå en viss kritik för att jag vill slå vakt om skattereformen. Men jag anser att den är viktig. Från vår sida har vi dock kritiserat skatteöverenskommelsen på fyra punkter.

En av de punkterna var att reformen inte gynnade sparandet tillräckligt. Därför såg vi det som naturligt att fortsätta skattereformen och sänka kapitalskatterna.

När det gäller turistmomsen är det alldeles riktigt att turisterna har fått nytta av devalvering, sänkta arbetsgivaravgifter och sänkt moms. Men jag kan inte se var den hemskt avgörande skillnaden ligger mellan Socialdemokraternas förslag på 16 % och finansutskottets förslag på 12 %. Jag tror att den lägre procentsatsen kan ha en viss stimulerande effekt utöver de goda stimulanser branschen har fått. Jag tror inte att det är något fel.

Anf. 186 LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Under det gångna riksdagsåret har vi socialdemokrater i interpellationer och debatter försökt fästa regeringens uppmärksamhet på det allvarliga hot mot samhället som den ekonomiska brottsligheten utgör. Vi har vid upprepade tillfällen i motioner krävt krafttag mot den verböjd som den ekonomiska brottsligheten utgör i samhället.

Tyvärr – jag säger tyvärr – har inte regeringen velat lyssna. I stort sett ingenting har hänt när det gäller att förbättra samhällets möjligheter att ingripa mot denna allvarliga kriminalitet, detta allvarliga hot mot samhällsekonomin, detta allvarliga hot mot en sund och väl fungerande marknadsekonomi.

Den ekonomiska brottsligheten har nu tagit sig sådana proportioner att den hotar grundvalarna för en sund marknadsekonomi och i grunden också utgör ett hot mot det demokratiska samhällsskicket. I flera branscher har brottsligheten blivit en del av förutsättningarna för näringsverksamheten. Det gäller exempelvis taxibranschen och hotell- och restaurangbranschen. Inom dessa verksamhetsområden förekommer också rena maffiametoder och beskyddarverksamhet.

Enligt forskare vid Brottsförebyggande rådet omfattar den ekonomiska brottsligheten 100 miljarder kronor. Skalbolagsaffärer, konkursbedrägerier, brottslighet i samband med bank- och finanskrisen och momsbedrägerier är alla exempel på olika former av ekobrott.

Den ekonomiska brottsligheten leder inte bara till en snedvridning av konkurrensen i marknadsekonomin. Den leder också till att det blir svårare att genomföra en rättvis fördelningspolitik. Hederliga medborgare får betala högre skatter och avgifter än vad som annars hade varit nödvändigt. Om människor upplever att vissa personer kan undandra sig att bidra till att finansiera vår gemensamma sektor, finns det också en uppenbar risk att skattefiffel och svartarbete sprider sig. Härigenom hotas samhällssolidariteten.

En tredje faktor som jag menar utgör en viktig grund för att vi med kraft måste bekämpa den ekonomiska brottsligheten är rent samhällsekonomiska aspekter. En framgångsrik kamp mot den ekonomiska brottsligheten skulle

ge samhället betydande merintäkter, betydligt ökade skatteinkomster. Lindbeckkommissionen räknade med 10 miljarder kronor som var möjliga att dra in med ökad kraft i attackerna i kampen mot den ekonomiska brottsligheten.

Socialdemokraterna har lagt fram konkreta förslag i riksdagen gång på gång för hur vi skall kunna gå till offensiven på det här området. Vi har föreslagit 100 miljoner kronor mer till skattemyndighet, polis, åklagare och kronofogdemyndighet. Vi har föreslagit en ny organisation med sex ekorotelregioner, som kan kraftsamla och där man kan samarbeta mellan myndigheterna i kampen mot ekobrottsligheten. Vi har föreslagit en rad lagstiftningsåtgärder.

Men på punkt efter punkt har vi under det här riksdagsåret blivit nedröstade i kammaren av den borgerliga majoriteten, inkl. Ny demokrati.

Jag måste säga att jag är utomordentligt förvånad över att regeringen inte har velat lyssna på oss när så många andra i samhället känner upprördhet och är bittra och förtvivlade över den situation som i dag gäller i fråga om den ekonomiska brottsligheten och den svarta ekonomin.

Regeringens passivitet är både märklig och förvånande. Det borde ha legat i regeringens intresse, särskilt en regering som står näringslivet nära, att se till att vi fick en väl fungerande marknadsekonomi där oseriös verksamhet bekämpades.

Vi har i finansutskottets betänkande nu upprepat våra krav på konkreta åtgärder mot ekobrottsligheten.

I reservation 54 kräver vi ytterligare 25 miljoner till skattemyndigheternas kontrollverksamhet.

I reservation 55 kräver vi ett samlat program mot den ekonomiska brottsligheten med den inriktning som jag nyss har angivit.

I reservation 58 kräver vi ökade resurser till polis, åklagarmyndighet och kronofogdemyndighet med sammanlagt drygt 70 miljoner kronor.

I reservation 59 föreslår vi införande av en avgiftsfinansierad skatterevisjon. Ett sådant system skulle göra det möjligt för oss att få till stånd en effektiv granskning av företagens deklarationer och ekonomi, inte som nu en granskning som man som företagare riskerar att råka ut för en gång vart trettonde eller fjortonde år.

I reservation 60 föreslår vi återinförande av skatteflyktsklausulen.

Jag yrkar bifall till de här reservationerna, men jag måste säga att jag har inte särskilt stort hopp om att något av regeringspartierna skall vara berett att ställa sig bakom de konkreta förslag som vi på nytt vill ha ställda under riksdagens prövning.

Herr talman! Låt mig avslutningsvis i den här frågan ta upp Ny demokratis agerande. Ny demokrati för ett dubbelspel i denna fråga som i så många andra frågor.

Ny demokrati försöker utåt ge sken av att man har ett äkta engagemang, att man vill bekämpa den ekonomiska brottsligheten och att man är det enda partiet som vill ta krafttag på det området.

Jag hörde Ian Wachtmeister i partiledardebatten i dag. Han sade att Ny demokrati vill komma åt den ekonomiska brottsligheten. Ian Wachtmeister kan då börja med att rösta för de socialdemokratiska reservationerna i dag, för de innehåller konkreta åtgärder på det området.

I söndags såg jag Bert Karlsson i Aktuellt Speciellt. Då gav han sken av att Ny demokrati är det enda parti som driver frågorna om den ekonomiska brottsligheten. Så sent som den 21 april sade Bert Karlsson här i kammaren att han hade ett äkta engagemang mot den ekonomiska brottsligheten, men då var han inte beredd att gå från ord till handling. Jag undrar om Bert Karlsson är beredd att gå från ord till handling i dag.

Jag tycker att Ny demokrati bör ta sig en ordentlig funderare kring varför man pratar så mycket och gör så litet.

Herr talman! Det dröjer någon timme innan voteringen äger rum. Ny demokrati kan ägna den timmen åt att fundera på om man inte skall biträda Socialdemokraternas förslag. Gör man inte det, är partiets trovärdighet förbrukad också i frågan om att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

Anf. 187 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! Jag tänker tala om anslag till folkbildningen.

I kompletteringspropositionen föreslår regeringen riksdagen att anvisa särskilda resurser på 439 miljoner kronor, som motsvarar 10 000 extraplatser inom folkhögskolorna. Det kärva arbetsmarknadsläget motiverar också enligt regeringen ytterligare 100 miljoner kronor för arbetsmarknadsanpassad utbildning genom folkhögskolor och studieförbund.

Det är glädjande att regeringen har insett betydelsen av satsningar på folkbildningen. Folkhögskolan och studieförbunden har goda förutsättningar att göra mycket bra insatser. Men vi minns regeringsförslaget om neddragningar på 300 miljoner kronor som skapade en av de största påtryckarkaktioner vi har upplevt på senare år.

Resultatet av dessa aktioner blev att 100 miljoner kronor extra anslogs under innevarande verksamhetsår för att arbetslösa skulle få möjligheter att studera på en folkhögskola eller i ett studieförbund. Det är Folkbildningsrådet som fördelar dessa 100 miljoner kronor lika mellan studieförbunden och folkhögskolorna.

De samlade effekterna av dessa och andra beslut beträffande fördelningen av Folkbildningsrådets medel riktade till arbetslösa blev att studieförbunden har fått 50 miljoner kronor i särskilda anslag medan folkhögskolorna har fått 156 miljoner kronor.

Folkhögskolorna har gjort fina insatser genom att de med kort varsel planera, skaffa fram lokaler, projektanställa lärare samt rekrytera deltagare till kurserna.

Det är med glädje vi kan konstatera att samarbetet mellan studieförbund och folkhögskolor i många fall fungerar mycket bra. Handikapp- och invandrarorganisationer samt andra organisationer har deltagit aktivt i verksamheten. Givetvis har även många fackförbund engagerat sig och medverkat till att arbetslösa medlemmar kommit till kurserna. Av rapporterna kan man se att många kurser har vänt sig speciellt till arbetslösa kvinnor och invandrare.

Folkbildningsrådet räknar med att tillsammans över 7 000 elever har deltagit i de längre kurser som genomförts via de särskilda anslagen. Det är alltså ett mycket gott resultat.

Studieförbunden har också genomfört en rad intressanta och kvalificerade verksamheter som betytt och betyder mycket för de arbetslösa. Folkbild-

ningsrådet har här uppskattat att studieförbunden nått minst 30 000 nya deltagare via de särskilda medlen.

Jag har själv sett hur människor skaffat sig kunskaper och därmed stärkt sitt självförtroende. Jag har mött många arbetslösa som vittnat om betydelsen av att man kunnat vara med i olika aktiviteter. Låt mig ta några exempel.

Det har i studieförbundsregi genomförts baskunskapsskola för arbetslösa kommunalarbetare. Den har varit speciellt riktad till lågutbildade medelålders kvinnor. Det har varit kurser för arbetslösa med läs- och skrivsvårigheter. Det har varit olika kurser för långtidsarbetslösa. Speciella kurser för handikappade och invandrare har också genomförts. Det har även varit kurser för ungdom i glesbygd. Studieförbunden finns ju på i stort sett varje ort i vårt land. Inom kulturområdet finns flera kurser med inriktning på olika konstarter, t.ex. flera teaterkurser.

Det finns nu många bevis på att folkhögskolor och studieförbund gör ett mycket gott arbete. Därför är det glädjande att regeringen nu föreslår extra bidrag till folkbildningen. Folkbildningsrådet som fördelar anslagen bedömer att dessa särskilda medel kommer att förbrukas. Folkhögskolorna har redan nu planerat nya kurser som ger möjlighet att anta över 10 000 extra studeranden under 1993/94.

Folkhögskolorna har knappt möjlighet att ta emot så många fler elever. Men studieförbunden däremot har fortfarande brist på resurser och skulle kunna göra större insatser. Ett resurstillskott nu till studieförbunden ger därför ett gott och mera omedelbart resultat.

Arbetslösheten är katastrofal. De drabbade riskerar att tappa självförtroendet och att passiviseras. Vi vet att många som är eller riskerar att bli arbetslösa ofta saknar utbildning utöver folkskola eller grundskola. En av folkbildningens uppgifter är att ge kompletterande utbildning just för korttidsutbildade.

Folkhögskolor och studieförbund har visat att det klarar den uppgiften. Nu måste vi använda den speciella resurs som folkbildningen är. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att ytterligare 100 miljoner kronor tillförs folkbildningen. Jag yrkar bifall till reservation 31.

I detta anförande instämde Åke Gustavsson och Karl Hagström (båda s).

Anf. 188 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Lars Hedfors talade om luft i besparingar här för en liten stund sedan. Det var just det jag tänkte tala om. Jag tänkte nämligen kommentera det förslag eller det räkneexempel som Socialdemokraterna har om att spara en miljard kronor på jordbrukets område.

Jag ser det som ett räkneexempel för att kunna visa att man kan spara en miljard och täcka de kostnader som man drar på sig i andra sammanhang. Jag kan knappast se det som ett seriöst menat förslag. I så fall är det allvarligt.

Man lägger ett förslag om att minska arealstödet från 700 kronor till 500 kronor per hektar. På det sparar man 248 miljoner kronor enligt de beräkningar som jordbruksutskottet har gjort när vi har yttrat oss över det här förslaget. Samtidigt föreslår man att det skyddade pris som spannmålen har

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

skall sänkas från 1:05 till 90 öre. Det här innebär inte någon besparing i statskassan eftersom de pengar som skulle bekosta en eventuell kostnad för statsmakterna i det här sammanhanget tas från annat håll, nämligen på de avgifter som redan har kommit in.

Men om man nu gör dessa förändringar, är det rimligt att man ger jordbrukarna möjlighet att gå in i omställningsstödet och avsätta areal i omställning eftersom förutsättningarna för den produktion som man har helt och hållet ändras. Om detta sker kan det helt plötsligt bli så att de 248 miljoner som statens kostnader skulle minskas med genom att arealstödet ändras, egentligen blir en högre kostnad. 100 000 hektar ytterligare i omställning är en kostnad för staten på 400 miljoner kronor. Man får alltså ett minus där i stället för ett plus. Men för att vara generösa kan vi räkna det som noll.

Dessutom vill Socialdemokraterna förändra de prisregleringsavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel som riksdagen beslutade om att ta bort i höstas. De vill göra om dem till miljöavgifter. På det sättet skulle man ta in 400 miljoner kronor till statskassan. Det är riktigt. Men enligt de lagar vi har på det här området skall avgifter betalas tillbaks till den näring som de tas ifrån. Det innebär alltså att dessa pengar måste användas inom jordbrukssektorn. På det sättet innebär det ingen besparing för statskassan. Summan av besparingen blir noll där med. Detta är luft i besparingar som Lars Hedfors talade om nyligen. Det är det socialdemokratiska förslaget som vi har debatterat här i dag.

Om man skulle göra så som antyds att man möjligtvis kan göra, nämligen att förvägra jordbrukarna att gå in i ett omställningsstöd när situationen nu så radikalt förändras, skulle man möjligen kunna spara dessa 248 miljoner kronor. Om lagstiftningen görs om så att dessa avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel blir en skatt i stället, skulle man även kunna dra in dessa 400 miljoner kronor. Då börjar vi närma oss miljarden.

Men jag vill påstå att detta är ett orimligt och oetiskt förslag. Man sätter en yrkesgrupp i en mycket besvärlig, i princip ohållbar, situation. Jag har svårt att tro att Socialdemokraterna skulle vara så oansvariga i ansvarig ställning. När man kan laborera med siffror i en oppositionssituation kan man bete sig på det här sättet. I annat fall måste jag tyvärr konstatera att i Socialdemokraternas Sverige finns det inte plats för bönder. Det skulle vara mycket allvarligt.

Resultatet av det skulle bli att vi får importera mer och mer mat. Det skulle vara mat av lägre kvalitet och till en ganska stor kostnad som skulle skapa obalanser både i bytesbalans och handelsbalans. Den produktion som jordbruket faktiskt representerar är inte obetydlig i sammanhanget. Det rör sig om bortåt 100 miljarder kronor. Vi skulle få ett igenväxande landskap när vi inte har en jordbruksproduktion. Det är något som de allra flesta svenskar inte vill ha. Om vi skall klara det på något annat sätt kommer det att kosta oerhörda summor. Vi kommer att få en döende landsbygd.

Vi har ju en aktivitet för att hela Sverige skall leva. Socialdemokraterna har åtminstone ibland sagt sig vilja sträva efter det, även om debatten i dag kanske inte alltid visar det.

Detta var ett litet exempel på hur Socialdemokraterna tänker spara

pengar. Det är något som jag vill betacka mig för. Jag förutsätter att det inte heller kommer att genomföras. Tack, herr talman.

Anf. 189 CHRISTER WINDÉN (nyd):

Herr talman! Jag vill först kommentera det Lennart Brunander sade. Jag delar i princip hans uppfattning när det gäller det sätt på vilket Socialdemokraterna har föreslagit en minskning av jordbruksstödet. Den uträkning de har gjort är befängd och saknar verklighetsförankring.

Däremot är det mycket möjligt att man skulle kunna sänka bidragen till jordbruket om man samtidigt vidtog åtgärder som gjorde kostnaderna lägre för jordbruket, dvs. att man tog bort en del av de kostnader och avgifter som finns. På det sättet skulle det gå att minska subventionerna, men knappast på det sätt som Socialdemokraterna har sagt.

Herr talman! Många har i denna debatt talat om budgetförstärkningar. Man har ansett att det finns två vägar för att uppnå detta. Det ena är att öka intäkterna, dvs. att öka skatterna eller andra intäkter. Det andra är att minska utgifterna på olika sätt.

Det finns ett annat sätt att förstärka budgeten. Det har egentligen berörts enbart av en talare. Det handlar om att täta de läckor, dvs. behålla de medel, som försvinner ur statskassan genom fusk och ekonomiska brott. Det har hittills inte fått särskilt mycket utrymme.

Den svarta sektorn i Sverige är omfattande. Bidragsfusk eller lagligt s.k. bidragsarbitrage är en väl utvecklad vetenskap i Bidragssverige. Momsfusk är välkänt. Ett okänt antal människor bor och verkar i Sverige men betalar inte svensk skatt. Det kan röra sig om uppemot 20 000 personer som undanhåller skatter på i storleksordningen 3–5 miljarder kronor per år.

Den ekonomiska brottsligheten, som är särskilt koncentrerad till storstäderna, har vuxit till ett stort samhällsproblem. Det står helt klart, att med nuvarande resurser och resursanvändning håller ekonomiska brottslingar ett betryggande försprång till brottsbekämparna. Storleken på den svarta marknaden kan uppgå till 100–150 miljarder kronor per år.

JUSEK – vilket står för Förbundet för jurister, samhällsvetare och ekonomer – har i tio punkter föreslagit åtgärder som skall leda till en minskning av den ekonomiska brottsligheten. Vi ställer oss bakom de åtgärdsförslagen. Genomförs åtgärderna enligt deras förslag beräknas vi på sikt kunna tillföra statskassan 10 miljarder per år.

Detta är en avsevärt större inkomst till staten än vad regeringen beräknar med det program man har aviserat. Regeringen avser att till hösten återkomma med en rapport om vilka åtgärder som skall vidtas. Det tycker vi är bra.

Jag anser att regeringen då bör utgå ifrån de förslag som JUSEK har lagt fram. Vi har redovisat dessa förslag i vår motion, och vi har också reserverat oss till förmån för de åtgärderna.

Det nuvarande socialförsäkringssystemet inbjuder genom sin konstruktion till otillbörligt utnyttjande. Man kan optimera sina bidrag från olika försäkringar, eftersom dessa utdelas utan någon inbördes kontroll. Svenskens moral har eftersatts, och många drar sig inte för att uppge falska uppgifter.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Detta måste kunna beivras då det egentligen inte är någonting annat än be-
drägeri.

Skattebetalarnas inkomstöverföringar till hushållen uppgår till 380 miljar-
der kronor, varav ca 130 miljarder i kategorier som är särskilt utsatta för
fusk. Det behövs en bättre samordning.

En försiktig bedömning ger vid handen att ca 10 % av de fusk känsligaste
transfereringarna, eller 13 miljarder kronor, kan sparas genom att t.ex. upp-
rätta ett allmänt register för utdelade understöd och ersättningar. Det skall
t.ex. inte vara möjligt att uppbära statlig lönegaranti, arbetslöshetsunder-
stöd och sjukpenning samtidigt.

Registret bör naturligtvis vara sekretessbelagt och enbart kunna användas
i syfte att uppdaga fusk. Vid upptäckt av misstänkt bidragsfusk skall frågan
därefter överlämnas till behörig myndighet för åtgärd.

Det är viktigt att lagar följs. För att lagar skall kunna följas tror vi att det
är nödvändigt att öka respekten för de lagar vi har. Det är alltså fråga om
moral och etik.

Sedan jag började skolan år 1951 har det skett en gradvis förändring, vil-
ket jag har fått lära mig under årens lopp. Gradvis har det blivit comme-il-
faut att lura systemet och att utnyttja det i den mån man kan. Åker man fast
är det bara tough luck. Jag tycker att det är fel att resonera på det viset.

Man uppmanas till att utnyttja systemet på olika sätt, och man matas med
doktrinen: Om jag gapar, skall det flyga stekta sparvar i munnen på mig. Om
det inte gör det är det statens fel.

Den sortens tänkande vänder jag mig mycket kraftigt emot.

Om t.ex. kds i regeringen skulle få ett större genomslag för sina höga nor-
mer i fråga om moral och etik, kan det resultera i att man på något sätt driver
en kampanj för förändring i landet för att öka moralen och etiken och skapa
en större förståelse för lagar. Om man gjorde detta skulle man i varje fall få
Ny demokratis stöd.

Det åtgärder mot ekobrott och bidragsfusk som jag här har nämnt ger po-
tentiellt 25–30 miljarder för staten, vilket är ett avsevärt belopp.

Jag vill också bemöta det Lars Hedfors sade. Han ironiserade enligt min
mening om att turistmomsen nu kommer att sänkas. Han sade bl.a. att det
betyder att det blir lägre pris på Sheraton men dyrare att bo. Alla pengarna
hamnar i fel fickor. De hamnar alltså i småföretagarnas fickor i industribran-
schen.

Jag tycker att detta är utomordentligt belysande för Socialdemokraternas
sätt att se på den privata företagsamheten. Man misstänkliggör den i stället
för att se möjligheterna. Man ser inte den potential som finns i en utveckling
av den svenska turistindustrin. Turistindustrin är världens snabbast växande
industri. Man misstänkliggör i stället och säger: Detta har ingen verkan, ef-
tersom alla anläggningar redan är belagda. Det är ett kortsiktigt och kortsynt
sätt att se det.

Detta kommer att få stor betydelse. Det kommer att skapa en mängd nya
arbeten inom turistindustrin. Det skickar framför allt mycket viktiga signaler
till omvärlden om att Sverige är ett land där man kan turista till en hyfsad
penning.

Samma sak gäller grundavdraget. Om det sker en skatteökning för alla

personer med inkomster över den s.k. brytpunkten, och det uttryckt i absoluta pengar blir lika mycket för den som tjänar 250 000 kr som för den som tjänar en miljon om året, betyder inte detta att det är dåligt. Bara för att man inte vill följa den linje som Socialdemokraterna uppenbarligen vill följa, med marginalskatteökningar över hela linjen, betyder inte detta att systemet är dåligt. Det är en mycket egendomlig inställning.

Anf. 190 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Nu var det prat, prat, prat igen, Christer Windén, men ingen handling. Det är inte nya kommissioner och förhaling som behövs när det gäller kampen mot den ekonomiska brottsligheten. Vi behöver fatta konkreta beslut nu. De besluten skulle gärna ha kommit för ett eller två år sedan. Vi behöver inte ytterligare förhaling, Christer Windén.

Alla initierade bedömare vet vad som behöver göras. Det som behöver göras är just de konkreta åtgärder som Socialdemokraterna har föreslagit. Det behövs en ny organisation för ekobrottsbekämpandet, en upprustning av polis-, åklagar- och kronofogdemyndigheternas resurser, lagstiftningsåtgärder, skärpta möjligheter till skatteindrivning och ökade anslag till skattemyndigheterna. Det är det som behövs, och det är det vi socialdemokrater har föreslagit i konkreta motioner. Christer Windén och nydemokraterna är uppenbarligen inte beredda att rösta på dessa förslag.

Det ni röstar på är en ny kommission, förhaling och tillkännagivanden. Nu har ni möjlighet att rösta igenom stora delar av det förslag som JUSEK har presenterat och som jag tyckte att Christer Windén uttryckte sympati för i talarstolen.

JUSEK har sagt att man skall tillföra skatteförvaltningen, åklagarväsendet och polisväsendet resurser som öronmärks för den ekonomiska brottsligheten. I ett första skede bör kvalificerade revisorer anställas i Stockholm, Göteborg och Malmö.

I reservation nr 58 föreslår Socialdemokraterna nya resurser till polis-, åklagar- och kronofogdemyndigheterna på 70 miljoner kronor. Om ni tillstyrker det, så tillstyrker ni en av punkterna i JUSEK:s program, vilket Christer Windén så varmt omhuldar i talarstolen.

En annan punkt i JUSEK:s program är att man skall ge klara entydiga signaler till myndigheterna. Vi har en reservation där vi tar upp också den frågan. Ni har möjlighet att förverkliga ytterligare en punkt i JUSEK:s program om ni yrkar bifall till den reservationen.

Nej, Christer Windén, det är prat, prat, prat och ingen handling. Det är i mångt och mycket betecknande för Ny demokrati.

Anf. 191 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Lars-Erik Lövdén tycks ha den uppfattningen att de enda som begriper något i denna kammare är Socialdemokraterna. Jag beklagar den inställningen.

Det vi har reserverat oss till förmån för är ett samlat program. Det är alldeles riktigt att det är JUSEK:s program. Jag talar mig varm för det, och det står jag för. I reservationen föreslår vi ett komplett program som motsvarar det som JUSEK har gjort. Jag tycker att det skulle vara minst lika bra att

Lars-Erik Lövdén röstar för våra motioner som att jag röstar för hans. Då skulle vi gemensamt uppnå precis det både han och jag önskar.

Anf. 192 LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Herr talman! Rikskriminalens ekorotel, som i dag i Rapport meddelade att man inte kunde ta sig an en stor ekobrottshärva därför att man inte disponerade resurser i rimlig tid, är inte betjänt av en ny kommission. Den är inte betjänt av förhalning. Det den är betjänt av är att få resurser *nu*.

Det tar vi socialdemokrater upp i en reservation, Christer Windén, som ligger nära eller t.o.m. helt stämmer överens med de förslag som JUSEK har presenterat. Men ni vägrar vara med om att genomföra det. Ni vill vänta och se. Jag tycker att det är beklämmande att nydemokraterna inte kan se till att det som de pratar om i talarstolen också är det de röstar för när vi väl går till omröstning i kammaren.

Anf. 193 CHRISTER WINDÉN (nyd) replik:

Herr talman! Det är väldigt konstigt att jag skall behöva upprepa det igen. Vi står bakom JUSEK:s förslag. Vi röstar för att JUSEK:s förslag skall genomföras. Jag uppmanar Lars-Erik Lövdén att rösta med oss, om han menar att han också står bakom JUSEK:s förslag.

Anf. 194 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag skall helt kort avge en röstförklaring för Vänsterpartiets del. Det gäller mom. 104 om Invandrarverkets förläggningskostnader.

De besparingar i flyktmottagningen som i dag gjorts har varit helt inriktade på att krympa utrymmet för de asylsökande genom minskade dagbidrag, minskad tillgång till sjukvård o.d. Men för en större och för oss mera acceptabel besparing krävs det att Invandrarverket i sin nuvarande form läggs ner och att en statlig mindre verksamhet inrättas för administrationen av exempelvis slussar och försvarslokaler. Förläggningssyftet behöver decentraliseras till kommunerna, och det behövs en ersättningsmodell ungefär som när det gäller flyktmottagningen.

Om Invandrarverket även i fortsättningen skall sköta förläggningarna och göra upphandlingarna med privata lycksökare, t.ex. med Bert Karlsson, och om byråkratin skall tillåtas växa som nu sker med ett ökat antal byråkrater när Invandrarverket regionaliserar, eftersom inga tjänster försvinner centralt, är Socialdemokraternas och Ny demokratis besparingskrav inte trovärdiga. De här partierna har inte kunnat enas, så det finns två reservationer.

Vi i Vänsterpartiet kommer därför att lägga ner våra röster.

Anf. 195 JOHAN BROHULT (-):

Herr talman! I den stora mängd ärenden som behandlas i den budgetproposition som vi i dag skall ta ställning till finns det ett regeringsförslag om att överföra finansieringsansvaret och administrationen av den försäkringskassaseersatta privatläkarvården från Försäkringskassan till landstingen.

Detta innebär i klartext att regeringen – eller rättare sagt Socialdepartementet – tagit ställning mot en försäkringsfinansierad öppen sjukvård innan Hälso- och sjukvårdsutredningen HSU 2000 avslutat sitt arbete, där tre olika

sjukvårdsmodeller studeras från organisatorisk och finansiell synpunkt. Förslaget innebär att man ytterligare stärker landstingens monopol inom hälso- och sjukvården.

Vi hörde tidigare i dag statsministerns positiva uttalande om husläkarreformen, som bl.a. innebär en ökad etableringsfrihet. Man kan dock befara att förslaget från sjukvårdsministern får rakt motsatt effekt.

Jag har i motion Fi110 gått emot regeringsförslaget. Men denna motion har, efter en positiv skrivning i socialförsäkringsutskottet, avstyrkts av finansutskottet.

Med tanke på den sena tidpunkten skall jag icke redogöra för min motion. Däremot önskar jag framhålla att jag vänder mig emot att sjukvårdsministern gömmer ett regeringsförslag som rör sjukvården – ett mycket viktigt förslag som har stor betydelse för hälso- och sjukvården – i den omfattande budgetpropositionen. Accidentellt råkade jag upptäcka förslaget där.

Ekonomiskt är det välkänt att öppen sjukvård i privat regi är billigare än öppen sjukvård i offentlig regi. Det är därför inte motiverat att av den anledningen ta upp denna sak i budgetpropositionen.

Ett viktigt observandum som jag vill framhålla här är att Konkurrensverket, som ibland skickar material till oss, har granskat Socialdepartementets modell för ersättning till privatpraktiserande läkare och konstaterat att förslaget har konkurrensbegränsande inslag som borde ändras. Konkurrensverket anser att det är en brist att förslaget inte innebär förändring av landstingens nuvarande rättigheter att avslå privata läkares ansökningar till försäkringsanslutning.

Socialutskottet och socialförsäkringsutskottet borde ha givits möjlighet till en mer omfattande diskussion om Socialdepartementets förslag. Men jag kan förstå att en sjukvårdsminister, med ett landstingspolitiskt engagemang, har valt att gömma förslaget i den omfattande budgetpropositionen.

Med detta, herr talman, vill jag också yrka bifall till reservation nr 37.

Anf. 196 LEIF BERGDAHL (nyd):

Herr talman! Ärade ledamöter! Ni skall vara lugna – det här blir inte långrandigt. Jag konstaterar bara att det tydligen är två läkare som avslutar debatten i dag.

Det faller sig nämligen så att det i kompletteringspropositionen, som alla vet har debatterats i dag, ingår ett mycket viktigt moment. Det gäller alltså att privatläkarna överförs till landstingen, i så måtto att de i fortsättningen måste skriva sina räkningar till landstingen i stället för till försäkringskassorna. Det är ett mycket märkligt förfarande. Det är ännu märkligare att endast Ny demokrati har reagerat mot detta. Moderaterna har inte reagerat.

Det pågår en parlamentarisk utredning, HSU 2000, där sjukvårdens framtida organisation diskuteras. En av de tre organisationsmodellerna – kanske den modell som är mest aktuell – innebär att en allmän sjukvårdsförsäkring införs. Då övergår det sjukvårdsförsäkringsmässiga betalningssättet till landstingen. Det här är uppåt väggarna fel. Var finns logiken? Från läkarhåll har man med rätta uttryckt farhågor för hur landstingen kommer att behandla privatläkarna.

Jag yrkar därför bifall till vår reservation nr 37 beträffande mom. 71.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Jag önskar herr talmannen och övriga ledamöter en trevlig sommar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (internationellt samarbete för tillväxt)

Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 127 för reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl. 9 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken)

Först biträdades reservation 2 av Hans Gustafsson m.fl. med 124 röster mot 15 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 175 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 176 röster mot 127 för reservation 2 av Hans Gustafsson m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (utredning om fastighetsmarknaden)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 153 för reservation 3 av Per-Ola Eriksson m.fl.

Liselotte Wågö (m) anmälde att hon avsett att röstat nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 6 (riktlinjer för penningpolitiken)

Först biträdades reservation 4 av Hans Gustafsson m.fl. med 127 röster mot 11 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 173 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 176 röster mot 127 för reservation 4 av Hans Gustafsson m.fl. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (statsskuldspolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 11 (arbetsmarknadspolitikens inriktning)

Först biträdades reservation 5 av Hans Gustafsson m.fl. med 133 röster mot 10 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 172 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 138 för reservation 5 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 17 (utbildningsbidrag med lånedel)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 139 för reservation 9 av Hans Gustafsson m.fl. 20 ledamöter avstod från att rösta.

Karl Gustaf Sjödin (nyd) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 24 (bidrag till utbildning i företag)

Utskottets hemställan bifölls med 302 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del.

Mom. 26 (ungdomspraktik)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 12 av Hans Gustafsson m.fl., *dels* meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 27 (särskilt rekryteringsstöd)

Utskottets hemställan bifölls med 228 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 71 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 28 (arbetsrätt)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 23 för reservation 14 av Ian Wachtmeister. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 32 (utökade ROT-satsningar m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 194 röster mot 23 för reservation 17 av Ian Wachtmeister. 90 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 34 (ändring i lagen om arbetslivsutveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 169 röster mot 142 för reservation 19 av Hans Gustafsson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 35 (arbetslivsutveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 11 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 21 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 37 (bidrag till tidigareläggning av investeringar m.m.)

Först biträdades reservation 21 av Hans Gustafsson m.fl. med 129 röster mot 10 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 176 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 138 för reservation 21 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 41 (finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen)

Först biträdades reservation 23 av Hans Gustafsson m.fl. med 130 röster mot 10 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 175 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 127 för reservation 23 av Hans Gustafsson m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 45 (underhållsanslag för vägar, järnvägar och flygplatser)

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 129 för reservation 24 av Hans Gustafsson m.fl.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Mom. 49 (näringspolitiskt program)

Utskottets hemställan bifölls med 185 röster mot 127 för reservation 25 av Hans Gustafsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 51 (AP-fondens placeringsrätt)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 138 för reservation 27 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 52 (stöd till uppfinnare och innovatörer)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 24 för reservation 28 av Ian Wachtmeister.

Mom. 53 (exportkreditgarantier)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 22 för reservation 29 av Ian Wachtmeister.

Mom. 59 (folkbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 31 av Hans Gustafsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 68 (reformerad sjukförsäkring)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Hans Gustafsson m.fl. – bifölls genom uppresning.

Mom. 69 (ersättningsnivåer inom socialförsäkringsområdet)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 22 för reservation 36 av Ian Wachtmeister. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 71 (bidrag för vissa ersättningar från sjukförsäkringen till sjukvårdshuvudmännen)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 24 för reservation 37 av Ian Wachtmeister. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 74 (inkomstskatteskalan)

Först biträdades reservation 39 av Hans Gustafsson m.fl. med 132 röster mot 10 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 172 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 138 för reservation 39 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 75 (grundavdraget)

Först biträdades reservation 40 av Hans Gustafsson m.fl. med 127 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 174 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 174 röster mot 129 för reservation 40 av Hans Gustafsson m.fl. 12 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 76 (turistmoms)

Utskottets hemställan bifölls med 187 röster mot 126 för reservation 41 av Hans Gustafsson m.fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 77 (skatt på livsmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 208 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 93 ledamöter avstod från att rösta.

Berit Oscarsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Mom. 78 (mervärdesskattens generella nivå)

Först biträdde reservation 43 av Hans Gustafsson m.fl. med 128 röster mot 10 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 176 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 126 för reservation 43 av Hans Gustafsson m.fl. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 79 (breddad moms)

Utskottets hemställan bifölls med 193 röster mot 23 för reservation 45 av Ian Wachtmeister. 94 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 83 (kapitalbeskattning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 48 av Hans Gustafsson m.fl. – bifölls genom uppresning.

Mom. 84 (beskattning av pensionssparande)

Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 136 för reservation 49 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 91 (utbyggnad av skattemyndigheternas kontrollverksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 137 för reservation 54 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 92 (vikten av att bekämpa ekobrottslighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 55 av Hans Gustafsson m.fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 94 (konkreta åtgärder mot ekobrottslighet)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 23 för reservation 57 av Ian Wachtmeister. 13 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 95 (medelsanvisning för åtgärder mot ekobrottslighet)

Utskottets hemställan bifölls med 174 röster mot 139 för reservation 58 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 96 (avgiftsfinansierad skatterevision)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 138 för reservation 59 av Hans Gustafsson m.fl.

Prot. 1992/93:125
9 juni 1993

*Den ekonomiska
politiken och
slutlig budget-
reglering för
budgetåret 1993/94*

Mom. 97 (skatteflyktslag)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 138 för reservation 60 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 99 (u-landsbiståndets inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 279 röster mot 22 för reservation 62 av Ian Wachtmeister. 10 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 104 (Statens invandrarverks förläggningskostnader)

Först biträdde reservation 65 av Hans Gustafsson m.fl. med 129 röster mot 22 för reservation 66 av Ian Wachtmeister. 162 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 154 röster mot 147 för reservation 65 av Hans Gustafsson m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Anita Persson (s) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 107 (begränsningar av flyktingmottagningen)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 22 för reservation 69 av Ian Wachtmeister.

Mom. 111 (försvarskostnadernas storlek)

Utskottets hemställan bifölls med 176 röster mot 138 för reservation 72 av Hans Gustafsson m.fl.

Mom. 114 (bostadssubventioner)

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 138 för reservation 74 av Hans Gustafsson m.fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 117 (partistöd)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 23 för reservation 76 av Ian Wachtmeister.

Kristina Svensson (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Mom. 120 (långsiktigt besparingsprogram)

Först biträdde reservation 79 av Hans Gustafsson m.fl. med 129 röster mot 12 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 174 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 124 för reservation 79 av Hans Gustafsson m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 121 (allmänna riktlinjer för budgetpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 177 röster mot 127 för reservation 80 av Hans Gustafsson m.fl. 11 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 139 (fallsjärmsavtal inom den offentliga sektorn)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 22 för reservation 82 av Ian Wachtmeister. 4 ledamöter avstod från att rösta.

6 § Indrivningslag

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1992/93:SkU27 Indrivningslag (prop. 1992/93:198).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

Beslut

Utskottets hemställan bifölles.

7 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK)

Talmannen meddelade att Socialdemokratiska riksdagsgruppen anmält *Nils T Svensson* (s) som ledamot i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK) efter Georg Andersson.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK)

Nils T Svensson (s)

Ajournering

På förslag av talmannen beslöt kammaren kl. 0.21 att ajournera förhandlingarna till kl. 0.30 för att bereda finansutskottet tillfälle att besluta om sammanställningen av budgeten m.m., samt överlämna de ifrågavarande betänkandena för bordläggning i kammaren.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 0.30.

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1992/93:252 Dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Lettland

Finansutskottets betänkanden

1992/93:FiU27 Sammanställning av tilläggsbudget för budgetåret 1992/93

1992/93:FiU28 Räntor på statsskulden, m.m.

1992/93:FiU31 Statsbudgetens inkomster för budgetåret 1993/94

1992/93:FiU32 Statsbudgetens utgifter för budgetåret 1993/94

1992/93:FiU33 Statsbudget för budgetåret 1993/94

9 § Kallelse till nytt sammanträde

Talmanen meddelade att nästa sammanträde skulle börja kl. 0.40.

10 § Kammaren åtskildes kl. 0.31.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 35 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 56 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 78 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 110 (delvis),

av talmannen därefter t.o.m. anf. 134 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 161 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 6 § (beslutet) och

av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Nordström

Onsdagen den 9 juni

1 § Partiledardebatt	1
Ingvar Carlsson (s)	
Gudrun Schyman (v)	
Socialminister Bengt Westerberg (fp)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Miljöminister Olof Johansson (c)	
Statsrådet Alf Svensson (kds)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
2 § Justering av protokoll	69
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	69
4 § Investeringar i trafikens infrastruktur m.m.	69
Trafikutskottets betänkande TU35	
Debatt	
Sven-Gösta Signell (s)	
Kenneth Attefors (nyd)	
Karl-Erik Persson (v)	
Kenth Skårvik (fp)	
Jan Jennehag (v)	
Arne Jansson (nyd)	
Elvy Söderström (s)	
Lotta Edholm (fp)	
Leo Persson (s)	
Lena Klevenås (s)	
Beslut	71
5 § Den ekonomiska politiken och slutlig budgetreglering för budget- året 1993/94	73
Finansutskottets betänkande FiU30	
Debatt	
Allan Larsson (s)	
Dan Eriksson i Stockholm (nyd)	
Andre vice talmannen (om sammanträdet fortsättning under kvällen)	
Lars Bäckström (v)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Tredje vice talmannen (om debattreglerna)	
Lars Tobisson (m)	
Carl B Hamilton (fp)	
Stefan Attefall (kds)	
Finansminister Anne Wibble (fp)	
Johnny Ahlqvist (s)	
Hans Andersson (v)	

Elver Jonsson (fp)	
Arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund (c)	
Widar Andersson (s)	
Oskar Lindkvist (s)	
Bo G Jenevall (nyd)	
Agne Hansson (c)	
Knut Billing (m)	
Erling Bager (fp)	
Mikael Odenberg (m)	
Lars Hedfors (s)	
Knut Wachtmeister (m)	
Harry Staaf (kds)	
Lars-Erik Lövdén (s)	
Berit Oscarsson (s)	
Lennart Brunander (c)	
Christer Windén (nyd)	
Berith Eriksson (v)	
Johan Brohult (-)	
Leif Bergdahl (nyd)	
Beslut	204
6 § Indrivningslag	209
Skatteutskottets betänkande SkU27	
Beslut	209
7 § Anmälan om kompletteringsval till den svenska delegationen till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK)	209
Ajournering	209
Återupptagna förhandlingar	210
8 § Bordläggning	210
9 § Kallelse till nytt sammanträde	210